

nr. 5587. A. S. Vasulescu. 1917. Iulie 22/4 Sîmbătă. Craiova

INTRODUCERE
IN
LITERATURA POPULARĂ
ROMÂNĂ

STUDIU COMPARATIV

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TH. D. SPERANTIA

DOCTOR ÎN FILOSOFIE ȘI LITERE

MEMBRU CORRESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE

PROFESOR



BUCURESCI

Tipografia „CLEMENTA”, Strada Vestei, No. 13

1904

IN LOC DE PREFATĂ

*Lucrarea de față este numai o îndrumare pentru cercetarea principalelor puncte privitoare la **Literatura Populară**.*

Punctele atinse aci, le-am atins numai pentru a le pune ca obiectiv de cercetat.

Materialul adunat aci e în mare parte numai ca specimen.

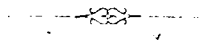
Așa cum este însă această lucrare e cea dintâi cărare printr'o pădure neîmblătată.

Clasificarea materialului și caracterele diferitelor genuri și specii sint cu totul nouă.

Exemple am dat în deajuns pentru cadrul lucrării.

*Un tratat de **Literatură Populară** va urma acestui studiu introductiv, dacă va vrea Dumnezeu.*

AUTORUL.



LITERATURA POPULARĂ

§ 1. — A) *Numirea ei.* — Sub numele de *Literatură Populară* se înțelege totalitatea acelor producțiuni ale minții omenesci, care se păstrează prin tradițiune orală și sînt produse de autori necunoscuți.

Numirea de *Literatură Populară* este impropriu întrebuințată aice pentru că nu corăspunde exact cu ceea-ce voim a numi. Cuvîntul *literatură* e derivat de la *littera*, care propriu înseamnă *semn de scris*, ceea-ce din capul locului dă a înțelegea că literatura e *ceva scris*. Ceea-ce înțelegem noi, însă, sub *Literatură Populară*, *nu e scris*, ci păstrat prin tradițiune orală, ori, mai bine zis, comunicat de la om la om și de la generație la generație, prin viu grai, și păstrat în mintea omenescă, adică în memoria omenescă.

Prin Literatură în genere se înțelege suma acelor creațiuni ale minții omenesci care sînt plăcute, care, adică, represintă frumosul, ori, care, sînt creațiuni estetice și sînt formate prin ajutorul scrisului.

Cînd literaturii îi adăogim epitetul de *populară* atunci dăm a înțelege că vorbim de acele producțiuni estetice ale minții omenesci, care au fost formate prin scris și au ajuns *populare* adică *cunoscute de popor*.

Sub numirea de *Literatură Populară* s'ar înțelege, deci, o literatură scrisă, devenită populară; pe când literatura populară, este tocmai nescrisă.

Cuvîntul *literatură* este deci impropriu întrebuițat aici, și ar pute fi întrebuițat propriu când am numi cu el materialul adunat deja în scris. Pôte numirea de *Folk-lore* să fie mai potrivită; noi însă vom întrebuița tot termenul de *Literatură Populară*, dar luându-l în înțelesul în care ne trebuie nouă.

§ 2. — B) *Cuprinsul ei.* — Prin cuvîntul *Literatură* luat cu înțelesul de *literatură scrisă* înțelegem suma acelor producțiuni artistice care au fost formate prin ajutorul scrisului. Literatura deci este o artă.

O rața din sôre, o fășie de lumină albă cad asupra unei prisme. Prisma primesce această lumină și ne-o trece la noi analizată în șapte culori.

Albina culege nectarul din flori și ni-l dă sub formă de miere.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pictorul culege frumosul din natură și ni-l dă prin ajutorul culorilor.

Poetul se impresionează și el din natură și ne dă creațiunile lui poetice prin ajutorul cuvintelor.

Căile pe care se formază creațiunile artistice se pot reduce toate la un singur tip psihologic al cărui substrat anatomic se numesce *arc nervos* și care fisiologicesce se reduce la ceea-ce se numesce *acțiune reflexă*.

§ 3. — Creațiunea artistică cuprinde două stadii: a) *stadiul de impresiune*, în care subiectul este impresionat de natură și b) *stadiul de expresiune* în care subiectul își manifestă felul în care a fost afectat, tradându-ne nouă, prin arta lui, elementele naturale așa cum au fost modificate de el, ori așa cum au fost analizate de prisma lui.

Ca să fim mai înțeleși, luăm casul creațiunii poeziei lui

V. Alexandri, intitulată *Concertul în Luncă*. Stadiul de impresiune al acestei poezii coprinde momentele în care poetul V. Alexandri a fost impresionat de Luncă în așa fel că Lunca în care cânta Privighetorea ajunge să i se pară lui ca o grădină publică în care Privighetorea e o cântăreță renumită, iar florile, plantele, paserile, gândăceii, fluturii sint spectatorii, publicul. Stadiul de expresiune coprinde momentele în care V. Alexandri crează și fixază prin scris poezia *Concertul în Luncă*. Ast-fel *Concertul în Luncă* este opera de artă, care ne arată ce fel a fost impresionat Alexandri de lunca lui; sau, dacă voiți, *Concertul în Luncă*, ne presintă nouă Lunca așa cum a fost modificată ea de prisma lui Alexandri; ori, dacă voiți, *Concertul în Luncă*, este opera de artă care ne presintă Lunca vădută prin prisma lui V. Alexandri.

În tot cazul, *Concertul în Luncă* este o operă desăvârșită, adecă ajunsă la punctul culminant al evoluțiunii, ajunsă tot ce putea să ajungă: așa a fost făcută și așa rămâne.

Creațiunea unei opere populare va avea tot două stadii, dar aceste stadii vor fi mult mai lungi.

Luăm de pildă următoarea poezie, sau mai bine următoarele versuri țise populare:

Și-așa 'mî vine mic 'n gînd
 Carul și boii să'mî vind,
 Plugușorul să'mî aprind,
 Și din ferul plugului
 Să fac arme murgului
 Și din ferul cel mai mare
 Să'mî fac tîcă la pistole.

Pentru ca poporul să formeze aceste versuri a trebuit să fi trecut printr'un lung stadiu de impresiune, adecă a trebuit să fi fost multă vreme impresionat de fapte haiducesci, precum și de suferinți și nedreptăți omenesci, până când a trecut la stadiul de expresiune, adecă până când s'a găsit un om cu darul de a versifica și cu darul de a sintetiza și analiza și faptele haiducesci și suferințele și

nedreptățile omenesci, și a format poesia sa cu câte-va versuri. Și aceste versuri formate de el au fost audite de alții. Acei alții le-au ținut minte și le-au spus și ei altora și acei alții altora și așa mai departe. Și unii le aușiau de la alții și numai le spuneau altora; iar alții mai adăugiau și de la dinșii câte ceva pe unde li se mai părea, și apoi le spuneau altora așa cu adaos cu tot. Și din cei ce le aușiau așa cu adaosul, unii le spuneau așa altora, iar alții mai schimbați ori mai adăugiau și ei. Așa, până ce au ajuns, de pildă, versurile acestea la starea în care le găsim, cine știe câți le-au mai schimbat și le-au adaos; și nu se știe încă de aci înainte câți le vor mai adăuga și le vor mai schimba. Stadiul de exprimare pentru ele încă nu e sfârșit, ori, dacă voiți, e sfârșit numai pentru momentul de față, ori pentru forma actuală. Sau, mai bine, am putea dice că forma lor actuală reprezintă un moment numai din întreaga lor evoluțiune de poezie populară.

Poesia scrisă, cum e de pildă *Concertul în Luncă*, a ajuns forma ei desăvârșită, s'a fixat, am putea dice a murit; iar poezia populară nu moare, nu se fixază; stadiul de *exprimare* al poporului nu are sfârșit pentru că nici stadiul de *impresiune* nu e sfârșit. Un poet oare-care, un individ se impresionează de ceva și apoi crează, adică își exprimă impresia prin opera de artă. Poporul se impresionează și începe opera de artă, adică începe a se exprima; dar înainte de a sfârși opera de artă, se impresionează din nou și de aceea își modifică și opera de artă. Ast-fel opera de artă merge modificându-se din ce în ce, după felul cum se impresionează poporul și după felul cum se exprimă. Un poet oare-care — individ — își exprimă impresiunile prin mai multe opere de artă pe când poporul își modelează pe fie-care din opera respectivă, începută mai dedemult, căutând a o cresce iar nu a o uide. O poezie populară numai atunci moare când fondul ei nu mai corespunde de loc la impresiunile actuale. Poesia popu-

lară e vie. Formele pe care le îmbracă ea dîlnic sint ca și formele pe care le iew omul în desvoltarea lui de la vârsta copilăriei până la bătrîneță.

§ 4. — *Literatura Populară* cuprinde prin urmare toate elementele vii ale impresiunii, și continuă a se desvolta ca o ființă vie. Din acest punct de vedere *Literatura Populară* s'ar pute numi *Literatura vie*, care cuprinde *Opere artistice vii*.

Literatura scrisă, de ore-ce e ajunsă la forma desăvârșită se pôte numi *Literatură mîrtă*.

Sint casuri când o bucată de *Literatură scrisă* devine *Populară*, adică e luată de popor și pusă în circulație. Acesta s'ar pute numi *Literatură Învietă*.

Poporul punënd'o în circulație îi aplică și ei schimbările și adăugirile trebuitore.

Literatura Populară se mai deosebesce de *Literatura scrisă* și prin cuprinsul ei. *Literatura scrisă* cuprinde numai produțiunile artistice: toate felurile de poezii, roman, nuvelă, discurs oratoric, etc., și lasă de oparte toate cele-lalte produțiuni ale minții omenesci care au un fond istoric sau științific, sau chiar religios. *Literatura Populară* însă cuprinde tot felul de produțiuni ale minții omenesci, artistice și ne artistice: poezii, basme, mituri, superstițiuni, legende, sfărămături de limbă, ghicitori, descântece, obiceiuri, rugăciuni, proverbe, prevederea timpului, dîcători, lécuri, etc. ¹⁾

¹⁾ Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau, din «Collection de contes et Chansons populaires», cuprinde, de pilda:

Première partie: **Contes et Légendes.**

A) Contes merveilleux.

B) » d'animaux.

C) Facéties et bons tours.

D) Le diable.

E) Loups-garous et sorciers; la chasse galopine:

F) Divers: I) Le conte de Lansquenet, II) Jean Sans-Peur, III) Les deux auvergnats; IV) Tailleur, ourleur, brodeur, barlificoteur, V) Le conte du domestique qui a mangé son maître.

G) Randonnées.

§ 5. — C) *Forma*. — Ca și Literatura scrisă, Literatura Populară se prezintă sub forma *prozei* și a *versului*.

Atât prosa, însă, cât și versul din Literatura Populară se deosebesc de prosa cât și de versul din Literatura scrisă.

§ 6. — I) *Forma prozei*. — Prosa din Literatura Populară se apropie de *stilul familiar* din Literatura scrisă.

Dicționarul Popular e bogat numai în termeni concreți și sărac în termeni abstracți. Poporul cunoște numirile lucrurilor reale de care e înconjurat, și în legătură cu ele cunoște numirile ideilor generale, dar cunoște foarte puține noțiuni abstracte.

În Literatura scrisă, adică în Literatura cultă se dăce de pildă :

Recunoștința este caracteristica nobilei.

Poporul însă, ori un om din Popor cum va pute exprima această idee ? Poporul n'are cuvântul *recunoștință*, nici cu-

A) Légendes locales: I) Les villes disparues, II) Les danseurs maudits, III) Les Fadets, IV) Le diable trompé, etc.

B) Notre Seigneur et les saints: I) La légende de Saint Martin, II) Les Saints Châtiés, etc.

Deuxième partie: Chansons.

A) Rondes et bourrées.

B) Pastourelles.

C) Chansons d'amour et de mariage.

D) Chansons Militaires.

E) Ballades.

F) Chansons diverses.

Troisième partie: Berceuses — Formulettes. — Devinettes. — Traditions et coutumes. — Miettes de Folk-Lore.

A) Berceuses, Rondes et Rimes diverses.

B) Jeux et Formulettes: I) Pour amuser les petits enfants, II) Formulettes d'élimination au jeux.

C) Devinettes.

D) Coutumes de mariage.

E) Usages et coutumes se rapportant à des dates déterminées.

F) Coutumes diverses.

G) Pèlerins et pèlerinages.

H) Prières populaires.

I) Les oiseaux.

J) Dictons sur le temps.

K) Miettes de Folk-Lore.

vîntul *caracteristică*, nici cuvîntul *nobleță*. În lipsa acestor termeni abstracți Poporul va întrebuința *epitele* și ideea de mai sus o va exprima zicînd, de pildă :

Un om cum se cade trebuie să fie subțire de obraz.

În loc de *nobleță* va pune, deci epitetul de : *cum se cade*, și în loc de : *recunoștință*, epitetul de : *subțire de obraz*. Iar termenul abstract : *caracteristică*, vedem că se exprimă prin expresiunea verbală : *trebuie să fie*.

Mintea Poporului nu e obicinuită cu abstracțiunea. Când are de spus ceva mai complicat, Poporul nu e obicinuit să abstragă numai principalul, ci caută să le spună de rînd toate așa cum au fost și trebuitoare și netrebuitoare.

Poporul ori se exprimă laconic printr'un *da* sau *nu*, ori se exprimă de tot prolix. Și e de notat că din cauza lipsei de abstracțiuni, chiar în prolixitate întrebuințază laconisme.

Poporul de obicei întrebuințază construcțiunea dréptă, oratia directă și în narațiuni reproduce formele dialogale și întrebuințază repetițiunea.

Prosa populară cere însă un studiu mai aprofundat.

Iată un exemplu de *prosă populară* din : *Le Folk-Lore du Poitou* :

§ 7. — *Le Curé de Saint-Sulpice-Les-Feuilles.* —

Il y avait le curé de Saint-Sulpice-les-feuilles : il avait deux bonnes vaches ; et, ayant ces bonnes vaches, il était joueur ; et, ma foi, un jour, n'ayant pas d'argent, il met une de ses vaches au jeu. Perd sa vache. Là voilà avec rien qu'une vache ; et comment faire ? Et comment faire ? Le dimanche à la messe, il monte en chaire ; il dit :

— Mes frères ! Ceux qui auraient une bonne vache, ils pourraient bien l'envoyer chez moi, pendant quelques jours : peut-être qu'après ça, au lieu d'une, ils en auraient bien deux.

Il y avait un pauvre homme, qui était là, à la messe, et qui entendait ça. Quand il a été rendu chez lui, il conte ça à sa femme. Elle lui dit :

— Taise-toi donc, dis, vieux sot ! N'avons qu'une vache, gardons-la donc ! I n'veux pas que tu la mènes chez le curé, tu m'entends !

El s'en va aux champs, après Vêpres. Lui, pendant qu'elle était aux champs, prend sa vache et la mène chez le curé. Il dit :

— Monsieur le curé, n'avons qu'une vache ; mais i vous l'amène, parce que vous avez dit que ceux-la qu'avaient une bonne vache, ils pourraient l'envoyer chez vous : que, peut-être, au lieu d'une, ils en auraient bien deux après.

— Vous avez bien fait, mon bon ami, que dit le curé.

Il le fit boire et manger. L'autre laissa sa vache et puis se rendit chez lui. Et quand il a été rendu, sa femme était revenue des champs; il lui dit qu'il avait mené leur vache au curé.

Ah! nom de Dieu! Elle lui flanque deux au trois râpées (volées de coups)!

He! ne me bats donc pas, qu'il dit!

Ne dis donc rien! Il m'a dit que, d'ici cinq ou six jours, nous en aurions deux.

Et là-dessus la femme s'en va chez le curé.

— Ah! qu'elle dit, i vas ben ou (le) savoir!

Ah ça, monsieur le curé! Je veux ma vache.

— Oh! qu'il dit, ma pauvre femme, voyez-vous, tout ce qui rentre chez moi n'en sort pas.

Elle retourne et fout encore quelques volées à son homme.

— Ah là! qu'il dit, patiente donc! Ne me bats donc pas! Il n'y a encore qu'un jour de passé; il nous la rendra peut-être.

C'était à l'époque des semailles; la terre était sèche; le curé dit!

— Tiens! On ne peut point labourer aujourd'hui; il faut mettre les deux vaches au champ.

Voilà que la sienne devient taureaude; elle prend sa course, ah! et l'autre de la suivre; elles sautaient par dessus les buissons...

Le bon homme, qui était à sa croisée, qui les voit venir:

— Ah! qu'il dit à sa femme, vois-les donc qui reviennent! Elles sont deux!

Vite, il s'en va ouvrir la porte de son écurie et il les fait entrer toutes deux.

— Ah, dit-il à sa femme, regarde donc, la bonne vache! Elle est encore plus forte que la nôtre.

Le curé vint bien chercher sa vache.

— Non, non, que dit la femme, monsieur le curé, tout ce qui rentre chez nous n'en sort pas.

Effectivement, le curé n'eut pas sa vache, et il ne peut pas faire labourer, après. Il a été obligé de faire ensemencer à la bosselée.

Conté par le père Biaizon, 75 ans. 1)

Alt exemplu de prosă Populară din Haute-Bretagne :

§ 8. — *La Goule ès Fées*. — Un saï (*soir*) que la mère Milie (*Émilie*), qu'était saïge-femme (*sage-femme*) de son état, était assise su n'un berchet (*escabeau*) dans l'coin d'son fouyer, o ouït queuqur'un qui cognait à l'hu (porte) de son hôte.

O débarrit la porte, et o vit entrer sez ielle eune veille femme qui li dit comme héla de veni do ielle tout Cont' Saint-Leunaire, à cette fin d'assister eune créature qu'était en ma d'éfant.

Milie répondit qu'o voulait ben: o print ses solées, mint su son dos eune petite devantière, rapport a la fret (*froid*); o cutit (*cacha*) son feu et sieuvit la veille qui cheminait devant-ielle et marchait par les sentés comme s'il avait été jouï.

1) *Léon Pineau*. Collection de Contes et chansons populaires, p. 59—61. Paris, 1892.

Py avait mêzé (*déjà*) un p'tit d' temps qu'iz étaint partis, quand Millie ouït le bru de la mé, qui menait tenant de ramaïge cont' les roches de falâses.

— Eioù qu'ous me menez ? qu'o dit (*dit-elle*). Voul'ous me faire aller diqu'à (*jusqu'à*) la Goule-ès-Fées, ousque n'en dit qu'ou vaît fes fions d'aut' fâis (*les fées d'autrefois*) ?

— Vère (*oui*), Millie, que li repondit la veille ; j'allons directement là...., etc...., etc. ¹⁾

Alt exemplu de prosă Populară, în limba valonă, cu traducerea în limba franceză :

§ 9. — *La belle et la laide*. — I gn'avè on kô on'fem k'avè deu koumér, on'bèl è on'lèt'. Sa fê ku l'bèl avè on bo-n ami è l'lèt'enn' avè pon.

E lu mér s'è fâchéy ku l' lèt' n'avè pon d'bo-n ami è èl s'a mètu on djou o liè èl di kom sa a s' bèl koumér, k'èl li-y alich kèr du l'êw do l' fontin-n'o twa liyon po l'rugèri. Sa fê ku vla l' bèl pôrtiy.

A s' tchumin fèzan, èl raskontur on vîy féy ki li dmant : Dou vas' ?

— Dju m' va kèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon, po rgèri m' mér k'è malôt'. I fê bin malôjiy d'avèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon.

Lè liyon t'von mougne. Vin on pô m' grètè din m' do, dj'è tan dè peu ki m' mougna. El a sti grètè din s' do, èl li-y-a di :....

TRADUCERE :

Il y avait *un coup* une femme qui avait deux *commères*, une belle et une laide. *Ça fait que* la belle avait un bon ami, et la laide n'en avait point.

Et la mère s'est fâchée que la laide n'avait point de bon ami et elle s'a mis un jour au lit et elle (a) dit *comme ça* à sa belle *commère*, qu'elle lui aille quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions pour la *requérir*.

Ça fait que voilà la belle partie. *À son* chemin faisant, elle rencontre une vieille fée qui lui demande : Où vas-tu ? — Je *me* vais quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions, pour *requérir* ma mère qui est malade. — Il fait bien malaise d'avoir de l'eau de la fontaine

¹⁾ *Paul Sébillot*. Litterature orale de la Haute-Bretagne, p. 19—20. Paris, 1881.

aux trois lions. Les lions *te* vont manger. Viens *un peu* me gratter dans *mon dos*, j'ai *tant des poux* qui me mangent. Elle *a été* gratter dans son dos, elle lui a dit. ¹⁾

În textul din urmă se vede repetându-se: *aïlle, quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions...*

Ne mărginim numai la aceste exemple luate din limbele străine.

În toate limbele prosa populară are aceste caractere.

Proză Populară n'are formă artistică, ea nu trăește prin forma ci prin fundul ei.

Îmi pare rău că n'am la îndemână o bucată de proză românească adevărat populară, adecă culésă chiar din gura Poporului.

De și țara noastră e una din cele mai bogate în Literatură Populară, totuși nu ne putem mândri cu colecțiuni de proză adevărat populare.

§ 10. — Colecțiunile noastre de proză populară sînt importante mai mult în privirea fondului, iar în privirea formei lasă de dorit, pentru că în genere forma lor aparține Literaturii Culte, adecă Literaturii scrise. Mai toți aceia de la care ne-a ramas scrieri populare în proză ne-au lăsat o proză mai mult sau mai puțin măestrită ; în tot cazul ne-au lăsat o proză personală a lor, iar nu proză populară.

Când te gîndesci la subiecte populare și la proză, fără de voe îți vin în minte prosatorii : *Creangă, Ispirescu, Odobescu, Eminescu*.

Când e vorba de subiecte populare fie-care din acești scriitori procedeză alt-fel.

Creangă alege capetele din trei, patru sau mai multe basme, lăgă aceste capete unele de altele și face un singur basm mare și lat. După cât se vede, în privirea

¹⁾ Questionnaire de Folklore, publié par la Société de Folklore Wallon, p. 53—54. Liège 1890.

fondului, idealul lui Creangă ar fi fost ca din toți feți-frumoși să facă unul singur, și toate peripețiile sau pățaniile de la toți feți-frumoși să le pună pe socotéla unui.

În privința formei, Creangă dă basmelor sale cea mai frumoasă formă. Formă frumoasă, măestrită, dar tocmai pentru acea ne-populară. Citind proza lui Creangă poți să ți dai samă la ce frumuseță pôte să ajungă limba populară, dar limba prosei lui ori cât de prosă ar fi și ori cât de moldovenescă, tot nu e populară. E prosă măestrită.

Ispirescu ne dă basme culese, dar stilisate. El reveche stilul basmelor culese de el și își dă osteneală de rotundește frazele, și adese ori vără termeni prea vechi ori prea noi.

La *Odobescu* găsim lucruri frumoase dar nu populare. El vrea să scrie în limba poporului dar nu 'l cunoște nici pe dinsul nici limba, de aceea în acea frumuseță de stil măestrit găsim lucruri neexacte ca populare și termeni populari întrebuințați impropriu.

Eminescu croește un tip de basme și îți dă frumuseți omerice, și frumusețe ori chiar capo-d'opere de stil, dar stil măestrit, prosă cultă nu populară.

Insumi eu, am scris subiecte populare în prosă, dar această prosă este prosa mea, nu prosa populară.

Aceste pricini mă fac să dau aci mai la vale ca exemplu de prosă populară, o bucată pe care o ieș de la un tiner care, fără a fi colecționist, de producții populare, s'a apropiat mai mult de prosa populară. Iată-o :

§ 11. — *Tóder Tutungiu*. — A fost odată, ca nici odată că, de n'ar fi fost nici nu s'ar povesti ; a fost odată un om sărac. Dar omul ăsta era sărac lipit pământului, nici cenușă 'n vatră n'avea, și pe asta i-o suflase vintul. Pe lângă asta, el mai avea și o mulțime de copii, dar mulți, mulți câte borte, sorii găuri la un ciur și cu trei mai mulți.

Copiii, la casa omului, cât de mulți să fie, n'ar strica,

dar el săracu n'avea cu ce 'i ține, nici din mâncat nici din îmbrăcat, că era sărac prăpădit. Muncea el și cu femeea în còce 'n colo, ba la câmp, ba la câte toate celea, dar de-agiuns de cele lucruri care trebuiesc la casa omului, ba să aibă vre-odată.

Tôrce femeea lui într'o ȃi, cum se 'ntîmplă, la un fuior, și de pe torsul din fuiorul cela câștigă trei lei vechi — că era 'n vremea de demult tréba asta — și numai când îi câștigă ce'i vine lui bărbatu-său în gînd și ȃice :

— Femea hăi, dă-mi mie cei trei lei să-i am de cheltuélă pe drum, că, uite, ce mi-am pus în gînd, să mă duc la D-deu să mă rog de el și să vedem nu s'o milostivi să mă dăruéscă el cu ceva ? Dă-mi-i !

— Ce să ȃi-i dau, bre bărbate, mai bine hai să cumpărăm o baniȃ de făină să facem mămăligă la copii că n'au mîncat săracii de-o grămadă de vreme și-s odârliȃ de fòme.

— De, femea...

— Și tu, sciù eù ? dacă ȃi i-oîu da, te-i duce la vre-o crăsmă și i-éi bea.

— Ce să-i béu, bre femea, tu socoȃi că eù șuguesc, vreme de șagă-i acuma ?

Se luase de gînduri bietul om de atȃta muncă fără spor și de-atȃta calicie.

— Eù ȃi-o spun curat, femea, că mi-am pus de gînd să mă duc la Dumneȃeù. Iac'așa.

— Ei, de, bărbate, cum creȃi că-i bine, așa fă ; eù nu-ȃi ȃic nimica. Ți-i dau, dar gîndesce-te...

— N'ai tu grijă, parcă eù nu mă gîndesc ? pe mine nu mă dore inima ? Sciù eù cum se câștigă paraua.

— Taman din pricina asta ȃic și eù, că sciù ; dar, pe drum, ce ieì la tine de mȃncare ?

— Ce să ieù, du-te și tu așa și veȃi n'ai găsi un petroiù ? Pune-l în foc să se încȃlȃescă și după ce s'o încȃlȃi, să-l puì în traistă, să fie acolo, să ȃic și eù că am ceva la

Se duce femeea de găsește un petroiū și după ce-l găsește, îl aduce acasă, îl pune în spuză să se încălzească, apoi îl pune în traista românului. Tóder Tutungiul,—c'ășa 'l chema de pe dinsul — își ica traista și cei trei lei și-o pornesce pe ici în colo, în drumul lui. Dac'a pornit, numai a mers el așa, a mers pân'a dat de-un pod. Iacătă, numai la podul cela, dă peste doi uncheși bătrâni, cât lumea de bătrâni și mai ceva încă. Cei doi uncheși îi esă innainte și-i grăesc de colo :

— Măi române, încotro mergi tu ?

— Apoi încotro să merg, ia la Dumnezeu merg să videm nu m'o dărui cu ceva, că am o spuză de copii acasă și nu mai am cap cu ce-i țin :

Uncheșii cea erau Dumnezeu și Sf. Petrea, dar ei n'aū vrut să se dea pe față ci aū vrut acuma să-l pue la cercare și-i dăc iar :

— N'ai, bade, vre-o două parale să ne dai și nouă să trecem podul ăsta ?

— Ba am, cum să n'am, dăc de colo Tóder, că era bun la inimă și milostiv Tóder Tutungiu.

Ca să trecă podul, pe vremea aceea, pentru trei ómeni se plătia, un leū, podărit și el nu s'a dat în lături, a plătit pentru câteși-trei : pentru el și pentru cei doi uncheși.

El, cum s'ar prinde, a plătit un leū și i-aū mai rămas doi—tocmai așa. Dac'aū trecut podul numai Dumnezeu și cu Sf. Petrea aū apucat pe alt drum, incolo, și l'aū lăsat pe Tóder, s'apuce încotro îi era vrerea lui de dus. Ducându-se așa Tóder inainte, numai ajunge la alt pod peste o apă mare. Când colo, iacătă iar doi uncheși inaintea lui....

D. Popa.¹⁾

¹⁾ *Revista Copiilor* An. I No. 6, pag. 92—93. București 1896.

II. FORMA VERSULUI

§ 12. — Versurile populare au menirea de a fi păstrate *în minte*.

Pentru a fi însă păstrate în minte trebuie mai întâi să fie învățate pe dinafară.

Pentru a fi învățate pe dinafară trebuie să fie ușore de învățat.

Pentru a fi ușore de învățat, trebuie să fie :

- 1) scurte,
- 2) să n'aibă inversiuni, ci să aibă construcțiunea drăptă a graiului obicnuit, a graiului de toate zilele.

Deci :

- 1) *Scurtimea*.
- 2) *Construcțiunea drăptă și lipsa de inversiuni sint caracterile distinctive ale versurilor populare*.

Orî unde vei întâlni versuri lungi adică mai lungi de cât opt silabe, și limbă măestrîtă, orî construcțiuni inverse să scii că nu e vers popular ci imitațiune sau contrafacere.

Contrafacerile se mai pot cunósce, se 'ntelege, și după termenii și după ideile întrebuintate pentru că poporul are anumîți termeni și anumite idei, și nu i se pôte pune în socotéla lui orî-ce, după voe.

Principalele condițiuni ale versurilor populare, în toate limbele și la toate popórele și în toate timpurile sint acestea : *Scurtimea și Construcțiunea drăptă, fără inversiuni*.

O calitate însemnată a versului popular este și *limpețimea*, orî *claritatea*, și chiar *precisiunea*. Amintesc aci numai în trecăt de aceste calități, și voiú reveni asupra lor mai încolo, de óre-ce ele nu se rapértă la formă, ci la fond.

Amintesc aici însă mai ales de precisiune. Versurile populare pot să cuprindă óre-care amplificări și repetițiuni

care le dau frumuseță și farmec deosebit, dar nu coprimd nici odată *umpluturi* sau lucruri netrebuitoare și fără rost.

Nisec versuri ca să ajungă populare trebuie să treacă printr'o mulțime de ciururi sau filtre, în care rămâne orice noroiu sau nămol sau imperfecțiune.

Să ne inchipuim că la o adunare veselă, populară, un sătén ore-care meșter de stihuri, a făcut, adică a improvizat oral câte-va versuri, două sau mai multe.

Se înțelege că aceste versuri nupot să fie de cât: *bune* sau *rele* sau *mijlocii* adică între bune și rele.

Dacă vor fi bune, adică dacă vor avea unele calități care să le facă plăcute ori interesante, și dacă vor fi și ușor de ținut minte, atunci, dintre toți cei de față, se va găsi care-va în mintea căruia să se întipărească.

Acela sau aceia în mintea căroră s'au întipărit, le vor spune altă dată și la alții, și aceia le vor spune mai departe și ast-fel versurile acestea vor începe a trăi adică a se răsădi din minte 'n minte, din ți în ți și din loc în loc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă vor fi rele, adică dacă nu vor fi nici plăcute nici interesante ori nu se vor pute ține minte, atunci vor trece nebagate 'n samă de nimeni, vor muri, sau mai bine ținând, nu vor trăi, de ore-ce s'au născut neviabile.

Dacă vor fi de mijloc, adică dacă vor avea și ceva bun, atunci ceea ce va fi bun se va întipări deocamdată în mintea cuiva, pentru a fi reproduc când-va oral, în auzul altora.

Dacă cel ce le va reproduce, le va reproduce deplin îmbunătățite, atunci ele 'și vor continua drumul sau viața ca și cele bune; dacă vor mai avea ore-care neajunsuri, atunci ori neajunsurile se vor îndrepta de alții, ori versurile cu neajunsuri vor peri ca și cele rele.

De aci se vede că, pe când în literatura scrisă se păstrează la un loc și de-a valma și bun și rău; în literatura orală trăiesc numai ceea ce este bun.

Se 'nțelege, dacă ȋic că în Literatura Populară se păstrează numai ceea ce este bun și desăvârșit, acésta este în teorie numai, pentru că în practică lucrurile se presintă alt-fel. În practică se întâmplă adese-orî să ne spună cine-va o poezie populară sau versuri populare de tot imperfecte. Acésta se explică însă alt-fel. Acésta se explică nu prin aceea că apa isvorului nu este bună și curată, apa e bună și curată dar gura de isvor unde am nimerit noi nu e bună.

Dacă avem noroc să dăm peste un om deștept și înzestrat cu o memorie bună, atunci vom aȋdi de la el versuri populare sau poezii populare de calitate bună; iar dacă vom da peste un om prost, orî peste unul cu o memorie îngrată atunci vom aȋdi de la el versuri sau poezii mediocre.

Să se scie însă că la versurile populare trebuie să se ȋină samă de buna-credință a celor ce ne spun versurile.

Sînt mulți care spunȋndu-ne versuri populare, se apucă și ne improvisează ei versuri, așa că în loc să ne dea versuri populare ne dau improvisaȋiunile lor proprii. Multe de aceste improvisaȋiuni se găsesc în colecȋiunea lui G. Dem. Teodorescu.

La noi, și prin alte țeri, dar mai ales la noi, de când s'a început a se da ore-care cȋutare versurilor populare și Literaturii Populare s'aȋ iscat mulȋime nu numai de improvizaȋori dar chiar de fabricaȋori de versuri populare și de ori-ce fel de producȋii populare, așa că trebuie să fim preveniȋi că nu ori-ce marfă ni se debitează este producȋiune populară.

§ 13. — Dăm aci mai jos câte-va exemple de versuri ȋise populare, dar care în realitate sînt făurite sau false.

A) Din *Sórele și Luna*, după Petre Creȋu Șolcanu, colecȋiunea G. Dem. :

a) Versuri populare române

*Foc de cicore
In prundul de mare
Iată că 'mî resare
Puternicul sôre*¹⁾.

Prundul e un diminutiv care fôrte des se întâlnește în versurile dictate de Petrea Crețu Șolcanu, dar nu samănă să fie popular. Poporul întrebuițează diminutive dar nu le întrebuițează ori unde. Nu pot aduce, pentru moment altă dovadă de cât părerea mea, dar cred că dacă s'ar face un studiū special pentru întrebuițarea diminutivelor în Literatura Populară s'ar vedé că am avut dreptate.

Puternicul sôre, însă, e hotărit ne popular, căci e o inversiune pe care poporul n'o întrebuițează; e o inversiune de poezie cultă.

B) Din *Brumărelul* după Petrea Crețu Șolcanu, colecțiunea G. Dem. :

*Foicică ismă eretă
Într'o Joi de dimineță,^{Library Cluj}
Tuturor le 'i cu dulceta,
Numai unul are grăta
Voinicel bălău la fașă
Foicică vinețea,
Voinicelul se scula,

Drum d'a lungul apuca
Potecuța că 'mî finea.
Foc verde pelinișă
Sus pe verdea movilița
Voinicelul se urca
'N lôte părțile călu
Ochiu rôtă că 'și făcea.
Foicică de lăplucă
Când privia în jos pe luncă
Colea 'n verdea lunculița.

Subl o mândră garofiță
Îm dormia d'o copilă.
Lin intinsa pe razor*²⁾

Numai unul are grăta e nepopular pentru că *are grăta*

1) Pagina 410.

2) Pag. 450—451.

e neromânește : nu se ȋdice românește *am grăță, are grăță*, cum nu se ȋdice *am frig, aă frig* ori : *am fôme*.

În aceste casuri poporul întrebuintăzeă vechea construcțiune sintactică latină : *mibi frigus est* = mi-î frig, mi-î sete, mi-î grăță.

Pe de-altă parte se vede că acest vers e o umplutură, de ôre-ce e pus fără rost, așa că ar eși că pricina care a făcut pe voinicel

să se scôle,

să ȋiea drumul de-alungul, a fost *grăța*, adică s'a sculat și a plecat la drum din pricina *grăței*.

După cât se pare, Petrea Crețu Șolcanu era un *improvisator de profesiune*. Cunoscea fôrte multe versuri populare, se familiarisase așa de mult cu ele, și acuma ajunsese ca un caleidoscop, ca dintr'un număr restrîns de bucăți să facă un număr infînit de combinațiuni. De alt-fel acêsta o fac toți lăutarii : încep un cântec, spun câte-va cuvinte din el, apoi spun din altul și din altul și așa mai departe. Ei nu sînt productori ori creatori ci numai nisce reproducători ori mai bine ȋis copietori. Ei se interesăzeă ôre-cum numai de numărul său de mulțimea versurilor ori de lungimea bucăților pe care într'un moment ar puté să le debiteze ; ei nu sciă să țînă samă de fond, căci ei nu sînt creatori de fond, fondul nu represintă simțimintele lor, ci simțimintele poporului de la care ei aă luat versurile ca form și cu fond cu tot. E greșită ideea celor ce cred că lăutarii și mai ales Țigani sînt creatorii poeziei populare. Aceștia sînt numai reproducători și încă reproducători stângaci și neconștiințioși, pentru că ei mănuesc un lucru străin, o creațiune străină. Țigani și lăutarii nu crează ei poeziile populare pentru că nu sînt ei poporul și nici nu simt ei ce simte poporul. Vom arăta la locul cuvenit cine sînt creatorii poeziei populare.

Nu mai e nevoie, cred, să adaug că și versul : *tuturor le 'i cu dulcēja* n'are nici un rost, nici un înțeles, și nici

nu se dice : *Ior le 'i cu dulcătă, ômenilor le 'i cu dulcătă.*

În : *Sus pe verdea moviliță și colo 'n verdea lunculiță,* vedem iarăși înversiuni nepopulare : *verdea moviliță și verdea lunculiță.*

Poporul întrebuințează adiectivul înaintea substantivului, numai în anumite cazuri. Poporul întrebuințează adiectivul articulat înaintea substantivului, de obicei urmat de prepozițiunea *de*, și anume acolo unde poate fi urmat de prepozițiunea *de*, ex : *nenorocitul de el, afurisitul de frate-său, bogatașul de Gheorghe, prôsta de Voichița amăritul de tata,* și mai dice poporul și : *bietul tată, bieta mamă; săracul tată, săraca mamă.* Când poporul dice : *Popa Gheorghe, Maica Melania, Mătușa Zamfira, Monastirea Cozia* atunci cuvintele, *Popa, Maica, Mătușa, Monastirea,* nu sint luate ca adiective, ci ca substantive, nu sint epitete ci nume.

În sfârșit, nu voiû să caut numai de cât de unde provin aceste greșeli sau BEU Cluj - Central University Library Cluj cîne le-a introdus, ci afirm numai că sint construcțiuni nepopulare și că versurile ce le cuprind sint fabricate ori nepopulare. Se scie însă că mulți dintre culegătorii de poezii populare, se credeaû și se cred și astă-zi autorisați a mai *corecta* ori *întregi* ori, după cum diceaû ei, a mai întocmi poeziile ori versurile populare, ca să dea lumii ceva complet ori desăvârșit.

Versul : *Lin întinsă pe răzor* este arhi-falsificat : *O copiliță lin întinsă pe răzor ! Lin întinsă !*

În limba cultă, adică, mai bine, cărturarii ori ômenii care vorbesc și limbi streine, dic și chiar scriû :

Bine 'mbracat, bine fript, pentru că sint obicinuîți cu limbile străine : *bien habillé, bien bătut, bien rôti; gutt gebraten;* poporul însă pune adverbul în urma participiului : *imbracat bine, fript bine, copt bine.*

C) Iată și o poezie de Anton Pann, trecută în colecțiunea G. Dem. ca poezie populară :

DRUMAREL

*Intr'o verde grădiniță
Sede-o dalbă copiliță.*

*Trece un voinic în grabă
Și cu suspin o întreabă:
— Spune-mă, dragă copiliță,
Cu-a ta singură guriță.*

*Disc dalbă copiliță
Cu-a ei singură guriță:*

*Dar tu, voinicele, spune
De ești insurat ori june ¹⁾.*

Am subliniat ceea-ce e mai săritor în ochi. Inversiunile :
cu-a ta singură guriță și *cu-a ei singură guriță*. Și *singură guriță!* ... pare că s'ar fi așteptat să aibă două.

Și cuvântul *june* ?

D) În poezia *Cicărea* culésă de d-l. L. Puscariu, colect. G. Dem. găsim :

*Dar o a vèdul
Draguț sfintul sòre ²⁾*

BCCU Cluj / Central University Library Cluj

E) În *Dobrișén* după Petrea Crețu Șolcanu, colecția G. Dem. :

*Dobrișén că i-a opril
Și la el i-a poposit
Și 'n ciobani i-a străvestit ³⁾.*

În limba poporului *a străvesti* ? și încă *a străvesti* în ? !...

F) În *Radu Calomfirescu* după Petrea Crețu Șolcanu, din colecțiunea G. Dem. :

În susul Pilescilor

*Multe corturi sînt întinse
De pămînt cu lanțuri prinse...
Printre corturi mărunțele,*

*Este-un cort mare rotal
Cu creștetul naramzat ⁴⁾.*

¹⁾ Pag. 452.

²⁾ Pag. 459.

³⁾ Pag. 474.

⁴⁾ Pag. 477.

Aci am subliniet inversiunile și cuvîntul *naramzat*. Eu personal n'am întîlnit acest cuvînt în popor. Am auzit întăca dată cuvîntul naramză de la un grădinar său florar al lui Petre Mavroghene, la satul Goesci jud. Iași, prin 1867/68. El se numia Nicolae Vasiliu. Apoi am mai auzit cuvîntul naramză pe la orășeni, cam boerinași.

Pe cât știu, de pe-acolo, se numesc naramze un fel de portocale, pôte mandarinele. În popor, prin Moldova se auzia de demult între 1860—1870, pe cât mi-aduc amînte, cuvîntul *naramgiu* ca culóre, dar nu știu ce culóre o fi fost aceea.

Ômenii din popor însă pe cîtî i-am întrebat n'au știut ce este naramză. Eu socot că versul de față nu e popular, pentru că descripțiunea acêsta a cortului nu e populară chiar dacā din intimplare, ceea-ce nu cred, cuvîntul *naramzat* ar fi popular. În casul cînd ar fi popular atunci n'ar fi fost dat în forma asta, ar fi fost : *năramzuit*, sau *naramziu* ori *naramgiu*, cîci în popor nu dice *argintat* ci *argintuit* sau *argintiu* sau *auriu*. Versul : *Este un cort mare, rotat*, nu e popular. Poporul nu întrebuinteză așa două epitete sau atribute unul după altul, fără legătură ; poporul n'ar fi dîs : *mare, rotat* ci *mare și rotat*.

G) În *Radu Șerban Basarab*, după manuscrisul Aron Prejbénul, cumpărat de stat. Colect. G. Dem. :

*Domnul
Stă și iscodece
Ciobanul
Le-aduce peste
Păgînî 's dați la beție
La jafuri, la tâlhărie.*

*Oștire 1 și-o rînduiesc
Noptea 'n patru părți lovesc :
Omor, jughie Turci, Tataři
Pe-ai creștinilor tirani.
De pe Bârsa mai la vale
Tîind celele ungare 2.*

Enumerarea : *la beție, la jafuri, la tâlbărie* nu e populară. Poporul ori ar fi pus vr'un verb între părțile ei, ori vr'o conjuncțiune.

Construcțiunea eliptică de-acî nu e întrebuințată de popor. Acest fel de construcție este un procedeu înrudit cu abstracțiunea, de care poporul nu se servește.

Acceasi observațiune asupra enunțării din versurile :

Omor, janghie, Turci, Tătari,
Pe-ai creștinilor tirani,

plus inversiunea : *pe-ai creștinilor tirani*.

Epitetul *ungare*, din *cetele ungare* e neologism și prin urmare nepopular.

II) În *Mateiu Vodă Basarab*, după manuscrisul Aron Prejbénul, cumpărat de stat. Colect. G. Dem. :

*Să ne gătim de răsboiă
Că sint mulți voinici la noi
Ce dorește morlea mai bine
De cît Domn Grece să le fie 1).*

Domn Grece să le fie ? Poporul ȋdice : de cît *să aibă*, nu : *să le fie*.

I) Cântecul din epoca de la 1821, luat de la Anton Pann,—Colect. G. Dem., se vede cît de colo că nu e popular, de ȋre-ce pe lîngă altele, are și versurile cu rimă încrucișată. Dăm aci numai prima strofă din cele cinci :

*Bine este tot-de-una
Să bem să ne ospetăm,
Și cu toțu din-preună
Să ridem și să cîntăm 2).*

J) *Povestea unui gîngav* despre Zavera de la 1821, Colectiunea G. Dem., face parte din poezia scrisă, neavînd nici măsura scurtă a versului popular nici construcțiunile limbii populare. Iată prima strofă :

1) Pagina 480.

2) Pagina 484.

*Fost-a în puterea primă-ve-ve-verii
Când se ivi în țară stégul za-ve-verii
Vera-za-vera strigau
Și boii își dejugau ¹⁾.*

1) În *Arderea Iașului*, cântec Țis popular, cules de d-l G. Missail, după incendiul din Iași de la 19 Iulie 1827, colecțiunea G. Dem. :

*Frunză verde de cireși
Arde-un foc în sus la Țeși :
Arde, arde nu se stinge
Și poporul jalnic plânge.
Unde târg era mai bun
Trağı cu cōsa să faci fân
Unde târg era mai des
Să pui boii să brazdezi
Unde târg era mai rar
Sa pui plugul ca să arî.
La al Domnului palat
Mare foc s'a ridicat.
Moldov' a ajuns la sapa
Vor s'o ducă-acum în grōpă !
Fete românesce
Rōbe ovreesce
Cele boeresce
Tot ca slugi grecesce ! ²⁾.*

Jalnic plânge inversiune nepopulară.

Unde târg era mai bun, unde târg era mai des alte inversiuni și mai nepopulare.

Rima : *des* cu *brăzdezi* nu numai că nu e populară, dar nici nu e moldovenescă cum ar trebui să fie, de ȃre-ce cȃntecul se dȃ ca din Moldova, unde a fost focul. Ba se vede chiar dupȃ acȃstȃ rimȃ cȃ acest cȃntec e fȃurit de un bucurescian, ori cel puțin de un *muntȃn*, cȃci numai prin Muntenia și pe la Bucuresci verbul *brȃzdezi* pȃte sȃ sune și se aude pronunțat aș a cȃ sunȃ : *brȃzdes*, aș a cȃ sȃ pȃtȃ rima cu *des*.

Versurile : *unde târg era mai rar
sȃ pui plugul ca sa arî.*
e o umpluturȃ.

¹⁾ Pagina 446.

²⁾ Pagina 488—489.

La al Domnului palat, inversiune. Moldova a ajuns la sapă, nu se dice: în tot de-auna se dice: a ajuns la sapă de lemn. Numai la sapă fără lemn n'are nici un înțeles. Dacă s'ar dice: «Popușoiul a ajuns la sapă» s'ar înțelege că: Popușoiul a ajuns la vremea prășitului său a săpatului.

Acum e umplutură.

Fete romănesci nu se dice. Poporul în genere pôte să dică, de pildă, *cară romănescă*, în opoziție, de pildă, cu carăle rusesci; dar în Moldova n'ar dice romănesci ci moldovenesci, deci cară moldovenesci, dar nici odată *fete moldovenesci*.

Fete boeresci de-asemena nu se dice. Poporul din Moldova dice fete de Român sau de creștin sau de Moldovan.

De asemenea versul: *rôbe ovresci* nu se dice în Moldova. În Moldova se dice *jidan* de obicei în popor, deci ar trebui să fie: *rôbe jidănesci*, ori *rôbe jidovesci*.

Cântecul de mai sus, deci, nu e popular.

Despre acest cântec dic că nu e popular.

Nu urmază, însă, de aici că ori-ce poezie, dacă vom găsi în ea câte-va versuri nepopulare, va fi totă nepopulară. Iată, de pildă, în colecția G. Dem., o pensie intitulată: *Fulga*, în care sint versuri nepopulare și care cu toate acestea e populară, în fondul și în forma ei, în cea mai mare parte, pentru că există diferite variénte din ea în alte colecțiuni. Așa ca variéntă a poeziei *Fulga* din colecția G. Dem., este, uste poezia *Dolca* din colecțiunea V. Alexandri.

M) În poezia *Fulga* după Petrea Crețu Șolcanu, colecțiunea G. Dem.:

*Fruzulică lemn uscat,
Iată mare, s'a 'ntimplat
Că pe drum l'a 'ntîmpinat,
Fulga Moșul, fulg bătrân
Moș cu barba pân la brân.*

.

*D'alei, Fulgo moș bêtân,
Moș cu barba pân la brân.*

*Și Togan căne bêtân,
Tată la sei-deci de căni
Ține pe Fulga de brâni.*

În aceste versuri găsim cuvîntul *brân* care nu e popular, pus ca să rimeze cu *bêtân*, și forma *brâni*, nu numai nepopulară dar și necorectă ca să rimeze cu *câni*. *Brân*, *brâne* sînt forme arhaice, care le mai întrebuițeză scriitorii, mai ales poeții, pentru nevoa rimei. Forma *brâne* se mai aude prin Muntenia iar în Moldova se întrebuițeză : *brâe*. În loc de *brân*, însă, la singular se întrebuițeză forma *brâii*, paralel cu *grâii*.

Am adus aceste exemple de versuri nepopulare, nu pentru a face o alegere de poezii populare ci pentru a stabili ceea ce am ȋis mai sus că :

Poesia populară are versuri scurte, cu construcțiune dreaptă fără inversiuni; are claritate și precisiune fără umpluturi; și cuprinde numai termeni și expresiuni populare.

b) Mórtea versurilor populare

§ 14. — Aceleași caractere le au și poeziile populare din alte limbi.

La multe popóre însă inspirațiunea populară a încetat, poporul în loc să ȋi creeze poezii proprii, adoptă din poeziile culte. Acest fel de poezii nu mai sînt poezii populare prin naștere ci poezii adoptive, adică devenite populare.

Obiceiuł populațiunii de la sate de a imita pe orășeni și pe cei din trepte mai de sus, nu se mărginesce numai la modă, ci se întinde la tóte ramurile activității omenești, prin urmare și în literatură.

Cartea și învățatura cărții e, se înțelege, cel mai mare dar ce un Prometeu a putut să dăruască omenirii, dar cartea și învățatura cărții omórá literatura populară. În lo-

cul literaturii populare poporul cântă bucățile de la teatru și de la cafée-chantant.

Ce urături frumoase populare saū *plugușore*, auđiam, în copilărie, în Moldova, pe la 1864, în ajunul Sfințului Vasilie ! Imi aduc aminte și acuma cu plăcere de frumoșele bucăți de *satiră populară* presărate în aceste *plugușore*. Parcă aud și acuma câte un urător la feréstră sunând clopotul saū talanga și ȑicénd :

*Fata mamei, cea bălăe
Bine face la mălăe
Că le pune cu lopata
Și le scóte cu covata.
Ian măi îndemnați, flăcăi.
Hăi ! Hăi !*

saū :

*Fata mamei gospodină
Pune pânza în grădină.
Fata mamei cea frumósă
Pune pânza după casă.
Cine-a trece tot s'o ȑasă.
Intre ițe și 'ntre spată
Pasce-o épă 'npiedecată
Intre ițe și fusceci
Pasce-o scrofă cu pureci.
Ian măi îndemnați, flăcăi.
Hăi ! Hăi !
Și de pe la Sinđiene
Până la Blagoveștene
A ȑesut de-un fund de ismene ;
Când a fost la croit
De-un col a măi trebuit
Ian măi îndemnați, flăcăi.
Hăi ! Hăi !*

saū :

*Am măi ura, am măi ura
Dar ne temem c'om însera
C'avem să trecem
Nisce pârăe glodóse
La nisce fete frumoșe
Cu dinții ca grebla,
Cu ochii ca stecla,
Cu nasul ca cerciova :
De frumoșe ce era
Și risul te umfla.
Iau măi îndemnați, flăcăi.
Hăi ! Hăi !*

Și în locul acestor frumoșe urături, ce-am auđit peste

vr'o dece ani? Un biet plugușor făcut de un condeiaș și publicat într'o carte de citire pentru clasa II primară :

*Măine anul se 'nmoesce
Plugușorul se pornesce
Și începe a colinda
Pe la case, și-a ura
etc., etc.*

Ba, am auzit spunând ca urătură și poesia : Movila lui Burcel :

*Intr'o di de serbătore,
Resări un mândru sôre
Care lumea 'nveselia :
Clopotele resună,
Turnurile clătinau,
Armăsarii spumegau,
Frățele și le mușcau,
Că de-odată se ivia.

Că alt sôre strălucia.
Domnul Ștefan cel vestil
Domnul cel nebiruit.
etc., etc.*

Și iată, deci, poesii culte introduse în locul celor populare, care ese din modă, nu se mai comunică de la om la om și mor.

Dăm aci, de-odată câte-va exemple de adevărate poesii populare din alte limbi și apoi vom da și câte-va exemple de poesii devenite populare.

c/ Adevărate poesii populare străine

§ 15. — A) Observăm că toate aceste poesii au versuri scurte.

DIN POITOU

Pour couper l'arc-en-ciel

*Arc-en-ciel, mon fillou,
Si j' l'attrape, j' le coupe le cou !
Arc-en-ciel de Saint Michel,
Si j' le manque, reste au ciel ! 1).*

1) Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau, Paris, 1892. Pag. 465.

Quand il pleut

*Mouille, mouille, paradis !
 Tout le monde est à l'abri ;
 Mon p'tit frère
 Est sous les gouttières,
 Ma p'tite sœur
 Est sous les fleurs ¹⁾*

Formulette d'élimination au jeu

*Petit oiseau d'or et d'argent,
 Ta mèr' l' attend au coin du champ,
 Pour y manger du lait caillé
 Que les souris ont barboté
 Pendant trois heures de temps
 Va-t-en ! ²⁾.*

L'alouette et le Pinson

*L'Alouette et le Pinson
 Tous les deux se marient ;
 Mon alouette,
 Malourne, malurelle ;
 Mon oiseau
 Tout lui fant.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Ol est v'nu un gros chin :
 Au cou porte un gros pain,
 Mon alouette
 etc.*

*Du pain n'en ons bin
 D'la viande n'en avons point.*

*Ol est v'nu un corbeau :
 Au cou porte un gigot.*

*Du fricot n'en ons bin
 A boir' n'en avons point.*

*Ol est v'nu un fourmi :
 Au cou porte un baril,
 Mon alouette
 etc. ³⁾.*

¹⁾ Idem. Pag. 467.

²⁾ Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau. Paris, 1892. Pag. 475.

³⁾ Idem, pagina 441. 442.

DIN INSULA CORSICA

**Vòcèru d'una Pastòri
In mortì di lu so fiddolu**

*Commè mè, la sfurtunàta
Nun si n'è vidùtu indòcu ;
E sarràta la mè porta,
Ed è spintu lu mè fòcu ;
La tinta disgraziàta,
E zappàtu lu mè locu...*

*La corcia, di vinl' ott' anni,
Mi so ferma càpi-mùzza ;
Nun si mòri di dulòri,
Nun si po mòra d'indùzza,
Nun si mòri da lu pientu,
Nun si mòri di sugnùzza !*

*Senza nimmu par aïutu
M'era firmata qui sòla ;
Nun avendu in cumpagnia
Che Lionu e Pidìola
E tu sòlu di tre anni
Ch'aval sé supra la tola ¹⁾.*
etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Bocetul unei Păstorice
La Morteia fiului ei**

*Ca mine nenorocilă
Nu s'a vedut nicî-când ;
E închisă uşa mea,
Şi e stins focul meu,
Nenorocila de mine !
E stricală casa mea.*

*Sărmana la două-decî şi opt ani
Am remas veduvă ;
Nu se móre de durere,
Nu se pôte mari de supărare
Nu se móre de plâns
Nu se móre de suspine !*

*Fără nime să m'ajute,
Am remas singură ;
Neavînd alţi tovarăşi
De cât pe Leu şi Pidèola (doi cânî)
Şi tu singur de trei ani
Care stai pe patul de mórte.*
etc.

¹⁾ **Les Voceri de l'Ile de Corse** par Frédéric Ortoli. Paris, 1887, pagina 62—64.

DIN PICARDIA

L'âne Martin

La p'tite Marianne va au moulin (bis),
 C'est pour y faire moudre son grain (bis).
 Elle monta sur son âne.
 La p'tite mam'zelle Marianne,
 Elle monta sur son âne Martin
 Pour aller au moulin.

Le meunier la voyant venir (bis)
 De dire ne put se retenir (bis):
 Attachez-là votre âne,
 La p'tite mam'zelle Marianne,
 Attachez-là votre âne Martin
 A la queue du moulin.

Pendant que le moulin tournait (bis),
 Le meunier la belle caressait (bis)
 Le loup a mangé l'âne,
 La p'tite mamzelle Marianne,
 Le loup a mangé l'âne Martin
 A la queue du moulin ¹⁾.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIN ȚARA BASCILOR

Paserea 'n colivie

Chorinnoak koyolan
 Tristerik du kantatzen;
 Duelarikan zer yan, zer edan,
 Kampoa du desiratzen:
 Zeren... Zeren... Zeren...
 Libertatea zoin eder den ²⁾.

Traducere

Pasere, 'n colivie, — cântă trist; — de și ai ce mânca,
 ce bé, — doresce afară: — pentru că... pentru că... pentru
 că... ce frumoasă e libertatea.

¹⁾ Littérature orale de La Picardie par E. Henry Carnoy. Paris 1883, pag. 366.

²⁾ Le Folk-Lore du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883 pag. 126.

Prepelița la munte

Mendian zoinen eder
 Ephër zango gorri!
 Ene maiteak ere
 Bertzeak iduri:
 Niri hitz eman eta
 Sibelaç itzuli ¹⁾.

Traducere

La munte, cât de frumoasă e prepelița cu labe roșii!
 Iubita mea samănă cu altele: după ce mî-a dat cuvîntul
 ei — îmi întorce spatele.

Adio iubita mea

Adios, ene maitea
 Adios sekulako;
 Nik eztut bertze penarik,
 Maitea, zuretake,
 Zeren utzi zintudan
 Hain bibio bertzendaco ²⁾.

Traducere

Adio, iubita mea; — adio, pentru totdeauna; n'am alt
 necaz — iubita-mea, de cât de tine — că te-am lăsat —
 așa de liberă pentru alții.

DIN ALSACIA

Sebastopol

Die Franzosen rücken an,
 Wollen über den Rhein,
 Sie wollen's frisch wagen,
 Sebastopol zu belagern,
 Sie bauen frisch auf
 Eine Schanze darauf.

¹⁾ Le Folk-Lose du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883.
 pag. 138.

²⁾ Idem pag. 152.

Der gen'ral rücket an
 Mit sechs hundert tausend Mann:
 Schauet dort wie sie laufen
 Die koschpeitel über Haufen,
 Sie begehren nichts mehr
 Von de Testungen hier
 etc.

Traducere Francesă

Les Français s'avancent,
 Pour passer le Rhin;
 Le sort en est jeté,
 Ils veulent assiéger Sébastopol,
 Ils l'entourent sans trêve,
 Pour se retrancher.

Le général s'avance
 Avec six cent mille hommes:
 Voyez là comme ils fuient,
 Ces hordes de mendiants,
 Ils ne réclament plus rien
 Des forteresses d'ici¹⁾.
 etc.

BC Ich und mein Hans¹⁾

Ich und mein aller liebschter Hans,
 Wir sin zwei schöne Leute,
 Wir küssen uns, wir drucken uns,
 Dies war mein grösste Fräide.
 Sagt ihr Leute, was fang ich an
 Dass ich der Hans bekommen kann,
 Und sagt ihr Leute was fang ich an,
 Dass ich der Hans bekommm zum Mann.

Am Sonntag an der kirche Thür
 Da steht er im Parade,
 Mit schwarzen Hosen, Weissen, Strümpf,
 Er hat so schöne Wade!
 Sagt ihr Leute, . . .
 etc.

Traducerea francesă

Moi. et mon Jean adoré,
 Nous sommes un beau couple,
 Nous nous embrassons, nous nous étreignons,
 C'était mon plus grand plaisir.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace par J. B. Weckerlin. Tom. I, Paris 1883, pag. 304—307.

Dites-moi, mes bonnes gens,
 Que vais-je faire
 Pour avoir mon Jean pour mari?
 Que vais-je faire
 Pour avoir mon Jean pour mari?

Le dimanche, mit comme pour une revue,
 Il se tient près de la porte de l'église,
 Pantalon noir, bas blancs,
 Il a de si beaux molets!
 Dites moi . . . ¹⁾
 etc.

Les tras feys di pays

Les tras feys di pays (bis)
 S'en revint ès bos di roi,
 Liron fé, lire lai lai, dridai
 O lai lire lai lai, dredire,
 O fé lire, lai lai dridai.

S'en revint ès bos di roi (bis)
 Lai pus jeune les madechait
 Liron, etc.

Lai pus jeune les madechait (bis)
 Lo fé di roi les écoutait.
 Liron, etc.

So fé di roi les écoutait (bis)
 Laiquelle ast de vos tras
 Liron, etc.

Laiquelle ast de vos tras (bis)
 Què médit les bos di roi?
 Liron, etc.

Què médit les bos di roi (bis)?
 Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi.
 Liron, etc.

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi (bis)
 C'est ma sœur que lai voilà.
 Liron, etc.

C'est me sœur que lai voilà (bis)
 Prendez-lai et laichiez-moi.
 Liron, etc.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin. Tom. II.
 pag. 182—185.

Traducere Francesă

Les trois filles du pays (bis)
S'en revint au bois du roi,
Leron, etc.

La plus jeune les maudissait,

Le fils du roi les écoutait

Laquelle est-ce de vous trois

Qui maudit les bois du roi ?

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi,

C'est ma sœur que voilà

Prenez-la et laissez-moi¹⁾.

DIN GASCONIA

Las Hilles de Lourdes

Las hilles de Lourdes, Library Cluj

Las de Caunterès,

Prenquen, à la file,

Lous galantz per très.

Las hilles de Lourdes

E las d'Argelès,

Las bouletz piucèlos ?

Las cau prengue au brès,

Aqueres bieilletes,

Aimen lou bin blanc,

Coumo las joenetos

N'aimon lous galantz.

Traducere Francoeză

Les filles de Lourdes

Et celles de Caunterets,

Prennent, à la file,

Les galants par trois.

Les filles de Lourdes

Et celles d'Argelès,

Les voulez-vous pucelles ?

Il faut les prendre au berceau.

¹⁾ Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin, Tom. II, pag. 132—135.

Ces vieilles,
Aiment le vin blanc,
Comme les jeunes
Aiment les galants ¹⁾.

La petairo

Madamaisèlo,
Peto candelò,
S'en ba a l'aigo,
Peto dens l'aigo ;

S'en ba au bin,
Peto en camin ;
S'en ba a la hount,
Peto toutjour.

Traducere Franceză

Mademoiselle, — Pête chandelle, —
— S'en va à l'eau, — Pête dans l'eau ;
— S'en va au vin, — Pête en chemin ; —
— S'en va à la fontaine, — Pête toujours ²⁾.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIN AUSTRIA (STIRIA)

Versurile care le dăm aci, fac parte din literatura cultă, de ôre ce sînt luate dintr'o cronică scrisă. Factura lor însă este tocmai cea populară : autorul lor era familiarizat cu versul popular, cultura lui era tot pe la nivelul poporului, orî, dacă am pute dice, era popor și el. Cred că mare parte din aceste versuri trebuie să fi ajuns populare. Dacă nu se vor fi găsiind în nici o colecțiune lucru e explicabil : Aceste versuri datéză tocmai de pe la 1.300. Aû avut deci tot timpul și a deveni populare și a ajunge uitate, fără să mai ajungă a fi prinse în colecțiuni de folklor. Iată câteva din aceste versuri :

¹⁾ Poésies populaires de la Gascogne, par M. Jean-François Bladé. Tom. II. Paris 1882. pag. 104—107.

²⁾ Idem, Bladé. Tom. II, pag. 354—355.

Nu sant der herzog über walt
 Sine boten balt,
 Zuo dem Walachen
 Der an allen Sachen
 Herr ob den abdern was.
 Dem selben man vor las
 Und tet kunt von sinen wegen
 Er hete in sinen phlegen
 Gevangen ainen man,
 Der het dem laut getan
 Gros und schedlich tat
 Dië kron und die kleinat
 Die man dafür war
 Das des landes er daran lar
 Die hiet er verholn,
 Dem kunicrich verstoln ¹⁾.
 etc.

Traducere

Deci, ducele trimise peste munți
 Pe solii săi îndată
 La Valahul
 Care în toate afacerile
 Era domn peste ceilalți.
 Acestuia i s'a citit
 Și i s'a comunicat ast-fel
 Că va ave în îngrijirea sa
 Un om prizonier,
 Care ar fi făcut țerii
 Mare și păgubitor lucru;
 Corona și odorele
 Care erau privity (cumpănă)ă
 Cât și onorea țerii,
 Pe aceste el le-ar fi ascuns,
 Furându-le din regat ²⁾.
 etc.

DIN GERMANIA

Cităm numai: *Luftelement* ³⁾, *Babeli siebt den Wald vor lauter Bäumen nicht* ⁴⁾ și *Doktor Eisenbarth* ⁵⁾.

¹⁾ «Oesterreichische Reimchronik» după: «România în Monumentele literare germane medievale», de Em. Grigorovitz. București 1901, pag. 20.

²⁾ Ibid. pag. 21.

³⁾ Arnim und Clemens Brentano, *Des Knaben Wunderhorn*, II theil. Berlin 1857. Pag. 51.

⁴⁾ Ibid. pag. 59.

⁵⁾ Friedrich Karl Freiherrn von Erlach: *Die Volkslieder der Deutschen*. V band. Mannheim, 1836. Pag. 517.

§ 16. — Observăm că bocetele din Insula Corsica (vezi pag. 33) ca toate poeziile populare, au versuri scurte; în ceea ce privește rima, însă, au ceva deosebit. Într-o strofă de șase versuri, numai trei versuri au rime și rimază împreună, adică au aceeași rimă. Aceste trei versuri sînt: II, IV și VI. Iată cum se exprimă autorul colecțiunii de bocete din Corsica, Frédéric Ortoli:

... «La plupart de ces lamentations sont en strophes de six vers dont trois riment ensemble tandis que les autres ont une terminaison différente ou ne se rapprochent que par une lointaine assonance. On remarquera aussi que parmi ces vers ce sont spécialement les deuxième, quatrième et sixième qui prennent la même finale...¹⁾).

Acastă regularitate a așezării rimelor e ceva curios, pentru literatura populară, și pentru a-i găsi cauza ar trebui un studiu special și aprofundat asupra întregii literaturii populare din Corsica. Putem face însă, conjecturi.

În poeziile populare, versurile sînt scurte, precum s'a văzut, și fie-care vers rimază, de obicei cu cel următor: întâiul cu al doilea, al treilea cu al patrulea, al cincilea cu al șeselea și așa mai departe.

Versurile sînt scurte pentru a se pute ține minte; iar rima servește a asigura înlanțuirea versurilor, rima unui vers servind a rechema în minte versul următor.

Dacă puterea de receptivitate a memoriei poporului ar fi mai mare, atunci n'ar fi nevoie de rime. Memoria populară ar prinde, ar înregistra versurile auzite, și le-ar păstra în ordinea în care le-a înregistrat, numai prin ajutorul ritmului și prin succesiunea ideilor ce cuprind, sau puterea de receptivitate a memoriei fiind aceeași, dacă poporul ar pune mai mare interes pentru versuri, atunci, de asemenea le-ar învăța, le-ar păstra în minte și le-ar reproduce numai prin ajutorul ritmului și al succesiunii ideilor.

¹⁾ Les voceri de l'Ile de Corse p. XXXIV.

Aceste condițiuni subiective, însă, pot să fie înlocuite prin una obiectivă. În loc ca puterea de receptivitate a memoriei să fie mai mare, ori ca interesul poporului pentru versuri să fie mai mare, se poate foarte bine ca versurile înșile să prezinte un interes mai mare, și acest interes obiectiv al lor să deștepte interesul subiectiv al poporului. În cazul acesta versurile s'ar impune memoriei și s'ar păstra numai prin interesul lor și fără ajutorul rimei.

Așa cred că se poate explica păstrarea versurilor populare fără rimă.

În Corsica, țara *vendettei*, cred că interesul subiectiv și obiectiv e acela ce presidă la păstrarea bocetelor populare, adică a versurilor acestor bocete. Ca să-și potă explica cineva acest interes ar trebui să-și potă da sama de ceea ce este *vendetta* în Corsica.

« Quand un homme est tombé frappé d'une balle ou percé par le stylet d'un ennemi, on transporte le corps tout sanglant à la maison, on le place dans la chambre mortuaire, on allume des torches de bois résineux et l'on pleure.

C'est d'abord un grand tumult de lamentations et de cris, orage de douleur qui traversent, comme des éclairs, de brûlants serments de vengeance.

Les femmes s'arrachent les cheveux, se déchirent le visage de leurs mains crispées, trempent leurs mouchoirs dans les plaies ouvertes du mort; les hommes sombres et muets, brandissent leurs poignards, visitent leurs cartouchières ou font résonner sur les dalles de pierre les lourdes crosses de leurs fusils. Malheur, alors, au parent du qui serait reconnu dans la foule! Insulté de tous, criblé de coups, ce serait bientôt un cadavre piétiné par la famille en délire, altérée de sang, ivre de rage!

Un morne silence succède à cette crise. Alors une femme couverte de deuil et les yeux rougis se détache

du groupe des pleureuses et vient prendre le baiser suprême. L'heure est solennelle : chacun attend ; les Voceri commencent !

C'est d'abord un sanglot déchirant qui sort du coeur foudroyé de la mère, de l'épouse ou de la soeur. C'est l'Evohé pathétique de ces bacchanales de douleur plein de haine et d'imprécation, terrible pour ceux qui l'écourent, mortel à qui il s'adresse. Chaque vers est une malédiction, Chaque strophe un coup de poignard.

On sent l'odeur de la poudre en entendant la funèbre plainte, et déjà l'on croit voir les stylets acérés sortir tout seuls de leurs guaines et jeter dans l'ombre des reflets sinistres¹⁾.

După aceste câte-va amănunte se pôte înțelege de ce interes trebue să fie versurile din bocete în Corsica.

Pe de altă parte, aceste versuri nu sînt chiar fără rimă, ci sînt pe jumătate rimate.

Părerea mea, însă, este că strofele acestea de câte șese versuri din *Voceri* din Corsica, în loc să fie nisee *sex-teturi* sînt nisece terțete, și aparența de sexteturi o au din cauză că au fost scrise ca sexteturi. Iată de pildă în formă de terțet strofa întâea din *Voceri* reproducă de noi la pag. 33 :

Commé mé, la sfurtunata,
Nun si n'è vidùtu indòcu :
E sarràta la mé porta,
Ed è spintu lu mé fècu :
La tinta disgraziàta,
E zappàtu lu mé locu...

Dacă strofele din *Voceri* din Corsica sînt terțete atunci interesul subiectiv și cel obiectiv nu au alt rol de cît a stringe legăturile emistihurilor, adică a stringe *cesurile*.

În sfârșit, am stabilit aci condițiunile care pot să înlocuască rima, în versurile populare, numai ca să explic

¹⁾ Les voceri de L'Île de Corse p. XIV—XVI.

existența versurilor populare fără rimă, precum sînt versurile din limba bulgară; dar în privirea *Vocerilor din Corsica* trebuie să mai scim și următorul lucru:

Ca și în vechime la Romani, în Corsica există astăzi *bocitóre* sau *plângetóre*, nisce femei care au însărcinarea specială de a *plânge* ori *boci* la morți.

Iată deci pe lângă interesul subiectiv și obiectiv și un al treilea interes, care ajută la păstrarea acestor poezii pe jumătate rimate. Acest interes este interesul profesional.

Vra să zică, dacă strofele din *Voceri* în privința rimei sînt nisce *terțete*, totuși în mintea celor care le știu și le reproduc, emistihurile sînt considerate ca versuri întregi, ast-fel că și *Voceri din Corsica* sînt formați tot din versuri scurte ca ori-ce poezie populară!

Mai rămâne o întrebare:

Pentru ce se întrebuintează *terțete* sau *sextete*?

Acésta o va explica un studiū aprofundat al folk-loru-lui corsican.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIN GRECIA

ΠΑΠΠΑΝΤΩΝΗΣ

Μέστ' Ἀγᾶ τὸ περιβόλι
Κάθεται πουλὶ κι' ἀηδόνι
Καὶ γλεντᾷ τὸν Παππαντώνη.
„Σοῦπα, μάννα, πάνδρεψέ με
Σπητονοικοκύρεψέ με.
Γέρον ἄνδρα μὴ μοῦ δώσης,
'τ ὕστερα θὰ μετανοιώσης,
Γιάτ' ὁ γέρος τὰ ζητάζει.
Ποῦν τ' ἀλεῦρι; ποῦν τ' ἀλάτι;
Ποῦν ταῦγά τῆς ἐβδομάδας;
Τ' ἀποτοήρευλα τῆς τάβλας;
'τι τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια
Σὰν νερόβραστα κρεμμύδια'
'τι τοῦ γέρου τὰ κανάκια
Σὰν νερόβραστα σπανάκια.
'τι τοῦ γέρου τὰ παιχνιδάκια
Εἶναι μεσχοκαρυδάκια.

Traducerea Francesă

Pappantonis ¹⁾

Dan le jardin de l'Aga, il y a un rossignol qui chante ainsi pour Pappantonis :

« Je vous l'ai dit, mère, mariez-moi; donnez-moi un maître au logis. Ne me donnez pas un vieillard, vous vous en repentiriez; car un vieillard regard à tout.—Où est la farine? où est le sel? où sont les oeufs de la semaine et ce qui reste du souper?—Que sont les amusements d'un vieillard? comme des oignons cuits à l'eau. Et leurs mignardises? Comme des épinards bouillis. Que sont les cajoleries d'un jeune homme? Ce sont de vraies noix muscades ».

Commentaire ²⁾. Pappantonis est chez le peuple grec, une sorte de personnage ridicule dans le genre de *Pulcinella* à Naples ou de *Karagueus* en Turquie. Ici c'est un mari trompé à qui sa jeune femme, sous l'allégorie d'un rossignol familier, se plaint des misères de l'amour des vieillards.

Alt exemplu. Cităm numai din pricină că ne vine greu a reproduce : **Κύρα Μαρίορα** ³⁾.

DIN BARȚII BRETONI, SECOLUL VI

Cităm exemple de poezii, cu formă populară, de la poezii celti: *Ancurin* și *Taliesin* din secolul VI, pentru că multe din versurile acestor barți, pe acele vremuri, erau în mare parte după tăctura versurilor populare, de orice chiar ei, saū mai bine ȝis nivelul lor, intelectual și cultural, trebuia să fie cam acelaș ca al poporului.

¹⁾ Chants du peuple *En Grèce*, par M. D. Marcellus. — Tom. II. Paris, 1851, pag. 334.

²⁾ Ibid. Marcellus. II. pag. 340.

³⁾ Ibid. Marcellus. II. p. 336—338.

DIN ANEURIN

Er Gododin ¹⁾

XXII

« — Arv amkennull !
 « Amkeman dull !
 « Amkesgoget !
 « Trac'heouet !
 « Maour treigleset
 « Laouer Loegrouiz kiouet
 « Haïset !

Traducere Francesă

« — Que les armes s'unissent ! Que les rangs se forment ! Que tout s'ébranle ! de l'ensemble ! Que le chef soit percé ! Que beaucoup de l'armée de Loqriens soient « abattus !

XXV

Karedik, karadou he klod,
 Ac'hube, gwarc, hadoue nod ;
 Ledwigen ez tavel ken deuod
 Deiz gowec'hed e gwobod ;
 Ez deupo kar kerz kevnod
 E gwlad nev, azev adnabod ²⁾.

Traducere Francesă

Karedik, dont la renommée m'est chère, mérita, garda sa reputation. La larve est silencieuse avant l'arrivée du jour où elle s'élance joyeuse vers le savoir ; ainsi, à l'heure marquée, l'ami de la poesie arrivera dans le pays du ciel, séjour de (toute) science ³⁾.

DIN TALIESIN

Din Kad Menao

Ar un blenez
 Un enn darwez
 Swin ha mal ha mez,
 Ha gourhed digasez,
 Hag hef leouez-gorod ;—

¹⁾ Poèmes des Bardes Bretons du VI siècle, traduits par Th. Hersart de la Villemarqué. Paris MDCCCL pag. 282.

²⁾ De la Villemarqué, pag. 292.

³⁾ Ibid. 293.

Traducere Francesă*Le combat de Menas*

Cette année, un chef prodigue de vin, de pièces (d'or) et d'hydromel et de courage sans barbarie, a franchi les frontières ¹⁾).

DIN BULGARIA

Cităm din poeziile bulgare (pentru că nu putem reproduce aci cu scrierea bulgară) pe cele cuprinse sub No III, care încep cu titlul; *Linbovni i smiasni, Sôcra bârfitore* sau *La Belle-Mère calomniatrice*, adică No. 43 până la 56²⁾.

DIN RUSIA

Cităm strofele de sub titlul: *Objinki*³⁾ și *Parubok Vîlini*⁴⁾; bucata No. 135⁵⁾, cea de la No. 2⁶⁾, și cea de la No. 22⁷⁾.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a) Poesii devenite populare, românesci

§ 17. Am spus mai sus (pag. 30) cum a ajuns popular un plugușor dintr'o carte de citire:

Mâne omul se 'nnoesce
Plugușorul se pornesce
Etc.

Tot acolo am spus că a ajuns populară și poezia:
Movila lui Burcel:

Intr'o Ți de serbatore
Răsari un mându sôre
Etc.

¹⁾ Ibiad, 328.

²⁾ *Auguste Dozon*. *Bălgarski narodni piasni* (Chansons populaires bulgares). Paris. Pag. 75 și 255...

³⁾ *Etnograficini Zbirnic*, Tom. XI, 1901. Pag. 31—33.

⁴⁾ Idem, pag. 75—77.

⁵⁾ *Golovaŭski-Narodni Pesni*. Moscva 1878. Ciastî III, pag. 254.

⁶⁾ Idem, *Galovaŭski*, ciastî I, pag. 341.

⁷⁾ Idem, *Galovaŭski*, ciastî II, pag. 588.

Pe lângă acestea ne rămâne să mai amintim, de pildă, de *Arghir și frumoșa Elena* a lui Ion Barac :

Arghir mî-a fost crăișorul
Cel mai amărit cu dorul

Pe la 1860, ce cucónă nu scia pe din afară *Istoria lui Arghir și a frumoșei Elene*? Și această frumoasă Istorie în versuri se învăța nu din citite, ci mergea din gură 'n gură.

De aceea o sciaū nu numai cucónele mari ci și cele mai mici de pe la mahala, și jupênesele de la curți boeresci, și preotesele și dascălițele și vătășițele de pe la sate și negustoresele de pe la târg, chiar care erau fără sciință de carte. Eū insumi am cunoscut pe la 1869 pe una cucóna Catinca Filipescu, care era mama cucónei Marghióla Popescu, care cucónă Marghióla Popescu era sócra D-lui Dumitrache Timuș, în Tg.-Frumos.

Acéstă cucónă, Catinca Filipescu nu scia carte, dar scia pe din afară tot Arghir. Mi l'a spus de atâtea ori că'l învățasem și eū. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tot ca Arghir, dar ceva mai puțin se scia *Leonat și Dorofala*. Din acesta se sciaū mai multe părți, saū bucați. Imi mai aduc aminte și acum unele versuri învățate pe atunci din auzite, ca :

Leonat din Longobarda,
Om ce se hrănea cu barda ;
Nu prea mare la statură,
Dar născut spre băutura ;
Cu nasul roșu și mare
Și îi plăcea vinul tare
Cât vin cheltuia în mațe
Mai că costa cu viața

.

Cuiū cu cuiū se scóte afară
Ada vin să mai beaū iară.

.

Al tēu gâtlej să plesnéscă
Și ca el să nu se nască
etc. etc.

În *Cuvinte din Bătrâni* ale distinsului nostru filolog, D-I profesor emerit B. P. Hasdeu, se găsesc studiate cărțile devenite populare.

Poesiile devenite populare, n'au însă vieță atât de lungă ca adevăratele poezii populare.

Poesia cea adevărată populară cuprinde ceva sau din suferințele poporului, sau din dorințele lui, ori descrie ceva de iubit, ori de admirat, ori de disprețuit pentru el; de aceea poesia populară cea adevărată se păstrează multă vreme pentru că idealul unui popor multă vreme durază și câtă vreme durază idealul, trăesce și poesia care-i corespunde.

Poesia populară cea adevărată cuprinde ceva organic din viața poporului și ea însăși este ceva organic, ceva viu, un corelativ al vieții poporului, un corelativ al vieții psihice a poporului.

Poesia devenită populară adică poesia populară adoptivă trebuie să fi cuprindând și ea ceva care să aibă un resunet în organismul poporului, în sufletul lui, de aceea ajunge să fie adoptată de el; însă acest ceva este ceva exterior care caută să se introducă, să se asimileze în sufletul poporului, nu e ceva luat chiar dintr'insul. Cea ce cuprinde poesia devenită populară, e de obiceiul unul din deliciile momentane ale poporului, ceva de care el se amoretzează pentru un timp, dar ceva de care cu trecerea vremei uită.

Natural ar fi ca unele din poeziile devenite populare să începă a fi tratate ca cele populare adăugându-le mereu câte ceva sau tăind ceva din ele, făcându-le să corespundă mereu la ceva din sufletul poporului. Despre acesta însă nu ne putem da sama în destul, pentru că la noi nu s'au făcut colecțiuni de poezii devenite populare, ca să putem urmări evoluțiunea acestor poezii, ca să putem vedea ce schimbări au suferit de când au eșit din scrisul unde erau fixate și au trecut în gura poporu-

lui: În străinătate sînt foarte multe colecțiuni de aceste poezii, pentru că mai mult cu de acestea trăesce acum poporul pe-acolo, căci adevăratei poezii populare i-a secat isvorul în acele părți unde s'a întins știința cărții. Dar nici în străinătate nu s'a studiét evoluțiunea poeziei, devenite populare, de ôre-ce nici evoluțiunea adevăratei poezii populare nu s'a studiat.

Nu putem deci sci cum mor sau cum dispar poeziile devenite populare. Nu putem sci de pildă de ce a dispărut Arghir și frumoșa Elena.

După toate probabilitățile însă unele poezii devenite populare pot să ajungă organice și să trăască; iar altele se bucură numai de o vieță efemeră, ca nisce articule de modă.

b/ Poezii devenite populare, străine.

§ 18. Vêd că până acum nici un culegător de poezii populare nu face deosebire între adevăratele poezii populare, și între poeziile devenite populare. De îndată ce o poezie se găsește în popor, nu se mai întrebă dacă e populară.

Iată câte-va exemple din literaturile străine:

DIN GASCONIA

Lou Duc D'Epernoun

«Duc d'Epernoun, bos-tu te rende (bis)?
 Bos-tu te rende on tengue boun (bis)?
 — Rende, jou non me boi pas rende (bis),
 Que jou non bejo lou canous (bis),
 Lous canous e las coulaumbrinos,
 L'artillerio tout don loun».

Ia un sounlat sur la murraillo,
 Qu'es tout soul, e bo tengue boun.
 Au prumè cop de carabino,
 Soun capèt es caijut au houn.
 Au cap dou canoun i a no agullo.
 I a uo agullo au cap dou canoun.

Au cap dou canoun, i a uo agullo.
 D'or e d'argent batudo qu'es.
 Au cap dau canoun, i a no agullo:
 Lou nom de sa mastresso i es.
 I es lou nom de sa mastresso,
 Sur l'agullo, au cap dou canoun.

—«Sa mastresso es doune damaisèlo (bis),
 Qu'atau porte agullos d'argent (bis)?

—La mastresso es pas damaisèlo (bis):
 Es la neboudo d'un marchand (bis).

Lou marchand, de tout que l'aimauo,
 L'i a croumpat agullos d'argent¹⁾.

Traducerea Francesă :

—«Due d'Epernon, veux-tu te rendre (bis)?

Veux-tu te rendre ou tenir bon (bis)?

—Rendre, jè ne me veux pas rendre (bis),

Que je ne voie les canons (bis),

Les canons et les coulevrines,

L'artillerie tout du long».

Il y a un soldat sur la muraille,
 Qui est tout seul, et veut tenir bon.

Au premier coups de carabine,
 Son chapeau est tombé au fond.

Au bout du canon il y a une aiguille.

Il y a une aiguille au bout du canon.

Au bout du canon, il y a une aiguille.

Elle est battue d'or et d'argent.

Au bout du canon, il y a une aiguille:

Le nom de sa maîtresse y est.

Il y est le non de sa maîtresse,

Sur l'aiguille, au bout du canon.

—«Sa maîtresse est donc demoiselle (bis),

Qu'elle porte ainsi des aiguilles d'argent (bis)?

—Sa maîtresse n'est pas demoiselle (bis):

C'est la nièce d'un marchand (bis).

Le marchand, tant il l'aimait,

Lui à acheté des aiguilles d'argent⁽¹⁾.

Acéstă poezie e publicată intovărășită de două note,
 una la început și alta la sfârșit.

Iată-le :

1) Jean-Louis de Nogaret de la Valette, duc d'Epernon, né en
 Langue doc en 1554. Il fut nommé colonel-général de l'infanterie en

(1) J. F. Bladé. Litteratures Populaires de toutes les nations. Tom
 VI p. 10—13.



1584, amiral de France en 1587, et enfin gouverneur de Guyenne, sous Richelieu. Ce personnage mourut à Loches, le 13 février 1642.

2) Dicté par ma tante Thérèse Liaubon, veuve Tessier, de Gontaud (Lot-et-Garonne), morte à l'âge de soixante-douze ans. M. Faugère-Dubourg, de Nérac, m'a envoyé un texte presque semblable à celui que je donne ici.

Aceste două note sînt destinate a servi ca dovezi că poezia de mai sus e poezie populară adevărată. Omul de care se vorbește în ele, a existat, a fost o persoană reală. Persoana care a dictat-o e o persoană sigură: autorul colecțiunii, J. F. Bladé, o numește: *ma tante*. Cu toate acestea poezia nu e populară, ci a fost făcută de un cărturar, a fost scrisă — e poezie care a fost scrisă.

Observăm mai întâi că această poezie e împărțită în strofe regulate, lucru care nu se întâlnește la adevăratele poezii populare. Poesiile populare de obicei au un început modest, încep cu câte-va versuri, și apoi se tot dezvoltă, adăugând amănunte lângă amănunte și cugătări lângă cugetări, până când cu trecerea timpului capătă o dezvoltare deplină. Și aceste dezvoltări nu se fac în ordine regulată; cel care adaugă, nu urmăzează a adăuga de acolo de unde a lăsat predecesorul său. Dacă la început au fost, de pildă, șase versuri, nu urmăzează numai de cât că un altul va adăuga încă două sau patru versuri tocmai la urma acestora, ci se pôte foarte bine să intercaleze nise versuri, să le vâre între celelalte, ori să adăugă chiar la început. În felul acesta poezia nu se alege la urma urmei să fie împărțită în strofe, ci ajunge să fie o singură bucată.

Sînt casuri când o poezie populară se pôte dezvolta în strofe. Acesta se întîmplă atunci când prima strofă a fost legată de o melodie. Această melodie servește ca un cadru sau tipar sau calapod, după măsura căruia se vor forma strofele următoare. Însă acest cas nu se aplică la poezia de față, pentru că strofele populare nu presîntă nici o regularitate în așezarea rimelor. În poeziile ade-

vărat populare rimele sînt aședate în părechî alăturate adică în destihuri și în anumite împrejurări în terțete sau quartete, ori am pute dice mai bine că versurile populare sînt câte două în rimă, adică în aceeași rimă, sau câte trei sau câte patru, sau sînt monorime, adică în rime la fel.

Poesia de față presintă, însă, versuri cu rime încrucisate, versul întâiu rimând cu al treilea și al doilea cu al patrulea; ba, ceva mai mult, strofele fiind de câte șese versuri, versul al șeselea este în rimă cu al doilea și al patrulea.

Această aședare de rime presintă o artificialitate care nu pôte fi de cît opera unui scriitor, și nici de cum a poporului. Când scrie cine-va versuri, se ajută la aședarea rimelor și de vedere: privesce cu ochii și vede ce rimă îi mai trebuie, iar când improvisează versuri, fără scris, numai mintal, e foarte greu să facă această analiză. Din această pricină în versurile populare nu se găsește o regulată aședare de rime; ~~poporul se interesează~~ numai să fie rimă, dar nu caută și unde să fie pusă, caută numai să fie cît mai apröpe.

Am pute observa și în privirea conținutului că e prea fin ori arată lucrurile prea pe subțire; așa de subțire că nu știu ce a contribuit s'o facă pe această poezie să trăească atîta timp și să ajungă populară.

În adevăr, ducele d'Épernon a fost contemporan cu cronicarul nostru Nestor Ureche și cu fiul acestuia Grigore Ureche, și a murit la 1642. Vra să dică de la mörtea lui în 1642 și până pe la 1882, data aparițiunii colecțiunii Bladé, au trecut vr'o 240 de ani. Probabil că acest duce d'Épernon a fost nu numai un om ilustru, dar și popular prin localitatea pe unde a trăit și de aceea poporul a păstrat poezia în amintirea lui. Poesia însă n'a fost creată de popor ci adoptată numai de el.

Intru cît privesce origina poeziilor populare trebuie să adaug că există și poezii populare făcute în intregime

(improvisate) de un singur autor (anonim), și numai corectate ori lustruite prin trecerea de la om la om. În această categorie sînt cântecele moderne populare.

Lous Plases de la Henno

Maridatz-lo, soun pai
 Per lou hè ben, per lou hè gai } bis
 En aquero hilleto
 Que lou cantera lou coumpai } bis
 Cansoun ta poulideto.

Parlatz-lou d'un marit,
 Camino d'un pas esherit,
 Hè sinne de la testo
 Helas! Diu sio benasit
 Douman sio la hesto

Maridado sera
 De petitz plasés se beira,
 Petitz, mès nou pas goaires
 Tant qu'estée hillo a marida,
 N'auouc pas tant *d'affaires*

L'an nou sera acabat,
 Sampa que n'aura un mainat,
 Que sera tout plouraire.
 Touto la nèit dringoulejat,
 Dècho pas drome goaire.

Calera laua a l'arriu
 Ta plan l'iuver coumo l'pestiu,
 Deguens l'aigo tourrado.
 —«Quino peguesso éi hèit, moun Diu,
 De m'este maridado!

Aura lous coutillous muillatz,
 Lou de dessus, lou de debat,
 La caho mau hicado;
 E malasira lou countrat
 Que l'a ta plan trabado.

N'aura soun marit tout jalous,
 Beuet, beligant, rasounous,
 E mèmo un pane trucaire
 —«Henno, jamès sourtiratz-bous,
 Sounco dab boste *paire*

Quant enta lou soun pai sera,
 A l'ouro diura s'en tourna,
 A huto coumo l'aire.
 Quant èro hillo a marida,
 N'auo pas tant *d'affaires*

E quant tournodo sera } bis
De cops de pès au cu n'aura }
E mès essauréillado.
—«Hélas! Qui pouré debina } bis
Coumo soui mau maridado. }

Traducere :

Les plaisirs de la femme

Mariez-là, son père,
 Pour lui faire du bien, pour lui faire paisir, } bis
 Cette fillette.
 Le compère lui chantera,) bis
 Chanson si joliette.)

Parlez-lui d'un mari,
 Elle chemine d'un pas alerte,
 Fait signe de la tête.
 Hélas! Dieu soit béni.
 Que demain soit la fête.

Mariée elle sera.
 De petits plaisirs verra,
 Petits, mais pas nombreux.
 Tant qu'elle fut fille à marier,
 Elle n'eut pas tant d'affaires.

L'an ne sera pas fini,
 Que sans doute elle aura un enfant,
 Qui sera tout pleurard.
 Toute la nuit bercé,
 Et ne laisse dormir guère.

Il faudra laver au ruisseau,
 Aussi bien l'hiver que l'été,
 Dans l'eau glacée
 —«Quelle sottise ai-je fait, mon Dieu,
 De m'être mariée!

Elle aura les cotillons mouillés,
 Celui de dessus, celui de dessous,
 La coiffe mal posée;
 Et elle maudira le contrat
 Qui l'a si bien entravée.

Elle aura son mari tout jaloux,
 Ivrogne, débauché, raisonneur,
 Et même un peu frappeur.
 —«Femme, jamais vous ne sortirez,
 Sauf avec votre père.

Quand chez son père elle sera,
 À l'heure elle devra s'en retourner,
 Vite comme le vent
 Quant elle était fille à marier,
 Elle n'avait pas tant d'affaires.

Et quand revenu elle sera
 Des coups de pied au cul elle aura } bis
 Et même les oreilles tirées
 —«Hélas! Qui pourrait deviner
 Comme je suis mal mariée. (1)

Acéstă poezie, pe motive arătate mai sus, socot că e o poezie care a fost scrisă și a devenit populară. Lăsând deoparte împărțirea în strofe și așezarea rimelor, ea este după înțeles mai potrivită cu spiritul poporului. Poporul a început chiar asupra ei operația de transformare, așa socot că cuvintele pe care le-am subliniat: *d'affaires, paire*, sînt introduse de popor, mai în urmă. De asemenea și ultima strofă pe care am subliniat-o, trebuie să fie introduse de popor, adecă adausă din nou, ori provenită din modificarea alteia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIN ALSACIA

Als ich ein jung Geselen war, }
 Nahm ich ein steinalt Weib; } bis
 Ich hat sie kaum drei tage
 Ti, ta, Tage.
 Da hats mich schon gereüt.

Da gieng ich auf den kirchhof hin, }
 Und bat den lieben todt: } bis
 Ach! lieben Todt von Basel,
 Bi, ba, Basel.
 Kohl 'nur meine alte fort (bis)

Als ich wieder nach hause kam, }
 Meine alte war schon todt: } bis
 Ich spannt' die Ross en Wagen,
 Wi, wa, Wagen.
 Un fuhr mein' Alte fort (bis)

1) Idém. Blade Tom. VI pag. 32—37.

Und als ich auf den kirchhof kam, } bis
 Das grab war schon gemacht: }
 Ihr Träger, tragt fein sachte,
 Si, sa, sachte,
 Das d'Alte nicht erwacht (bis)

Scharrt zu, scharrt zu, scharrt immer zu } bis
 Das alte böse Weib: }
 Sie hat ihr Lebestage,
 Ti, ta, Tage.
 Geplagt mein jungen Leib (bis)

Als ich wieder nack Hause kam, } bis
 All Winkel warn zu weit: }
 Ich warte kaum drei Tage,
 Ti, ta, Tage,
 Und nahm ein junges Weib (bis)

Das junpe Weibel das ick nahm, } bis
 Das schlug mich alle Tag'; }
 Ach! lieber Todt von Basel,
 Bi, ba, Basel.
 Kätt' ich mein' Alte noch (bis) 1)

Traducerea francesă :

Quand j'étais un jeune compagnon
 Je pris une femme vicille comme les pierres; } bis
 Je l'eus à peine trois jours.
 Ti, tra, trois jours,
 Que je m'en suis repenti (bis)

Je m'en allais au cimetière, } bis
 Et j'invoquai la mort: }
 Hélas! bonne mort de Bâle.
 Bi, ba, Bâle,
 Cherche donc ma vicille (bis)

Quand je rentrai chez moi, } bis
 Ma vicille était déjà morte: }
 J'attelai les chevaux à la voiture,
 Vi, va, voiture.
 Et j'emmenai ma vicille (bis)

Et quand je vins au cimetière, } bis
 La tombe était déjà creusée: }
 Vous, les porteurs, marchez doucement,
 Di, da, doucement
 Pour que la vicille ne se réveille pas (bis)

1) J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883
 Tom. II pag. 156—161.

Comblez, comblez, comblez la fosse } bis
 De la vieille mechante femme;
 Tous les jours de sa vie
 Vi, va, vie,
 Elle a tourmenté mon jeune corps (bis)

Quand je rentraî chez moi
 Tonts les coins me paraissaient trop grands; } bis
 J'attends à peine trois jours,
 Ji, jà, jours,
 Et je pris une jeune femme (bis)

La jeune femmelette que je pris } bis
 Me rossait tous les jours;
 Hélas! ma bonne mort de Bâle
 Bi, ba, Bâle
 Que n'ai-je encore ma vieille (bis) ⁽¹⁾

Acéstă poesie o găsim întovărășită în colecțiunea J. B. Weckerlin, de nota următoare:

La danse des morts qui existait autrefois au couvent des dominicains de Bâle, a été reproduite, des 1649, par Math. Mériaux, et a en diverses éditions depuis, ce qui n'a pas peu contribué à sa popularité. Toute l'Alsace connaît d'ouï-dire les danses macabres de Bâle; il n'est donc pas étonnant que la chanson populaire s'en soit emparé, et d'une manière assez humoristique, pour une matière aussi sérieuse. Notre version, écrite d'après une diction orale, ne diffère guère de celle de Kretschmer.

Din acéstă notă se vede părerea autorului colecțiunii, cu toate acestea însă, pentru motive pe care le-am arătat mai sus, nu e populară adevărată, ci devenită populară.

Dăm aci mai jos numai câte o strofă din alte două poesii devenite populare și observăm că acest fel de poesii sînt mai numeroase de cît cele adevărate populare.

Mai adăugăm că mulți dintre culegătorii de poesii populare, cred că toate poeziile sau cântecile care sînt în limba populară, adică într'un idiom popular și ne literar sînt poesii adevărate populare. Nu trebuie să se uite însă că și idiomele neliterare își au poezii lor, ca și cele literate. Sînt poeți modești, poeți ai poporului cărora le

¹⁾ J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883. Tom. II pag. 156—161.

place să cânte în limba poporului. Se înțelege că ei fiind mai din popor, poeziile lor au mai mulți sortii de a fi adoptate de popor și a deveni populare, totuși acesta nu e un cuvânt ca să negăm acestor poezii, origina lor de poezii scrise.

Chiar cele două mari colecțiuni, cele cinci volume din *Die Volkslieder der Deutschen* de *Friedrich Karl Freicherrn von Erlach* 1834; și cele patru volume din *Des Knaben Wunderhorn* de *I. A. v. Armin & Clemens Brentano*. 1857, sînt pline în cea mai mare parte de poezii devenite populare. Ba sînt de origină scrise chiar multe de cele însemnate cu termenul *mündlich* în *Des Knaben Wunderhorn* și cu termenul de *volksweise* în *Erlach*.

Ba în *Erlach* găsești chiar termenul : komponirt ¹⁾.

Iată acum și cele două strofe :

Din :

DER WÄCHTERRUF

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Loset, was i euch will sage!
D'Glocke het Zehni g'schlage;
Jetzt betet und jetzt göhnt in's Bett,
Und wer e rüehlig Gwisse het,
Schlof sanft und wohl! im Himmel wacht
E heiter Aug die ganzi Nacht,²⁾
etc.

Traducerea francesă :

Le crieur de Nuit

Écoutez ce que je vais vous dire :
La cloche a sonné dix heures ;
Priez maintenant et allez au lit,
Et que celui qui a la conscience tranquille,
Dorme doucement,
Au ciel un oeil ouvert veille toute la nuit. ⁽²⁾

Acastă poezie e întovărășită în text de următorea notă care o arată că e poezie devenită populară.

¹⁾ Erlach V. p. 114, 115, 117, 122 etc.

²⁾ J. A. Weckerlin op. cit. Tom. II pag. 72-73.

Iată nota :

Seb. Baur cite quelques anciennes strophes du crieur de nuit, sans doute celle qui se chantaient en Suisse. Pröhle donne ce chant beaucoup plus complet. Le poète Hebel s'est inspiré de cette vieille tradition pour composer l'une de ses plus belles chansons allémaniques, connues et *devenues populaires* en Alsace pour la plupart. C'est donc la version de Hebel que nous donnons.

Din acéstă notă se vede că poesia de mai sus e devenită populară, dar se mai constată și faptul că autorul colecțiunii și a notei e convins că toate poeziile populare sînt devenite populare, adică și-au luat naștere prin scris.

DIN WEIHNACHSLIED

Mey, was ist das für ein Brausen,
Mehr als wundervolle Sach?
Alle Glocken hör ich sausen
Was begiebt sich diese Nacht?
Was Getöse und für Getümmel
Ist erstanden überall?
Ja auch in dem hohen Himmel
Hört man einen Musikschall.¹⁾

Traducere francesă :

N o ë l

Mariette, quelle est cette rumeur,
Chose plus que merveilleuse?
Pentends tinter toutes les cloches,
Que se passe-t-il cette nuit?
Quel vacarme et quel tumulte
S'élève de partout?
Même dans les hauteurs du ciel
On entend résonner la musique.⁽¹⁾

Nota care întovărășește acéstă poezie dîce :

Ce Noël, écrit d'après la tradition populaire, m'a été communiqué par M. Ingold, ancien notaire à Cernay; sa date ne peut guère être portée au delà du XVIII-e siècle.

Les rimes par simple assonance font reconnaître sans peine l'origine populaire de cette pièce.

¹⁾ J. B. Weckerlin op. cit. Tom. I pag. 76, 77.

În această notă autorul colecţiunii dăce că asonanţile arată că poezia e populară, pe când noi tocmai observăm, că rimele acestea fie şi asonanţe, prin aşedarea lor, ca rime încrucşate, rimând întâea cu a treia şi a cinea cu a şeptea, de o parte, iar de altă parte a doua cu a patra şi a şesca cu a opta ; arată tocmai că poezia nu e populară, ci devenită populară.

CARACTERELE POESIEI POPULARE

§ 19. A) *Caractere generale.* — Am vădută până aci că versurile poeziei populare :

- a) *Sint scurte ca măsură;*
- b) *N'au inversiuni sintactice;*
- c) *N'au aşedări de rime măestrlle;*
- d) *Nu sint împărşile în strofe, de cât atunci când au refren.*

Un exemplu de poezie populară împărşită în strofe şi cu refren, să se vadă mai sus la pag. 37 *Les bras feys di pays*, poezie din Alsacia. Acastă poezie e împărşită în strofe, dar strofele ei sint compuse, drept dăcend numai din câte două versuri, pentru că cele-lalte trei versuri forméză refrenul.

Aceste patru caractere sint condiţiunile generale şi necesare ale tuturor poeziilor populare. Ori-ce poezie populară trebuie să îndeplinésca toate aceste condiţiuni.

§ 20. B) *Caractere particulare.* — Pe lângă caracterele generale şi necesare ale poeziei populare, mai sint însă şi alte caractere particulare. Dăcem particulare pentru că nu fie-care poezie trebuie să le aibă pe toate, ci pot să le aibă numai pe unele sau pe nici unele.

Din aceste caractere particulare unele se rapórtă la *formă*, altele la *formă şi la fond*.

a) *Caracterele particulare privitoare la formă, sint :*

- 1) Trei versuri în rimă,

- 2) Patru versuri în rimă,
- 3) Vers mic între versuri mari,
- 4) Vers în vers sau rimă de cesură.
- b) *Caracterele particulare privitoare la fond sint:*
 - 1) Aplicarea descriptivă,
 - 2) Repetirea de cuvinte,
 - 3) Întrebuințarea numărului,
 - 4) Enumerarea zilelor săptămânii,
 - 5) Expresii fracționare,
 - 6) Evaluări topice.
- c) *Caracterile particulare privitoare la fond și la formă sint:*
 - 1) Întrebările descriptive,
 - 2) Repetirea formulelor,
 - 3) Alternative de contrast,
 - 4) Acomodarea formulelor,
 - 5) Care și nici de contrast,
 - 6) Numai emfatic sau izolator,
 - 7) Ca narativ.

a) *Caracterele particulare privitoare la formă.*

§ 21. S'a vădit că condițiunea principală a frumosului este *unitatea în varietate*.

Calitățile particulare privitoare la formă, privesc varietatea formei.

În poezia populară însă varietatea formei este un cor-relativ al varietății fondului. Poporul întrebuințează schimbare de formă acolo unde are nevoie de a apesa mai mult asupra unor idei, ori unde are nevoie de a pune mai mult în evidență aceste idei.

Să cercetăm pe rând aceste caractere.

Pentru românesc noi am analizat colecțiunea de *Poezii Populare române* a lui G. Dem. Teodorescu.

Pentru fie-care caracter am cercetat întreaga colecție din scôrță 'n scôrță, alegând ce ea ce găsim.

Dăm aci mai jos titlul poeziilor și versurilor privitoare la caracterile ce studiem, împreună cu numărul paginii.

Să se scie deci că numărul paginei, pus alătura, e din colecțiunea G. Dem. Teodorescu, din 1885.

1) TREI VERSURI IN RIMA

a) *In poeziile populare române*

§ 22. Sub numele de *trei versuri in rimă* înțelegem grupe de trei versuri având aceiași rimă.

Aceste grupe sînt un fel de figuri cari au de scop de a pune în evidență o idee ori a atrage atențiunea asupra ei prin o *întreită arătare de atribute*.

Numărul **trei**: *inceput, mijloc, sfîrșit*, e ceva organic în natura omenescă, e o formă a cugetării minții omenesci, un fel de *rațiune suficientă* pentru înțelegerea sau motivarea unor fapte: *a fost odată, a fost de două ori, dar dacă a fost de trei ori atunci s'a isprăvit, nu mai e nimic de dis*. De aceea numărul trei e consacrat în toate direcțiunile gândirii și activității omenesci: Trei persoane ale dumnezeirii, trei feciori sau fete de împărat, trei poduri, trei păduri, trei smei, trei zile și trei nopți, trei pășanii, trei încercări.

E pôte acest *trei* rezultatul unor antropomorfisări a naturei, e născut pôte din această antropomorfisare printr'un procedeu de abstracțiune, este însă în tot cazul *expresiunea unei trebuinți organice a cugetării omenesci, expresiunea trebuinței de echilibru*.

Instinctul nostru de conservare a făcut să ni se formeze în minte și apoi să devină organică, trebuința de echilibru. Instinctul nostru de conservare nu e satisfăcut de cît în

fața echilibrului, fie acest echilibru manifestat prin număr sau prin simetrie. Prin acest echilibru înțeleg ori-ce dezvoltare regulată a unei acțiuni, ori-ce stare ce presintă durabilitate și siguranță, ori-ce ordine. Echilibru este cursul regulat al râului, echilibru este dezvoltarea regulată a vieții; echilibru este poziția verticală și ne înclinată a unei clădiri. Lipsă de echilibru ori rupere de echilibru este o inundațiune; rupere de echilibru, mórtea; lipsă de echilibru, pozițiunea înclinată a unei clădiri; lipsă de echilibru este bôla; etc.

Numărul trei în sfârșit, cred că este pentru mintea noastră un simbol de echilibru, care satisface instinctul nostru de conservare.

Faptul că numărul trei satisface un instinct așa de important explică pentru ce numărul trei e așa de întrebuințat ca simbol.

Acésta explică de asemenea pentru ce figura pe care am numit-o *trei versuri în rimă* e așa de întrebuințată în poesia populară, și în toate poeziile populare.

Pentru a ne convinge de efectul a *trei versuri în rimă* n'avem de cât să citim odată numai două versuri și apoi și trei, și vom vedea când sîntem mai satisfăcuți, când simțim mai multă plăcere.

Iată exemple :

În Colindul Crăciunului

P'astă năpste 'ntunecăsă	} p. 16 și 17
Pe cărare alunecăsă	
Nemerirăm Păsta casă	

În Colindul lui Christos

În brațe te-am luat	} p. 19
Și mi te-am purtat	
Și te-am ridicat	

Soimii 'și-au deslațat	} p. 19
Căinilor ne-a dat	
'N gona neaș luat	

Căniș și-au legat	} p. 18
P'alții i-a certat	
In cas' ne-a băgat	

În Colind de om cu trei feciori

Cu covore covorit	} p. 22
Cu plocate stoborit	
Și cu aur d'aurit	

În Colindul Sfințului Ión

Serisu'i jelțurel	} p. 24
Jelț de aurel	
Cine șede 'n el ?	

Scrise's jelturele
Jelturi mărunțele
Șed sfinți pe ele

} p. 24

În Botezul

Mi-este un jețurel
Dres de aural.
Cine'mi șede'n el ?

} p. 23

Toți bea
Se cinsteau
Și se ospetau

} p. 23

Sus să mparătesci
Jos să nțelep,esci
Și să creștinesci

} p. 24

Is. Christos, Crăciunu și Sf. Ión

Bea și ospetau
Și se veseliau
Nimic nu diceau

} p. 25

Voî beți și mâncați
Pahare'nchinați
Și nu vă ntrebați

} p. 25

Domnul asculta
Și zîmbet zîmbia
Iar Craciun dicea

} p. 25

În Christos și Apostolii

S'und' le țintuia,
Sânge ca curgea,
Tot vin se facea,

} p. 27

Si-a de Boboteza
Când preoți botéza
Norod creștinéza 1)

} p. 28

În Colindul lui Dumnezeu

Sfinți nepricepuți
Ce mă ispitiți
Ca voi bine știți

} p. 28

S'unde le bătea
Sângele curgea
Tot vin se facea

} p. 28

Crescutu-miaū doi meri înalți
Doi meri nalti și minunați
La vârfuri amestecați

} p. 29

În apă se limpedesce
'Nvestmînt alb se primenesce
Cu mir ca se miruesce

} p. 29

În Domnului nostru Isus Christos

Sara mare a lui d'Ajun
Măne-ți ziua lui Craciun
Când s'a născut Domnul bun

} p. 26

Măca de veste prindea
Fiū în brațe ca-și lua
Cărăruca d'apuca,

} p. 26

Și când ochii-și d'arunca
D'napoi măca vedea
Ca în urma ei venia

} p. 26

'N apă limpedescu-se
'N vestmînt primenescu-se
Cu mir miruescu-se

} p. 29

Mergi la rău nejudecat
Seși la masă nechemat
Bé paharul ne'chinat

} p. 30

În Colindul Sf. Vineri

Genuchia și mi-și plîngea
Și de Domnul se ruga
Și din gură așa'mi grăia

} p. 32

De graba ca'mi alerga
Lua fulgeru' d'a stînga
Și trasnetul d'a dreapta

} p. 32

În Colindul Arhanghelilor

Iată Domnul ca venia
Și la masă se punea;
Păne, vin blagoslovea.

} p. 33

1) Aceste versuri se vor întîmpina foarte dese ori, de și nu sint de origină populară ci cel mult improvizație. Am luat ca exemple aproape tot ce am întîlnit în colecția Ghedem, n'am ales numai curat popular.

Și în iad că le-au cărat,
Raiul de s'a 'ntunecat,
Iadul de s'a luminat.

} p. 33

Pléca Ión botezând
Sfînt Ilie fulgerând
Sfîntul Petre ploî batînd

} p. 34

În *Tóder Diaconul*

Și cum se legaû
Și cum se jurau
Așa că faceau

} p. 34

Ea călugărița
Albă la pelița
Négră la cosița

} »

Ea se apuca
Lemne d'aduna
Scânduri de lua

} p. 35

În *Colind de feréstră*

Cocoșeii că'mî cântară
Și'mî cântară de cu sara
Boeri mari nu se sculară.

} p. 40

Îmî saltară și'mî sburară
Sus, mai sus că se 'nălțară
Jos, mai jos că se lăsară

} »

În *Colind de tinăr, anume Ión*

Și ce-au mai umblat,
Și ce-au trepădat
Până mi-au d'aflat.

} p. 49

Cal în frêu d'a strînge,
Sabiór'a 'ncinge,
Grele oști d'a 'nfrînge.

} »

Sub zare
de sóre
în ostrov de Mare.

} p. 50

Merg junii șuierând,
nevestele prunci săltând
fete mari tot horî jucând

} p. 54

c'anû, la Bobotéza
când preoți botéza,
lumea creștinéza,

} p. 57

la mal pe uscat,
c'o nar'am suflat,
tóte le-am svéntat ;

} p. 57

În *Colind de feréstră*

șelați
și'nfrênați
buni de 'ncalicați,

} p. 58

În *Ciuta*

A ciută mieóră
pe bot galbióră,
la pîr cărucioră

} p. 58

dar, de n'am păscut
și de n'am bîut
semn mi s'a făcut

} p. 59

Și mă tot trudesec
de mă tot gîndesc
și mă plînuiesc

} »

că'i érba'nvergîta
apa limpeđita
valea récorita

} p. 60

Dar ciută mieóră
la gât galbióră
la pîr sîrinđióră.

} »

pasceți, v'adăpați
și vî îngrășiati,
că nici nu visați.

} »

Drumul de le da
ciutele 'ntálnîa
și mi le gonîa

} p. 61

În *Colind de fată*

Or pune-o 'n portița,
'n portița bolțița
jos de grădinița,

} p. 62

ș'a de Bobotéza,
când preoți botéza,
lumea creștinéza.

} »

În *Colind de tinër*

Tot cu fân tocat
și cu orz pisat
de vînt vînturat

} »

la câmpul curat
de toți laudat,
unde se tot bat. } p. 63

Murgul căși lua
drumul cu fuga
de parcă sbura. } »

În Cerbul Runcului

Cerbul Runcului
fiara câmpului
ș'a pământului } p. 64

érba unde crește
fir găitănesce,
'n șese-se'mpletesce } »

În Colindul Cerbului

córne că 'i lua
pílea'i jupuíă,
ochi' că 'i dedea } p. 66

În Colind despre Țiuă

și vë tot pripiți
ca sê-mi rêsăriți
ca voi bine sciți. } p. 68

Eú că mî-am aflat
acolo-am plecat
și m'am aciôt. } »

În Sandul

Unghiile la păhărarî,
cornele la pepténarî,
iar pelea la tabăcarî. } p. 69

și șoimeii fêsteliți
ogăreii ciopărțiți
și dulaii nădușiți? } p. 70

În Colind de tînăr neinsurat

ȕi de vară
păna'n sară
fără pic de nădușala } p. 73

În Colind de flăcău

negri colpănei;
dar nu's colpănei,
ci sunt ciobănei. } p. 75

ce-or mai rămănea
ciobani le-or lua
și le-or învirsta } p. 75

și de Bobotéză
când preoți botéză,
lumea creștinéză } »

În Colind de insurat

papuci roșiori
pe la toc cu flori
mult sint jucatori } p. 76

În Colind de familie

și'n sus l'asvârlesce
'n palmă 'l sprijinesce
și se fericesce } p. 79

În Colind de insurat

ș'a de Bobotéză,
când preoți botéză,
lumea creștinéză } p. 80

În Colind de flăcău

Doi meri naltî și minunați
la tulpine 'mpreunați
la vârfuri amestecați } p. 81

În Colind de fetiță

și de Bobotéză
când preoți botéză
lumea creștinéză } p. 82

În Colind de fată mare

de'mi cöse și'mi chindisesce,
cu fir d'aur impletesce,
cu mătasa isprăvesce. } »

În Colind de femeie măritată

nu 'mî-e frașior
nu 'mî-e verișor,
nici nepot de sor. } p. 83

În Colind de fată mare

nouă mori de sub pămînt
ș'alte nouă mori de vînt
măcinând tot la argint } p. 84

În Colind de fată logodită

— O tu, dalbă lebejoră,
o tu mândră dînişoră,
staî să'mi fi de soţioră. } p. 89

În Colind de fată mare

pune-l-vei boltiţă,
boltiţă 'n portiţă,
despre grădiniţă } p. 91

În Colind de văduvă

tina de'mi călcaî,
roua'mi scuturaî ?
Spuneţi : ce cătaî ? } p. 92

cóptă la rēcóre
neajunsă de sóre,
de fulg de ninsóre } »

În Colind de năvodar

imî împleteşc pe isvóde
pe isvóde
la năvóde } p. 94

În Vicleim

Dar în loc de óste mare
Am plecat ca fie-care
După-o sfintă arătare } p. 103

Din Persida am plecat
C'o stea ni s'a arătat
Pe cerul înseninat } »

De-o stea ne călăuzim
Pe Christos să dovedim
Lumiî să-l propovedim } p. 104

Dînsul domnul domnilor,
Dînsul craiul crailor,
'mpēratu-'mpēraţilor } p. 105

Pe acest tiran să-l arădă,
Ca'n Christos şi el să creďă,
Să'l vedem că se botézá, } »

Ce va fi se va 'mplini
Din Iacov se va ivi
Şi ca stea va străluci } p. 104

Domnia ţi-or părjoli
Palaturî ţi-or pustii
Praf şi pulbere c'or fi } p. 105

Rēi şi barbari făr de minte
Mē ispititî prin cuvinte
Când v'aş putea fi părinte ? } »

Voî aşa mē desfăimaţi
De loc nu vē ruşinaţi
De pedépsă nu visaţi. } p. 105

De cât de nouî împērat
De cât toţi mai laudat
Şi de cât toţi mai înalt. } p. 110

Ce-î auđi de la mine
Să nu esă de la tine
Şi să nu mai scie nime } p. 112

Si venim să te întrebăm
Unde e ca să-î urăm
Unde e să-l laudăm } p. 114

Ingeriî s'aū speriat
Dumneđu s'a mânia
Ōmenii te-aū blestemat } »

Ostaşul cam uluit
Drept la noi a 'nemerit
Şi tatei i-a poruncit } p. 116

Biata maică-sa ce plānge
Ochiî de lacrămi îşi scurge
Şi varsă oftări de sânge } p. 118

Din Jocul păpuşilor

Ia ăi-părinte Condacul
Să-l iee mai iute dracul
Că nu ne ese colacul } p. 130

Ba are părinţele
De ale cu şése picere
Lipite de piele } »

În Vasilca

Toţi pe mine m'a 'ncolţit
După cefă m'aū lovit ;
M'aū junghiat, m'aū jupuit } p. 136

În Pluguşorul

Deci cu plugul ferecat
Cu catenî de fer legat
Cum este bun de arat. } p. 139

În Urare cu plugul

Pe pânatece bălanî
Pe spate plăvanî
Fie-care de câte cincî anî

}
p. 144

Dac'a vădută așa povară mare
Puse cōdă pe spinare
Și fugi spre lunca mare

}
»

Iar lelea morăriță,
Bună meșteriță,
Suflecând măneci și cătrînță

}
»

În Plugul

Boi bourei,
In cōdă codalbei,
In frunte ținăței.

}
p. 145

Diua tōta a lucrat
Brazdă nēgr'a răsturnat
Și prin brazde-a sēmēnat

}
»

Negru ca corbul,
Iute ca focul,
De nu'l prinde locul

}
p. 146

Apoi carele 'ncărcă
Și pe tōte le căra
Și djiređi nalte dura.

}
»

Epele mereu fugea
Funia se tot stringea,
De par iute ajungea

}
»

Și griul se treera
Și flacăii il vintura
Dimerlia scutura

}
»

Iar hōța cea de mōră
Când vėdu atâtea carē
Incărcate cu povară

}
»

Puse cōdă pe spinare
Și plecă în fuga mare
La cea lunca de scăpare

}
»

Apoi mama plămădia
Ș'o lasa până dospia
Apoi colaci învėrtia

}
p. 147

văruite
șindrilitē
Și cu feresci strălucite

}
»

veltucite
și lipite
Și cu stuh acoperite

}
p. 147

În Plugușorul

Ș'am fi venit mai de mult,
Dar noi nu ne-am priceput:
Ca copiii am făcut;

}
p. 148

Boi bourei
In cōdă codalbei
In frunte ținăței

}
»

Bucuros
Veselos
C'a eșit griul frumos

}
p. 149

Cu așternutul de argint
Cu ciucuri până'n pămînt
Cum n'am vėdută de cānd sînt

}
»

Le-a luat
Și s'a 'nturnat
Și le-a dat.

}
p. 150

Să gătēscă secernici
Seceri mari și seceri mici
Cum mai bune de voinici

}
»

De neveste ochieșele
De copile tinerele
De sama puicuței mele.

}
»

Secerile s'au gătīt
Pe la toți le-a împėrțīt
Și la lucru s'au pornīt

}
p. 150

Și, mari, imi secerară
Într'o ȕi de primăvară
Răsturnānd un corn de țară

}
»

Apoi carele 'ncărcară
Și pe tōte le cărara
Și giredē mari durară

}
»

Iar badea, de bucuria,
S'a dat cu lelea 'n sfeție
Unde aria să fie.

}
p. 151

Și, cum sfatul și-a gătāt,
Pe un murg a 'ncălicat
La herghelie a plecat

}
»

Și-a ales cincī-spre-ȕee epe
Tot sirepe
Câte de ȕee anī sterpe

}
»

Nouă cară Cu povară	}	p. 151
Și porni apoi la móră		
S'apucat-o la cercat	}	p. 152
La cercat și la mustrat,		
Din gură i-a cuvîntat.		
Dar acum te-ai bârzoiat	}	»
Cu nărav te-ai învățat !		
Ș'apoi cum i-a cuvîntat,	}	»
Cu mânicele 'nvêrtite		
Cu mânele rumenite		
Ca garófele 'nflorite.	}	»
Cu cămașa cu alțița		
Cu flori roșii pe gurița,		
Cu garófele la cosița.	}	»
Bab'aceea a plămădit,		
Aluatul a dospit ;		
După ce a pregătit,	}	p. 153
Și l'a pus la cuiu din dos		
Ca să fie 'ndemănos	}	»
Pentru alți plugari de [scos.		
Așa de 'ncărcat	}	p. 155
Și împovărat		
Móră s'a speriat	}	p. 156
Ce noi le uitărăm iară		
Asară pe prisp'afară.		
Și hoții ni-le luară	}	p. 160
Ca merii		
Ca peri		
In mijlocul verii	}	p. 160

În Orații de nuntă

Că-al nostru tînăr împărat	}	p. 103
Odinióră s'a mai preumblat		
Și 'n aste locuri a aflat	}	p. 104
Ca s'o sădască		
In grădina 'mpăratască		
Ca mai frumos să 'nflo- [rască	}	»
Tînărul nostru împărat		
Ca pe unde am umblat		
Esté lucru cu-adevărat	}	»

În Orații de nuntă

Dumné-vóstră cinstiți pă-	}	p. 166
Care de la D-deu sînteți		
Ca și pomi cîi rodiți	}	»
Ca și părinții mult se ne- [căjesc		
Până pe fii îi cresc	}	»
Și de tóte îi feresc		
Cu munții și mágurile	}	»
Împreună cu váile		
Intru care trăesc fiérole.	}	p. 171
S'o ica ca să strălucască		
La curtea împăratască	}	p. 171
Unde locul să-i priască		
Să crască	}	»
Să înflorască		
Odrasle să odrăslască	}	p. 172
Zugrăvite		
Poleite	}	p. 173
In ele Dómné gatite		
Ca să fac o vênătóre	}	p. 173
De paséri galbióre		
De blânde căprióre !	}	»
Că 'i urmă de dîna		
Să fie 'mpăratului grădina	}	p. 173
De frumoșe roduri plină		

În Orație de nuntă

Sócre mare, ce s'a făcut	}	p. 176
S'a făcut		
Nu mai e de desfăcut.	}	p. 176

În A doua variantă

Craiul iute s'a sculat	}	p. 170
Și în scări s'a înălțat		
Peste óste s'a uitať.	}	»
Nu ne-i frică d'ei cu măciuci		
[ferecate,	}	»
Ne-i frică d'ei cu gurile căs- [cate		
Că ne-or mânca epele tóte,	}	»

În Orație de ertăciune

Ca'î destul de când mâncați }
 Mai sculați } p. 121
 De mai jucați. }

Și ȧea pe nuna de mână }
 Cu mirăsa d'împreună } »
 Și 'nvertiți o horă bună }

În Orație ¹⁾

O sută de ani să domnesci }
 Pe dușmani să'i biruesci } p. 121
 Pe vrășmași să'i pedepsesci }

Pe Lehi și pe Cazaci }
 Sa-i dai la draci } »
 Alta să nu le faci. }

Iar de nu te-i pădi }
 Chiar într'o di } »
 Multe'i auzi. }

În Rugăciuni de copii
Către Sf. Cruce

Cruce 'n casă }
 Cruce 'n masă } p. 128
 Cruce 'n tus patru unghiuri }
 [de casă] }

Și nu-i casă, ci'i cetate }
 Cu ușile ferecate, } »
 Cu ferestrele 'nzeuate, }

În Cătră ingerul păzitor

Inger, ingerașul meu, }
 Crucița lui Dumnezeu, } p. 128
 Apără sufletul meu. }

În Căntece pentru animale,
insecte, plante

Lună nouă

Lună, lună nouă }
 Tae pânea 'n două } p. 100
 Și ne dă și nouă: }

În Căntecul fluturului

Fluture, pune-te : }
 Pune-te pe puncte } p. 190
 Pune-te sub puncte ! }

În Insușirile unei vaci perfecte

Și țitósă }
 Și lăptósă } p. 191
 Și de vreme-acasă. }

În Căntecul erbei «sângerică»

Sângerică }
 rică } p. 191
 Zamă de pisică }
 Sângeroiú }
 roiú } »
 Zamă de cotoiú }

În Jocuri de copii
a IV variantă

Unde ouă rațele, }
 Unde fată vacile, } p. 193
 bic, sáracele ! }

a XI variantă

Ala }
 Bala } p. 194
 Portocala }
 Cíoc }
 Boc } »
 Treci la loc }

În Jocul d'a baba órba

Ce-ai mâncat asară }
 Pâine cu papară ! } p. 196
 Eși pe ușă-afară ! }

În Varianta III

Fată mare logodita }
 Și cu zestre pregatita. } p. 205
 Pentru Lazár podobită; }

¹⁾ Versuri nepopulare.

În Ghicitori

Am o găinușă }
Galbenușă } p. 219
Cu minciunișe'n gușă
(cântarul)

Pe cea vale rourată }
Vine-o fiară 'ncornorată } p. 224
De meșteri străini lucrată.
(corabia)

Chirchirișă }
Mirchirișă } p. 226
Cârceiū toborișă.
(fasolea)

La trup sint ușor }
Fără aripī sbor } p. 227
Dar nu sint nici nor
(fulgul)

Ciută }
Mohoriță } p. 228
Umblă șovăita
(fumul)

Buturugă uscată }
O ridică încărcată } p. 231
Și o da jos descărcată
(lingura)

Buturuguță uscată }
O ridici încărcată }
Și o lași jos ușurată.
(lingura)

Găinușă }
Ciușă } p. 232
Stringe 'n nas cenușă
(luleaua)

Dobitoc nu era: }
Córne avea, } p. 234
Boiū nu era.
(melcul)

În lume trăii }
Și, când murii } p. 237
În gunoiū mă pomenii
(óla)

La mișloc }
E loc } p. 239
De joc
(plosca)

Opt opintele }
Două scârțăele } p. 240
Ș'un țutuiū după ele
(plugul)

Mă sui în scai }
Să vėd nisce cai } p. 241
Dar nu vėđui cai
(plugul și fierul plugului)

Învėrte casă }
Cu mătasă } p. 242
Pân'la mama preotėsă
(rėsucitul fusului)

De la munte }
Pân'la munte } p. 246
Tot zare mărunte
(stelele)

Am o fată bubósă }
bubósă }
Șede cu vodă la masă
(strugurele)

Am doi saci de secară }
Care satură o țară }
(Eū pot satura o țară
(țițele)

În Întrebări

Cine de viū s'a îngropat }
Mormântul a umblat } p. 250
Și mortul a cântat
(Ióna proorocul când era în
păntecele chitului).

Sése erau }
Doi staū } p. 251
Și vorbiaū

În Poeme numerice

Un-spre-đece stelele }
Đece poruncile } p. 253
Nouē lunile

În Probleme numerice

Unde sunt șapte surori }
Nici coji pe cărpători } p. 256
Nici călři pe 'ncheetori.

Din *Basmul vitézului cu mâna
de aur*

— Ce sunt dece }
— De dece } p. 256
Nu mai trece.

În *Glume*

Din *Blasgonie popescă*

O ce nașca }
Tașca } p. 259
Da bună'î budașca !

În *Popa și poporanii
Popa*

Cel ce scie }
Să spue la cel ce nu scie } p. 260
Că la carte așa scrie !

În *Popa și dascălul Stan*

Iordane }
Iordane } p. 260
la șterge-l, măi, Stan !

În *Popa și dascălul Filip*

O șterseî, o șterseî, }
Și în traistă o puseî } p. 260
Dar mă și fripseî !

În *Popa și protopopul*

Jumătate ție }
Jumătate mie } p. 260
C'așa la carte scrie

În *Pascele țiganilor*

Vădënd Stanciû paraleû }
Cel măi mare archiereû } p. 262
Că fiir 'l iubesc mereû

Și, vădënd pe unul nalt }
Negru și cam sprâncenat }
Pe acesta l'a chemat. } *

După ce i-a ascultat }
Și i-a bine cuvîntat } p. 263
De giubea s'a desbrăcat.

Întru cum aû intrat }
Și la ciubër s'aû uitat } p. 264
Fôrte mult s'aû bucurat

— Pascile să se sfințescă }
Bine ca să ne priescă }
Inima ca să ne crească } *

În *Vînțarea Ursului*

Intr'o intrată }
Măligî făcută } p. 265
Măligî mîncată

În *Némful vânător și Românul
la întorcere*

— Io, freî patut, }
La tumeî casut } p. 265
Und tumeî berdut

În *Zinzarism*

Dârza }
Bârza } p. 266
Cocârza

În *Căntece de dor
Fată de măritat*

Foicică bob de linte }
Copiliță far de minte } p. 270
Đi mătî să te mărite

În *Măritișul*

Când gîndescî }
Să te umbrescî }
Atunce te dogorescî } *

În *După măritiș*

Páne mare }
De secare } p. 271
Mî-era fața ca o flóre.

În *După însurătoare*

S'apucam pe drum la vale }
Cu cin'měntálniam în cale } p. 272
Imî da galbenî și parale

Dar de când mă însurai
Grija casei că-mi luat
De codru că mă lasai

} p. 272

În *Doine*
Dorul greñ

Fõe verde de naut
Tinerețe ce-am avut
Cu amar le-am petrecut

} p. 277

Foicică mărgărit
Dorule, tiran cumplit
De ce m'ai îmbetrănit?

} »

În *Dorul mândrei*

Suie mândra pe colnic
Rësucind la borangic
Și pe fus n'are nimic

} p. 278

În *Duca*

Fõe verde avrămăsă
Inimiōra nu mă lasă
Să 'ți dic: «rēmăi sănătōsa».

} p. 279

Frunzulița mēr domnesc
Mē gāndesc, dragă, gāndesc
Să rēmăi, or să pornesc?

} »

În *Dor de iubit*

Fõe verde lemn de sus
De când neicuța s'a dus
Trei garōfe'n pōrt'am pus.

} p. 279

În *Străinul sărac*

Crăcile că-i frānge,
Tulpiōra-i plānge
Cu lacrămi de sānge.

} p. 282

În *Dor, ac țară*

Viēța e amară
Departē de țară
Și de soțioră.

} p. 284

În *Copilul străin*

Că-i străinul
Că pelinul
Nu 'ți scie dorul și chinul

} p. 185

În *Năiță*

Frunză verde sălcioră
La casa cu trestioră
Trage Năița să mōră

} p. 288

În *Păminte*

Păminte face-te-ai os
Că tu 'nghiți ce e frumos
Și 'n lume mai dragăstos

} p. 288

Păminte face-te-ai tină
Că mi-ai luat din grădină
O garōfă ș'o verbină

} »

Păminte fie-'ți de bine
Tōte mi le-ai luat la tine,
ci ica-mē 'nceai și pe mine

} »

În *Căntece sociale*

Doina haiducului

Să trag brasda dracului
Din marginea satului
La ușa bogatului

} p. 289

În *Blăstemul*

Și iarna pe jumătate
Cu armele nefrecate
Nefrecate, nespelate

} p. 289

În *Birul*

Unde merg și or ce fac,
De belele nu mai scap
Nicăiri nu mai încap.

} p. 290

În *Iancu Jianu*

Lasă 'ți nebuniile
Lasă 'ți haiduciile
Să-ți dau boeriile

} p. 292

Să mă țiu pe la strîmtori
Pe la munți în trecători
In drum pe la negustori.

} »

În *Bogatul și săracul*

Frunđușița fagului
La casa fagadului
La cărciuma satului. } p. 296

În *Macoveiul*

Că, la di de sărbătoare
Umblă și după caldare
Ca să facă de mâncare. } p. 297

În *Isvoranul*

Nemușcată,
Nepișcată,
De dînsul nesărutată. } p. 298

În *Căntece erotico-bachice**Dragostele*

Of, dragoste femeiească
M'ai uscat, m'ai făcut ăscă
M'ai dat în bôla cânescă. } p. 302

În *Sărutatul*

Fôe de sulfînă
Cine 'mî tot suspînă
De vale 'n grădină? } p. 309

În *Variantă* (Argat)

Când îți vîd gătul spălat
Și mîrgénul rîvîrsat
m'aș băga la tine argat } p. 310

În *Cînd toca*

Limba 'n gură de zahar,
Dinți mărunți mîrgăritar,
Ochișorii-ți chihlibar } p. 312

În *Leliță Săftiță*

— Leliță, leliță
Leliță Săftiță
Ia ești la porțiță } p. 313

Că e mult d'asara
Și d'a-l'altă sara
De cînd stau p'afară. } p. 314

În *Oltenească*

Vino, mîndro, că nu 's lup
Nici vr'un căine să te rup
Ci's voinic ca să te pup. } p. 315

În *Invățul*

Nu mai pune pe altul,
Că altul umple satul
Și m'aude bărbatul. } p. 316

În *Hora*

— Fôe verde de trifoi
S'a vestit lumea de noi
Că ne iubim amîndoi. } »

— Lasă lumea să vorbăască
Numai puica să-mi trăască
Și să vrea să mă iubască } »

Să vie cînd o chem eu
Și mă jur pe Dumnezeu:
Te-oîu iubi, sufletul meu! } »

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În *Dușmănia*

Fôe verde de năut,
De cînd maica m'a făcut
Tot dușmanî eu am avut } p. 317

Și dușmanî m'aū pîrit
Dușmancile m'aū urit
Tot la rele m'aū tîrit } »

În *Foc la inimiôră*

Strig pe puica nu m'aude
Și, d'aude, nu-mi răspunde
Focul inima'mi pătrunde. } p. 322

În *Ionică*

S'o să pui murgul în not
Să mă trecă Oltul tot
Că cu luntrea nu mai pot } p. 323

În *Mariôrei*

— Frunza verde salciôra,
Ce-ai în gură bălăiôra,
Ce-ai în gură Mariôra? } p. 324

În *Țina și boerul*

La coșarul dăramat
Sta boerul rătăcit,
Numai aur îmbrăcat. } p. 326

El trimete slugile
Să-î dea țina buzele,
Buzele, naramzele. } »

În *Străinul urit*

Aș trage la o vecină,
Dar mi-e frică de pricină,
Că nu-î ca mine străină; } p. 326

În *Îmbătănitul*

Frunțulița erba verde,
Numai cine scie 'mi crede
Patima'n care mă vede; } p. 327

Numai cine a păscut dorul
Scie cin mi-a albit părul
Și mi-a osilit trupșorul } »

În *Puiculița mea*

Făe verde mărăcine,
Am auzit, puică, bine
Ca tu m'ai uitat pe mine } p. 328

În *Camnatele*

Barbat mi-ai luat,
Casa mi-ai stricat,
Viță mi-ai scurtat. } »

În *Barbul*

— Făe verde barlăboi
Ce cași, Barbule, la noi?
Aă nu sint fete la voi? } p. 329

Foicica ș'un burete
Vine Barbul de la fete
cu mijlocul plin de bete } »

Cu ismene de fuior
Cusute pe la picior
Cum îi șade binișor } »

În 6 *Bachice*

Viță

D'o fi omul cât un munte,
Mărtea nu'l caută 'n frunte,
Ori cât i-ar spune de multe; } p. 330

Ci'l poftesce să se ducă,
Că e viță o nălucă:
Călător gata de ducă. } »

În *Burlacul*

Lasă-mă să beu la vin,
Și la vin și la pelin,
Să mă curăț de venin, } »

În *Indemnul*

Pivniciora'i mititică
Cărciumărița frumușică
Beau voinicii până pica } p. 331

În *Bordeiul*

Bordeiaș întunecos,
Mult îmi ești tu dragăstos
Că mă faci să viu pe jos. } p. 331

Intâi p'aici când veniam
Patru junci eu înjugam,
Dar acum nici unul n'am. } »

Apoi veni și cu cai:
Dacă baniș mi'i mâncai,
Numa'n cămașă plecai. } »

Vai de mine 'n ce 'ncăpuș
C'am bătut tot ce avui
Și de basnu mă făcuș } »

În *Variantă*

Cu rochița galbiură
Croita pe țipșora
Cine-o vedă-o să moră. } p. 332

În *Jocul*

Așa jocă fetele,
Când le vine horile,
Când înfloresc florile. } »

Aşa jocă babele,
Când le cad maselele,
Când se scurg ulcelele. } p. 332

În *Danțul Linului*

Hop așa, hop, hop așa,
Hop așa, vere așa
Până ne vom gheboșa } p. 333

Hop așa tot să trăim,
Hop așa tot să sărim
Până când îmbetrănim. } »

Hop, să mai uităm de chin
Așa joc la noi în lin;
Țuică bea și storc la vin. } »

Hop în loc, că'i linu 'ngust
Sări sus, jos să curgă must
Să dea 'n fiert să'l bem cu } »
| gust.

Dea-ne bunul Dumnezeu
Când ne-o fi mai rău și greu } »
A ne fi c'acum mereu.

În *Cântecul Sêrbilor*

Hai, leliță, hai, surată,
La pèrul cu fôea lată
Unde jocă Sêrbiî rôtă. } p. 334

În *Nașul și finul*

Bată-te crucea de fine,
De ce n'ai văduț'o bine,
Că n'avea să stea cu mine! } p. 335

În *Rêsbunarea*

Frunză verde trei bujori
După Pasci, în sêrbători,
Când e câmpul plin de flori } »

În *Fata urită*

Și le dă de bêtura
Vin, rachiū far' de mësura
Ca să nu mă cate 'n gură } p. 336

În *Chela*

Ia veđi chela cum se pòrta
Cu papuci de epa mòrta
Cu cercei numai d'o tòrta } p. 337

În *Nișule de la Munteni*

— Foicică trei coceni
Nișule de la Munteni
Ce-ai cătat la Moldoveni } p. 338

În *Marghiolița*

Cu obrazul de bujor
Nu mă călca pe picior
Că știu eu de ce ți-e dor; } p. 340

În *Răvaș*

Si cămașa i-am spălat'o
Pe mărăcină i-am uscat'o,
Cu băligar i-am frecat'o } p. 342

În *Necredinciosul*

Si te bagă tocma'n casă
Și 'ți tae pâne pe masă
La necasuri nu te lasă. } p. 343

În *Cântece zoologice*

Jos, mai jos pe rămurele
Cântă'mi două turturele
Pe placul inimei mele. } p. 344

În *Cucul*

Ca, de mă vede pe mine,
Tot rîde și 'i pare bine:
Mă semelue cu tine. } p. 345

P'o rămurea
Se puneă
Aprôpe de puica mea. } p. 346

În *Cucul și corbul*

Tu drept popi ai vênatori
Ca pușcute numa'n flori:
Când te-or spovedi și mori } p. 347

În *Merla*

S'ar pune pe câmpul lat
Dar e câmpul prefirat
Ca's dușmanii la vênat; } p. 348

S'ar pune pe arătură
Dar copii cuibu'i fură
Ș'o ucid c'o sburătură. } »

În *Plante și arbori*Din *Arde-te focul, pădure*

Arde-te să te pârlescă
Murea să se prăpădescă,
Erba în locul ei să crească. } p. 352

În *Teiul și bradul*

— Teiule, teiule
Scurtule, grosule
Și burdufosule } p. 353

În *Salciei*

Să te-apuc cu mâna
Să m'pletească cununa
S'o port tot-d'auna. } p. 354

În *Descânțece**Descânțec pentru bășica cea rea*

Sănicatu-m'am
Sculatu-m'am
Mănecatu-m'am } p. 358

În *Descânțec de bubă rea*

Bubă cu săgetătură,
Bubă cu pocetură
Bubă cu 'ntălnitură } p. 359

În *Descânțec de albeță*

Nu te tângui
Nu te glăsui,
Ca ești te-oi lecu! } p. 361

În genele ochilor
În prejurul ochilor,
În lumina ochilor; } »

În *Descânțec de deochi*

Să'i crape sulacul,
Să'i curgă pișatul,
Să'l riță tot satul. } p. 369

Din sgârciul nasului
Din fața obrazului
Din creeri capului } »

Să-i crape bôșele,
Să'l riță mōșele,
Să nu 'l țiea fetele. } p. 370

Deocheturile,
Săgetăturile,
Uităturile } p. 372

Său căprii
Său negrii
Și albaștrii } »

Ochii să-i plesnescă
Sângele să'l năpădescă
Sângele să'l năbușescă. } »

În *Descânțec de lele*

La mărul tufos
La măr rămuros
Să facă joc frumos } p. 381

În *Descânțec de Dinsele (Ielele)*

Intru astă apă sfântă,
Care mi se cântă
Și mi se descântă, } p. 383

Să rămăe sănătos
Și frumos
Și voios } p. 384

Să rămăi luminat
Ca argintul cel curat
Cum Dumneșeu l'a lăsat } »

În *Descânțec de întorcere*

S'a mânecat
Și s'a sinecat
Și și-a luat } p. 375

Roua nu e scuturată
Apa nu e turburată
Mana nu este luată } »

Pe'rul neteditu-și-o
Mana dobânditu-și-o,
Córnele bouritu-și-o¹⁾ } p. 376

În Descântec de mătrice

Eû cu mătura 'l măturai
Cu gura îl descântai
Pe (cutare) de mătice 'l cu-
[rătai] } p. 379

În Descântec de orbalț

Maica sfintă le-a audît
Înainte le-a eșit
Și din gură le-a vorbit²⁾ } p. 382

În Desfacere de pagubă

Ca răspântia să se răspân-
[dască] } p. 385
Pe vînt să se risipescă
Pe drumuri să se călătorască

În Descântec de pocitură

Din pétr'ai crescut
Cu nori te-ai bătut
Treî picături din tine-aû
[cađut] } p. 386

Este un măr de aur
Sub mărul de aur
Este un scaun d'aur } *

*În Descântec de mușcătură
de șerpe*

M'a mușcat
M'a topsicat
La inimă m'a săgetat } p. 393

În Descântec de șerpóică

Carnea și de os;
Osul sănătos
Dă veninul jos } p. 393

În Descântec de șerpe

Pe drum la 'ntălnit
Șerpele otrăvit
Șerpele 'ncolăcit } p. 396

Virful alunului
Radacina cornului
Și Rodul pămîntului } ,

În Versuri din Basme

Pe când era lupul cătel
Și leul se făcea miel
De se jucau copii cu el } p. 401

*În Din basmul cu «Țugunea
feciorul mătușei»
Țugunea*

Cum vrei să ne măsurăm ?
In săbiî să ne taem
Orî luptă să ne luptăm } p. 402

*În Din basmul „Împăratul
și Crioșul”*

Făt-frumos, făt-frumos
Cât te-ai urcat de voios
Și ce trist te scoborî jos ! } p. 403

În Din basmul „păpușica licărea”

S'o să ieî de bărbat
P'un împărat
Mort și răposat } p. 404

Petricică de răbdare,
Și cuțit de junghetóre
Și șteng de spîndurătoare. } p. 405

*În Cîntece vechi
Solare și superstițioase
Sórele și luna*

Vitez dac'eî fi
Și t'eî bizui
De mî-eî isprăvi } p. 411

¹⁾ În exemplarul de «Poesii populare» (Ghedem), pe care îl am în mână, în cîla 25 paginația e greșită : după 384 urmează încă odată 375.

²⁾ Tot paginație greșită, aci e seria II 382.

Printre rămurele	} p. 412	Stați pe loc, că nu știți voi	} p. 422
Dalbe Pășerele		Ce am aflat și ce șcim noi	
Cântă 'n versurile		C'o veni vremea d'apoi	
Că ei ne-au lăsat	} p. 413	Și v'o lua florile	} »
Nu ne-au botezat		Florile și apele	
Nu ne-au creștinat		C'ați omorît ȕilele	
— Frate, frațiore	} »	În <i>Holera</i>	
Puternice sôre		Colo 'n țara muscălescă,	} p. 423
Spune mie: ôre		Pe ulița armenescă,	
	Este o șandă ȕiganescă		
În <i>Iovan Iorgovan</i>		Și mergea, măre, mergea	} »
Tot pe Cerna 'n sus	} p. 415	Pân la Nistru c'ajunea	
Unde mulți s'au dus		Iar la Nistru d'ajunea	
Și toți s'au răpus			
'Ncetéza'ti valu	} p. 416	Colo 'n țara muscălescă	} »
Sa'ti cunosc vadu		Pe ulița armenescă	
Să trec cu calu		Tot la șandra ȕiganescă	
Și dacă 'i sui	} »	Meșterul că se gătesce	} p. 434
Pân'tei osteni		Și potcôve zângănesce	
Cal ȕi-o poticni		Murgului că potrivesce	
Fôe ș'o lalea	} p. 417	În <i>Ôia năsdărăvană</i>	
Cerna cum ȕicea,		Sub pôle de munte	} p. 435
Iorgovan, făcea.		Pe deluri mărunte	
Și dac'o vedea	} »	Prin crânguri tăcute	
Bine că'i părea,		Apa-î răcorosă	} »
Că'i înțelegea		Frunđa e umbrôsă	
Fôia de lipan	} p. 418	Și érba pletôsă.	
Tinêrul Iovan		Apa de bêt	} »
Fecior de Moran		Frunđa de ședut	
Aici m'am pitit	} p. 420	Érba de păscut	
M'am sêlbaticit		De s'au domnit	} »
Și m'am pedepsit		Și mi s'au vorbit	
Genele 'mî pârlesce	} p. 421	Și mi s'au șoptit	
Fața'mî înegresce		Ei trei Dorojași	
Trupu'mî îngrozesce		Feciori de Mocani	
		Slugi de 9 ani	
În <i>Trei Lebede</i>		Strunga oilor	} »
Fôe verde de năut,	} »	Jocul meilor	
De când maica m'a făcut		Dorul bacilor	
Târg frumos eû n'am vêđut			
Nici trei fete de'mpêrat	} p. 422	La mine s'or strînge	} »
Ce au plecat		Pe mine m'or plânge	
La mēsurat		Cu lacrămi de sânge	

Oile plângând
Căinți tot batând
Pe stăpân chemând

} p. 437

În *Blestemul*

Părul că-și smulgea
Peptul că-și batea
Morte că-și ruga

} p. 437

În marginea drumului
La umbra stejarului
La fântâna Dieului

} p. 438

Ca tu maică când m'ai fapt
În albie m'ai scădat
În scutece m'ai făsat

} p. 438

În *Șerpele*

Foicica trei grante
Depart, mare, depart,
Depart și nu prea forte

} p. 439

După nimieți în spre sară
Frații câte trei plecără
mi plecără de vânăra

} p. 439

Merisor că-i întindea
Spre mâncare i-l dădea
Să-și potolască setea

} p. 440

Frunzulița măr salci
Frațiorul mijloci
Și de fire c'am sglobiu

} p. 440

Jumătate e îmbrăcat
Jumătate desbrăcat
Și 'n fântâna a intrat

} p. 441

Dar nauntru cum intra
Scorpiu ca-l îmbrăca
Lângă frate 'l aședea

} p. 441

Petricica tu s'o iei
Iar pustiit galbinei
Să-ți împărțiți câte trei

} p. 442

Nu e om, nu e baet
Ci e șerpe 'nveninat
Și de mama blestemat

} p. 442

Tot pustia mi-par bate
Sint opt ani și jumătate
Trei săptămâni scapatate

} p. 443

Ce-mi stă în fundul puțului
Peire vornicului
Morte calatorului

} p. 442

Dar pe opt ne-ai înșelat
Și pe opt că ne-ai mâncat
Numai eu am mai scapat

} p. 443

Na la tine cârligul
Și adu la mine strângul
Ca s'apucăm proclețul

} p. 443

În *Balaurul*

Mica turturea
De veste prindea
Din gura'i dicea

} p. 444

Zarea de-mi vedea
Vreme nu perdea
Murgu 'și repeția

} p. 445

Pietre nestimate
Și comori bogate
Sub mine 'ngropate

} p. 446

Vremea c'a trecut
Mare c'ai crescut
Vornic te-ai facut

} p. 446

Sus pe ramurea
Mica turturea
d'alba viața ta

} p. 447

Foc de lipan
Un tinăr Hușean
Pui de Moldovean

} p. 447

Ia țineți drumul
N'apuca câmpul
S'ajutți vornicul

} p. 448

Ca Pa blestemat
Mie mi Pa dat
Masa ce Pa fapt

} p. 448

Ca greu mă ranesce
Rău mă racoresce
Și sora sfintesce

} p. 449

Si arme bogate
Cu mănere late
Pe muchi ferecate

} p. 449

În *Brumărelul*

Foicică trei norele
Gându-î dice: «*Voinicele*»
Bagă mâna 'n sân la pele } p. 450
Că nici eă nu-s *voincel* }
Ci sint mândrul *Brumărel* } p. 452
Mor florile tot cu el }
Séra peste ele pic }
În prând, mare, mă ridic } »
Fetele la tôte stric }

În *Brumarul*

Până sôrele 'mî résare }
Iată d'un *voinic* călare } p. 453
Alb ca fulgul de ninsóre }
Cine sint? *Brumarul* mare }
De cad diua 'n prândul mare } »
Ieău mirosul de la flóre }

În *Mierla și Sturđul*

Cine s'a întâmplat }
Puii mî-a furat } p. 457
Cuibul mî-a calcat }
Ca un *Kirigiău* }
Cu tine să fiă } p. 458
În braț să te fiă }

În *Cicórea*

În cas d'a intrat }
Ea i-a întâmpinat } p. 459
Și mi i-a 'ntrebat: }
În frageda flóre }
Flóre de *cicórea* } »
Cu ochi după sóre. }

În *Istórice**Meșterul Manole*

În sus pe *Argiș* }
Prin al *Carpeniș* } p. 460
Prin al aluniș }
Și *Manole* dece }
Care îi și întrece } »
Sta inima-î rece }

Cu opt telegari }
Cu 9 zidari } p. 460
9 meșteri mari }
El zid învechit }
Și neisprăvit } »
De mult părăsit }

Domnul de-mî plera }
Mult că nu mergea } p. 461
Și iată-mî vedea }
Jurămîntul mare }
Pe pâine pe sare } p. 463
Pe sînte icóne }

Si nóptea trecea }
Și zid se surpa } »
C'ășa Domnul va }
Un verde hațiș }
Un mare stufiș } p. 464
Și-un rug curmeziș }

Copilașul tēu }
Pruncușorul meă } p. 467
Védă'l *Dumneđeu* }
Zidul rēu mă strînge }
Tățișóra'mî curge } »
Copilașu'mî plînge! }

În *Radu Calonfirescu*

Și cu stēgul sus în vânt }
Cu pripóne de argint } p. 477
Tóte 'nfîpte 'n pămînt }

Foicică trei smícele }
La mijloc de corturele } »
Printre corturi mărunțele }

Sade un bētrân vestit }
Cu chip aspru și smolit } p. 478
De care s'a pomenit }

În *Radu Șerban Basarab*

Frunđă verde lemn cānesc }
Păgăniî la *Bran* păzesc } p. 479
Nu viséza, nu gāndesc }
Îi bate, măcelăresce }
Avuția le răpesc, } »
Până 'n *Hodova* 'i gonesce }

In Iancul Mare

Fôe verde-a briiului }
 Strigă paşa-al Diului }
 Din vârful Mecetului } p. 40

Turcesce-te Iancule }
 Turcesce-te beful, } »
 Beful, Creştinule; } p. 41

Şi'n vârful cornişelor }
 Smarandul hasnalelor }
 Din darul Kadinelor } p. 41

A treia ôră 'î cerea }
 Şi Iancul dacă vedea } »
 Din gură le răspundea } p. 42

D'alei, paşă, dacă vreţi }
 Turc, ca voi, să mă vedeţi } »
 Ia faceţi de-mî trimeteţi! } p. 42

Ca s'astup ferestrele }
 Numaî cu cîalmalele } »
 Şi cu iataganele } p. 42

Din gémie când eşia }
 La 'mpăratul se ducea }
 Cu toţi se jeluia } p. 42

In Kara-Ghiorghe

Nici un turc de înşurat }
 Nici fete de maritat }
 Nici cêlmale de purtat } p. 42

In Cântecul Brăilei

Cât e vara şiua mare }
 Sède paşa tot călare }
 Şi'mî tot strigă 'n gura mare } p. 42

Foicică de măr dulce }
 Să'l pue să-şi facă cruce } »
 Din Brăila toţi s'ar duce } p. 42

In Iancu Moruzi

Iancu stă lungit pe masă }
 Şi gatit ca o mirăsă }
 Fraţi, surori, lacrame varsă } p. 43

Cântecul pandurilor de la 1821

Uite mergem să aram, }
 Tarina să despicam, }
 Ca avem să semănăm } p. 44

In Bimbaşa Sava

Capitan Ghencea }
 Ca să bea, să bea }
 Ciubuc şi cafea } p. 44

Ca să vă tot dea }
 Ciubuc şi cafea }
 C'aţi perdut ôstea } p. 44

In Bătălia Ruso-Maghiară
din 1848

Frunză verde lemn uscat, }
 Unde-i drumul la Banat }
 Cu Ungurul să mă bat? } p. 44

Fôe verde artăraş }
 Spune-mî, spune-mî băctaş }
 Unde-i drumul la oraş? } p. 44

Imbrăcaţi în haine verzi }
 Nici că-i vedeţi }
 Nici să-i visezî: } p. 44

Foicică ş'o lălea, }
 Ungurul dacă vedea }
 El din gură ce-mî şicea? } p. 44

In Cântecul Haîducesc
Mîul Sglobiul

Pe la miez de noapte }
 Ce frunză se bate }
 Cu fiori de morte } p. 44

Frunza codrului }
 S'a molotrului }
 Şi cu-a bradului } p. 44

Murgul se opresce }
 In préjma privesce }
 Din gură-i grăsece: } p. 44

Ca te-ai pocăltit }
 Şi te-ai schilodit }
 Pe plâns te-ai pornit } p. 44

Cu căciulă moțate
Cu moțuri vërgate
Lăsate pe spate } p. 497

O palmă să-î dați
Calul să-î luați
Drum să-î arătați } p. 498

Miul de-mă vedea
Pe el l'alegea
Mai mare 'l punea } »

In Ștefan-Vodă

Beți, boieri, vë ospătați!
Măine 'n zori să vë sculați
Și frumos să vë armați } p. 500

Miul, unde-o audia
Înainte că-î eșia
Și din gură mi-î graia } p. 501

Ș'apoî codrul se 'ndescesce,
Ôstea nu-ți mai trebuesce
Că prin codru nu rësbesce! } p. 502

Că sînt voinic ai vëdut
Că sînt Miul n'ai sciut
Dar la mână mi-ai cădut } p. 503

In Fulga

Intr'o Joî de diminêța
Mult e cêța
Negurêța } p. 509

Și și-a pus perdelele
Pe tôte valcelele
Să le vada sôrele } »

Frunđulița lemn uscat,
Iată, mare, s'a 'ntâmplat
Că pe drum l'a 'ntâmpinat } »

Dolfa, mare, când trecea
Toți dulaii se strîngea
După Costea se ducea } p. 511

Iar Dolfă, cătea bêtănă,
Ce scie sêma la stăună
Ține pe fulga de vînă } p. 512

Mâncătorul oilor
Frica negustorilor
Și Bicîl sâracilor } »

Cine la apă venia
Cine pe Fulga 'l vedea
Cruce cu drêpta 'și facea } p. 512

Lumea bea
Se veselia
Și lui Costea-î mulțumia } p. 513

In Corbea

În temniță mî-e legat
Cu mână 'n butuc băgat
La picîore zăvorat } p. 527

De-î fi mort să te jelesc
Cu popă să te cîtesc
Sorôce că-ți împlinesc } »

Baboî, unde'l audia
Suflet parcă-î mai venia
Și din gură ce-î dicea } p. 528

Corbea din adînc ofta
Și pe mîsa o învêța
Și din gură ce-î graia? } »

Sêpte stînjeî d'or sâpa'
Grajdul corbiî c'or afla
Și de roșul că mî-or da } »

Umblă, Corbeo, sănătos
Ca un trandafir frumos
Că la bune mîini mî-ai fost } p. 531

In Badiul

Pe Turci dacă-î audia
În cuvînte se 'ncredea
Și din gură le dicea } p. 539

Iar pe Badiul de'l lega
Masă mare că 'ntindea
Și la chefurî se punea } 541

Atunci Badiul le vedea
Badiulesei semn făcea
Și din gură mî-î șoptea } 542

Vedî că Turciî mă muncesc
Mă muncesc, mă chinuesc
Și de môrte mă gătesc } »

Cu trei-patru Brăilence
Cu cinci-șese Gălățence
Și cu dece Selinence } p. 543

— D'alelei cumnata mea
Nu'ți mai frământa firea
Că-i p'alicea Niculcea

} p. 544

Ca să-l ieu cu mine 'n sat
Să-mi slujescă de argat
Când oi fi și io 'mbetat

} p. 546

Mulți galbeni am cheltuit
Mulți buți am risipit
Dar fie că mi-a plătit

} 549

In Vălcân

De departe se zăresce
Și-mi tot vine și-mi sosesc
Și la mal mi se opresc

} p. 550

De-ți spune cu nedreptate
De bărbați să n'aveți parte
Dece ani și jumătate

} p. 551

Pânza vi se îngălbinească
Florile vi se negrească
Pêru 'n cap vi se albească

} *

Nici puțin că nu căra
Podul casei se umplea
Turcii nu mai 'ncăpea

} p. 548

Iar Niculcea ce făcea
Bună-ziua că-și lua
Și la pivniți se 'ntorcea

} p. 548

Badiul dacă rămânea
Puse Turcii d'a căra
Și prin poduri d'ai urca

} *

Nici puțin că nu căra
Podul casei se umplea
Turcii nu mai încăpea

} *

In Stanislav

Foicăcă ș'o lălea
Umblă Turcii d'aiurea
D'aiurea prin plaiurea

} p. 573

Tôte fetele tăcea,
Numai una răspundea
Numai una le spunea

} p. 574

Unde Turcii o audia
Dunărea 'n două tăia
Ș'ntro clipă ajungea

} p. 574

Turcii Dunărea tăia
Acolo că-mi ajungea
Și sub salcie zăria

} p. 574

Și din gură mi-i vorbia
Și cu hanț mi-l ispitia
Și Nedelea ce țicea

} p. 575

Nedelea dacă, vedea,
Pân'la dinșii se ducea,
P'el mai harnic c'alegea

} *

— Ibovnic cât m'ai avut
Nici un rău nu ți-am făcut:
De ce la Turcii m'ai vândut?

} 576

— Să fii masă pescilor
Conăcelul racilor
Și prânțul morunilor

} 577

Sede grecul tolănit
Și la fața rumenit
De ibovnici ocolit

} *

In Doicil

Tot de casă
Vacă grasă
Și sara fată frumoasă

} p. 578

O turmacă la frigare
Ca să-i fie de gustare,
Pân o veni prânțul mare

} *

Stă Doicil de mî-o privesce,
Gânduri multe se gîndesc
Și din gură mi-i grăesc

} 579

Înșelat
Și întrînat
Cum e bun de 'ncalicat

} *

Merge negrul tot jucând
Drumurile tot scurtând
Și Doicil mereu gemînd

} p. 580

— Nimeni așa mare bine
N'a mai făcut pentru mine
Din câți sînt viteji pe lume

} 581

In Toma Alimoș

Nalt la stat
Mare la sfat
Și vitez cum n'a mai stat

} *

«Inchinar'ăși și n'am cui
Inchinar'ăși murgului
Murgului sirépuului,

} p. 582

Inchinar'ăși armelor
Armelor drăguțelor
Armelor surorilor,

} »

Dar și ele 's fiere reci
Puse 'n teci
De lemne seci

} »

Foicică de rogos
Savaî, Toma Alimoș
Haiduc din țara de jos

} p. 583

Ađi te jur pe Dumneđu
Să mă porți ca gândul meu
Și s'ajungi p'el căne rěu,

} p. 583

Că m'a răpus ăilele
Ăilele ca cănele
Pentru tine, murgule

} p. 583

Până Toma se gătesce,
Murgul cōma'și neteșcesce
Și din gură m'i grăesce :

} »

Ce-am gândit
Am isbândit
Dar și cėsul m'a sosit

} p. 584

În Golea Haiducul

Inselat
Și înfrinat
Cum e bun de încălecat

} p. 589

La reteđul pěrului
In potriva fesului
Unde-î pas voinicului

} »

— Voinici, stați
De nu mai dați,
Pe mine nu mă stricați

} »

Blestemul părinților
E ca pétra munților
Cade gređu copiilor

} p. 590

In Gheorghelaș

Gheorghelaș nu se plăngea,
Dar gând rěu, mare, 'i punea :
Sa'l prinđu, când o putea,

} p. 592

Fóie verde crăci de teđu
Macoveiđu
S'a dus la mieî

} p. 592

— Alelei, moș barbă sură
Aî pe cine-va la stăna,
Să nu facem vr'o pricină !

} p. 593

Ie'mi calul, ie'mi oile
Dar lungesce'mi ăilele
Ca să-mi vėd copilele !

} »

In casa sufletului
Din josul buricului
Unde-î pás voinicului

} p. 594

In Burulén

Vr'o cinci-đeci de cositori
Patru-đeci adunători
Să-mi cosescă fân cu flori

} p. 601

Maî du-te d'ast-dat'acasă
De m'iți veđi de jupunésă,
Că de tine nu'mi prea pasă !

} p. 602

Merse vestea la divan
C'aucis pe Burulén
Tot un hoț de căpitan

} p. 602

În Bolbocén Haiducul

Fóie verde ș'un pelin
La cărciuma lui Călin
Bolbocėnu bea la vin

} p. 602

— Měr, Vasile Bolbocene,
Bolbocene
Rōmnice

} p. 603

De la Rōmnicul-sărat
Dincolo de Calafat
Ș'n Brăila pe uscat

} p. 604

În Busuioc

«Busuióce, busuióce,
«Busuióce, nu te-ai cóce,
«Nici sēmēnța n'ai mai face !

} p. 604

Fóie verde siminoc
Multă lume-î cu noroc
Dar nimeni ca Busuioc

} »

De'si uscă obiclele
Și numără Țilele
Când sosesc poterile

«Busuióce, busuióce,
«Busuióce, nu te-ai cóce,
«Nici sēmēnța n'ai mai face!

În *Petru Haiducul*

Turci, mare, că mergea,
Pe Pētrul că mi'l brodia,
D'adormit ei mi'l găsia

Rēmăi, Dómne, sánatos
Că la mână eū ȝi-am fost
Și tu vrednic nu mi-ai fost

În *Moșnegul*

Voinicelul d'auđia,
Lānga moș s'apropia
Și din gură ce'i ȝicea?

'Imi sosia, sosia pe jos
Cu cojoc de ȝap laȝas
Pōrtă-l vara tot pe dos:

Cu căciulă nedubită
Din pielea neargasită
De la trei oi inadita

Masă întinsă și bogată
Tot de lemn încheță
Și de tineri conjurată

În *Ghiȝă Călănuȝă*

Fóie verde mărăcine
Ascultaȝi, boeri, la mine,
Să vȝe spui pe Ghiȝă bine

Ia să-mi dai tu mie samă
Ia să-mi dai pe negrul vamă
Ca să nu te fac pastramă!

Ea de mică m'a iubit
La mare m'a parasit
Cu tine că s'a 'ndrăgit

În *Iencea Săbiancea*

Stanchii mila i-se facea
La piciorē'i așternea
In iatac unde dormia

În *Kira*

După ce 'mī tot bea
Pānă se 'ncalȝia
Arap ce'mī facea?

Și te-oi îngriji
Și te-oi podoli
Alta cum n'o fi

Ci Per dragosti
Bine ca-i trai
Și te-i ferici

Kira nu răspunde
Că n'are de unde
Făr-că mi-l aude

Mult te-ai intristat
Mult ai lacrimat
Vorba nu mi-ai dat

Cum de mi-ai plecat,
Cu-Arapul buzat
Toema 'n Țarigrad?

Din apă o scotea
Și nu se întorcea
Cu tot ce avea

Cinci-ȝeci de becheri
Feciorī de boeri
Și de negustori

În *Nunul Mare*

Foicică mărăcine
Ascultaȝi boeri la mine
Să vȝe spui un cāntec bine

Care era mirile
Mirile ginerile
Nălȝia cu umerile

Foicică, foicea
Nunta mare se'ntorcea
Mirile ȝi mirésa

Mergea, mare, ce mergea
Dunare pānă trecea
In Bucureșȝi pānă sosia

În *Nunta lui Iancu-Vodă*

De mergea și iar mergea }
 Ș'acolo de-mi ajungea } 656
 Letin, mare, ce-mi făcea? } p.

Iancu Vodă d'auția }
 Iancu-Vodă c'amuția } 657
 Și din umeri că 'nălța } p.

În *Neguța*

Este o casă mare }
 Cu ferestre 'n sôre } 658
 Cu ușa spre vale } p.

În *Drăguța înșelată*

Ca o fată frumoasă }
 La chip dragăstosă } 661
 La față duiosă } p.

Ba eū nu clipesc }
 Somnul nu doresc }
 Ci staū și gândesc } »

În *Neguța*

Frunză verde sălcioră }
 La casa cu trestioră } 662
 Zace-mi Nēga bălăioră } p.

În *Nevasta rătăcită*

Fóie verde foi de mure }
 Pe sub dél, pe sub pădure }
 O nevestă dus'a 'n lume } »

În *Marcul Vîlczul*

Livda, mumă Marcului }
 Tiitôrea Turcului } 663
 Turcului bolênului } p.

Rămășag dacă făcea }
 La beție se'ndârjia } 664
 La bēut că se silia } p.

Cu catran să-l cătrănesci }
 Și cu spirt să-l împlinesci }
 Cu rachiū să-l întăresci } »

În *Tudorel*

Fóie verde micșunea }
 Până casa se zidea } 669
 Tudorel ce-mi și făcea? } p.

— Să mă jeluesc }
 Că n'am să trăesc } 671
 De haraciū turcesc } p.

Că sînt oi mai grase }
 Femei mai frumoșe } 672
 Pungile mai grôse } p.

— Tudorel mi-este departe }
 Și să'mi vie nu se pôte } 674
 Tocmai pe la mieș de nópte } p.

Scól, Tudore, fi dormit }
 Că sôrele a răsărit }
 Și nouē ni s'a urit } »

În *Mitul*

Ce ți-e ție, fētul meū, }
 Ce-a cădūt pe capul tēū, } 682
 De te vaeți așa rēū? } p.

În *Juganiī*

— El arcanul isprăvia }
 Dar juganiī nu-mi venia } 688
 Rasna 'n câmpuri alerga } p.

Nóptea acasă se'ntorcea }
 Și, cu sarea ce lua } 689
 Tărăcióre-amesteca. } p.

Dar p'atāt nu mă lăsam }
 Cărciumărița mi-o puneam } 692
 Și unde cărciumăriam } p.

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *Segoundo pregario dou maddin*
(*Seconde prière du matin*)

Lou paradis après ma bito.
L'anjou es au cèu que me coumbido.
L'anjou es au cèu que me goardo.

Traducere :

Le paradis après ma vie.
L'ange est au ciel qui me conyie.
L'ange est au ciel qui me garde ¹⁾.

In *Eu s'embarqua*
(*En s'embarquant*)

Bous pregan, Boun Diu puissent,
Que nous bailletz un boun bent :
Que nous goardetz de la dent.

Traducere :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nous vous prions, Bon Dieu puissant,
De nous donner un bon vent :
De nous garder de la dent ²⁾.

In *Enta Goari un 'Malau*

PREGARIO

Qu'auètz bous tant a plaura ?
— Èi plan rasoun de plaura.
E de suspira.

Traducere :

Pour guérir un malade

PRIÈRE

Qu'avez-vous tant à pleurer ?
— J'ai bien raison de pleurer
Et de soupirer ³⁾

¹⁾ M. Jean François Bladé. Poésies populaires de Gascogne. Tom. I. pag. 22, 23.

²⁾ Idem : p. 38, 39

³⁾ Bladé. Idem. Tom. I p. 334, 335.

DIN ȚARA BASCILOR

În *L'oiseau en cage*

Kampoa du désiratzen :
 Zeren... zeren... zeren
 Libertatea zoin eder den !

Traducere :

— Il désire le dehors : — parce que... parce que... parce que... —
 combien est belle la liberté ¹⁾.

In *Reproches*

Luze iduritzen zaitzu :
 Amodiorik ertuzu.
 Oraï zaitut ezagutu !

Traducere :

(...le temps où vous êtes avec moi) — *Vous paraît long* — vous
 n'avez pas d'amour ; je vous connais maintenant ²⁾.

Cred că în literatura populară bască, figura pe care
 am numit-o : *Trei versuri în rimă* trebuie să fie foarte între-
 buințată. Imi pare rău că nu am la îndemână mai multe
 texte din această literatură, căci am puține texte, și mai
 mult traduceri.

DIN ALSACIA

In *Weihnachtslied*

Schlaf Kind, un thu,
 Dein Augelein zu,
 Schlaf und gib uns die ewige Ruh' ³⁾ ;

Traducere :

NOEL

Dors enfant, — Et ferme tes petits yeux, — Dors et donne-nous le
 repos éternel ;

¹⁾ Julien Vinson, Le Folk-Lore du Pays Basque. Paris 1883 pag. 126.

²⁾ Idem : pag. 141.

³⁾ J. B. Weckerlin Chansons populaires de L'Alsace Tom. I. 1883
 Paris, pag. 88, 89.

Ne mărginim aci a da puține exemple din poeziile străine. Pricina e: pentru că nu găsim multe și nu găsim multe pentru că :

În unele limbi poeziile populare n'au rime. În alte limbi poeziile adevărat populare sînt foarte puține prinse în colecțiuni.

Mai toate colecțiunile de poezii populare străine sînt în mare parte pline de poezii culte devenite populare ; iar puținele poezii adevărat populare ce mai cuprind, unele sînt scurte, altele sînt împărțite în strofe cu refrene mari, adică cu refrene mai mari de cât strofele, căci strofele cuprind *unul* sau *două* versuri pe când refrenele cuprind cel puțin *trei*. Se 'nțelege deci că într'o strofă de *două* versuri nu putem găsi *trei* versuri în rimă.

Unele colecțiuni, ca cea de Literatura Bască, nu dau de cât puține bucăți de text și încolo traduceri.

În studiul de față noi avem ca basă literatura populară română. Din studiul acestei literaturi am scos principalele puncte pe care căutăm a le stabili, în lucrarea de față. Studiul comparativ al literaturilor străine ne-a servit numai ca sprijin sau control, în călătoria noastră pe oceanul literaturii populare atât de vast și atât de neumblat.

2) PATRU VERSURI IN RIMA

a) In poeziile populare române

Grupa de patru versuri cu aceeași rimă se întrebuințează tot în descripțiuni ca și grupa de trei versuri în rimă, numai că grupa de patru versuri în rimă este pe lângă grupa de trei versuri în rimă ca un superlativ pe lângă un pozitiv. Dacă trei, sau numărul trei e un simbol de desăvârșire de suficiență, atunci numărul patru vine în acest cas ca un simbol de întrecere, de suprabondență. Poporul, în felul său de a vorbi ar explica însemnătatea numărului patru în modul următor: *odată, de două ori, de trei ori, în sfârșit baide și-a patra oră: las să treacă de la mine, colac peste pupăză*. În acest cas, deci, grupa de patru versuri în rimă servește tot pentru a pune în evidență ori a scôte în relief, prin descriere, un lucru, un fapt sau o idee. Ast-fel este grupa următoare din a II variantă din *Jocuri de copii* ¹⁾:

Cu căruța Radului,
Cu cai 'mpăratului,
Cu biciul cumnatului,
In mijlocul satului.

Numărul patru e simbol și de simetrie și de echilibru și de stabilitate: stâlpii lumii, cei patru stâlpi; pământul așezat pe patru pesci mari, care când dau din codă se cutremură pământul; cele patru colțuri ale lumii cu cele patru vânturi; cei patru evangeliști. Cu acest înțeles grupa de patru versuri în rimă servește numai a întregi ori a

¹⁾ G. Dem. p. 192.

cuprinde ore-cum într'un singur tot, o idee cu părțile ei
saă o grupă de idei. Ast-fel e grupa următore din *Cerbul
Runcului* :

Unde pétra 'mí sună
Sună și resună,
Cerbii de s'adună
Să bea împreună ¹⁾.

Tot ca simbol de simetrie ori de echilibru, numărul
patru mai pôte fi privit și ca un compus din două perechi,
ori dintr'o păreche legată și din două unități libere, ori
din patru unități libere.

Înțelegem prin *păreche*, ideea cuprinsă în două versuri
consecutive, iar prin *unități libere* înțelegem ideile cuprinse
în câte un vers.

Iată un grup compus din două părechi:

Sluga, măre, c'asculta
Tot ce 'n casă se vorbía
Și prin ușa că vedea
Tot ce 'n casă se făcea ²⁾.

Iată un grup compus dintr'o păreche și din două uni-
tăți libere:

In casă când îi intra,
Să te faci a mătura ;
Bani prin casă că ăi vërsa,
Bani prin colțuri că ăi lăsa ³⁾

Iată și un grup compus din patru unități libere:

Si turcul mi se scula
Și 'n picióre că sârfa,
Mâna pe paloș puneă,
De Marcul s'apropia ⁴⁾.

1) G. Dem. p. 65.

2) G. Dem. (Marcu Vitézul) p. 665.

3) Idem: Badiul p. 541.

4) G. Dem. (Marcu Vitézu) p. 665.

Iată grupele mai distincte de patru versuri în rimă pe care le-am întâlnit în colecțiunea G. Dem.. Cifrele, de-alăturea arată numărul paginei :

În *Colindul Sf. Vineri*

Prinsu-ma, legatu-m'a
Cu cuțitu tăiatu-m'a
În căzan băgatu-m'a
Și trei țile fertu-m'a

p. 32

Din cazan scosu-m'a
Apoi strecuratu-m'a
La gard aruncatu-m'a
În obraz scuipatu-m'a

p. 32

În *Töder Diaconul*

Când a cărunțit
Când a 'mbetrânit
El s'a plănuit
Și el s'a vorbit

p. 34

În *Colind pentru familie*

Așa 'nalte
Minunate
Cu lanțuri de fer legate
Cu porțile ferecate.

p. 39

În *Colind de ferăstră*

Și-mi săltară, și-mi sburară
Sus mai sus că să'nălțară
Cu nori dalbi s'amestecară
Jos mai jos că se lăsară.

p. 40

În *Colind de oșlen*

Dómnă, mie curților
Și noră părinților
Cumnătica fraților
Stăpâna argaților.

p. 55

În *Ciuta*

O ciută mióră
Pe bot gălbioră
La pěr căruncióră
A mea surióră.

p. 59

În *Ciuta*

De bun cal călcată
O să fiu îndată
De șoimeî mușcată
De ogari mursicată.

p. 59

Și când ajungea
Drumul că le da
Ogarul fugea
Și șoimul sbura.

p. 60

Ciutele páscea
Și se adăpa
Iar dacă vedea
Din gură țicea.

p. 60

În *Cerbul Runcului*

Unde pétra-mi sună
Sună și răsună
Cerbii de-s adună
Să bea împreună.

p. 65

În *Colindul Cerbului*

Cerbul cum ședea
De se lăuda
Cutare 'mi eșia
Păseri de vîna.

p. 65

Cerbul când fugea
Șoimi că-l ajungea
Căniî că-l opria
Iară el de vedea.

p. 66

În *Domestice*

Sandul

Carnea pe la măcelari
Unghiile la păhărari
Córnele la peptanari
Iar pelea la tăbăcari.

p. 60

Și cununa-î strălucia
Iar Sandul dac'o vedea
Ibovnica le-o spunea
Acasă c'o aducea.

p. 70

În lapte dulce l'a scaldat
Sus pe masă l'a aședat
In foi de nuc l'a 'nfășat
Laturile le-a vërsat. } p. 204

În Măritișul

Rēmăi maică sănătōsă
Dacă n'ai fost bucurōsă
Să ai fată mare'n casă
Să'ți îngrijască de masă. } p. 270

În Cântecul sōcrīi

Ia te scōlă sōcră mare
Și aprinde focul tare
Pune pe foc o căldare
Ca să ne faci de măncare } p. 271

În Femei măritate

Foicică, fōe lată
Cât fuseși la mătă fată
Postiai săptămāna tōtă
Māncăi vinerea odată } »

În După insurătōre

Puneam mână pe pistōle
Și apucam pe drum la vale
Cu cin' m'ēntālnēm în cale
Imi da galbeni și parale. } p. 272

În Doina haiduculūi

Pus-am cruce satulūi
Și cōda băltaculūi
Că am gândul draculūi
Asupra bogatulūi } p. 289

În Vēnătorul

Foicică peliniță
Daica, daică, dāculiță
De aș avea o puiculiță
Cu milă și cu credință } p. 293

În Călugări

De ce m'ați înzăvonit
De ce m'ați călugărit
C'am fost de căsătorit
Iar nu de călugărit } p. 300

În Burlacul

Fir de iarbă firicel,
Greū de betul voinicel,
Că rămase singurel
El cu lumea, ea cu el. } p. 300

De trei zile beaū la bere
Las să beaū că n'am muere,
Las' să beaū că n'am belele } »
Parcălabul būru'mi cere.

În Dragostea la bătrānețe

Nu sciū vinturī le luāră
Orī dușmanii le furarā
Și în gārā le-aruncarā
Că de ele mē scāparā. } p. 326

În Imbētrānitul

Mustăciōră-mi se lungesce
Fața mi se'ngālbenesce
Pēru'n cap mi se albesce
Și puterea'mi tot slăbesce } p. 327

În Iboinică părăsită

Fōe verde tāmăiōră
Copiliță bālăiōră
Măritate'n astă vară
Că pe mine mē însărā } »

De'i lua vre-o bālăiōră
Să dea Dumneđeū să mōrā
Să'ī mănānc din coliviōră
Să'ī beaū vin de năstrăpiōră. } »

În Indemnul

Maică, măiculiță mea
Căți voinici de sēma mea
De dor, de inimă rea,
Intrā'n cărciumă și bea. } p. 331

În Stāncuța

La bordeiū cu crucea 'naltă
La stāncuța sprāncenată
Jōcă hora încheătă } »
Curge lumea fermecată

În Variantă

Să scot șeua din cămară
Să mi-o pui pe prisp'afară
Să mi-o bată vînt de vară
Și s'o ștergă o bălăioră

} p. 332

În Plopul

Fôie negră de rogos,
Mult ești plopule falos
Mult ești nalt și albicioș,
Dar n'aduci nici un folos

} p. 254

Fôie verde de susai
Póme n'ai
Umbră nu dai
Pază mlaștinelor stai

} »

Fôe verde de sipică
Vîntul bate frunđa'ți pică
Veselia mi se strică,
Sufletul mi-e plin de frică

} »

Fôe verde clocotici
Vai de sărmanii voînici
Când s'abat și ei p'aici
Stați sub plopi ca pe potoci

} »

În Descântec de mușcătură de șerp

Să péră mușcătura
C'o ieau cu sburătura
Să fugă umflătura
Că o descânt cu gura

} p. 394

În Sórele cu Luna

Unde o audia
Bine că'i părea
In palme mi bătea
Și pod își făcea

} p. 411

Ce'mi călătorești
De ne ispitesci?
La ce te gîndesci
Și la ce poftesci?

} »

Lumea cât o fi
Și s'o pomeni
Nu v'ești întâlni
Nici nópcea nici ți

} »

În Iovan Iorgovan

Tot pe Cerna 'n sus
Potriva d'apus
Unde mulți s'au dus
De mi s'au repus

} p. 417

Tineți Ogariți
Și chemați șoimiți
Că, — ei cu dulaiți
Mi-au rupt obrajiți

} p. 417

Apoi ce'mi făcea
Vremea nu perdea
Că mi-o logodia
Și mi-o mărita

} p. 419

Că Domnul nu vrea,
Domnul nu erta,
Fratele să ica,
Frate pe sor'sa.

} »

În Holera

Dacă-așa mi'l audia
Dar holera ce făcea?
Măia se cam făcea
Și din gură 'i răspundea

} p. 434

Apoi, mări, ciocănesce,
Ciocănesce, bocănesce,
Murgulețu-i potcovesce,
Stă holera și'l privește

} »

Ci pe cal se asvârlia,
Cătră Nistru se ducea
Dar, holera pustia
Bat-o maica Precista

} »

În Óea Năsdărăvană

La picior de munte,
Pe deluri mărunte,
Prin plațuri tăcute,
De vînturi batute

} p. 435

De trei zile 'ncóce
Gurița nu'ți tace
Apa rău îți place
Ori iarbă 'nu'ți place.

} »

În *Oea năstrăvană*

La picior de munte
Pe deluri mărunte
Prin plaiuri tăcute
De vînturi bătute.

} p. 436

Cioban de o vedea
Lângă ea se da
Și mi-o cerceta
Și mi-o întreba.

} »

De trei zile încóce
Gurița nu'ți tace
Apa rău îți face
Ori erba nu'ți place.

} »

Și de-ai audît
Cum s'au sfătuit
Și cum s'au șoptit
Și cum au vorbit.

} p. 436

Eu cât am trăit
Oî am îngrijit
Căniî am hrănit
Pe ei î-am plătit.

} »

Vînt când o sufla
Fluer'o cănta
Oile or salta
Și s'or aduna.

} »

Prin crânguri umblând
Din gură cîntînd
Din ochi lăcrămînd
De mine întrebînd.

} »

În *Blestemul*

La vale de Prut
Zace întins pe lut
De vînturi bătut
De om nevăduț.

} p. 437

Ea mi-l tot căta
Și mi-l tot striga
Dar nu mi-l găsea
Pînă nu-mî ajungea.

} »

Mihaiu ce făcea
Sufletu'și tragea
Și când și'l trăgea
Din gură dicea.

} »

Că tu când m'ai fapt
Și țîța mi-ai dat
Greu m'ai blăstămat
Blăstăm cu păcat.

} p. 437

Ori când n'ei gîndi
Și n'ei socoti
Blestem s'o 'mplini
Greu te-o pedepsi.

} p. 438

În *Blestemul*

Vai de dînsul, vai de ea
Pêrul din cap își smulgea
Haînele și le rupea
Și pe șérpe 'l blestăma

} p. 438

În *Șérpele*

Dar el, mări, de'l mîanca
Mai rău setea 'l cuprindea
Și din gură iar vorbia
Frațiorilor dicea :

} p. 440

El pe loc că nu-mî ședea
Ochiî rôtă că'și făcea
Jur-prejur că se uita
Și o fântână că-mî zăria

} »

Dacă frațiî mi-o vedeau
Intr'acolo se îndreptaû
Drumul cailor că-mî dau
Și într'o clipă mi-ajungeau.

} »

În *Bălaurul*

Murgul de audia
Cóma 'și resfira
Vîntul despica
Și mereu sbura.

} p. 445

Mi-te a înfășat
Mi-te a legănat
Și mi-te a culcat
Țîța nu ți-a dat.

} p. 446

Vremea c'a sosit
Și te-a poticnit
La mine ai venit
Că mi ești dăruit

} p. 447

Iar pe când țipa Și se vâeta Șarpele tivîa Din gură-î ȕicea	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 447	Copilița Pasculta Și din gură-î răspundea Bată-mi-te căldura Tu ai fost ursita mea	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 452
Trei ȕile asculta Pân'l înțelegea Pân se domeria ? Și-atunci ce făcea ?	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	În <i>Merla și Sturȕul</i>	
Pân la jumătate Că mai mult nu pôte De arme încărcate La brău înșesate	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	Merlița, merlița, Pasăre pestriță La gură plavița La cȕdă latița	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 457
La sȕore sclipind Ca focul lucind Din gură țivind Și'n gură țîind	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 448	În <i>Cicȕrea</i>	
Fȕe și-o lălea Voinic de-l vedea Cu vorba-l ruga Din gură-î grăia	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	N'am ven't s'odihnîm Să ne veselîm Ci-am ven't să pețîm Și să logodîm	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 459
După ce-l scăpa In brațe-l lua Și'n fugă pleca La Nistru 'l ducea	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 450	Când oiă răsări Ea s'o 'nveseli Când oiă asfinți Ea s'o ofeli	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »
Atunci de vedea Ca sufletu-și da Cosciugu-și făcea Și mi-l îngropa	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	În <i>Meșterul Manole</i>	
În <i>Brumărelul</i>		Prin ȕl cărpeniș Prin ȕl alunîș Lungiș Curmeȕiș	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 460
Colo'n verdea lunculița La mijloc de poenița El vedea d'o grădinița Cu tot felul de semînța	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 451	Domnul de-l vedea Vremea nu perdea Ci mi-l întreba Din gură-î ȕicea	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 461
Murgul dacă mirosîa Începea a străfida Începea a strănuta Copilița-mi deștepta	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	Dacă'l audia El se tot gîndia Și se socotia Și mi-i răspundea	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »
Voinicelul d'audia Și mai mult s'apropia Și copilei răspundea Și din gură mi-i grăia	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	Noiaș de-audia Noiaș se 'ndemna Și se'n dupeca Cu Vodă pleca.	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »
Nu mai plînge și ofta Ci te scȕlă d'acolea Și dă neichîi gurița Că e tȕtă vina mea.	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ »	Lucra nu lucra Că tȕtă ȕiua Din ochi mȕsura Gîndu'și frămînta	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 462
		Ea se speria Ea se împedica Bucate vȕrsa Și'napoi pleca	$\left. \begin{array}{c} \\ \\ \\ \end{array} \right\}$ p. 464

Nici prea mult trecea
 Și ea se îngrija
 Din ochi căuta
 Din gură ȋcea

{
 p. 466

Ploi când or ploua
 Pe el l'or scâldea
 Vint când o sufla
 Mi l'o legăna

{
 p. 467

Din cap clătina
 Din suflet ofta
 Din gură'i ȋcea
 Și mi-i răspundea

{
 p. 468

În Cântece Istorice

Iar unde'mi cădea
 Cruce se făcea
 Și d'alătura
 Cișmea isvora

{
 p. 470

După-ce ȋcea
 După-ce 'ntreba
 Ei că 'mi asculta
 Ce mi-i învăța

{
 p. 469

În Radu Calomfirescu

Staū la drépta D-lui
 Cam din fața cortului
 Iar la stânga D-lui
 Domnului și Banului

{
 p. 478

În Radu Șerban Basarab

Oile sînt Romănesci
 Din sat de la Zărniesci
 Ori voesci
 Să le robesci?

{
 p. 478

Ungurii ne năcăjesc
 Turcii vitele răpesc
 Tătarii ne jăfuesc
 Vai de nēm̃ul Romănesc

{
 »

În Mateiū Vodă Basarab

Frunză verde creț de teū
 Frică'mi este să nu peiū
 Oi-leo-leo, Dōmne Mateiū
 Ești nevinovat și pei

{
 p. 479

În Iancul Mare

La vizirul că vestia
 La împăratul că scria
 Tōte că i le dădea
 Iancul tot nu se turcia

{
 p. 480

În Cântecul Brăilei

Fōe verde siminoc
 Multe schele's cu noroc
 Dar Brăila arde 'n foc
 Și cu pașa la un loc

{
 p. 482

Că Constantin împărat
 La cruce s'a închinat
 La icōne s'a rugat
 Și el, măre, s'a jurat

{
 p. 483

În Iancu Moruzi

Frunză verde lemn uscat
 Ce întâmplare s'a întimplat
 Căpriōra n'a vînat
 Iancu singur s'a împușcat.

{
 p. 083

BCU Cluj / Central University Library În Bătărea Ruso-Maghiară
 din 1848

Frunză verde arțăraș
 Ce să'ți mai spuū din oraș
 N'ai să mai treci prin oraș
 De hoții de păgubași

{
 p. 489

În Cântece Haiducesci Miul Sglobiul

Nu scii că'i unul
 Miul Sglobiul
 Frate cu leul
 Și vēr cu șoimul?

{
 p. 497

Că voi și de-ați vrea
 Să fiți n'ēți putea
 Nici de firea mea
 Nici de sama mea.

{
 p. 499

În Ștefan Vodă

Aū haine fi-aī ponosit
 Aū Vodă mi-te-a gonit
 Aū ție fi-o fi sosit
 Vreamea de căsătorit

{
 p. 501

Sa'ți vađa fagu 'ncărcat
Și de arme 'mbrebenat
Iar pe tine spênzurat
Unde o fi fagul mai 'nalt

p. 501

La fagu, măre, d'ajungea
Fagul de i-l arêta
Ce vedea se spăimânta
Ca Miul ce mi'si făcea ?

p. 503

La slugile Turcilor
S'ale arnăuților
Nu'n calea voinicilor
Și'n codrul hațducilor !

»

În *Fulga*

Fôe verde ismă crêja
Nu mi-e cêja
Negurêja
Ci mi-e număi d'o albêja

p. 509

Domnul măre de'l vedea
Tot lui Costea 'i mulțumea
Cu podôbe-l dăruia
Și din gură'i tot Țicea

p. 512

El la Domnul se ducea
Țiua bună ca sa'si fea,
Dară domnul nu'l lasa,
Ci din gură mi-i Țicea.

»

În *Corbea*

Ștefan Vodă de'l zăria
Șlugile că'si trimitea
Pe babă că mi-o chema
Și din gură mi-i Țicea.

p. 529

Muma corbii cum Țedea
Și din pörta ea privia
Mai apröpe ea venia
Și din gură ce grăia.

p. 530

Pân la dînsul se ducea
Din légân că mi-l lua
Și'n țapă că mi-l punea
Șpre ferêștră cu Țața.

p. 531

În *Badiul*

Frunđułița mărăcine
Mărăcine cu gherghine
Ascultați boeri la mine
Să vă spui pe «Badiul» bine

p. 538

Turciî dacă nîmirea
Încuntru de intra
Pe Bădulêsa găsia
Dar pe ea unde o găsia ?

p. 539

Dar Cêușul ce'mi făcea ?
Dintre Turci se alegea
Bădulesei că'i vorbea
Și din gură mi-o întreba.

p. 539

Turciî dac'o auđia
Cêușul o ispitia
Și din gură o 'ntreba
Și cu vorba-i tot Țicea :

p. 540

Veđi că Turciî mă căsnesc
Mă căsnesc, mă chinuesc
La focuri mă dogoresc
Și de mörtea mea vorbesc.

p. 541

În casă când îi intra
Să te faci a mătura
Bani prin casă că'i vârsa
Bani prin colțuri că'i lăsa.

p. 541

Badiul dacă așa vedea
Semn cu ochiul îi făcea
Cu gurița îi șoptia
Și cu vorba mi-i Țicea :

p. 543

Și cu roche s'a gătît
Turciî nu s'au domolit
Cum cu apa i-a mințit
Și la dînsul c'a venit.

p. 544

După-ce mi-i omora
După-se mi-i ispravîa
Cu Neculcea se cinștea
Lui Neculcea 'i mulțumîa.

p. 548

În *Vilcan*

Bine mări nu-mi sosia
Și caic de mal lega
Îl lega ori nu'l lega
Că grămada se pornia

p. 550

I-am vêđut ibovnica
Tot mësărând Dunărea
I-am vêđut pe maică-sa
Colo 'n vale la cișmea

p. 551

El înotă ca un pesce
 Și ca plutele plutesce
 De stă omul și 'l privește
 Sede în loc și se crucește

} p. 552

Nedea, mare, ce 'mi făcea
 Pe Vilcan îl părăsia
 Și 'n orta că se băga
 Iar iuș-bașa mi-i ȕicea

} p. 554

La caic apoi se 'ntorse
 Și din fundul lăzii scose
 Șapte funii de mătase
 Impletita vița 'n șase

} p. 554

În Iorgovan

Un caic împodobit
 În 'năuntru zugrăvit
 Cu postav verde învălit
 Și cu sirma îngărădit

} p. 558

O vadră de vin scotea
 Tooma'n fund îi resufia
 Cercurile 'i zarzonă
 Cărciumărița îi ȕicea

} p. 561

În Căntece vechi Haiducesci,

În Stanislav

Turcii vorba nu sfârșia
 Și frumos mi-o dăruia
 Iar bătrâna se 'nșela
 Și din gură le ȕicea :

} p. 574

Cât pe mine m'aj slujit
 Ia spunc-mi ce ȕi-a lipsit
 Simbriora ȕi-am plătit
 Ca pe un frate te-am hrănit

} p. 577

In Doicil

Foicică lemn cânesc
 În sat marele sârbesc
 Jumătate românesc
 D'a treia parte turcesc

} »

Ceaușul se supunea
 Înderăt că se ducea
 Tatarului că 'i spunea
 Iar a doua ȕi 'i frigea

} p. 578

Iar Doicil dac'o vedea
 Din guriță mi-o întreba
 Ilenușo sora-mea
 Ia spune neichei ceva

} p. 578

El pe câte le zăresce
 Cu privirea le ochesce
 Cu ceaușul le peșesce
 Cu ele se logodesce

} p. 579

Ilincuța sora mea
 Inima nu 'ți turbura
 Că chiar eu l'oîu cununa
 Să se ducă pomina

} »

Si cioltarul mohorit
 Numa 'n aur și'n argint,
 Face dîră pe pămînt
 Cum n'am vădut de când sint

} p. 579

Mort pe masă de'l vedea
 Împăratul mi-l plîngea
 Și cu-alaiul ce 'și avea,
 Pîn la grôpă 'l petrecea

} p. 581

Iar Elena ce 'mi făcea
 Împăratul o întreba
 Și ca fată mi-o lua
 Cu visir o logodia

} p. 581

În Toma Alimoș

D'oîu muri
 M'or tot umbri
 Cu frunza m'or învâli
 Cu frémêtul m'or jăli

} p. 582

Ca să 'mi fii de ajutor
 La nevoe și la zor
 Să te întreci cu șoimii în sbor
 Pîn o fi ca să nu mor

} p. 583

În Golea Haiducul

Vorba'n samă nu-i băga
 Da pîntenii și mi-și pleca
 Maică sa se năcăjia
 Și din gură 'l blestema

} p. 589

În Gheorghelaș

Bine vorba nu sfârșia
 Visterul că mi-l afla
 Și potera mi-l prindea
 Bat-o Maica precista

} p. 592

În *Burulean*

Mâna pe condeiu puneă,
În călimări il muia
Côla d'hârtie lua
Și pe loc că îmi seria } p. 601

Pe loc, măre, că 'i făcea
După-cum le poruncia
Cositorii toți sosia
Lui Burulén că'i dedea } »

În *Bolboce'n Haiducul*

Bolbocean negustoria
Dar bănet ce câștiga
Cu săracii lu 'mpărția
De se ducea pomina } p. 604

În *Bo'tea*

Potera mi-e spătărăscă
Fuge să se prăpadăscă
Locul să nu 'și mai găsască
Bo'tea să nu mi-o sosească } p. 604

*Domeslice*În *Moșnégul*

Cu el via să săpăm
Strugurași s'adunăm
Vin prin cade că turnăm
Tot în pivnița il băgam } p. 619

În *Sóera și Nora*

Maică Maiculița mea
Unde 'mi este mândruța
Că mi-a secat inima
De dor de inimă rea } p. 624

În *Ghiță Cătănuță*

Unde Ghiță mi-auđia
La inimă că'l seca
În suflet că'l săgeta
Dar din gură tot dicea } p. 627

Ghiță dacă mi 'și sosia
Drept în casă că intra
Drept la măsă că tragea
Și la măsă s'aședa } p. 630

În *Kira*

Pe arap sosia
Văsla 'și opintea
Aprópe 'mi venea
Și ce mi-și dicea } p. 650

Cine s'o încerca
'N Dunărea să dea
Cobuz o avea
Kira l'o lua } p. 652

În *Nunul mare*

El pe atât nu se lăsa
Șapte buți alătura
Șapte în capete puneă
Și din gură iar striga } p. 654

Căți Letinî il petrecea
Căți nuntași Letinî era
El la masă că 'i puneă
Și frumos mi-î ospéta } p. 656

În *Nunta lui Iancu Vodă*

Porțile că 'și încuia
Și zăvórele puneă
În foisor se urca
Iar din gură ce 'mi dicea? } p. 656

Înălția umerile
Ca șoimul aripele
Când il bat paserile
Tóte 'n tóte părțile. } p. 657

Nici p'atât nu se lăsa
La pivnicer poruncia
Nouă buți de vin scotia
Nouă buți în șir puneă } »

Ginerile d'auđia
Ginerile îmărmuria
Mihnea vodă iar dicea
Stați fine nu te mira } p. 658

În *Neguța*

Căci tot dormitezi
Și nu mai lucrezi
Ci visuri visezi
Și ațurea le veđi? } p. 659

Din ele se fac
Frumos baibărac
Nunta să-mi îmbrac
Și lui ca să-î plac

} p. 659

În *Drăguța înșelată*

Maica tot lucra,
Mereu se 'nvărtia
Tôte le făcea
Iar fiica-î ședea

} p. 661

În *Nevasta rătăcită*

Fôe verde și o lalea
Bine vorba nu sfârșia
Pân' la doi-spre-ce venia
Și din gură ce-î dăcea?

} p. 663

In *Marcul Vitezul*

La cârciuma Marcului
Marcului Vitezului
In drumul Tarigradului
La schelea împăratului

} p. 663

Dară mama Marcului
Ibovnica Turcului
Turcului Bolinului
Turcului Păgânului

} p. 664

Și Turcul mi se scula
Și-n piciore că sărea
Mâna pe paloș puneă
De Marcul s'apropia

} p. 665

Slugă mare, c'asculta
Tot ce 'n casă se vorbea
Și prin ușă că vedea
Tot ce 'n casă se făcea

} »

Foicică solz de pesce
Marcul bea se veselesce
Mă-sa tipă și răcesce,
Păcatele 'și ispășesce

} »

In *Tudorel*

El pe atât nu se lăsa
De frumoasă ce 'mi era
Cârciumărită c'o puneă
Și, mare, 'mi cârciumăria.

} p. 669

Seria 'mpărătesci
Turme românesci
Seria 'mpărătesci
Turmele Turcesci

} p. 672

Vorba bine nu sfârșia
Năstrăpiora 'n mâna 'i da
Și de grab o trimitea
Somnorosă cum era

} p. 674

În *Mitul*

De striga și iar striga,
Nimene nu-l aușia
Afară numai de mă-sa
Ce din gură-l întreba

} p. 682

Unde maică, mî se strînge
Mijlocelul parcă-mi frînge
Pân la inimă m'ajunge
Și cu limbile mē împunge

} p. 683

El pe glas lu'nțelegea
Și la fugă o rupea
Pân la Mitul ajungea
Și din gură 'l întreba

} »

In *Voinicul*

Fôe și o lalea
Murgul ce-mi făcea?
Murgul nu păscea
Ci-mi tot necheza

} p. 686

In *Juganii*

Frunđuліță mărăcine
Mărăcine cu gherghine
Ascultați boeri la mine
Să vă spuți d'un cântec bine

} p. 688

Când jugani se sătura
Și din cap se scutura
El arcanul mi-și scăpa
Ca să'l ție nu putea

} p. 689

b) In poeziile populare străine

DIN GASCONIA

In *Oresouns de Glèiso*
(*En Entra*)

Se jou diu arré au Machant Esprit,
M'en destourni,
M'en desdisi
Bailli moum amo a Jèsus-Crit ¹⁾

Traducere :

Oraison D'Eglise. En entrant

Si je dois quelque chose au Mauvais Esprit,
Je m'en détourne,
Je m'en dédis,
Je donne mon âme à Jésus-Christ. ¹⁾

BCU Cluj / Central University Library Cluj
In *Pregario dou sé*

Jou n'èi sounjat
Que bous auon prés, e ligat
Sou pè dou Mauntí Carbat.
— Ma mai, Mario, es ben bertat. ²⁾

Traducere :

Prière du soir

J'ai songé
Qu'on vous avait pris, et lié
Sur le pied du Mont Calvaire.
— Ma mère, Marie, c'est bien vrai. ²⁾

DIN ȚARA BASCILOR

Intr'un *cântec de légăn*

Aur gaichua, lo eta lo!
Logiro on bat dago;
Zuk orain eta nik gero,
Biyok egingo degu lo!

¹⁾ Bladé. Tom. I pag. 48, 49.

²⁾ Baladé. Tom. ... pag. ...

Traducere :

Pauvre enfant, dodo et dodo ; — il y a une bonne envie de dormir ; — Vous d'abord et moi ensuite, — tous deux nous ferons dodo ! ¹⁾

Iată încă un exemplu de patru versuri în rimă, păcat numai că nu aparțin poeziei populare, căci versurile din care le ieu sînt versuri devenite populare :

Le mal d'amour

Kantare bertsu bia nahi tut Kantatu,
Suyet aski tristea baitzaku gerthatu :
Urtzo kolomano bat tristeki baratu,
Luma bat hegalpetik baitzayo faltatu ²⁾

Traducere :

Je veux chanter deux couplets d'une chanson, — parce qu'il nous est arrivé une assez triste aventure : — une petite colombe s'est tristement arrêtée, — parce qu'il lui a manqué une plume de dessous l'aile ²⁾

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIN ALSACIA

In Weihnachtslied

Schweijg Esele'n still,
Das Kind schlafen vill ;
Ey Öchslein nit brüll,
Das Kind schlafen vill ³⁾

Traducere :

Noë

Petit âne, tais-toi, — L'enfant veut dormir, — Petit bœuf retiens tes mugissements, — L'enfant veut dormir ; ³⁾.

¹⁾ Julien Vinson. Le Flok-Lore du Pays-Basque. pag. 196, 197.

²⁾ Julien Vinson. Idem pag. 142, 143.

³⁾ J. B. Weckerlin. chansons populaires d'Alsace. Tom. I, pag 92, 93.

3) VERS MIC INTRE VERSURI MARI

a) In poeziile populare române

De și versurile populare sînt de felul lor scurte, poporul găsește adese ori ocasiune să le varieze cu altele și mai scurte.

Aceste versuri scurte cîte odată ajungînd să se repețescă, devin un fel de *formule* care fac serviciul de *refren* de și nu se repetă la anumite distanțe ca refrenele obișnuite. Altă dată aceste versuri se presintă ca un fel de parantesă explicativă. În acest din urmă caz ele cuprind un fel de descripțiune repede și cîte odată chiar bogată. Altă dată însă în loc de parentesă explicativă aceste versuri sînt emfaticе și servesc a pune în evidență ori în relief, atributele, ideele sau faptele ce le înșiră. Emfasa e ajutată foarte mult de scurtimea versului, căci fie-care sfârșit de vers servește ca o accentuare.

Noi dăm aci mai jos, un număr de exemple de aceste versuri scurte, culese din colecțiunea G. Dem; Dar pentru ca să 'și facă cineva o idee de rolul și de puterea acestor versuri mici într'o poezie populară trebuie să le studieze chiar în poezia întregă alături de versurile cele lalte mai mari. Iată, de pildă, în colecțiunea G. Dem. pag. 20, *Colind de tinăr*, o poezie presărată cu versuri scurte. Luăm din ea o bucată:

Și-a plecat la vânătoare
Vânătoare
'Nsurătoare.
 Se 'ntâlni cu-o fată mare
 De samc'n pe lume n'are:
 Era dîna dînelor,
 Iana, sora sórelui;
 Și-a găsit'o
 Și-a luat'o
 În celar de mi-a băgat'o,
 În celar,
 În păunar.

Intâcle versuri mici :

Vânătoare,
'Nsurătoare,

se vîd că forméază o parentesă. Tot parentesă forméază
și versurile :

In celar,
In păunar.

Iară versurile :

Și-a găsit'o,
Și-a luat'o,

forméază o enumerare.

Iată exemple din colecțiunea G. Dem. Cifrele arată
paginile :

In *Colind pentru familie* (pag. 39)

Dalbă soțióra mea,
nu ședea
nu te uita
întră 'n casă
'ntinde masă
peste masă,
grău revarsă,

In *Colind de feréstră* (pag. 39)

Cui sunt, Dómnne, aceste case,
Așa 'nalte
minunate
cu porțile ferecate?

In *Colinde de Preot* (pag. 41)

La ostrov dac' ajungea
Din guriță 'i cuvînta :
— D'alei mici
de gramaticî.
voi ce stați
de vî uitați?

In *Colind de Cocon* (pag. 50)

Sub zare
de sóre
în ostrov de mare,
născut-a
crescut-a

In *Colind de oșlén* (pag. 54)

Cu friul cu străgălie,
Cu biciul cu măciulie,
Sede 'n apă
Până 'n sapă
Și 'n poroi până'n genunche

In *Colind de feréstră* (pag. 58)

Statură,
Bătură,

In *Ciula* (pag. 59)

răchita
înflorită

Prin ai muniți
cărunchi
prin ai brați
înălți

In *Colind de Tînér* (pag. 62)

d'un cal
d'un ogar...
Acas' venia
cântând
ciripind.

In *Colind despre Diuă* (pag. 68)

feți
și logofeți...
fetița
cu cosița

Domestice

In *Sandul* (pag. 69)

Dat am ochii
la șoimeii
ósele
la ogăreii
sîngele
pe la dulăi

In *Colind de flăcău* (pag. 82)

— tacii domnița
împărătița

Stéua și Vicleimul

In *Stéua* (pag. 100)

cu păpuși
cu mânuși

In *Vicleimul* (pag. 124)

ha venit cu Vasilica
frumușica
căpăținósa
cracănósa
foloștinósa

In *Plugul* (pag. 141—148)

cei mai tari
la fete mari
cei mai mici
la mămăligi
fata kițigoilor
înaintea cailor

Lunca mare
frunză nare
Lunca mică
frunza'i pică

Ajungînd
și 'ncepînd
a abrăsdat
ș'a arat
în lungiș
și 'n curmeziș.

In *plugușorul* (pag. 154)

Ș'a arata Joile
vaile
Vinerile
piscurile
Marțile
hîrtópele
că-ți luaă vederile

In *Orații de nuntă* (pag. 173)

Ș'alergarăm
de vînarăm
munții
cu brații...
vâlcele
cu viorele
și satele
cu fetele

In *Orații de nuntă* (pag. 177)

Vaile
cu fiérelé,
câmpurile
cu florile,
mărăcinași
cu epurași
și satele
cu fetele

In *Rugăciuni de copii* (pag. 189)

El ne vede,
ne prevede.

In *Cîntecul Aricului* (pag. 191)

cu mărgele
cu surcele
cu cercii
de ghiocci
cu salbă

de nouă lei
și șa zestre
nouă țeste
Ș'un ogar
după car

Glume

În Pascile Țiganilor (pag. 263)

Și te rog
pe noroc
Să vii Jo
pân' la voi.

În Vinđarea ursului (pag. 264)

L'aă vėđut
l'a plăcut
l'a cātat
l'a jucat
da la par
pān' la par

În Călugăritul (pag. 301)

Să-mi fac rasă
de mătăsă
cu toiağ
de liliac

Cântece Zoologice

În Cucul și Corbul (pag. 347)

de isvor
rėcoritor
și de codru
verđitor.

În Descāntec de albėța (p. 361)

Nu mergeți
nu vė duceți....
e curată
luminată.

În Descāntec de deochi (p. 367)

din ochi
dintre ochi
dintre gene
și sprincene

În Ștefan-Vodă (pag. 502)

Pān' la fagul
Miului
Miului
sglobiului
Miului
haiducului?

În Fagul Miului (pag. 504)

Ėră calea
fată mare
cu cosița
pe spinare

În Doicit (pag. 577)

nemerit'a
poposit'a
din drumul
Bucėgului
deliul
Tătarului

În Gheorghelaș (pag. 595)

Radului
mocanului
Rudului
pāndurului

În Moșnėgul (pag. 612)

tăia vița
din mlădița

În Moșnėgul. (pag. 620)

unii boi
și alți oi
unii bani
alți juncan
unii vii
alți moși.

E de observat că în colecțiunea G. Dem. nu tot ce se presintă ca vers scurt e vers scurt.

Nu știu, din dorința de a înmulți numărul versurile, ori de a mări volumul colecțiunii, autorul a destăcut din césură unele versuri, adică le-a rupt în emistihuri și a scris fie-care emistih ca vers întreg. Se face lucrul acesta de unii poeți ori de unii editori, când versurile sînt prea lungi, pentru a le presinta ochiului ca mai scurte și deci mai lesnicioase de citit; într'o colecțiune de folklor însă nu 'ți e permis să faci nici un fel de alterațiuni, nici de formă nici de fond. Iată un exemplu luat la întîmplare de la pag. 551 a colecțiunii, din poesia *Vulcan* :

La cișméua
lui Bolan
Ședea muma
lui Vulcan,
Din drugă
tot îndrugând
Și din gură
tot cîntând
Bataea
voinicilor
Împotriva
Francilor
Isprava
haiducilor
Împotriva
Turcilor.

și mai departe la pag. 552 :

Ei la ea
cu «bun găsit»
Ea la ei
cu «bun venit».
Iar ius-bașa
ce 'mî făcea ?
Drept la dînsa
se ducea.

și mai jos :

Cu chică
pletită 'n códă
Cu barbă
ce 'n brâu o'nódă.

El cunoscē
Dunarea
Pâna 'n vale
la Slina
Și malurile
Turcesci,
Și schelele
bogdănesci.

Tôte aceste versuri ar fi trebuit scrise ast-fel:

La cișmeaua lui Colan
Sedea muma lui Vulcan,
Din drugă tot îndrugând
Și din gură tot cântând
Bătae voinicilor
Impotriva Francilor
Isprava haiducilor
Impotriva Turcilor

.....

Ei la ea cu «*bun găsit*»
Ea la ei cu «*bun venit*»
Iar ius-bașa ce'mi făcea?
Drept la dînsa se ducea.

.....

Cu chică *pletită* 'n cîdă
Cu barbă *ce 'n brău o nîdă*
El cunoscē Dunarea
Pâna 'n vale la Slina
Și malurile turcesci
Și schelele bogdănesci.

Am subliniat aci unele cuvinte care arată că versurile ce le cuprind nu sînt populare.

Cuvîntul *frânc* sau *frânci* nu l'am auzit nici odată în popor, nici nu cred că se pîte auzi.

Versurile cu «*bun găsit* și *bun venit*», se vîd cît de colo că sînt nepopulare; sînt prea concise, și un fel de concisiune ne obicinuită în popor, coprindeînd o prea mare abstracțiune.

Pletită și *nîdă* în loc de *impletită* și *innîdă*, nu se ȳice; aci sînt un fel de licențe poetice prea licențioase, credeînd că se pîte pune pe sama poporului orî ce ȳi-o veni la socotîlă.

Observăm tot odată că în versul; *barba ce 'n brău o*

nodă este o inversiune, iar relativul *ce* nu se întrebuintază nici odată de popor așa ca în versul de față.

În colecțiunea G. Dem., nu știu iarăși pentru ce sfârșit, găsim transcrise ca versuri și descântece care nu sint în versuri. De pildă la pag. 368 în *Descântec de deochii* :

Ești deochi
Dintre ochi
Din fața obrazului
Din creerii capului
din rinichi
din bojoci
din mațe
din pept
din cap
din picioare
din toate măruntăele
din pele
să se spele

b) În poeziile populare străine

DIN GASCONIA

In *La Salutation de Dieu*

— *Que plouran*
Que suspiran
Que besèn lou hoec de l'inher tout enflamat,
Tout alucat ¹⁾

Traducere :

— Nous pleurons
Nous soupignons
Nous voyons le feu de l'enfer tout enflammé
Tout allumé ²⁾.

In *Pregario Dou sé*

Cing anjouletz que trobi jou :
Dus as pès,
Tres au cabes ³⁾.

¹⁾ Bladé loc. cit. tom. I pag. 10.

²⁾ Idem, loc. cit. p. 11.

³⁾ Idem 26, 27.

Traducere :

Prière du soir
Cing angelots je trouve :
Deux aux pieds,
Trois au chevet 1).

In *Bito de Sento Margarido*
Sous tourtiers s'en ba cerca.
Sous tourtiers,
Tant expertz
Tant dîbers.

Traducere :

Vie de Sainte Marguerite
Ses bourreaux il s'en va chercher.
Ses bourreaux
Si experts
Si divers 2).

Următoarele versuri mici tot din bucata intitulată : *Bito de sento Margarido*, fac serviciul de *refren* sau formulă și le întâlnim la pag. 104, 106 și 108.

Iată-le :

— Jou me boi apera Margarideto,
Brabo hilleto
Crestiano
Siriano
Hillo d'un Jusu
Que n'a pas jamès boulut crese en nat Diu.

Traducere :

Je veux m'appler Margueridette,
Brave fillette,
Chrétienne,
Syrienne
Fille d'un juif,
Qui n'a jamais voulu croire en aucun Dieu.

1) Bladé, p. 26, 27.

2) Idem p. 104, 105.

DIN ALSACIA

In *Der gute Hirt*

Schäflein,
Schäflein,
 Wo hast verkrochen dich?
Ach folge mir,
Helf selber dir
 Nicht lang lass suchen mich
 Hoff bald in Kurzer Weil,
In jenem Thal
Ich je zumal
 Es endlich dock ereil
 Nun bin ich alleramat..
 Dem Warten hie,
 Noch Weichen je
 Will ich von dieser Statt
 Nun ruf ich allermeist,
 In deine Hand,
 Zu dir gewend,
 Empfehl ich meinen Geist¹⁾.

Traducere :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bunul Păstor

Petit agneau,
Petit agneau,
 Où est tu donc caché?
Ah! Suis-moi
Aide-toi toi-même,
 Ne m'e laisse pas longtemps chercher.
 J'espère bientôt le rejoindre
Dans cette vallée,
Si toutefois
 Je puis le retrouver enfin.
 Je ne puis ni demeurer,
 Ni m'en aller
 De cet endroit.
 Maintenant j'appelle surtout,
 Entre tes mains,
 Tourné vers toi,
 Je remets mon esprit²⁾.

1) J. B. Weckerlin Chansons, populaires de l'Alsace. Tom. I, pag. 50—59.

2) Idem.

4) VERS ÎN VERS, SAU RIMA DE CESURĂ

a) In poeziile populare române

§ 23. Ceea ce numim *vers în vers sau rimă de cesură* se asemănă cu *versul mic între versuri mari*, căci la urma urmei sînt tot nisce versuri mici ntre versuri mari. Deosebirea este însă că la *vers în vers*, amîndouă versurile mici au aceeași rimă ca și versul mai mare care le precede, sau le urmează, adică sînt de obicei *trei rime la fel*. A treia rimă se află în cesură, la sfârșitul emistihului întâi.

Exemplu :

Și-a plecat la vînatóre ;
vînatóre
însurătóre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu alte cuvinte se adaugă o rimă mijlocie care împărțesce un vers în două emistihuri rimate.

Emistihul al doilea servește ca *parentesă*, ca *atribut* sau ca o *explicare* a emistihului întâi. Prin această *rimă de cesură*, poetul popular atrage atențiunea ascultătorului asupra *atributului* sau *parentesei* sau *explicării* ce urmează în emistihul al doilea.

Țic că cu *rima de cesură* poetul popular atrage atențiunea ascultătorilor și pôte s'ar păré că exagerez dând așa mare importanță atragerii atențiunii ascultătorului. Cu toate acestea nu trebuie să perdem din vedere *minunea* prin care versurile populare trăesc în mintea popurului. Versurile populare nu sînt scrise, nu sînt fixate pentru totdeauna, ca ori cine să le pôtă găsi când voesce, ori să revenim asupra lor după voe; ele sunt libere, fugitive; sburătore și de aceea trebuie să cuprindă ele înse-le în ele ceva prin care să se fixeze în mintea ascultătorului,

trebuie să cuprindă un fel de organe de acăţare, un fel de cârlige cu ajutorul cărora să se pôtă fixa în mintea celui care le aude şi apoi, acolo în mintea lui să servescă ca nisce jalóne ori nisce puncte de orientare, pentru ca să le pôtă asocia în memorie şi reproduce la nevoie. Şi se 'nţelege că aceste organe de fixare şi de orientare trebuie să fie de multe feluri, trebuie să fie variéte, pentru că dacă ar fi numai de un fel s'ar puté confunda prin asemănarea şi monotonia lor. De aceea la atragerea atenţiunii servesc tóte felurile acestea de figuri, adecă nu numai acestea pe care le numim *vers în vers* sau rimă de cesură, ci şi cele ce le-am studiét mai nainte ca : versul mic între versuri mari, şi trei versuri în rimă şi patru versuri în rimă şi altele pe care le vom vedé mai departe.

Poesia populară e ceva organic şi complex. Şi într'un organism membrele ce'l compun au şi ele funcţiuni complexe. Câte servicii face limba, câte servicii face braţul, câte servicii face capul într'un organism ! Câte organe diferite nu servesc a îndeplini împreună acelaşi scop ! Câte funcţiuni nu se îndeplinesc printr'un concurs de organe !

Dăm aci mai jos diferite exemple din colecţiunea G. Dem. şi însemnăm printr'o linie verticală locul unde se află *rima de cesură*.

Iată exemple de *versuri mici* şi *rimă de cesură* :

Colindul Crăciunului (pag. 16)

Muiaţi fir | de calomfir.

Stropiţi feţi | de coconî creţi

Colind de tinăr (pag. 20)

Ş'a plecat în vânătore,
vânătore | însurătore

Mis-a dori | căutători,
Lucéferi | ispitori

Colind de om cu trei feciori
(pag. 22—23)

Comis mare | légân şi-are

legănel | de arginţel

Trimisese | adusese

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Jelţ de chiparos
Cu miros | frumos

D-lui nostru Isus Cristos (pag. 26)

Când s'a născut Domnul bun
mititel | înfățișel

Colindul lui D-zeu (pag. 28)

Și mă răstigniră,
'N cruce, | de măr dulce,

Colindul Sf. Marii (pag. 31)

Dete'n foc ca să se ardă
busuiocul | stinse focul.

Dete'n săbiu să se tae
Sabia, | mi se turtia

Colindul Archangelilor (pag. 33)

luat-au idoli și sôrele,
sôrele | odôrele;

Colind pentru familie (pag. 39)

Așa nalte | minunate;
Cu porțile ferecate,

Solul (pag. 45)

Mi-este-un cal legat,
legai | și 'nfrânat.

Colind de cocon (pag. 50)

Sub zare | de sôre
In ostrov de mare,

Colind de ferăstră (pag. 58)

tot din casă | 'n casă
și din masă | 'n masă

Ciuta (pag. 59)

(Cutare) hrănesce
hrănesce | 'ngrijesce

Făcea | cum putea
și fugea | fugea

Colind de fală mare (pag. 61—62)

— lin, | mai lin
cerbe strețin

or pune-o 'n portiță,
'n portiță | boltiță
jos de grădiniță

Cerbul Runcului (pag. 64)

Unde petra'mi sună
sună | și răsună
Săgetă | săgetă
fire-ai blestemată.

Paparudele (pag. 210)

Paparudă | rudă,
Vino de mă udă;

cu găleța, | lăta
peste totă slôta.

Jelui-m'ași (pag. 279)

Să mă jeluu vîntului
vîntului, | crivățului?

Jelui-m'ași câmpului,
câmpului | și drumului,

Jelui-m'ași drumului
drumului | pustiului,

Amorașului (pag. 286)

Amoraș tiran,
tiran | și dușman,

Dina și Boierul (pag. 326)

El trimite slugile
să'î dea Dina buzele,
buzele | naramzele.

O durere (pag. 327)

și își ica d'o bălăioră,
bălăioră | floriă,

<i>Cumnatele</i> (pag. 328)	<i>Ghiță Cătănuță</i> (pag. 626)
Una mi-este grasă, grasă și frumoasă	Imi pleca mare, pleca Deadreptul la sócra
<i>Barbul</i> (pag. 329)	<i>Nunul Mare</i> (pag. 654—655)
nu sciũ zace orĩ se face cã gurița nu'ĩ mai tace ;	Sã s'alégã din nuntași, din nuntași, din cãlãrași,
<i>Toma Alimoș</i> (pag. 581—582)	Care era mirile, mirile, ginerile,
la pólele muntelui, muntelui Pleșuvului ;	<i>Marcuț Vilezul</i> (pag. 663, 664, 685)
Inchinar'ași murgului, murgului siripului,	E cârciuma Marcuțui, Marcuțui Vilezului, Țiitórea Turcului Turcului bolénului
Inchinar'ași armelor, armelor draguțelor, armelor surorilor	Păhărelul Marcuțui, Marcuțui voinicului,
<i>Moșnegul</i> (pag. 616)	Frunđulița mărăcine, mărăcine cu gherghine ;
Se puneã mare, puneã Tótã vieã de sluteã	Nepotul lui moș Drăgan, moș Drăgan din Bărăgan.

b) In poeziile populare străine

§ 24. Din colecțiunile de poezii populare străine, câte le am la dispoziție până acuma nu pot cita nici un exemplu de *vers in vers sau rimă de cesură*. Lipsa lor în poeziile populare străine arată că aceste poezii nu sunt tocmai de origină populară, iar pe de altă parte arată ce importante sînt poeziile noastre populare. Mă gîndesc în acelaș timp că se pôte fórté bine ca *rima de cesură* să fie un caracter al poeziei populare mai vechi, și pe care poezia nouă l'a perdut.

Transformarea speciilor din lumea organică animală și vegetală trebuie să aibă un corelativ în transformarea

speciilor din lumea organică intelectuală, morală și estetică. Poesia populară este un organism evolutiv și ca atare trebuie să-și aibă fazele sale de dezvoltare; și diferitelor sale faze trebuie să le corespundă diferite caractere. Ne apărut că unele caractere trebuie să fie comune tuturor fazelor, iar altele să fie speciale numai uneia sau cel mult unora. E foarte posibil că *rima de cesură* să fie caracteristica unei faze, în care poesia populară se găsește astăzi la noi, și din care a eșit sau de care a trecut de demult poesia populară din țările unde învățătura cărții a străbătut mai de demult și s'a întins mai tare. Fie-care timp își are frumosul lui, poesia lui, și poesia fie-cărui timp își are caracterele ei speciale, și estetica sa. Totul se schimbă și caracterile tuturor lucrurilor și deci și ale poeziei cu cât sînt mai puțin generale cu atât se schimbă mai repede.

Se înțelege că 'n limbele unde poesia n'are rimă, n'avem să căutăm vers în vers sau rimă de cesură.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

b) Caracterele particulare privitoare la fond

§ 25. Pentru a scote cât mai în relief, pentru a face cât mai plastic fondul cugetărilor sale, poporul își presintă gândurile ore-cum analizate, desfăcute în părțile din care se compun. Poporul prezentându-ne cugetările sale analizate noi le primim, le înmagazinăm pe fie-care parte cu parte, așa că insistând asupra fie-cărei părți, noi înregistrăm cugetările lui în întregime, și ore-cum le savurăm chiar. Nici nu poate fi alt mijloc mai potrivit de a plasticisa cugetările. Adese-ori cugetători mari ne presintă, ca poeții, idei mărețe, înalte dar față de ele rămânem ne mișcați, nepăsători pentru că sînt exprimate prin termeni prea abstracti, prea generali, prea închiși ore cum, așa că nu

putem străbate cu ușurință înăuntrul lor ca să le desfacem conținutul care pôte să ne înflăcăreze mintea și să ne misce inima. De aceea multe din poeziile marilor cugetători, nu sînt poezii ci numai un fel de formule savante care cuprind adevăruri estetice sau morale. Acest fel de poezii savante sînt menite a se adresa numai la minte, și numai după ce mintea le primesce în total, să le desfacă apoi ea și să împărtășască și inimei partea sa părțile ce pot să o impresioneze. Adevărata poezie însă, cum e poezia populară, presintă minții lucruri concrete, care trec de-a dreptul la inimă, parte cu parte; iar când mintea în urmă face sintesa acestor părți, atunci această sintensă trece în întregime tot ca ceva concret asupra inimei și o mișcă, impresionând'o plăcut, dureros, duios, etc. Citim informațiuni de diare, că în Indiă mor sute și mii de oameni din pricina fîmetei și nu ne impresionăm, nu plângem; citim dări de samă de morți din răsboe și nu plângem; citim statistice de morți și rămănem nepăsători; dar ne înduioșem însă când ni se spune mai pe larg, când ni se descrie cum un nenorocit întinde mîna să cêră o bucată de pîne: cum mîna lui slabă tremură și de-abia se ține întinsă; și ochii lui stinși, și fața palidă... și glasul de-abia se aude dîcînd: fă-ți pomană, și fața începe a se însenina căci i se pare că i se dă pîne, și ochii încep a i se înviora privind la pîne, și parcă începe să înghiță...

După ce am urmărit o descriere ca această pînă aci, ori ce se va întîmpla de aci înainte celui nenorocit ne va mișca. Dacă i se va dîce: *hai, cară-te*, vom fi loviți de măhnire și de întristare, ne vom rușina noi înșine și ne vom indigna de fapta neomenescă; dacă i se va dîce: *ține sau na* și i se va da pîne vom fi mulțumiți, mai mulțumiți pôte de cât dinsul.

Acăsta explică faptele filantropice. Noi dăm ca să ne facem nouă plăcere, noi dăm pentru plăcerea noastră; de aceea s'a dîs că basa sentimentelor altruiste este tot

egoismul. Acest egoism însă este moral și noi nu cerem educațiunii de cât să ne formeze oameni, cetățeni cu ast-fel de sentimente. Căci numele sentimentelor nu ne interesează, ci efectele lor numai.

Ast-fel de sentimente deșteptă în noi adevărata poezie. Așa fel de sentimente deșteptă în noi poezia populară. Cât de puțin te impresionează, de pildă *Glossa lui Eminescu*, care e o poezie savantă și ce puternic te afectează poezia *Groza*, a lui *Alexandri*. Aduceți-vă aminte versurile din *Groza* :

Un moșnég atunce cu o barbă lungă
 La Groza mergend,
 Scóse doi bani neteđi din vechea s'a pungă
 Lângă mort îi puse, mâna-i sărutând
 Maí facu o cruce și di se plângând...
 Omeni buní ! An érnă, bordeíu-mí arsese
 Și pe-un ger cumplit
 Nevasta-mí cu pruncií pe drum rămăsese
 etc., etc.

Sint așa de înduioșetóre aceste versuri ! Chiar cuvântul *pungă* care de alt-fel nu e un termen poetic, aci devine termen de efect.

Așa procedeză poporul pentru a da viață fondului cugetărilor sale, pentru a-i da viață și simțire.

Și ceea-ce se numesce selecțiune naturală se aplică și la poezia populară. Prin această selecțiune se filtrează poezia populară și aceea ce 'și presintă fondul plastic și concret trăesce, iar aceea ce nu-l presintă ast-fel nu capătă viață, piere.

1. AMPLIFICAREA DISCRIPTIVĂ

a) In poeziile populare române

§ 26. Vorbele, ca ori-ce lucru din lume, se usază și ele. Petricelele duse de apă se tot usază și se rotundesc și se luciéză până ce ajung să se asemenea unele cu altele și

să nu le mai poți deosebi, ori să'ți alunece cu înlesnire. Vorbele ca și nisce petricele, duse de curentul întrebuințării, își usaze înțelesul și 'și perd plastisitatea. Cine nu scie că *a vedé* este funcțiunea ochilor și deci că verbul *vedere* se rapoartă la *ochi* și cu toate acestea de câte ori nu dicem noi, de pildă : „**Am vădut** cum Alexandru cel Mare a cucerit Orientul». Verbul *a vedé* capătă aci înțelesul de *a auzi*, sau mai bine zicând, ce înțeles capăta verbul *a vedé* aci? Înțelesul verbului *a auzi* se poate considera ca format din părțile sau notele următoare: *a informa* + *prin simțul* + *auzului*. Înțelesul verbului *a vedé* de asemenea format din: *a informa* + *prin simțul* + *vederi*. Vra să dică deosebirea de înțeles a acestor verbe stă numai în nota *a treia*. De îndată ce această notă s'a sters ori s'a usat, atunce și verbele nu se mai deosebesc între ele: dicem *vădut* cu înțeles de *auzit*; iar când voim să afirmăm că în adevăr am *vădut* atunci recurgem la *desvoltarea* sau *amplificarea* pleonastică : «am vădut cu ochii mei».

Fiind că nu se poate întrebuința în toate locurile amplificarea pleonastică directă, poporul întrebuințează un altfel de amplificare pe care noi o numim descriptivă.

Amplificarea descriptivă constă în adăugirea unui mare număr de attribute sau de predicate, pentru a caracteriza un lucru sau un fapt. Câte odată attributele sau predicatele acestea sînt adevărate pleonasme pentru că sînt numai nisce sinonime ; totuși ele 'și au efectul lor. În cursul vorbirii mintea nu întreabă dacă atributul ce i l'ăi prezentat a adus chiar o determinare nouă sau e numai un echivalent ori un sinonim.

Serviciul ce un atribut poate să aducă într'o cugetare se poate împărți în două părți : 1) rechemă în minte, de pildă, pe subiect și 2) îi adaugă subiectului o nouă determinare.

Când dicem :

Casă veche, atributul *veche*, pe de-o parte, rechémă în minte subiectul *casă*, iar pe de altă parte, îi adaugă acestui subiect *determinarea* saú *nota de veche*.

Dacă ȕicem :

Casă veche și **stricată**, atributul *stricată* pe de-o parte rechémă în minte grupa subiectului *casă veche*, iar pe de altă parte îi adaugă acestei grupe *nota de stricată*.

În cazul când *atributul* e un *sinonim*, atunci el numai rechémă în minte subiectul saú grupa subiectului, fără a adăuga vr'o notă nouă. Dar și această rechemare tot contribuie la plasticizare, de ore-ce ea are cel puțin efectul unei repeȕiri.

Când am ȕice, de pildă :

Casă veche, stricată și deteriorată :

Dacă atributul *deteriorat* este un *sinonim* al lui *stricată* atunci vine ca și cum am ȕice :

Casă veche stricată, stricată.

Acastă explică pentru ce și în vorbirea obicínuită, și poeȕii și scriitorii și oratorii întrebunȕeză adese ori *sinonime*, în loc de adevărate *attribute*.

Tôte acestea însă ne explică și rostul pe care îl au amplificările descriptive în poesia populară.

Iată exemple de amplificări descriptive :

În *Colindul Crăciunului* (p. 16-17)

L'astă casă, l'ast domn bun,
Domnul bun, jupân (cutare)
C'un clondir plin de rachiú :
Cu clondiru d'a drépta,
Cu paharul d'a stânga ;
Din clondir turnându-ne
Din gură grăindu-ne...

La fântână, la isvorul lui Iordan...

C'ăsa 'i legea din bătrâni
Din bătrâni, din ómeni buní.....

Sara mare a lui Ajun
Și a bătrânului Crăciun.....

Colind de fereastră (pag. 18)

Doi-trei chemători
Juní colindători.....

Fiuleȕ de maică
Fără léc de taică ..

Sus la 'naltul cer
La părinte bun...

Jos îl scoboraú,
Jos la sfínt Ion...

Bunul D-deú
Și Isus Christos.

Colindul lui Christos (pag. 19)

Sus la 'naltul cer
Pe scaun de domn
P'un jeț d'aurel.

Colind de tinër (pag. 20)

Se 'ntâlni cu-o fată mare
De samân pe lume n'are :
Era ȕina ȕinelor,
Iana, sora sôrelui.

Florile dalbe (pag. 20-21)

Și v'aduc un dumneȕeȕ
Șa vë mântue de rëȕ,
Un D-ȕeȕ nou-născut
Cu flori de crin învëscut.
D-ȕeȕ adevërat
Sôre 'n raȕe luminat...

Un lucëfër de 'mpërat,
Stë comatã strălucitã
Pentru fericiri menitã.

Botezul (pag. 23-24)

Icïa în ceste curȕi
Și 'n ceste domniï
'Nalte împëraȕiï.

Colindul lui D-ȕeȕ (pag. 29)

Icïa, märe, în ceste curȕi,
Ceste curȕi, ceste domniï.
Crescutu-mï-aȕ doi meri nalȕi
Doi meri nalȕi și minunaȕi,
La vârfuri amestecaȕi.

Colindul sfînteï Vinerï (pag. 32)

Sus pe slava cerului
La pölele rafului
La scaunul domnului,
La scaun de judecatã
Unde merge lumea tötã.

Töder Diaconul (pag. 34)

Prin ȕeluri cu stânci
Și prin vâi adânci,
Prin scorburï de munȕi
Prin codri carunȕi.

Colind de ferëstrã (pag. 39)

Mï-este-un stol de porumbei
Porumbei cam vînceȕori
Și din pene săltãtori.

Colind de tinër (pag. 47)

La spate de domn
Cu paharu 'n mîn,
Cu chivera în brân,

Colind de cocon (pag. 50)

La zare de soare
În ostrov de mare

Iar la rădăcinã,
La verde tulpinã
Pe câmp mohorât.

Colind de tinër (pag. 62-63)

Intr'o sëptãmãnã
Stã șoimul p'o rãnã
Murgului ȕicëȕ,
Și 'ast-tel 'cuvîntãȕ :
'Tu mãnãnci de gëba,
Și-n zadar bei apa,
'Căci nu poȕi să șbori,
Sã plutești pe nori.

Cerbul Runcului (pag. 64)

Cerbul streșior,
Prin verde ogor
Lângã sãtisöre,
'N rësãrit de söre,
Prin luncile verȕi,
Și printre liveȕi,
Prin grãne cu lapte,
Prin örze mai cöpte,
Cã el mï s'adapã
Cu limpede apã.

Colind de insurat (pag. 80)

Jos la rădăcinã,
La d'albã tulpinã,
Masã de boeri,
Danȕuri de curtenï
Și de negustori.

In *cântece de stea* (pag. 100)

Cine primesce
Steaua frumoasă
și luminoasă
cu colțuri multe
și mărunte

Steaua cu Vicleim (pag. 100)

Cu păpuși,
Cu manuși,
Cu cibote
Încălțate
Aruncate
După spate

In *Vicleim* (pag. 105)

Dinsul domnul domnilor,
Dinsul craiul crailor,
Împăratu împăraților,

In *Plugul* (pag. 139)

Cu plugul cu 12 boi
Boii dinnainte
Cu cornele poleite
Boii din mijloc
Cu cornele de foc
Boii de la rôte
Cu cornele belciugate
Boii străine
In cōdă cudâlbei
Să aibă (cutare) parte de ei

La lună la săptămână
Ne minunărăm
Când îl găsirăm
In păiū ca trestia
In spic ca vrabia
Și'n bob ca mazărea

Plugul (pag. 145)

S'a apucat într'o Joi
C'un plug cu 12 boi,
boi bourei.
In cōdă codâlbei
In frunte țintăței.

(pag. 146)

Și din gradjd pe loc a scos,
Un alt cal mai nădrăvan
Cum îi place lui Traian,
negru ca corbul
iute ca focol
De nu-l prinde locul,
Cu potcōve de argint
Ce sunt spornici la fugit

Plugșorul (pag. 148)

Boi, bourei
In cōdă codâlbei
In frunte țintăței,
Mici de statură
Buni de trăsură
Cu cornele belciugate
Cu aur suflate.

Și-și luase badișorul
Tânjala și plugșorul.
Cei 12 bourei
Și 12 plugărei.
Ș'apoî mî-a plecat
Ș'a dus la arat
La câmpul *durat*
La mōru 'protat.
Pe un deluț ascuțit
Ca o dungă de cuțit.
Ajungând
Și începēd
A brăsdat
Și a arat
In lungiș
Și-n curmedîș.

Unde călca (pag. 151)

Scānteii eșia
Și colb saria.
Dintr'o clae
Un odobae.
Dintr'un snop
Un oboroc.
Dintr'un"spic
Un mertic.

(pag. 152)

Era fata dumnialor
Ca ș-o zină a codrilor,
Cu cămașa cu altița,
Cu flori roșii pe gurița,
Cu garōfă in cosița.

*Rugăciuni, cântice și jocuri de copii**Cătră sf. Cruce* (pag. 188)

Și nu-î casă, ci-î cetate
Cu ușile ferecate
Cu ferestrele 'nzăuate.

Jocul d'a ascunsele (pag. 192)

Talion, fecior de domn,
Cu tichie
De franghie
Cu pene
De ciocârlie.
Cu căruța Radului,
Cu caii împăratului.
Cu biciul cumnatului
În mijlocul satului.

Variantă (pag. 193)

Vai de mine nu-s la mine
Ci-s la popa din Popesci
Sus în curțele domnesci
Unde fată vacile
Unde ouă rațele

*Cântece de dor**Fată de măritat*

(pag. 270)

Să te dé de sărbători
Când e câmpul plin de flori

După măriș (pag. 271)

Pâne coptă că mâncăm
Pâne mare
De secare

După însurătoare (pag. 272)

Cu cin'mă 'ntâlniam în cale
Îmi da galbeni și parale.
Îmi da galbeni venetici
Ca să 'mpart pe la voinici
Îmi da glonțe arăpesci
Pentru poterî stăpânesci.

Femeia cuminte

Frunzuliță avrămăsă
Am nimerit scurtă, grósă.
Aoleo, ce păcătósă :
Nici cu asta nu fac casă,
Nici cu asta nu fac rost,
Că nu am nici un folos.

Bărbatul urit (pag. 273)

De ți-e bărbatul urit
Iea pământ
De la mormînt
Și-î presară în așternut,
Să se scóle surd și mut.
Pune-î la cap un dovléc,
Să nu-și mai găsescă léc.
La piclóre ițele
Să-î iea dracul mințele.

De oftat

De oftat ce-am oftat tare
Furca peptului mă dóre :
Sufletul mi se aprinde
Focul inima-mi cuprinde.
De oftat ce-am oftat eu
S'a mâniat D-zeu :
Nu mai ninge, nu mai plouă,
Nóptea nu mai cade rouă.

Dor de iubit (pag. 279)

Sa trimet pe sf. sóre
Într'ua ți de sărbătoare.
Sfintul sóre, rotunjour
Nu-î o spune că mi-e dor.
Sfintul sóre-î călduros
Duce flori făr de miros.

Dorul de rude (pag. 284)

Fóie verde de susaiú
Ce vėdui mă întristai :
Că frații s'au prăpădit,
Surorile s'au rėsnit,
Florile s'au ofilit,
Parinciorii m'au murit
Dorul mi s'a isprăvit.

Isletemul (pag. 289)

Că m-ai blăstemat
 S'am zăcut o vară tótă,
 Și iarna pe jumătate,
 Cu armele nefrecate,
 Nefrecate, nespălate.

Iancu Jianul (pag. 292)

Și gonă, mare gonă
 Până la Olt că'mi ajungea
 Dincolo de Slatina,
 Până'n malul Oltului
 La capătul podului.

Nevasta și calul

Nevasta mă primelesce,
 Mă spală și mă cârpesce,
 Cu gurița mă 'ndulcesce
 Inimișora 'mi potolesce
 Sufletul îmi răcoresce.

*In Descânțece**Pelinul* (pag. 352)

Pelin beu, pelin mănânc,
 Sara pe pelin mă culc.
 Dimineța când mă scol,
 Cu pelin pe ochi mă spal.
 Ieu în gură mă clătesc,
 Dar mai rău mă amărăsc.
 Ieri la gros și aji la chin
 Dómnă, cui să mă mai 'nchin,
 Că d'amar și de pelin,
 Bietu'mi suflet este plin

Merele (pag. 352)

Fóe verde de năut,
 Două mere, ce-am avut,
 Primăvara
 Le-am plivit,
 Tótă vara
 Le-am păzit,
 Când fuse la pârguit,
 Vînt de sară
 Mi-a suflat,
 Merele mî-a scuturat
 Vînt de vară
 Mî-a bătut
 Merii mî-i-a doborît

Cîntecul Teiului (pag. 352)

Teiule cu fóia lată,
 Nici un vînt să nu te bată
 Că bine mî-ai prins odată,
 Odată 'n copilărie,
 Când eram în haiducie,
 Și acuma 'ncărunțit
 Tot sub tine tabărit.

Descânțece de deochi (pag. 373)

Să rămână luminat
 Ca și roua florilor,
 Ca lacrima ochilor
 Ca póla sântă-Mării,
 Sfânta maică'n vecinicie,
 Ca mă-sa când l'a născut
 Când s'a născut pe pămînt.

Descânțec de șarpe (pag. 396)

Sarpele otrăvit,
 Șarpele incolăcit,
 Șarpele solzos,
 Șarpe fioros.

Din basmul cu fata de Dafin
(pag. 401)

Să ésa fata curată,
 De sóre nevădută,
 De vînt nebatută,
 Pe pămînt neumblată,
 De voinic nesărutată.

Sórele și Luna (pag. 410)

Ileana Sînziană,
 Doamna florilor,
 Ș'a garófelor,
 Sora Sórelui,
 Spuma laptelui,
 Teși și 'nchindesci,
 Fir verde împletesci,
 Și mi-te zăresci
 Cămăși să-mi gătesci,
 Și mi-te grăbesci
 Să te logodesci.

Trei lebede (pag. 421)

Că e Târnova cetate,
Cu trei turnuri ferecate,
Și cu trei cruci de argint,
Cum n'am vădut de când sint.
Pe crucițe cine'mi șede?
Seđu'mi trei lebede albe,
Albe'n pene și frumoșe,
La privire cuvișe,
Cu capul de diamant.
Și cu ochii de smarand,
Iar cu unghiile late,
Și pe cruci cam 'nleștate.

In Cântece haiducesci

(*Legende și Balade*)

Oea Năsdraṽană (p. 433)

La picior de munte,
Pe deluri mărunte,
Prin plașuri tăcute,
De vinturi tăcute,
Urcă și scobora,
Și drumul mësora,
Trei turme de oi,
De oi tot țigari
Cu harniei dulai,
Și-un mândru cioban
Tînăr Moldovan.

Blăstenu (pag. 437)

La vale de Prut,
Zace 'ntins pe lut,
De vinturi batut,
De om nevădut,
Plutașul Mihaiu,
De 30 de ani.

Blăstemul (pag. 438)

Fôe verde și-o smicea
Voinicelul pribegia,
Nouă țeri cutreera
Nouă mări
Că răsbătea,
Cu străinu-i se ura,
Și el märe se 'ntorcea
Să vada pe maica-sa.

Șarpele (pag. 439)

Foicică trei granate
Departe, mare, departe,
Departe și nu prea forte,
Colo 'n sat la Cătrunesci
Și colo la Andrașesci
Suntu-mi trei feciori de popă,
Câte-și trei citese la carte.

(pag. 439)

Fôe verde de trifoiu,
Când era sôrele 'n toiă,
Frațiorul ăl mai mic
El mai mic
Și mai voinic
Că-i cu statul
De copil,
Cu statul
De om bătrân.

Balaurul (pag. 444)

Fôe d'alunică,
Cine se întinica,
Joi de diminea
Pe nor și pe ceta?
Voinic tinerel,
'Nalt și subțirel.
El mi s'a sculat
Noptea pe 'noptat
Șoini ca și-a chemat,
Și i-a adunat,
Ogară a chemat
In grajd c'a intrat,
Cal și-a înfrănat,
Cal și-a 'ncălecat
Și el mi-a plecat,
Tot la vânătoare,
Pentru însurătoare,
Vănat să găsească,
Masa să gătească.

Brumarul (pag. 453)

Supt umbră de rosmarin
Pe scaun de calomfir,
Sade o tînără Domnița,
Cu flori galbene 'n cosița.

Mierla și sturđul (pag. 457)

Sus pe ramurile
 Două pasărele,
 Cértă, mi se cértă,
 Vorbele-si înodă,
 Sturđul din pădurí,
 Mierla d'araturí.

Meșterul Manole (pag. 460)

În sus pe Argeș
 Prin el cărpiniș,
 Prin el alunış,
 Plimba-mi-se plimbă,
 Domnul Negru-Vodă,
 Pe dalba-i moșie
 C'o verde cocie,
 Verde zugrăvită,
 Într'aur poleită,
 Cu opt telegari
 Cu nouă zidari
 Noua mesteri mari,
 Și Manole dece.
 Carí mi'î întrece
 Stă inima'î rece.
 Pe Argeș în jos
 Pe un mal frumos,
 Negru Vodă vine,
 Pe d'albai moșie

Radu Calomfirescu (pag. 477)

Foicică trei smicele
 La mijloc de corturele
 Printre corturi marunțele
 Masă mare mi-e întinsa,
 Tot de capitaní coprinsa.

*Cânteece vechi istorice**Radu Șerban Basarab* (pag. 478)

De ostași e ocolit,
 De ostași țepeni, vîrtoși,
 Români tizeri și vinoși,
 Și urcă la munți înalți,
 Printre petre, printre brați,
 Pe plaiuri, muchie, del
 Sa sosească în Ardél.

Oștirea ș-o rânduiesce
 Nóptea 'n patru părți lovesce :
 Omor, junghe Turci, Tatarí,
 P'ai creștinilor tirani.

Iancul mare (pag. 470)

Ia să-mi dați, dacă mă vreți
 Turc cu voi să mă vedeți
 Vr'o cincî-deci berbeci,
 berci,
 Cu córnele răsucite,
 La găturí cu ptre scumpe,
 Și 'n vârful cornițelor,
 În chipul boldurilor,
 Câte-o pētră nestimată,
 De plătesce lumea totă.

Kara Gheorghe s'a jurat (pag. 482)

Pe sabia, pe măsrac,
 Să lase Giurgíul sarac :
 Nicî-un Turc de îndurat,
 Nicî fete de măritat,
 Nicî cēlmaie de jurat.

Bimbașa Sava (pag. 485)

Óstea dela Diîu
 A perit întâiu
 O sută cincî mi
 De voinici deli,
 O stea de la munte
 Cu arme mărunte,
 A perit în frunte,
 Ș'acolo s'împute.

Bălaia Ruso-Maghîară (pag. 489)

Frunză verde lemn uscat
 Unde'î drumul la Banat,
 Cu Ungurul să mă bat
 Fôe verde trei migdale,
 De la Sibiu mai la vale,
 Șe ridice o ôste mare,
 Ôste mare de Muscalí,
 Imbrăcați în haine verđi,
 Nicî să-î veđi,
 Nicî să'î viseđi :
 Daí cu glonțul, nu isbesci
 Nicî unul
 Nu nimeresci.

Ștefan Vodă (pag. 500-503)

În oraș în Bucuresci,
 La casele mari domnesci,

In curte la Ștefan-Vodă,
 Mare masa mi-e întinsă
 Și de mari boeri coprinsă
 De boerii
 Ștatului
 Stălpilor
 Țarigradului

Fôe verde ș'o lalea
 Miul mi se ciobănia,
 Cu oițele 'mî pornia,
 Și 'n pășune le mîna,
 Tot prin albă
 Colelie,
 Unde fir de iarbă
 Nu e.

Fulgă (pag. 509-513)

Adi e Lună și mâne, Marti
 Plăcă Costea la Galați,
 Să iea sare la miore,

 Bolovani
 Pentru cărlani,
 Și opinci
 Pentru ciobani.

El la stîna se ducea,
 Prin perdele se 'ntorcea,
 Oîșorele-aduna,
 De pe urmă le mîna,
 Și din tôte că-mî răpia
 jumătate

 A treia parte.
 Fulgă, mare, le răpia,
 S'apuca
 De le ducea
 Tocmai colo la cerdac
 Ca să-și facă d'un conac.

Cîntece pechî haîducescî

Stanislav

umblă Turcii d'aiurea,
 d'aiurea prin plăiurea
 după Stanislav vitézul (p. 573)

 că mi-e diua
 cârcumar,
 și 'mî-e năptea
 măcelar;
 diua cârcumar de
 buți,

năptea măcelar de
 Turci,
 măcelarul
 Turcilor,
 hingherul
 Tatarilor (p. 573-475)

Turci, p'aiurea de 'mî umbla,
 iuti, mare c'ajungea
 mai din josul vadului,
 vadului Venezului,
 und'se stringe
 fetele
 de 'nalbesce
 pânzele
 și le bat cu pietrele
 albe ca lebedele (p. 574)

— voi mereu să vă tot duceți
 pîn'cîi vede c'o s'ajungeți
 colo la Vadul surpat,
 că muma lui Stanislav (p. 574)

și 'i curăță
 armele
 tot de soia
 armenesca,
 de untura
 tatarăscă,
 de stropuri
 ieniceresci
 și de sângiuri
 păgănesci. (p. 574)

Dunărea 'n două taia
 și 'ntr'o clipă ajungea
 pînă la Vadul surpat,
 la muma lui Stanislav,
 ér, pe mal deca sâria,
 drept la babă se ducea, (p. 574)

duce-vé-ți, agalelor,
 pe luciul Dunării
 la scursorile morii,
 la o salcie pletosă
 pitulată și stufosă,
 că pe dinsul p'eti afla (p. 574)

Turcii Dunărea taia,
 acolo că 'mî ajungea
 și sub salcie zăria
 caicel împodobit
 tot cu zale de argint
 și pe apă priponit (p. 574)

p'el mai harnic c'alegea :
 gros
 la falcă,
 ras
 la cefă,
 mustați după cap înodă ; (p. 575)

 cr din cârciumă eșia
 frumôsa
 cârciumăresă
 cu vedrița
 plină-rasă
 și spre Dunăre privia
 și la dânsul se uita (p. 575-576)

 îndărăt mi-se 'ntorcea
 pên'n josul vadului
 vadului Venezului (p. 576)

 Șede Grecul tolănit
 și la fața rumenit,
 de ibovnicî ocolit : (p. 577)

 nuntă mândra că făcea,
 de se ducea pomina
 dincolo de Brăila (p. 577)

Doicil Cluj / Central University Library Cluj

 Foicică lemn cănesc,
 în sat marele sîrbesc,
 jumătate românesc,
 d'a treia parte turcesc (p. 577)

 călare p'un puiū de leū,
 cu ochii 'n cap ca de smeu,
 cu cōlmauă
 capului
 cât rotilă
 plugului,
 cu gura cât beldia,
 cu trupul cât bûtia,
 dește ca resteiele,
 mîni ca putineiele (p. 577-578)

 ca sē aibă el deliū,
 deliul
 Tatarului
 din fundul
 Bucégului. (p. 578)
 e gazdul
 deliului
 din fundul
 Bugégului

 cu gura
 cât beldia
 cu trupul
 cât bûtia,
 cu degetul
 cât resteiul,
 cu mîna
 cât putineiul. (p. 579)

 și 'mî gâtesce
 pe negrul
 cu ochiul
 ca postavul : (p. 579)

 și 'mî scôte el busdugan
 care 'mî trage la cântar,
 cu maciucă și cu zale,
 peste cinci miî de ocale. (p. 580)

 Pleca Ilinca plângend,
 păr galben dercpenând,
 din ochi negri lăcrēmând,
 (p. 580)

 Spre târgul Odriiului,
 la Pôrta 'mpêratului. (p. 580)

 Deliul
 Tatarului
 din fundul
 Bugégului,
 unde vorba 'i aușia, (p. 580)

 Busduganul repeșia,
 după cefă mi'l lovia,
 la casa sufletului,
 unde'î pēs deliului. (p. 580)

 i'l trimetea
 în târgul Odriiului,
 la Pôrta 'mpêratului. (p. 580)

Toma Alimos

 Foicica fagului,
 la pōlele muntelui,
 muntelui Pleșuvului ;
 în miqlolocul
 câmpului,
 la pușul
 porumbului ;
 pe câmpia verde, 'ntinsă
 șede Toma Alimos,
 haiduc din țera de jos.

nalt la stat,
mare la sfat
și vitéz cum n'a mai stat. (p. 581)

și cu murgul priponit
în pripone de argint, (p. 582)

Manea, slutul
și urétul;
Manea, grosul
ș'arțăgoșul; (p. 582)

cu părul lasat în vînt,
cu măciuca de pămînt. (p. 582)

— D'alei, Toma Alimos,
haiduc din țera de jos,
nalt la stat,
mare la sfat,
pe la mine ce-ai cătat? (p. 582)

Apoi, mare, să te duci
drumu'n codri să apuci
pên'la Paltiniî trăsniți,
unde's frații poposiți! (p. 584)

far'd'un ténér sprânceanat
și cu semne de vîrsat,
cu păr lung și gâlbior,
care'mi este frațior, (p. 584)

drumu'n codri c'apuca
și mergea, mare, mergea,
pên'la Paltiniî trăsniți,
la voiniciî poposiți. (p. 584)

Golea haiducul
Pe munți, vere,
pe munți, dragă,
pe munți de siminici,
vine-ua ceta de voinici,
de voinici
și de haiduci,
tot voinici tomatiei
vin pe cai sêlbatici,
grasi
la falcă,
grosi
la ceta. (p. 589)

unde'i mai mare
păsare
la rețedul părului
în potriva fesului,
unde'i pês voinicului. (p. 589)

Gheorghelaș

Savaî, capitan Gheorghita,
feciorul lui Negoita,
ce'mi umbla
din stana'n stana
sa cerce branza
de bună,
din perdea
pana'n perdea,
sa'si alega
d'o pielea
se facea cușma
din ea,
cușma neagra, mocanescă,
ca nimeni se nu'l cunoșca.
p. 591)

Pe Plășor mi-apuca
tot la capul plaiului
la stana Visterului. (p. 591-592)

cam la capul plaiului,
la stana
Visterului,
pe calea
Vornicului
în vremea
mișuitului. (p. 592)

mare, se baienaria
tot pe Basca-far'-de-cale
far'de nici o supărare,
pana'n capul Plaiului,
la stana Visterului. p. 592]

s'a dus la miei
tot la capul Plaiului,
la stana Visterului. (p. 592)

Macoveiș, cum îl zăria,
toama'n stana
ca'mi intra,
sarica
pe el lua,
între burduși se culca, (p. 592)

Ce-a facut?
Lapte dulce c'a bcut,
de friguri s'a bolnavit,
în strungă mi-adormit
ș'acum în stan'a intrat
și nte burduși s'a culcat.
(p. 593)

Frumușel tu mă legai,
pe Plăisior mă coborai
și, când fuse la Cislău
și beam apă d'n Buzău,
tu îmi dai cu cisma 'n cefă,
de beam apă sângerată
cu masele-amestecată!...

(p. 593)

Luă juntul ghintuit,
plin cu trei glonțe d'argint;
(p. 594)

și cu glonțele 'l sbură
în casa sufletului,
în fosul buricului,
unde'i păs voinicului.
(p. 594)

Burulén

purcedea
tocma'n valea
Vaiului,
la fântâna
hoțului,
unde 'i toiul
fânului. (p. 601)

mititel pistol scotea,
mititel și ghintuit
cu trei glonți în el d'argint.
(p. 602)

și, mare, că mi 'l ochia
la marginea fesului
unde'i greș ciocoiului.
(p. 602)

Bolbocén Haiducul

Frunză verde sălcioră,
la Focșani, între hotară,
ese Bolbocén în țară:
(p. 602)

Foc verde ș'un pelin,
la cărciuma lui Călin
Bolbocénu bea la vin;
(p. 602)

de se ducea pomina
de la Rômnicul-sărat
dincolo de Calafat
și 'n Brăila pe uscat
de Vasile Bolbocénul
(p. 604)*

Botea

Botea dörme
la stupină
cu capul
p'o rădăcină,
cu paloșul
pus la mână,
cu durda
pe lângă rână,
cu flinta
lângă tîrsănă (p. 604)*

Busuïoc

Busuioc
șede la fac
de 'și usucă — obielele
și numără ȕilele
când sosesc poterile.
(p. 604)*

Pân'obieiele
usca
și ȕilele
socotia,
iată potera sosia
și potera 'l coprindea.
(p. 604)*

Potera
din Mehedinți
fuge cu ierba
prin dinți, (p. 605)

potera
de la Gomet
fuge cu mâna
la piept, (p. 605)*

b) **In poesieile populare străine****DIN GASCONIA***In Petit Pater*

Petit Peter
 Digatz, que Diu l'a dît.
Au leuat,
Au couchat,
 Bounos obros pousqueu hè
 Noste-Segne *s'es leuat*
Per nau crampos es passat.
Nau Marios a troubat.
 — *Nau Marios, que hasetz-bous?*
 — *Que batian lou hill de Diu.*
 — *Nau Marios, que pourtatz-bous?*
 — *Oli, crème, e lou sant rousit.*
 Debat aquet aubre, las flouretos
N'an d'oumbre,
Ni coulombre
De soumbre.
 etc. 1).

Am subliniat aci părțile unde este *amplificare descriptivă*.

Traducere :

Petit Pater, — Dites, que Dieu l'a dît, — Au lever — Au coucher, — Bonnes oeuvres puissions-nous faire. — Notre-Seigneur s'est levé, — Par neuf ehambres il est passé. — Neuf Maries a trouvé. — « Neuf Maries, que faites-vous ? Nous baptisons le fils de Dieu. — Neuf Maries que portez-vous ? — De l'huile, du chrême, et le saint rosier. Sous cet arbre, les fleurettes — N'ont ni ombre, ni couleurs — Sombre re, etc. 1)

In Countro L'Auratje (contre l'orage)

— Bèi-t'en, tempesto,
En terro deserto,
Oun lou pout nou canto,
Ni henno n'enfanto,
Ni lou boè nou lauro...

Traducere :

— Va-t'en tempête, — En terre déserte, — Où le coq ne chante, — Ni la femme n'enfante, — Ni le bouvier ne laboure ?).

Ne mărginim la aceste exemplu pentru că nu dispunem de texte adevărat populare străine.

1) Bladé. Tom. I pag. 2-5.

2) Idem p. 42, 43.

2) REPETIREA DE CUVINTE

a) In poesia populară română

§ 27. Ori-ce schimbare în organismul omului are un re-sunet în creer. O anumită modificare în organism se tra-duce prin o anumită schimbare în creer. Schimbarea acésta din creer e ôre-cum simbolul său echivalentul schimbării din organism. Acésta schimbare din creer se traduce la exte-rior printr'un gest, printr'o mişcare de fisionomie, printr'o interjecţiune sau printr'un cuvînt ori printr'o frasă. În acest cas cuvîntul său frasa sau gestul represintă schimbarea sau modificarea din creer, precum modificarea ori schim-barea din creer represintă schimbarea ori modificarea in-timplată în organism.

Vra să dică dacă cine-va repetă acelaş gest ori acelaş cuvînt, acésta înseamnă că în mintea lui continuă a pre-domină aceeaşi schimbare, aceeaşi stare, corespunzătoare la o anumită schimbare ori stare a organismului. Un *Ab* repetat arată că în organism persistă o stare sau o mo-dificare durerósă. Creerul serveşte ca un birou central care înregistrează stările din neuntru din organism şi le comunică în afară prin diferite semne care pot fi mişcări de fisionomie, ori gesturi, ori cuvinte. Şi noi sîntem obi-cinuţi a înţelege şi interpreta aceste semne care se re-petă. Sîntem obicinuţi a le interpreta şi sîntem chiar obici-nuiţi a ne mişca şi noi faţă de ele.

Poeţii şi oratorii în mod instinctiv aŭ-simţit ce mare e rolul repetării cuvintelor, şi aŭ întrebuiţat repetarea de cuvinte ca un mijloc de a îndupleca şi de a mişca.

După dinşii, retorii şi-aŭ dat samă de puterea repeti-ţiunii cuvintelor în discursuri oratorice şi aŭ numit chiar repetarea de cuvinte *figură oratorică*. Şi este în adevăr

repețirea de cuvinte o figură oratorică pentru că dacă un orator, apărând pe un prevenit, repetă adese ori același cuvânt dușos, judecătorii simt instinctiv că acest cuvânt reprezintă o stare de dușoșie a spiritului oratorului, simt că această stare persistă în sufletul oratorului și prin simpatie se mișcă și ei, compătimesc și adese ori pot să hotărăască chiar ertarea. Și repețirea de cuvinte este nu numai figură oratorică, ci este și figură poetică, și poporul în mod instinctiv simte puterea ei și o întrebuințează în poeziile sale.

Poesia cultă întrebuințează și refrenul al cărui efect e basat tot pe faptul repețirii, dar atât repețirea de cuvinte cât și refrenul poezia cultă le-a împrumutat tot de la poezia populară pentru că cel întâiu poet tot poporul a fost. Poporul a cântat mai întâiu și a păstrat înregistrate în mintea sa miș de versuri vii până când a început să le înregistreze și hârtia și scrisul pentru ca să le păstreze mörte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iată exemple de repețire de cuvinte:

Colindul Crăciunului (pag. 16)

Astă sară 'i sara mare
Sara mare a lui Crăciun.
Nimerirăm l'astă casă,
L'astă casă, l'ast domn bun,
Domnul bun, jupân cutare
Stropiți feți de coconă creți:
Coconă creți vor pomeni
C'asa-i legea din bētrāni
Din bētrāni, din ōmeni buni
Stropiaū casă, stropiaū masă.

Colind de ferēstră (pag. 18)

Apoi mī-l luaū
De mī-l infāșăū.

Colindul lui Cristos (pag. 19)

Bine am nimerit
Bine ne-aū primit
Cutare om bun
Om bun și bētrān.

Colind de Tiner (pag. 20)

E un negru mic norel
Nu e negru, nici norel...
S'a plecat în vānătōre
Vānătōre 'nsurătōre.

Florile albe (pag. 20)

Sculați, sculați, boeri mari,
Sculați voi Romāni plugari.

Bolezul (pag. 23)

Icia în ceste curți
Și 'n ceste domni
Sus te-am ridicat,
Sus la 'naltul cer
Sus să 'mpărătesci.

Christos, Crăciun și sf. Iōn

Sfinți mai marunți
Sfinți și mucenici (p. 25)

*D-lui nostru Isus Christos**Infășeșel* (pag. 26—27)

Infășeșel în foi de măr
 Jidanî de veste'mî *prindea*u,
 Mî-și *prindea*u de-l căuta^u.
Cărăruia d'apuca
Cărăruia drept la munte.
 Noi mai bun cu *bună vremea*
Bună vremea în ceste case.

Colindul lui D-zeu (pag. 28)

Icia mare 'n *ceste curți*,
Ceste curți, *ceste domnii*,
 Crescutu-mî-a^u doi *meri nallî*,
 Doi *meri nallî* și minunați.
 Ri^u de vin și ri^u de mir
Făpt-am, *Dōmne*, iar *am fapt*.

Colindul sf. Vineri (pag. 32)

La scaunul domnului
 La scaunul de judecată.
 Unde merge lumea totă.

Toder Diaconul (pag. 35)

Lăgăn se 'ntindea
Lăgăn de mătasa
 Tot cu vița 'n ăse.
 Domnul și cu sfinții
 Domnul și părinții.
 Bolovanii mari
 Mai mari și mai tari.

*Colinde tradiționale și vânătoresci**Solul* (pag. 45)

Ciucuri d'ibrișim,
Ciucuri de argint.
Dalbii coconasi
Dalbii și dragălași.

Colind de Oștén (pag. 55—56)

La stălpul din grajd
 Stă murgul *legat*
Legat și 'nfrănat
Pasci murgule *pasci*
Pasci să mî te 'ngrași,
 Cu 50 de cai
 Toți ca^u potcoviți.

Colind de ferăstră (pag. 58)

Doi stolnici de *mesa*
mesa să-mî întindeți
 faci^u să-mî aprindeți
 curēnd mai curēnd
 Din cēs de la masă
 vin să-mî pritociți
 vin de 9 buți.

Ciula (pag. 58)

Ciute ciutaline
Ciute fără spline
 Că *n'am* și *n'am* unde
 Să mē pot ascunde
 Până la Pod'ose
 Ōse nodurōse
 Din ōse mărunte
 De ciute cornute.

Ciula (pag. 60)

Tot *ciute* mărunte
 Tot *ciute* cornute
 Facea cum putea
 Și fugea, fugea

Colind de ferăstră (pag. 61)

lumea creștinéză
lumea și pămîntul
 și cu noi cu totul

Colind de tinăr (pag. 62)

Tot cu *păsărele*
Paseri mititele
Paseri galbiore
 Stăpâne, stăpâne
 Drag stăpâne al me^u
 Dat de D-zeu.

Cerbul Runcului (pag. 64—65)

Arcul își lua
Arcul săgeta
Săgetă, *săgetă*.
 Fire-ai blestemată

*Domestică**Sandul* (pag. 70)

Ia'l cătați în *busunar*
 În *busunar* și 'n peptur
 Ia'l cătați în degețel
 C'eți gași al lui inel
 C'au schimbat inelele
 Ce lucece ca stelele.

Colind de flăcău (pag. 71)

La umbra merilor
 Zari hora *fetelor*
Fetelor și *âinelor*
Zânelor frumoșelor

Colind de familie (pag. 79)

Ferice-mi ferice
Ferice de mine...
Paftale cu bolduri
 Lăsate pe folduri
Paftale cu zale
 Lăsate pe ȧale.

Colind de fată mare (pag. 82)

Cântecul nu-i moșicesc
 Ce-i *cântec* împăratesc
 Nu *cânt* de împăratul tău
 Ci *cânt* pentru dorul meu.

Lăgănul (pag. 83)

Ca 'mpăratu'i la *vănat*
 La *vănat* la preumblat
 Vine vremea de 'nturnat
 Și 'nturnatu-i pe-acolea
 Pe-acolea pe lângă ea,

Fata Radului (pag. 84)

Colo 'n sus către Solnoc
 Se vede-o *pară* de foc
 Iar la *para* focului
 Cine *sede* locului?
Sede fata Radului.

Colind de logodnică (pag. 85)

Ţamă va lua
Ţamă fără samă.

Colind de fată (pag. 86)

Și nu-și plăcă la *fântână*
 La *fântână* în grădina.
 Când *fântâna-i* stoborată
 De trei juri mi-e ocolită.

Colind de fată mare (pag. 86—88)

Și de *horă* se gatia
 Și la *horă* se ducea
 În *horă* de se prindea.

Colind de văduvă (pag. 91—93)

Mi-a crescut un *Ciparos*
Ciparos miros frumos
 Și de-mi domnul *mititel*
Mititel și 'nfășețel.

Colind de năvodar (pag. 94)

Îmi împletesc pe *isvode*
 Pe *isvode* la *năvode*
 La *năvode* de matasă
 Cu *vița* 'mpletită 'n ȧese
 Frumușel ca-l judecău
 Mi-l judecău mi-l lega.

Colind de pescar (pag. 95)

Dete o tână, *dete* două
 Când fu tână a d'intău
 A tras sus a tras în jos
 Năvodul la mal a scos.
 Dacă *vedea* și *vedea*
 Ca nimic nu folosea
 El p'atât nu se lasa.

Jocuri de copii (pag. 102)

Trânti una *trânti* două
Trânti, vere, pân'la nouă
Trânti fata Grecului
 Veni Grecul mănios.
 Bună ziua *biată fată* (pag. 195)
 Eă nu sînt o *biată fată*

Oișile au pornit (pag. 204)
Oișile-au flămânțit

Vint de vară mi-a bătut
Copaciul s'a clătinat
 Din *copaciul* că mi-a cădut
Lazăr avea *trei surori*
Trei surori pe *trei cărări*.

'N *lapte dulce* Paū scaldat
 'N *lapte dulce* cu *junița*
 'Că murit o *fată mare* (pag. 205)

Fată mare logodită
 Și cu fuste pregătita
 Cu perdele puse'n cuc
 La ferestre cu gutue
 Cu perdele prinse 'n ace.

Scaloianul (pag. 211)

Ca să curgă *ploile*
Ploile ca gârlele
 Să se ude *grânele*
Grânele și *orđele*
 Să dea drumul *ploilor*
Ploilor și *apelor*
Apelor bogatelor.

Banița (pag. 217)

În pădure născuți
În pădure crescuți

Câtece de dor

Măritișul (pag. 270)

Că *mila* de la *părinți*
 Anevoe-o s'o mai uți:
 Ca-î *mila* de la *streini*
 Ca *gardul* de *maracini*.

După măritiș (pag. 271)

Foică, *foc lată*
Foc lată de pe *balta*

De oftat (pag. 272)

De oftat ce-am *oftat* tare
 Furca *peptului* mă dore.
De oftat ce-am *oftat* eu
 Să *măniēt* *Dumnegeu*.

Ursitoare (pag. 278)

Drum la *děl* și *drum* la *vale*,

Strein și *singur* (pag. 283)

Vai de *vin*
 Vai de *pelin*

Singurătatea (pag. 286)

Înimiōra mi-a răpus
Înimiōra mi-a rānit

Fericitul (pag. 287)

Nimenea nu mi-a venit
 La *nimenea* n'am cerut
 Am *făcut cum* am putut
 Am *făcut cum* am știut.

Birul greū (pag. 289)

Pelin beū, *pelin* manānc
 Cu *pelin* sara mă culc.

Copiū haiducū (pag. 290)

Foc verde *trei gutāi*
Trei gutui și *trei lamāi*

Ce să mă fac? (pag. 311)

Foică *foi* de *mac*.
 Nu mai știu ce să mă fac;
 Cu *nimică* nu mă 'npac!
 Cine 'mī *place* eu nu-î *plac*,
Doru-î duc și *doru-î* trag.

Ollenesc (pag. 315)

Fața 'n fața să privim
 Ochī cu ochī să ne 'utālrim

Numai (pag. 319)

Foică *solz* de *pește*
 Să veđi *lumea cum trāesce*
Cum trāesce cum *iubesce*

Mângâierea

Foaie verde ș'o crăiță
Am avut d'o *puiculiță*
Puiculiță balaioara
Dar dușmanii mi-o luara

Foaie la inimioară (pag. 322)

Arde facul și m'încinge
Nimenia nu-l pôte stinge
De cât numai *puicuța*
Puicuța cu gurița.
Foc la inimioara mea
Cât ar arde *Statina*
Statina și Craiova

Sună, Sună, și răsună (pag. 324)

Sună sună și răsună
Sună petricica 'n vale
Răsturnându-se pe cale
Mândra mea plânge cu jale
Plânge, plânge și suspină
Plânge plânge și jelesc

Trei lebede (pag. 421)

Până 'n ziua s'aū *sculal*
S'aū *sculal*, s'aū mănecat
Iată mare 3 *coconii*
3 *coconii* feciori de domni
Să măsurăm pământul
Pământul' cu umbletul
Feți frumoiși și 3 *coconii*

Holera (pag. 433)

Și pe murgul că 'nșeau
L'înșeau, nu-l înșeau
Și megea mare mergea
Ca cu Vâlcul *înî sosia*
Înî sosia și holera
Vâlcul iarași se ruga (pag. 434)
Vâlcul iarași îi dăcea.

Blestemul (pag. 437)

Măieuță, măieuță
Măieuță draguța.
Suge sugă-mi-te-ar
Șerpii mânca-mi-te-ar

Șearpele (pag. 439)

De parte, mare, de parte
De parte și nu prea forte.

Balaurul (pag. 444)

Cal și-a înfrănat
Cal și-a înșeuat
Voinice, voinice
Nu-mi nău face price
Sugă măieuța sugă
Sugă să nu mai plângă
Suge-te-ar cîmii
Cîmii și șerpii

Iancu Mare (pag. 480)

Turcesce-te lancule
Turcesce bețule
Bețule creștinului
De turcit eă m'aș turci
Când eu voi m'aș învoi
Pașa bine l'asculta
Pașa toate i-le da
A treia oră 'l ruga
A treia oră-i cerea
Ia să-mi dați 50 de epe
Epe tinere, sirepe
La conac că-i aducea
La conac lângă gемеа
Ia 'ncepeți agalelor
Ia 'ncepeți pașalelor
Dacă vedeau și vedeau
Turcii din purcei mâncau
De lege se lepadau
Dintre 50 de agale
Dintre 50 de pașale
Care-mi este Iancu Mare?

Bimpașa Sava (pag. 485)

Capitan Ghencea
Ca să bea, să bea
Ciubuc și cafea
Și mi se ducea
Ca să-i dea să-i dea
Pașa Kihai
Ciubuc și Cafea
Dar o bea, n'o bea
Ca pașa-i dăcea
Ostea cecalalta

Ostea de la baltă
Isbândi îndată
Pustia s'o bată.

Badiul

Frunzuliță *mărâcine*, }
Mărâcine cu Gheorghine }
 Foe verde ș'o lalea }
 Imi umbla, măre, umbla }
 Umbla Turcu d'aiurea }
 D'aiurea prin plaiurea }
 Tot de Badiul cârciumarul }
 Tot de Badiul măclamarul }
 Dar ceușul măruntel }
 Mărunțel și ochesel }
 Că turcii unde'l trăgea }
 Că Turcii unde'l ducea }
 Că Turcii unde'l lega }
 Ce-mi stai neică de privesci }
 Și nimica nu îndrăsnesci }
 La nimic nu folosesci }
 La nimica nu gândesci }
 Vești că Turcii mă căsnesc }
 Mă căsnesc mă chinuesc, }
 Bani prin casă că-i vărsa }
 Bani prin colțuri îi lăsa }
 Bani prin casă presăra }
 Bani prin colțuri că lăsa }
 Dar nimic nu folosia }
 Una tace }
 Alta face }
 Una 'l mișcă }
 Alta 'l pișcă }
 Una cu vin îl stropesce }
 Alta cu buze-i zâmbesce }
 Una bea și chinuesce }
 Altor stă de mi-l vorbesce }
 Bădulăsa de'l vedea }
 Bădulăsa ce-mi făcea? }
 Dar Niculcea ce făcea }
 Ce făcea și ce dăcea?

Iorgovan (pag. 588)

Ei trec p'ici, trec pe colea }
 până trec și Dunărea }
 Cutremura cârciumile }
 Și tot cerca vinurile }
 Cerca unul, cerca două }
 Cerca vinuri pân' la nouă }

Doicil (pag. 577)

Si-mi cerea măre, cerea
Cu țesala 'l țesala
Cu jericatic il hrania
Cu gebreaua 'l gebraria

Toma Alimoș (pag. 581)

Manea slutul și uritul
Manea, grosul și-artăgosul
Venia, măre ca vîntul
Ca Vîntul și ca gîndul
cu pîrul lăsat în vînt.

Golea hăiducul (pag. 588)

Pe munți, vere,
Pe munți, dragă,
Pe munți de sminici
Vine-o ceta de voinici

Stanislav

mai din josul vadului,
vadului Venezului,
(pag. 574)

bună, diua, fetelor
fetelor, suratelor!
(pag. 574)

numai una răspundea,
numai una le spunea
(pag. 574)

duce-vă-ți boierilor,
duce-vă-ți agalelor,
(pag. 574)

cinci galbeni de cap îi da:
cinci galbeni de căte cinci,
de cap douăzeci și cinci,
(pag. 575)

Doicil

La cîuș deca trăgea.
cîușul se speria:
(pag. 578)

și 'mî cerea, märe, cerea,

(pag. 578)

nouă coptóre de pânî,
nouă buți pline cu vin

(pag. 578)

nî la umbră,
nî la sóre,
nî la cap,
nî la picióre,
nî la slabe,

brățişóre :

(pag. 578)

sórele nu l'a vĉdut.
nici sórele, nici luna.
nici câmpul, nici pajistea !

(pag. 579)

măsdărăcelul își scotea,
masdracul și sabia :

(pag. 580) BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și de vedea și vedea

(pag. 581)

Toma Allmos

la pótele muntelui
muntelui Pleşuvului ;

(pag. 581)

Inchinare' ași și n'am cui !
Inchinare' ași murgului.
murgului sirépului,

(pag. 582)

Inchinare-ași armelor
armelor drăguțelor,
armelor surorilor,

(pag. 582)

Că 'mî venia. mare. venia,

S t ä p ä n n l

Manca, slutul
și uritul

Manca grosul
s'artăgosul.
venia, märe: ca vîntul
ca vîntul și ca gândul.

(pag. 582)

și fugea nene. fugea,

(pag. 583)

nu fugi, că n'am dat vama,
nu fugi, c'o sa'mi dat samă !

(pag. 583)

și la murgul se ducea,
și pe murg încălica

(pag. 583)

și pe Toma l' ajungea
mörtea négră, mörtea grea

(pag. 584)

D'alelei murguțule,
d'alelei, drăguțule.

(pag. 584)

ér la cap și la picióre
punc-mî, punc-mî câte-o fióre ;

(pag. 584)

care 'mî este frățior,
frățior, de vitejie,

(pag. 584)

și mergea, märe, mergea,

(pag. 584)

Gocea haiducul

Pě munți, vere,
pe munți, dragă.

de *munții* de siminici
vine-o ceta de *voiaici*,
de *vrinici*
și de haiduci,

(pag. 588)

Gheorghelaș

din stână 'n stână
se cerce brânza

(pag. 591)

din *perdea*
până 'n *perdea*

(pag. 591)

Ți-îu calul, *Ți-îu* oile,
și 'ți curtez și dîlele,
că *scii* ore, aî nu *scii*,

(pag. 593)

Poterei așa 'i grăia,
poterei de pe Buzeu

(pag. 593—594) University Library Cluj

la *Vister* că i-l ducea.
er *Visterul*.

(pag. 594)

Căți în cale lu'ntălnia
căți la dînsul se uita.

(pag. 594)

Bolbocén haiducul

— Măi, Vasile *Bolbocene*,
Bolbocene,
Râmnicene

(pag. 603)

și *potera* că'mi *sosia*
Cum *sosia*

i-'nconjura,
(pag. 603)

pelcelușe cumpăra
Pelcelușe brumării
le vindea la cazaclii.
pelcelușe mai de soi
le vindea pe la ciocoii,
pelcelușe de miore
le vindea pe la hotare.

(pag. 604)

Busuioce

«*Busuióce busuióce*
«*busuióce* nu tea-î cóce

(pag. 604)

iată *potera* sosia
și *potera* 'l coprîndea

(pag. 604)

mî-o umplea
mî-o umplea și *mî-o* 'ncarca.
că numai *glónțe băgă*
băgă glónțe cu mîna
și ierba
cu căciula

(pag. 605)

Potera lu'ncconjura,
potera mî'l căuta

(pag. 605)

de *Busuioc pomenia*
și lui *Busuioc* cănta
«*Busuióce, Busuióce,*
«*Busuióce,* nu te-ai cóce,

(pag. 605)

2/ REPETIRE DE CUVINTE

b) In poesia populară străină

DIN AUVERGNE

Le Vieux Mari

Moun pèr' m'a *bela* eun mari,
 Jamais vous n'avez *tant ri* :
 Eou me l'a *bela* io lei pri,
Io voulio tant rire,.....
 Quand vinguait la proumera neuit
 Ne faguait re ma que dourmi.
Pringuait oune épione, le piquei,
Pringuait sas brayas, s'intugit,
 Et io mos gounios, le seguei;
Dedien le jardin l'attrapei,
Dedien son lit le ramenei,
 Devina ce *quo me fagueit* ary Cluj
 O par ma fe ne,n soubrei gi. 1)

La Yoyette 2)

Bien le bonjour, beau-père, belle mère (bis)
Bien le bonjour vous soit donné.
 A la Yoyette il m' faut parler.
 Mais la Yoyette elle est à la *grand' messe* (bis)
 A la *grand' messe* à Saint-Denis,
 Tardera pas à revenir

§ 28. Observăm aici că repetiția este așa de gustată de popor că el întrebuințază câteodată în același timp și repetiția de cuvinte și repetiția versului chiar în care sînt cuvintele ce se repetă. Așa vedem, în strofele de mai sus, primul vers însemnat cu *bis*; ceea ce înseamnă că acest vers, în cântare poporul îl repetă, și ceea ce mai însemnează că grupele: *Bien le bonjour* și *à la grand' messe*

1) Din Litterature orale de L'Auvergne par Paul Sébillot. Paris 1898. — pag. 265 — 266.

2) Ibid. Paul Sébillot. pag. 267—268.

în loc de două ori după cum se ved scris, poporul le rostesc de trei ori.

Cu cât nivelul cultural al unui popor e mai jos, cu atât el iubesc mai mult repetițiunea sub ori-ce formă, fie în musică, fie în ori-ce. *A moi la vie*; a dis Faust într'un moment; iar un popor mai aprôpe de starea naturii dîce *à moi* la ori ce'i cade sub mână și'i place: *à moi le sucre*, *à moi le vin*. Imi aduc amînte de un negru—*Pai-pibri*—de la *Jardin d'acclimatation*. Acest negru—om ca de vr'o 30 de ani, avea un instrument de musică, de ale lor — o cîjă de copac, pe care erau întinse două cîrde. În aceste două cîrde, fôrte rêu acordate cînta negrul nostru. Adică ce cînta? Bătea în ele cu-o pană și călca cu degetele de la mîna stîngă de scoteau în total trei sonuri, care la el trebuie să fi format o întregă gamă. Și această gamă o repeta mereu. Intr'o dî a cîntat acest cîntec timp mai bine de oră și jumătate. Și cînta cu atîta drag, cu atîta lăcomie, că l vedeai *că în acel drîng-drîng-drîng* el trăia cu întreaga lui ființă; cînta și parcă nu se mai sătura de cîntat.

Un copil e în stare să cînte cît e dîia de mare :

«Melc, melc,
«Codobele
«Scôte cîrne
«Boerescî
«Și te du la Dunăre
«Și bé apă turbure.

Ca exemplu de repetițiune saū mai bine dîs de ultra-repetițiune ori de repetițiune sêlbatică putem cita din Insula Mauriciū două bucăți, adecă două cîntece: *Cari lalo* și *Ramsamy Courtin*.

«Entre ¹⁾ nos chansons satiriques, il en est deux sur lesquelles leur notoriété nous force à insister. La pre-

¹⁾ Le Folk-Lore de l'île Maurice par, C. Baissac. Paris. 1888 pag. 444.

«mière, *Cari lalo*, vient du passé le plus lointain; l'autre, «*Ramsamy Courtin*, plus récente, comme l'indique le nom «indien de Ramsamy, n'est pas moins populaire que son «ainée. Elles sont l'une et l'autre dans la mémoire de tous; «de là des variantes innombrables entre lesquelles nous «avons choisi de notre mieux.

«*Cari lalo*, nous l'avons dit, date d'un autre âge. Nous «en donnerons le couplet, initial sur lequel tous les autres «ds à cent créations indépendantes entre elles, sont «venus se modeler tant bien que mal.

Acestea le dice autorul colecțiunii de folk-lore d'n *Ille-Maurice*.

Iată prima bucată de care este vorba :

Cari lalo

Cari lalo, milatresse.
 To pique sousouna,
 Cari lalo, milatresse,
 To pique sousouna;
 To pique sousouna milatresse
 To dire la liqueir,
 To pique sousouna milatresse
 To dire la liqueir.
 Cari lalo, milatresse,
 To pique sousouna

Cari lalo, milatresso,
 To monte dans cariole (bis)
 To monte dans cariole, milatresse
 To dire dans calée (bis)
 Cari lalo, milatresse,
 To monte dans cariole,
 Cari lalo, milatresse,
 To porte chrysocale.
 To porte chrysocale, milatresse,
 To dire de l'or fin.
 Cari lalo, milatresse.
 To porte chrysocale.

Despre această bucată, autorul colecțiunii mai adaugă :
 «Le lecteur le comprend maintenant, il n'y a pas de

«raison pour que la chanson finisse : *To manze bambaras, milatresse, to dire camérons ; To loui lagrains zaque milatresse, to dire triffes de France*, et les aménités succèdent aux politesses. ¹⁾

Despre bucata numită *Ramsamy Courtin*, pe care o reproducem în întregime, iată ce dice autorul colecțiunii :

«*Ramsamy Courtin* est aussi une chose à tiroirs ; libre à qui veut d'y mettre ce qu'il veut. D'où nous vient la chanson ? L'histoire ne répondant pas, nous en sommes réduits à l'induction, et voici la genèse que nous proposons au lecteur.

«Un père, propriétaire d'un «*immeuble*» voudrait bien marier sa fille. Il a invité à dîner un zéne homme qui pourrait lui faire un gendre. Il donne à son domestique, «*Ramsamy Courtin*, en l'envoyant au bazar, vingt-cinq sous et le menu pour le festin du soir. Cependant le zéne homme arrive. Le père, pour avancer les choses, veut faire chanter sa fille ; la zéne vierge s'y refuse. Changement de tactique du propriétaire : c'est par l'ostentation de son luxe qu'il séduira son hôte ébloui. Et il énumère avec une légitime fierté, les richesses de sa maison, les commodités de son mobilier, dont pas une pièce secrète, pas un vase intime n'échappe à son inventaire. Entre temps, on se met à table, et l'amphytrion, au dénouement de la pièce, commande à Ramsamy Courtin de lui ôter vite sa cravate : on verra pourquoi.

«C'est nécessairement dans la revue du mobilier que la fantaisie créole se donne carrière ; là, notre imagination folâtre se sent la bride sur le cou : *Guette dans mo larmoire serviettes pour souye lipieds ! Guette dans fond zardin cacouse en bas banoir !* C'est interminable, et spirituel *Zisqu'à napaş bon*.

«Il nous suffit maintenant de donner le cadre du ta-

¹⁾ Ibid. pag. 445.

«bleau; le lecteur est libre de brosser sur la toile ce que bon lui semblera. ¹⁾

Iată bucată :

Ramsamy Courtin

Ramsamy Courtin
Va-t'en au bazar:
Êne la tête cabri,
Six sous mouroungue bâtons,
Restant la monée
Prend êne sous disel,
Avlâ vein-cin sous, Ramsamy,
Napas blië massala.

Ciantez donc ma fille.
Ma fille ne vè pas çanté!..
Ciantez donc, ma fille,
«Bel anze, ô ma Licie!»
Ciantez donc, ma fille,
Et largue tout vous la vo'x;
Ciantez donc, ma fille!
Ma fille ne vè pas çanté.
Guette dans mo parterre
Pied belsamine en fleir;
Guette pans mo zardin
Zet d'eau qui hisse en l'air;
Guette dans mon salon
Portrait, Lapoléon;
Guette en bas lilit
Êne bande pôdeambe doré.

Guette dans mo grénier
Paquet tambarins mîrs;
Guette dans l'écairie
Êne paire bel bourriquêts...
Aïoh, Aïoh, Ramsamy,
Mo gagne malad latête;
Tir vitment mo cravate,
Ramsamy.
Et laissé moi ômi.

¹⁾ Ibid 445, 446.

3. INTREBUINȚAREA NUMĂRULUI

a) In poesia populară română

§ 29. Numeralul are puterea de a multiplica noțiunile pe care le întovărășește, adică servește a determina noțiunile presintându-le minții noastre desfăcute în exemplare de acelaș fel. Acastă analizare, ori desfăcere în exemplare ne ajută mintea să vadă lucrurile dintr'o dată, ca într'un tabel sinoptic, concretisate ori plasticisate, ori individualisate. O noțiune întovărășită de un numeral nu mai e ceva abstract ci concret, și mintea o pricepe așa de bine pare că ar fi prezentată dinnaintea ochilor, căci numerele se raportă în deosebi la simțul vederii, care e unul din simțurile cele mai de încredere. Când ți se spune o noțiune întovărășită de un numeral, e ca și cum ți-ar pune dinnaintea ochilor un număr de lucruri reale.

Acesta e rolul pe care numerele îl au în poesia populară.

Poporul e serios în sentimentul și afecțiunile sale, el nu se mișcă de nimicuri sau de abstracțiuni fade și fără fond, de aceea, după trebuințele și preferințele lui, poesia sa, poesia populară a ajuns să întrebuințeze și numeralul pentru a concretisa și plasticisa fondul cugetărilor ce presintă.

Iată exemple de întrebuințarea numărului, în poesia populară română :

Colind de bătrâni (pag. 30)

Crescutu-mi-aŭ *nouă* meri
 La vârfulor de *nouă* meri,
 Ardu-mi *nouă* luminări.
 De la *nouă* luminări,
 Pică-mi *nouă* picături
 Iar din *nouă* picături:
 ruptu-mi s'aŭ,
 trei riuri
 trei pâriuri

Colindul Sf. Vineri (pag. 32)

Cu cuțit tăietu-m'a
 În cazan băgatu-m'a
 Și *trei* zile fiertu-m'a.

Colind de ferăstră (pag. 39-40)

Sus mai sus se ridică,
 Cu doi nori s'amestecă.

Colind de preot (pag. 41-42)

Dați 'n tócă de *nouă* ori
 Și în clopot de *trei* ori—

Solul (pag. 45)

Și pe el mi-l țin
 Vre-o *cinci* voinici
 Vre-o *cinci* comisei,
 Doi de derlogei,
 Doi de dalbe scări
 Iar al *cincilea*,

Colind de ferăstră (pag. 58)

Vin sa-mi pritociți,
 Vin din *nouă* buți.

Ciula (pag. 62)

Că am 3 frați
 La curte dați.—

Cerbul Runcului (pag. 64)

Fir găitaneșce
 În 6 se 'mpletesce

Sandul (pag. 64)

Cân'am fost a'ei
 De anișori *cinci*
 Călea cam departe
 Departe de 9 zile
 El mi-o face în 3 zile
 În 3 zile pe 9 cai
 La 3 zile când venia
 Marii boeri lu'ntreba.

Colind de flăcău (pag. 71)

Verti hori de *trei* ori
 De *trei* ori de *nouă* ori
 De *opt* ori tot câte *nouă*
 Și fac *șapte-deci și două*

(pag. 120)

Trei parale mărunte
 Sa te pup pe frunte

(pag. 121)

Facusem mămăliga cât nuca
 Și-o păzaŭ doi-*spre-dece* cu
 [maciuca

(pag. 122)

Din o *sută* dobor *trei*
 Când sint vrăbiile 'n mei.

(pag. 130)

Ba are părințele
 De-ale cu *șose* picere

(pag. 130)

Și nisce beștiei
 Tot cu câte *cinci*

Urare cu plugul (143)

Plugul badei cu 12 boi

(Plugul 145-147)

Și vre-o *trei* babe bătrâne
Dece epe, tot sirepe.
 Atunci ea împărția vre-o 5.



Pluguşorul (148—170)

Cei doi-spre-dece bourei
 Şi doi-spre-dece plugarei
 N'afă fer de *trei* parale.
 Şi a ales 15 epe, tot sirepe,
 Câte de *dece* ani sterpe.
Nouă saci luă vârgaşi,
 De la *nouă* turme făpşi.

Oraşie de nuntă (171—175)

Peste o sută de dëluri.
Două sute Grăniceri,
 O sută feciori de boeri,
 Din cei mai mari.
 O sută *cinci-dece* şi *cinci*,
 De cei mai voînici.

Vornicia (178)

De şi sîntem *trei* sau doi.

Oraşie de cîrtăciune (183)

De doi-spre-dece ani fiind uscat.

Către Sf. Cruce (188)

Cruce'n masă,
 Crăce în *tus* 4 unghiuri de casă.

Lună Nouă (190)

Lună, lună *nouă*,
 Tae pânea în *două*,

Cîntecul ariciului (191)

Cu salbă,
 De *nouă* lel,
 Să iea zestre,
Nouă ţeste
 Ş'un ogar
 După car.

Simple recitative (191)

Unul a murit,
Unul a perit,
Unul în munte s'a suit,
Cinci la munte c'au vent

Jocuri de copii (192)

Trântiū *una*,
 Trântiū *două*,
 Trânti'i mare,
 Până la *nouă*.
Şapte pite (194—203)
 Ş'un pitoiū,
 Ş'un găvan.
 De usturoiū.
Una'i mara,
Două'i para,
Trei e rugul,
Pictorugul.
 Când ȕiganul tot fugia
 C'un cimpoiū,
 C'un flueroiū,
 Cu *trei* pui de iepuroi.
Un caţel
 Ş'un purcel,
 Şi pe cutare
 D'un picior.
Trei, trei,
Colăcei.

Restrişlea (281)

Dar carënd s'a istovit
 La 3 ani mi-a şi murit.
 Frumoşi brađi, că i-am cioplit,
 Cu 5 popi, că l'am cetit.

Fratele răsneş (282)

Nouă fraţi, pe *nouă* cai,
 Te cătară *nouă* ai.

Ȕancu Jianul (291)

Foicica 3 gutui
 3 gutui, 3 alămăi.
 Şi cum sta,
 Şi cum vorbea,
 Bine vorbi nu'mi sfârşia
 Pintenī murgului, că da
Trei pistole slobodă.

Felişele (306)

Sfântişori şi icoşari
 Cu fetiţe din Focşani
 Numai de 18 ani.
 Femea cu 2 bărbaţi
 Iea-mi cuţitul din ficaţi.

Mariorei (312)

Cu dragostea'n 4 părți
Na de la mine 5 sloți.

Am iubil (315)

Iubii fete și neveste
O sută și cinci-spre-dece.
Iubii una, iubii două,
Iubii o sută și nouă,
Ș'o să mai iubesc vr'o opt.

Olenesc (318)

Spune'mi mândro vrei nu vrei
Că colea mă rogă trei.
Unde sint cu 2 cu 3.

Barbul (329)

Cu 12 boi la jug.
Sa uită la 12 boi,
Și'si alege dintr'înșii doi.

Răsbunarea (335)

Frunză verde 3 bujori.

Fata urită (337)

C'o buză de 5 oca.

Nișule de la Munteni (338)

Foicică 3 coceni.

Cucul (346)

Vine cucul de 3 zile
Peste văii peste movile.

Sorele și Luna (410)

Mare 9 ai.
Tot pe cai,
4 a cumpăvit.
5 a omorit,
Și nu a nimerit
La 9 argele,
9 feciorele.

Sfinți mucenici (412)

Maî mari și maî mici,
O sută și cinci.

Iovan Iorgovan (415)

3 zile de vara,
3 de primăvară.
La 3 paltinei.
3 zile broșeșce
Și 3 voiniceșce.
Dintr'acești voinici,
De 5 miî ori cinci.

3 Lebede (421—432)

Târnova e cetate,
Cu 3 turnuri ferecate
Și cu 3 cruci de argint.
Pe crucițe cine'mi șede?
Ședu'mi trei lebede albe.
Iata mare 3 coconî,
3 coconî, feciori de domni.
Că nu sintem lebede albe
Ci 3 fete de 'mpărat.
Ne siliram de sburărăm,
Că trei nori.
Feți frumoși și 3 coconî
Feți frumoși feciori de domni.
Că noi sintem zile mari:
Una este Vinerea,
A doua Sâmbeta,
A treia Dumineca.

Oia Năstrăvană (435)

3 turme de oi.
De oi tot țigai
Cu 3 Dorojani,
Feciori de mocani,
De 3 zile încôce,
Gurița nu'ți mai tace.
Sint 3 verî primari.
Dar gura nu'mi tace
De trei zile 'ncôce.
Ei 3 Dorojani,
Feciori de mocani,
Slugi de 9 ani.
Urca și scobora
Și drumul mășoră
3 turme de oi.

Blestemul (437)

Plutaşul Mihail
De 30 de ai.

Sarpele (434)

Foicică 3 grante,
Depart, mare depart.
Sintu-mi nu 3 feciori de popă,
Câteşi 3 citec la carte.
Fraţii câte 3 plecără,
Imi plecără de vinară.
Gălbenăşii să-i luaţi,
Impărţindu-i ca 3 fraţi
Sint opt ani şi jumătate,
3 săptămâni scăpate
Fost-am şi noi 9 fraţi
9 fraţi ca 9 braţi,
Dar pe 8 ca ne-a nălat,
Şi pe 8 ca ne-a mâncat.
Numai eu am mai scăpat.
Patru ciasuri se luptă,
Patru ciasuri se'ntrecea,

Radu Calomfirescu (171)

Foicică 3 smicele,
La mijloc de corturele.

Balaurul (444—458)

3 zile de vară,
Din zori până'n sară.
3 zile audia,
Din zori până'n sară.
D'acum de 3 zile,
De când stau la tine.
3 zile asculta
Pân lu'nţelegea.
O sută soimei,
Cinci-deci ogărei.

Mierla şi Sturzul (458)

Vie lângă mare
Cu 9 razore ?

Cicărea (459)

Doi luceferi
Peşitori ei.

Manolea (460)

Cu 8 telegari
Cu 9 zidari,
9 meşteri mari

Radu Şerban Basarab (479)

Oştirea s'o rândueşte
Noptea în patru rărţi lovesce

Iancul-Mare (840—884)

Ia, sa-mi daţi, dacă mă vreţi,
Ture ca voi să mă vedeţi
Vre-o *cinci-deci* de berbeci berc
Ia, voi Turcilor să-mi daţi,
Vre-o *cinci-deci* de boi balaş
Cu vergi negre pe spinare
Rotogole pe sub pole.
Ia, să-mi daţi, *cinci-deci* de cpe,
Iepe, tinere, sirepe,
Cu dungi negre pe spinare
Strănutând de câte-o mare.
Dalei Paşa, dacă vreţi,
Ture, ca voi să mă vedeţi.
Ia, faceţi-mi de-mi trimete-ţi,
Cam vre-o *cinci-deci* de agale
Cam vre-o *cinci-deci* de paşale?
Dar Iancu ce mi-si făcea?
La porcari ca poruncia
Cinci-deci de porci ca frigea.
Dintre *cinci-deci* de agale,
Dintre *cinci-deci* de paşale
Care-mi este Iancu-Mare?

Bimbaşa Sava (485)

Ôstea de la Diu
A perit întâiu;
O sută *cinci* mi
De voinici delii!

Povestirea unui om gângav (846)

Şi la Căineni şi la Bran,
Dece eran la un han!

Bălăea Ruso-Maghiară din 1848
(459)

Foe verde trei migdale,
De la Sibiu mai la vale,

Strigă be'u în gura mare.
A *treia* oră 'l ruga,
A *patru* oră 'l cerac.

Miul Sgiobiul (497)

Cinci-deci fără *cinci*,
Patru-deci și *cinci*,
Străini de părinți,
De când erau mici.
Și-*cești doi* disagei,
Plini cu gălbinei.

Fulga (510)

După Fulga se ținea
Și cu tot 'mi tot venia,
Tochmai *patru-deci* și *cinci*
Cinci-deci mare, fără *cinci*,
Tot voinic, și tot Levinți.
Du-te neica 'n stâna mea
C'am un miel de *opt* oca
Numai pentru sama ta.

— pag. 514—520 —

Dar ei *patru-deci* și *cinci*
Cinci-deci, mare, fără *cinci*,
Stâna 'ntreaga au predat,
Oile că-au adunat.
Și eu, neică, eu ți-am dat
Mielușel de *opt* oca,
Numai pentru sama ta,
Ți-am dat lapte, ți-am dat cas
Pentru *cinci-deci* de drumăși.

— pag. 512 —

Și Togan, căne bătrân,
Tată la *sai-deci* de cânt,
Ține pe Fulga de brân.
Cu Mocan, căne bătrân,
Tată la *trei-deci* de cânt,
Care de undei prindea,
Cam de vină-i apuca
Și la Costea mi-i ducea.
Iar, după cei omora,
Câte *cinci* mi 'tasea,
Nouă grămeși că facea
Lemne 'n prejur le punea,
Foc de *patru părți* le da,
Și cine pe drum trecea.

Corbea (527)

Și pleca pe drumul mare
Cu *trei* ouă roșoare.

— pag. 530 —

Muriau unul, muriau doi,
Mariau *patru-deci* și doi.

— pag. 521 —

Dete o *rotă*, dete două,
Dete, mare, până la nouă.

Badiul (538)

Iar noptea măcelăresce
Cu *cinci-deci* de măcelari
Tot agale și Turei, marî.

— pag. 540 —

Ș-acum dorme într'un rat
Pe *cei* perne răsturnat.

— pag. 541—548 —

Tot cu galbeni venetici
De câte o *sută* și *cinci*.
La casuța mîi ica
Care 'ți pare de nimică
Pafară cu-o *sută* uși,
Și 'n pivnița *mîi* de buți.
Țaind cada la o bute
De vre-o *septe* palme 'n frunte,
Cufa mare ca lua
Și *cinci* oca vin turna.

Velean (550—557)

Vre-o *cinci-deci* de leniceri
Groși la cap, carunți la perî.
Na *cinci* pungi de irmilici
Na *cinci* pungi de gălbănași.

Iorgovan (558—559)

Vre-o *cinci-deci* de leniceri
Groși la trup, carunți la perî.
Un *cate* e priponit

— pagina 575 —

Și cu Turcii se tocmia
Cinci galbeni de cap îi da,
Cinci galbeni de câte *cinci*,
 De cap *două-zeci și cinci*.
 Și *cinci* galbeni că'i dedea,
 Pe un cal încăleca,

— pagina 575 —

Ca'mi făcea
 Strâng în *patru* de mătăsa,
 Stanislav la fund cădea,
Trei zile și *trei* nopți sta.
 Iar, când mare se trezia,
 Și chefua
 Cu ibovnic, *trei* ce-avea.

Doicil (pag. 577)

Nouă coptore de pâni,
Nouă buți pline cu vine
 Și bătlage cu rachiu.

— pagina 578 —

Cu *cinci-zeci* de mânt, de până,
 Și bătlage *trei* cu vin.
 Cu măciucă și cu zale,
 Peste *cinci* mîi de ocale.

— pag. 580 —

Sa'ți arăt pe nunul mare
 De vre-o *cinci-mii* de ocale.

Toma-Alimoș (pag. 589)

Floricele că'i sădia,
 Cu *trei* lacrimi le stropia.

Golea haiducul (pag. 584)

Ca e vâtaf de voinici
 Peste *patru-zeci și cinci*.

— pag. 588 —

Până colo 'n Valea-Rea,
 Cu *trei patru* se'ntânlia,

— pag. 589 —

Cu baltac
Patru 'l facia.

Gheorghelaș (pag. 589)

Sa'mi dai o *sută* de lei
 C'ai ajuns vâtaf de oi

— pag. 592 —

Șapte ani la biruri da,
 dar de grôză.
 Apoi paloșul scotea,
Patru ciosvârți-l făcea.

— pag. 593 —

Alege'mi de-un mielușel
 La *două* oi plecașel,
 Lua juntul ghintuit,
 Plin cu *trei* glionțe d'argint :

— pag. 594 —

Trei zile acolo ca'mi sta,
 La el nimeni se ducea
 De la *trei* zile 'ncolea,
 Beșg Ilie se scula,

Burulén (pag. 594)

Vre-o *cinci-zeci* de cositori
Patru-zeci adunători
 Sa'mi cosêșca fân cu florî.

— pag. 601 —

Sava-i, *cinci-zeci* de voinici,
 Voinici cu cöse lungi:
Patru-zeci d'atunători
 Să cosêșca fân cu florî.
 Eșia, *cinci-zeci*
 brazde, număra
 Dar Burlén, ce făcea
 Al *doilea* ca trăgea.

— pag. 602 —

Mintitel și ghintuit
 Cu *trei* glonți în el d'argint,
 Pe *două* lemre
 Și nu te mai lași de rele !

Isolbocén haiducul (pag. 602)

Ca's voinic eu comănac,
Cu *șapte* poterî mă bat !

— pag. 603 —

Ca's voinic eu comănac,
Cu *nouă* zapeîi mă bat !
Numai o măciucă'i da,
Cinci sute de lei scotea,

Botea (pag. 604)

Până colo 'n Valea-rea,
Cu *trei* poterî se'ntâlnea,
Și după ce isprăvia,
Șapte sute lei îi da
Și la saraci împărția.

Băcul Haiducul (pag. 605)

Șapte pungi făgăduia,
Ori la cine se afla,
Șapte pungi făgăduia,
Dar nimeni nu se afla
Trei beșlii
Și *trei* delii

Moșnegul (pag. 616—622)

Feciorașul s'a mărit
Opt-spre-dece ani a împlinit
Și lui vremea i-a sosit.

Sócra și nora (pag. 623)

Trece-mi ziua
Trecu-mi *două*
Trecu-mi, mare, până la 9
De *opt* ori tot câte *nouă*
Facu-mi *șapte-deci* și *două*.

Milița și Ischreii (pag. 633—634)

Ba frământa turta bună
Tornă viu galbuiu în ploscă
Iea vre-o *șapte-deci* la număr,
Șapte-deci de săgețele
Pentru *șapte-deci* tovarăși.

Ilincuța Sandului (pag. 635)

În caie cine mi-și sînt
Duși pe apă, duși de vînt ?
Vre-o *cinci-deci* de Brăileni
Sai-deci de Turci Gălățeni
Cu *opt-deci* de Țarigrădeni
Și vre-o *sută* Giurgiuveni.

Kira (pag. 647—651)

Două, *trei* sandale
Petru galiōne.
La căreuma mică
Mică și pitică,
Cu 50 de buți,
C'o *sută* de uși,
Butișore dese
D'o *sută* de vedre.
Harapul mai bea,
Și a *treia* dicea
Până ici colea
De *trei* ori vâslia,
În pisc îl isbia,
Șin *două* 'l făcea.
Cinci-deci de becheri,
Trei zile s'o nōpte
Trei zile de vară,
Trei zile de primă-vară.

Nunul mare (pag. 654)

C'o *sută* tot de care
Încărate de covōre.
Șapte buți alătura
Șapte 'n capete punea.
Șapte fete ca'mi gătia
Șapte fete ca'mi scotea.

Nunta lui Iancu Vodă (657—658)

Nouă buți de vin scotea,
Nouă buți în șir punea
Vinurile ca'mparția,
Șapte buți pe la nuntași
Două buți la calarași
Șapte fete ca 'mbrăca

Neguța (pag. 660)

Când li-i cununa,
De *trei* ori așa,
Așa, tot așa,
De *trei* ori dicea
Și mi'l blestema

3. INTREBUIŢAREA NUMĂRULUI

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

Petit Pater

Noste-Segne s'es leuat,
 Per nau crampos es passat.
 Nau Marios a troubat

Traducere :

Notre Seigneur s'est levé.
 Par neuf chambres il est passé.
 Neuf Maries il a trouvé ¹⁾.

Pregario dou Sé

Au noum de Diu me cauchi jou.
 Cinq anjouletz que trobi jou :

Dus as pés,
 Tres au cabes.

Traducere :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prière du soir

Au nom de Dieu je me couche
 Cinq angelots je trouve :

Deux aux pieds,
 Trois au chevet ²⁾.

Pater noster, credo

Quoate libres qu'i a au ceu,
 Quoate tems,
 Quoate candeles d'argent.
 Per aqui s'en ban passant
 Lou Boun Diu e la Bierge Mario.

Traducere :

Quatre livres il y a au ciel,
 Quatre temps,
 Quatre chandeliers d'argent.
 Par là s'en vont passant
 Le Bon Dieu et la Vierge Marie. ³⁾

1) Balade, Tom. V. p. 2, 3.

2) Ibid. p. 26, 27.

3) Ibid. p. 36, 37.

DIN AUVERGNE

*Joli Capitaine**(Puy-de-Dôme)*

À la première ville,
Son amant l'habille
Tout en satin blanc.

À la seconde ville
Son amant l'habille
Tout en diamant.

À la troisième ville
Son amant l'habille
En or, en argent.

À la quatrième ville
Il lui dit : «La belle
Faut nous marier

Nous irons en France
En toute assurance,
Vivre en liberté.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

À la cinquième ville
Son Galant la mène
Sur son cheval gris,

À la sixième ville
Le brave roi de France
Est très réjoui ¹⁾.

4. ENUMERAREA ȚILELOR SEPTĂMĂNEI

a) În poezia populară română

§ 30. Prin enumerarea și numirea Țilelor săptămânei poporul a găsit mijlocul de a concretiza timpul.

Săptămâna este o diviziune sau o măsură de timp cu care mintea noastră e așa de familiarizată, încât și-o închipuie ca ceva concret, așa putea dice chiar material; iar

1) Paul Sébillot Littérature, orale de L'Auvergne. Paris 1898. Pag. 355, 356.

zilele săptămânei sînt părți ale acestui tot, dar părți așa de cunoscute, în cît pentru fie-care din noi ele își au locul lor anumit, la începutul, la mijlocul sau la sfîrșitul săptămîinii, sau acelui tot.

E interesant a se studia ce fel își închipue poporul în mintea lui săptămîna cu zilele ei. De obicei își închipue săptămîna ca formată din șapte dungi sau vârste, din care Duminică e cea mai grîsă și mai luminîsă. *Marți* și *Joî* sînt de asemenea luminîse, însă *Joî* e mai luminîsă de cît *Marți* pentru că *Joî* e mai grîsă, ori mai lată de cît *Marți*. Zilele de post: *Luni*, *Mercuri* și *Vineri* sînt mai întunecîse, mai ales *Vineri* e mai întunecîsă de cît tîtete. *Vineri* însă e și mai îngustă de cît *Mercuri* care de și e mai întunecîsă dar e aproape tot așa de grîsă ori de lată ca și *Joî*. *Luni*, e îngustă cam așa ca și *Vineri*. *Sîmbătă* e destul de lată, dară nu-i nici luminîsă, nici întunecîsă. *Sîmbătă* mai e însă caracterisată prin aceea că e ajun de *Duminică* și un fel de încheere de lucru; de aceea *Sîmbătă* pareă nu prea e și de lucru, ci mai mult o și de cîrpitură sau și suplementară. *Sîmbătă* pareă e și de lucru pînă la amîdă numai de și poți lucra și pînă a doua și, *Duminică*.

În mintea poporului zilele săptămîinii sînt așa de deosebite unele de altele în cît ele formîză părțile cele mai concrete ale timpului. Dăm mai jos exemple de enumerarea zilelor săptămîinii în poesia populară.

Alătura cu enunțarea zilelor săptămîinii socotim la concretisarea timpului și numirile de zile de sîrbători.

Alătura cu acestea pîte merge și enumerarea diferiților sfinți.

Iată exemplele:

Ciula

Joî de dimineța)
Pe nor și pe ceta) p. 60

Colind de linër

Ađi e Sâmbeta,)
Mâne Duminiță)
Sâmbeta trecea)
Și ăia-mă sosia) pag. 63

Plugul

Plecarăm în o sfintă Joî
Măsurarăm și'l ararăm
Joile
vâile
Mercurile
délurile

Femea măritată

Mâncai Vinerea o dată)
Și Sâmbata nici-o dată)
Duminiță ajunai)
Până mi te căpătai) pag. 271

Căntece erotico-bacice

Vară-la

Ba eă nu sint sluga ta)
Mai adastă joile)
Pân' s'or face horile.) p. 336

Cănteci vechi solare și supertițioase

Iovan Iorgovan

Joî de dimineța,)
Pe rouă, pe ceta) 415

Treî lebede

Că sintem trei ăile mari :)
Unaeste Vinerea)
A doua este Sâmbata)
A treia este Duminița) pag. 422

Șerpele

Citi Vineri și Sâmbata,)
Iar când fu spre Duminiță) 439

Balaurul

El că mi-a plecat)
Joî de dimineța,)
Pe nor și pe ceta) p. 444

Mauolea

Joî de dimineța,)
Pe nor și pe ceta) 460

Cântecul Zaveriei 1821—1822

Joî, Joî, Joî,)
Săracii de noi,)
Că ne duce ca pe boi,)
Și ne tae ca pe oi)
Săracii de noi.) pag. 488

Fulga

Intr'o Joî de dimineța)
Mult e ceta)
Negurêța) p. 509

Corbea

Foică de cicore)
In ăi de inta Joî Mare) 527

Vêlcăn

In sfinta ăi a Vinerei)
Pe luciul Dunărei) 550

Iargovan

Pe lucișul Dunărei,
In ăia sfintei Vineri

Burulên

Foierde isma creța,)
Când pe Joî de dimineța,)
Cam pe ioua, cam pe ceta) p. 600

Căntece eslice

Moșnegul (pag. 616)

Foică viorea,
Iată, mare, se'ntâmpla

<i>Că Sâmbătă</i>	<i>Și mi'î sciû purta</i>
<i>'l Logodia</i>	<i>Rar la Țile mari,</i>
<i>Duminică</i>	<i>Țiua de Ajun</i>
<i>'l Și nuntia</i>	<i>Țiua de Crăciun</i>
<i>Luni uncropul</i>	<i>Și-a de Boboteză</i>
<i>Că'î cânta</i>	
<i>Mărți acasă mai Țedea</i>	<i>In Corbea (pag. 532)</i>
<i>Firman Mercuri îi sosia</i>	<i>In Vinerea ouelor</i>
<i>Joî la ôste că'l pornia</i>	<i>Dinaintea Pascelor.</i>
<i>C'a intrat Tătărimea,</i>	
<i>Numiri de Țile de sêrbători</i>	<i>În Golea (pag. 584)</i>
<i>In colind de însurat (pag. 81)</i>	<i>In Joia Joî-marilor</i>
<i>Cîorapi albișori</i>	<i>In Vinerea ouelor</i>
<i>Pantofi gâlbiori</i>	<i>In Sâmbeta Pascilor.</i>

4. ENUMERAREA ȚILELOR SÊPTÊMÂNII

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Par un jour de Dibès-Sant,
Noste-Segne s'est bist en crouzt.
Sa praubo mai que lou cridec :
— «Las ! Moun hill, que bous èi-jou hèit ?

Traducere :

Par un jour de Vendredi-Saint
Notre-Seigneur s'est vu en croix.
Sa Pauvre mère lui cria :
— «Las ! Mon fils, que vous ai-je fait ? »

Au Lleit (Au Lit)

Quant me couchi sur la dreto,
Còm lou petit Jèsus hasèuo,
Prengui lou Boun Diu per moun pai,
La Sento Bierge per ma mai,
Lous sentz per mous amics.

Traducere :

Quand je me couche sur la droite
Comme le petit Jésus faisait,
Je prend le Bon Dieu pour mon père,
La Sainte Vierge pour ma mère
Les saints pour mes amis. 2)

1) Bladé Gascogne. Tom. V. pag. 80, 81.

2) Ibid. pag. 62, 63.

5. EXPRESIUNI FRAȚIONARE

a) In poesia populară română

§ 31. Ori-ce cuvint pus pe lângă altul mai substanțial, se-
vesce a-l determina pe acel mai substanțial și a-l face mai
plastic ori mai concret *Neculai Cbiorn* e mai plastic de
cât *Neculai*, *trei calici* e mai plastic de cât *calici*, *jumătate*
de porc e mai plastic de cât *porc*.

Sint un număr de cuvinte care exprimă defecte in
plus sau în minus, ca *știrb*, *colțat*, *chel*, *bubos*, *chelbos nă-*
sos, precum și expresiunile de *jumătate*, *a atâtea parte* și
termenul de *intreg*; acest fel de cuvinte au o deosebită
putere de a concretiza.

Din toate aceste feluri noi dăm aci mai jos numai e-
xemple de expresiuni fracționare. Iată :

Colind de preot (pag. 41—12)

Ca să'î erte din păcate,
Din păcate *jumătate*
Din greșeli a *treia parte*.

In jocul păpușilor (pag. 120)

Trei lei și jumătate

Haiducul

Foe verde trei granate
Trecuî Oltul *jumătate*

Cântec de dragoste (pag. 326)

Căci d'un an și *șapte luni*
Mă porți puică cu minciună.

Fulga (pag. 510)

Oișorele aduna
De pe urmă le mâna
Și din toate că-mi rapia
jumătate
a *treia parte*

Doicil (pag. 577—579)

In sat marele sêrbese,
Jumătate românească
D'a *treia parte* turcesc

De căud eî m'am bolnăvit
De *șapte ani și jumătate*
Că-măcauți di și nopte

Cătându-te di și nópte,
Șapte ani și jumătate

Toma Alimoș (pag. 583)

Da'îi mânia la o parte
Și bea ici *pe jumătate*

Îi da plosca haiducescă
Pe *jumătate* s'o golăscă.

Moșnegul (pag. 616)

Dupa mine să'mi oftați
Și mereu să m'așteptați
Novi ani și jumătate
Cu credință și dreptate

Marcu Vilăzul (pag. 664)

Marcu dacă mi-l lua
Și la gură mi-l ducea
jumătate că m'l bea
Pe loc se cutremura.

b) In Poesia populară străină

§ 32. In textele de care dispun, n'am găsit exemple destul de potrivite. Totuși cred că și în poesia populară străină trebuie să fi existând *expresiuni fracționare*, întrebuintate ca mijloc stilistic pentru concretizare.

6. EVALUĂRI TOPICE

a) In poesia populară română

§ 33. Cum prin enumerarea Țilelor săptămânii poporul concretizează timpul, așa prin evaluări topice ori prin numiri de localități concretizează spațiul.

De aceste concretizări e nevoie adese ori în poezie, mai ales în poesia lirică, pentru a servi ca termeni de comparațiune pentru evaluarea unui sentiment. De pildă, în cântecul: *Arde foc în București*, se descrie un foc grozav pentru a se înțelege puterea unui foc de dragoste, pe care nu-l poate potoli de cât iubita. Iată cântecul :

Arde foc în *București*
Merg scânteele 'n *Popesci*
Și dogorea la *Plăești*,
Iar lumina'n *Câmpina*
La Cucóna Zoița.
Arde focul și se'ntinde
București nu s'aprinde
Numai inima'mi cuprinde
Și cu flacăra o încinde.
Arde focul mă încinge
Șapte *județe* nu'l stinge
Nici scripcarul cu scripea
Nici cobzarul cu cobza
Numai puica cu gura
Îi potole arsura.

Tot pentru concretizare poporul întrebuintează și nume proprii de persoane, cum aci e numele de cucóna Zoița,

Așa sînt și numele de *Fălciu*, *Golca*, *Corbea*, *Chira*, și altele.

Iată încă vr'o câte-va exemple unde se întrebuintează numiri de localități.

In *Trei Lebede* p. 421

Târg frumos n'am mai vădut
 Târg frumos ca'n *Târnova*
 Vestit pâna'n *Cladova*
 Că e *Târnova* cetate
 Cu trei turnuri ferecate.

In *Holera* p. 433

Valcul mare, de'mi vedea . . .
 Calu-afară ca'si scotea . . .
 Deșeuat p'ncăleca
 Cararuta apuca
 Și mergea, mare, mergea,
 P'en'la Nistru c'ajungea

In *Șerpele* p. 439

Colo'n sat la Cătrunesci
 Și colo la Andrăsesci.

In *Dobroșan* p. 473

In oraș în *București*
 In curtea lui Mihnea-Vodă
 Nimerit'a
 Poposit'a
 Mare, trei moșnegi bătrâni
 Unul e din *Burdușani* . . .
 Altul e de la *Cegani*
 Al treilea din *Lupșani*.

In *Radu Calomfirescu* p. 477

In susul *Piteșcilor*
 D'asupra *Petrescilor*
 'N lunca *Călinescilor*
 Și-a *Calimănescilor*.

De asemenea In *Iancu Moruzi* p. 483 ; in *Fulga* p. 509. In *Gelip Costea* p. 513 ; In *Corbea* p. 528 și în alte multe locuri.

Bolbocén haiducul pag. 604

De se ducea pomina
 de la Râmnicul Sarat
 dincolo de Calafat
 și'n Braila pe uscat
 de Vasile Bolbocénu

Milu Sglobiul pag. 499

Din țara Moldovei
Până'n susul Vrancei
mai sus
la Cobia
mai jos la Vlasia

6. EVALUARIILE TOPICE

b) În poezia populară străină

§ 34. În textele de care dispun, n'am găsit exemple potrivite, cred însă că trebuie să existe și în poezia populară străină acest fel de mijloc pentru concretizarea spațiului.

c) Caracterile particulare privitoare la formă și la fond

§ 35. Caracterele acestor poezii prin natura lor ajută cași forma să fie atrăgătoare și fondul să se pună în evidență ; sau făcând parte din fond ajută forma, ori făcând parte din formă ajută fondul.

Unele din aceste caractere sînt, însă, comune poeziei populare române și celor străine, iar altele sînt particulare numai poeziei populare române.

Vom face observările trebuitoare asupra fie-căror din aceste caractere, la rîndul lor.

A. CELE COMUNE

1. ÎNTREBĂRI DESCRIPTIVE

a) În poezia populară română

§ 36. Când întrebăm, întrebăm un anumit ton. Tonul cu care întrebăm e cu totul deosebit de acela ce îl întrebăm când povestim. Tonul întrebător ne atrage atențiunea sa și de a căuta să dăm răspuns sa și de a asculta ce răspuns va da altul.

Acastă proprietate a tonului întrebător face pe omni să întrebuințeze acest ton, căutând să-l utilizeze și acolo unde propriu-șis n'ar fi loc de întrebare. Mai a les în descripțiuni, care pot câte odată să fie prea lungi și nu destul de interesante, se întrebuințază tonul întrebător sau întrebările. Așa întrebuințază poporul întrebările descriptive în poesiile sale. Și poporul chiar face multă întrebuințare de forma întrebătoare pentru că și are mai multă nevoie, fiind că poesia populară fiind orală și cu totul nestabilă ori fugitivă, are nevoie de un ajutor care să atragă mereu atențiunea să nu se pîrdă nici un cuvînt.

Tonul întrebător sau întrebările descriptive se întrebuințază în literatura populară a tuturor popoarelor și este un caracter nu numai al versului ci și al prosei. Aci noi însă urmărim numai întrebările descriptive din poesia populară, sau mai bine șis, numai întrebările descriptive din versurile populare.

Iată un număr de exemple din colecțiunea G. Dem:

Colind ds tinër

Ce 'mî e sus pe lângă cer?)
Din gurișă ce-mî grăia?)

Bolezul (pag. 23)

Cine 'mî șede în el?
Vorba ce l-era?

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Cine șede 'n el?

Christos, Crăciun și Sf. Ión (p. 25)

Dar ce mî-a visat?
Cine 'mî șede 'n el?

Christos și Apostolū (pag. 28)

Da 'n cap ce 'mî punea?

Colindul lui D-deū (pag. 29)

În riū de vin cine mî-se scaldă?

Colindul Archangelilor (pag. 33)

De departe ce 'mî vedea?

Tóder Diaconul (pag. 36)

Măre ce 'mî facea?

Colind pentru familie (pag. 39)

Dar în pórtă cine 'mî șede?
Și din gură ce 'mî grăia?

Colind de feréstră (pag. 40)

Porumbelul ce 'mî făcea?

Colind de păstor (pag. 41)

Dar merézul unde l'a pus?

Colind de preot (pag. 41)

Dar în el ce mi se vede?
La ostrov cine că 'mî vine?

Colind de viléz (pag. 52)

Dar pe unde datu 'mî-aû:

Colind de viléz (pag. 53)

Dar pe acolo cine 'mî vine?

Ciula (pag. 59)

Ce te 'ntristezi?
Si mereu oftezi?
Dar pe Olt cine vine? } 67
Dar în légân cine şede } 67

Colind de tinér (pag. 62)

Calul cum îşi îngrijesce
Şi cu ce-l îngrijesce?

Colind de flăcău (pag. 64)

Cine îşi hrănesce?
Şi-sî îngrijesce?

Sandul (pag. 69)

Ce ţi-e calul asudat?
asudat şi ne-adăpat?
Ai gonit ori te au gonit?
ai gonit ori ai fugit?

Colind de tinér neinsurat

Hora mândră se spărgia } 73
iar cutare cum pleca? } 73

Radul (pag. 73)

Stavile cine le bate
iar în légân cine şede?

Radul (pag. 74)

Cine 'n lume s'ar afla?
pe murgul d'ar devăra?

Colind de insurălei (pag. 77)

Dar în pat ce-î aşternut?
Covor verde de mătase
Capătăi ce mi-este pus?
Este o pernă pestricioră
Dar ia pat cine 'i culcat?

Colind de flăcău (pag. 80)

Cine 'n lume s'o afla?
S'o afla şi adevăra
Merii de mî-o săgeta?

Leagănul (pag. 83)

Iar cutare de audia
Ce răspuns îi trimetea?

Colind de insurat (pag. 78)

Dară danţul cine 'l trage?

Viclem (pag. 104—105)

Dar cine va cuteza
Unul dintre Istrailiteni
Capul a le sfărma
Puternicilor Viteni?
Dînsul domnul domnitor
Dînsul craiul erailor
Împăratul 'mpăraţilor?

Vasilea (pag. 135)

Sus sint înalte mănăstiri
Mănăstiri
Nalte zidiri
Iar în ele cine şede?
Şede maica şi cu fiul
Şi 'mî judecă pe Siva
De ce 'mî eşti așa grasa
Şi frumoasă?
Întrebând'o, ispitind'o
Ce a bătut şi ce a mâncat
De-are trupul așa 'ncălcăt?

Orație de nuntă

Cu ce trăba mare } 106
Aţi venit la noi? } 106

Ce mă 'ntrebați d-văstra
 În grab de venirea noastră ?
 Ce este această mulțime ?
 De ținut ochi și gură cască ?
 Și se tem că le mănâncă ?
 Dar ce, nu descălecați (172).

Orație de peșit (pag. 172)

Cum trăiți, cum vă aflați

Orație de nuntă

Dar ce umblați,
 Ce cautați ?
 Ce umblăm
 Ce căutam
 Cine sînteți d-văstră
 Să ne luați
 Sama noastră ?
 În ce voia vă aflați (176).

Rugăciuni de copii către sf. cruce.

Demoni răi, neînblânziți
 Pentru ce 'mă ispânziți

Ruga (pag. 273)

Ș'acolo ce 'mă audia ?
 Ș'acolo ce imi vedea ?

Dorul greu (pag. 277)

De ce m'ai îmbetrănit ?
 Ca să știu să te jălesc

II Doine (pag. 280)

Copilașii, mici
 Copii mărunței
 Ca bobul de mei
 Ce ar fi făcînd ei ?

Năiță (pag. 288)

Frunză verde de măr dulce
 Pe Nae la grôpa îl duce.
 Iar de plâns cine mi 'l plînge ?

Iancu Jianul (pag. 291)

Din creștet până 'n pămînt ?

Hoțul de cui (pag. 299)

«Spune, spune, puîu de cuc
 «Căișorii und' se duc ?

Militarul (pag. 300)

Murgul meu cui să rămîi ?

Sărutatul (pag. 309)

Fôe de sulfina,
 Cine 'mi tot suspina
 De-vale 'n grădina :

Cîntece bachice (pag. 329)

Fôe verde balaboii,
 Ce cați Barbule la noi ?
 Aă nu sînt fete la voi ?

Fôe verde balaboii
 Iar vii, Barbule la noi ?
 Ce, nu sînt fete la voi ?

Barbul (pag. 329)

Barbule din Răsuceni,
 Ce cați la noi în Strâmbeni ?
 Ce cați Barbule la noi,
 Ori nu-s fete pe la voi ?

Barlacul (pag. 330)

De dor de inimă rea
 El în cărciumă intra
 Și la bătura bea
 Și din gura ce țicea ?

Ungurul (pag. 334)

Ungurene vreme rea
 Ce-ai catat în țara mea
 De mi-ai scumpit făina
 De mi-ai mîncat slămina ?

Nașul și finul (pag. 334)

Bă-te crucea de fine,
 Dar-ce avea țonța cu tine ?

Fata uilă (pag. 337)

Cine naiba să te iea
C'o buza de cincî oca?

Nișule de la Munteni

Foicică trei coceni
Nișule de la Munteni,
Ce-ai cătat la Moldoveni? } 2
} 3
} 4

Toboșanca (pag. 339)

Cu ce sburător te-ai prins
Ochișorii de ți-ai stins?
Cine mi te-a sărutat?
Buzele de ți-a mușcat
Cu ce tinăr te-ai iubit
Fața de ți-ai vestețit?

Craiu (pag. 339)

Fôe verde ș'o lala
Ce cați neică pe șosea?

Variantă (pag. 340)

Verde fôe păpalau RCU Cluj / Central University Intra
Ce cați mândră pe colnie?

Nașa și finul (pag. 342)

— Frunză verde lemn uscat
Nu ți-o fi, tîne, pacat?

Piteșténchii (pag. 343)

— Garofița din Pitești,
 albă ești,
 frumôsa ești,
În lume cum mai traiesci!

Cucul (pag. 344)

Ce te plimbî pe batătura
 ă nu ți-e inima bună?

Cucul (pag. 345)

Dar din cântec ce 'mi cântî
Și din gură ce-'mi spunî?

Cucul (pag. 347)

Cucule, unde ai ernat?
De mâncare, ce-ai mâncat?

Păsărică 'naltă, 'nvolta,
Ce mi 'ți stai tristă la pîrta?

Șerpele (pag. 440)

Pîn să scôta ce să bea
Până ce setea și-or tăia
Ochiș-și negrii de-arunca
Și când colo ce-'mi vedea?

D'alei neică neiculița,
Cu ochiș mici de șerperița
Voinicel cu chip draguș
Dintre furcă, dintre puș
Ce 'mi stai neică tolănit
Cu fața spre răsărit?

Ochișorii de 'și arunca
 Pe năgarea
 cîmpului
 Spre resarea
 Sorelui
Într-acolo ce 'mi vedea? } (pag. 442)

Balaurul (pag. 442)

Fôe de-alunica
Cine se 'ntuneca
Iot de dimineța
Pe-nor și pe ceta?

Focul de 'mi zăria
frigărea lua
La foc că mergea
Și se apropia
Dar când ajungea
Ce grôză vedea?

Voinic tinerel
Nalt și subțirel
Ce te socotesci
Și mă tot privești
Țiind frigăruica
De fript păsăruica?

Voinic tinerel
Nalt și subțirel

Strain și bogat
De arme înțesat
Ce asmuți țoimeii
Și ogăreii?

Brumărelul (pag. 450)

Voinicelul mi-o privia
Somnul dulce cum dormia
Și mereu se tot gândia
Și mereu se socotea
Ș'o deștepte în grab, aă ba?

Nunta unde mi-o făcea
Hora unde mi-o învêtea?

Brumarul (pag. 453)

D'alei tinăra Domnița
Cu flori galbene 'n cosiță
 firlei fată
 ori nevasta
 ori dină
Din cer picată?

Dar tu cine să fii ôre
Voinicelule călare
Alb ca fulgul de ninsore?

Manole (pag. 460)

Notas
 purcaras
Ce mi 'i răspundea
Porcii tot pazind
Murmura întorcând
Nu cum-va ai vădut?
Pe unde ai trecut
Un zid învechit
De mult parăsit?

Radu Calomfirescu

In susul Pitescilor	} (pag. 477)
D'asupra Petrecilor	
In lunca Călinescilor	
S'a Calimănescilor	
Sore mândru a răsărit	
Ori florile aă înflorit?	

Lancul mare (pag. 482)

— Dintre cinci-șecî de agale
Dintre cinci-șecî de pașale
Care 'mi este lancul mare?

Cîntecul Brăilei

Săraca Braila noastră,
Cine o sa te stăpînescă?

Bătăia Ruso-Maghiară din 1884
(pag. 489)

— Frunza verde lenin uscat,
Unde 'i drumul la Banat
Cu Ungurul sa mă bat?

Frunza verde măr salcîu,
Unde 'i drumul la Sibiu
Unde a fost bataia întâiu?

— Foicica calțunaș,
Ungur, ungur, unguraș,
 Fața de trandafir
La Muscal de ce te lași?

Foicică ș'o lălea,
Ungurul, daca vedea,
El din gură ce 'mi șicea?

Cîntece haiducesci

Mihul Sglobiul (pag. 496—500)

Pe la meș de noapte
Ce frunza de bate
Cu flori de mörte?

Mihul se trezia
Și ce mi 'i șicea?
— Murgulețul meu,
Calișorul meu
De ce mi-ai cotit
Și te-ai poticnit?
Ia spune 'mi ce 'ti pasă
Și ce mi te apasă

 Aă șeaua
 Ori zăua
Ori dalbe plocate
Ori scumpele arme,
Ori trupșorul meu,
Ți se pare greū,
Că 'i necunutat
De nimic stricat?

Calul Mihului
Fiul codrului
Să mōra de sete

Si de erva verde ?
Murgul d'audia
Se cam ruşina
Şi ce mi 'i dicea ?

Nu sciū ca-i unul Mihul

Sglobiu!
Frata ca leul
Şi văr cu goimul ?
Mihul se treăia
La ei se uita
Şi ce le graia ?

Stefan Vodă (pag. 500—503)

— Dar tu, suriōra mea ?
Neica nu te asculta !
La mine de ce ai venit ?
Aū haine ū-ai ponosit,
Aū Vodă mi te-a gonit,
Aū ūie ū-o fi sosit
Vremea de casatorit ?

— D'alei suriōra mea,
Nu sciū cā-s bōla de drac
Şi viū Domnilor de hac ?

— Spune-mi mie, flacataş,
Spune 'mi mie, ciobanaş,
Sciū tu drumul
Codrului
Până la fagul
Miului
Miului
Sglobiului,
Miului
Hatducului ?

La fag, mare d'ajungea,
Fagul de 'i-l arăta.
Ce vedea se spăimânta.
Ca Miul ce mi 'şi facea ?

Corbea

Maî aprōpe se dadea,)
Ma-sa ce mi 'i răspundea ?)
Suflet parcă 'i maî venia)
Şi din gură ce 'i dicea ?)
Muma Corbi se 'ntorcia)
Şi la curte ce 'mi gasia ?)

p. 528
p. 530 p. 85
p. 530 p. 85
p. 530 p. 85
p. 530 p. 85

Maî aprōpe ca venia)
Şi din gură ce graia ?)
Tapa cā si-o alegea)
Apoi, mare, ce 'mi facea ?)

Badiul

Şi 'mi căta, cât imi căta)
Ei de cine 'mi întreba ?)
Dar căsul ce 'mi facea)
Dintre Turci se alegea)
Iar acolo ce vedea)
Pe Neculcea mi 'l gasia ? (p. 539)
Badiulă de 'l vedea)
Badiulă ce 'mi facea ?)
Apoi mare ce 'mi facea ?)
Mana pe cofă puneu)
Slobozenie ca 'i da)
Şi Neculcea ce 'mi facea ?)
Apoi Badiul ce facea ?)
Mana 'n paloşe puneu)
Iar Neculcea ce facea ?)
Bună ziua ca 'şi lua)
Şi cu ea se sfătuia)
Apoi mare ce 'mi facea ?)
Foe verde ş'o lălea)
Apoi Badiul ce 'mi facea ?)

Vâlcan

Dar într'insul cine 'mi şede)
Când p'o rāna, când pe cōte)
Pe corōre verăi culcaşi)
Şi de arme încărcăşi ?)
Nedea, mare, ce 'mi facea ?)
Pe Vâlcan il parasia)
Vâlcanes' se deştepta)
Şi, când colo, ce vedea ?)
Iar mândruţa ce 'mi facea ?)
Bine vorba nu sfârşia)
Şi Vâlcan ce imi facea ?)

Iorgovan

Dar înăuntru cine şede ? (p. 558)

Stanislav (pag. 574)

— Bună ziua, babă grasă,
Chip ales de jupânese :
Nu ți-e slăcaiașu-acasă ?

Doicil (pag. 578—579)

Au haine
C'at fi dorit
Si florî
Ai fi ponosit
Ori ție că ți-a venit
Vreme de căsătorit,
De ești tristă și oftezi,
Din ochi negrii lacramezi,

Toma Alimoș (pag. 582)

Ochi negrii de 'și arunca,
Peste câmpuri se uita
Și departe ce 'mi zăria ?

— D'alei Toma Alimoș,
Haiduc din țarn de jos,

Nalt la stat

Mare la stat

Pe la mine ce-ai cătat ?

Manea stânga

Iși întindea

Să ție ploșea

Și să bea

Iar cu dreapta

Ce 'mi făcea ?

Foicica micșunea

Vreme multă nu trecea

Și pe Toma îi ajungea

Mortea negră, mörtea grea,

De pe cal descălica

Ochiul

Se 'mpăjeșea,

Capul

I se învîrtia

Și 'n des codru se pleca

Iar din gură ce 'mi grăia ?

(pag. 584)

Gheorghelaș (pag. 593)

— Ba ție dău, pre legea mea
Că nu am pe nimenea

Dar asară, pe 'nserat
Mânătorul ce-a făcut ?

— Fôe verde crăci de teiū,
Legea ce 'n'af, Macoveiū,
Cin' te scôse 'n ochi-mei ?

Dilele tale

Sfârșite

Păcatele mele

Multe

— Ți ieau calul, îți ieau oile,
Și 'ți scurtez și dîlele
Că scii ore, au nu scii
Că 'n Ghisdita mă gasii ?

Burulean

Fôe verde Isma crêța
Când fu Joi de diminêța,
Cam pe rouă, cam pe cêța,
Cađui lui Burulean grêța,
Și grêța de diminêța
È scurtare de viața.
Iar el măre, ce 'n'af făcea ?

(pag. 600)

— Multă vreme nu trecea

Cêsul prânzului sosia

Cositorii înceta

De cosit nu mai cosia

De mămăligă că 'mi punea ;

Alți luleșua

aprindea,

La umbră mi se culca,

Iar Burulean ce 'mi făcea ?

(pag. 601)

— Burulene, om ciudat

Io prin sat

Nici nu ți-am dat,

Pui de gaini nu ți-am luat :

De ce dar m'af injurat ?

(pag. 602)

Bolbocean Haiducul

Fôe verde ș'un pelin
La cărciuma lui Calin
Bolboceanul bea la vin :

Fôe verde de susaiû
 Bea cu Creţul
 Neculaîu ;
 Ş'apoi verde de hameşu
 Bea cu tinêrul
 Mateiu
 Bea vinul
 Cu vedriţa
 Rachiul
 Cu ploschiţa.
 Dar maică-sa ce 'mî graia,
 Şi din gură ce 'î dîcea ?
 (pag. 602—603).

Busuior

Potera îl înconjura
 Potera mi 'l cauza
 Ca să 'i scurteze viea
 Dar Busuioc ce făcea ?
 (pag. 605).

Băcul Haiducul (pag. 605).

Foicică de pe lac
 Cine 'mî sue la cerdac
 Mai în jos de Tarigrad ?
 Înălţatul de împărat
 De erî nôte s'a sculat.

Moşnegul pag. (616).

Foicică ş'o lălea
 Moşul, mare, ce făcea ?
 Un pahar de vin lua
 Cu vin negru că 'l umplea
 Şi mesenilor dîcea :

Dăspărşirea (pag. 622).

Iar Ghencea
 Ce 'mî făcea ?
 Nevestica îşi sâruta
 Două lăcrămî îi lăsa
 Dîna bună că-şi lua.

Începuta Sanduluî (pag. 635).

În caic cine mi-şi sint
 Duşi de apă, duşi de vînt ?
 Vr'o cînci-deci de Brăilenî

Séi-deci de Turci Galaţeni
 Cu opt-deci de Tarigrădeni,
 Şi cu o sută Giurgiuveni
 Adunaţi de beşlêga
 Beşlêga de Oréva.

—
 Dar ce e, ce s'a întimplat
 Lumea de s'a adunat ?

—
 Săndulêsa ce 'mî făcea (p. 637)

Înceea Săbîncea (pag. 639)

Dară Înceea ce 'mî făcea ?
 El din gură 'î răspundea :
 — Alei, soră Stăncuţa,
 — alei soră draguţa
 Afară mă îmboldia frica.
 În casă nu 'mî-e nimica !

Domestice. Kira

Dar cine le 'ncarca ? (p. 64).
 Până le 'ncarca.
 Vinul unde 'şi bea ?
 Vin cine 'mî vindea
 Şi 'mî Cărciumăria ?
 Kira'audia (p. 648)
 Ce mi 'î răspundea ?
 Dinu ce 'î graia ? (p. 650).

Nunul mare

Şi fata de unde o îea ? (p. 653).
 Fôe verde ş'o lălea
 Cu ce nuntă şi-o nuntea ?
 Nunul mare ce 'mî făcea ? (p. 656).

Nunta lui Iancu-Vodă

Dar fata de unde o îea
 Linu, mare ce 'mî făcea ?
 Iar din gură ce 'mî dîcea ?
 Şi din gură ce 'mî graia ? (p. 657).
 Dar naşu său ce 'î dîcea ?
 Şi din gură ce 'mî dîcea ? (p. 658).

Nega

Intr'însa cine se vede ? (p. 660).

	<i>Drăguța înșelată</i>	<i>Tudorel</i>
In ea cine șede? (p. 661).		Tudorel ce mi 'și facea? (p. 668).
	<i>Neguța</i>	Ce țară dorești? (p. 671).
Dar Neguța ce făcea? (p. 662).		Ce țară poftesci?
	<i>Nepasta rătăcită</i>	Țara ungurască
		Șaŭ țara Nemțescă?
		Tudorel ce mi 'și facea? (p. 672).
		Socră-sa ce 'i răspundea (p. 674).
Și din gură ce-i țicea? (p. 663).		Și din gură ce 'i țicea?
	<i>Marcu Vîțezul</i>	<i>Tudorel</i>
		Dar cine mi le-a cludit? (p. 675).
Și ea, mare, ce 'mî făcea? (p. 664).		Dar unde cărcumăria?
Și cu vorba ce 'i țicea? (p. 665).		
Și din gură ce 'mî țicea? (p. 666).		<i>Juganii</i>
Sluga, mare, ce 'i țicea?		
	<i>Marcu Vîțezul</i>	D'unarcan mi 'și impletia (p. 688)
		Și din ce mi 'l tot făcea?
Dar la masă cine șede? (p. 667).		Și ei, mare, ce 'mî lingea? (p. 689)
Cu paharul cin le da?		Atunci, mare, ce făc ea?
Ea, mare, ce mi 'și făcea? (p. 667).		Foicică colilie (pag. 690)
Sluga, mare, ce 'mî făcea?		Cine 'mî sbôra pe câmp ie?
Dar la urmă ce făcea? (p. 668).		Moș Drăgan ce mai făcea? (p. 691).

b) In poezia populară străină

§ 37. In textele pe care le am la dispoziție nu găsăsc exemple destul de potrivite, pentru că și poeziile in care le găsesc nu sint drept populare. Eă sint convins însă că *întrebările descriptive* exista în toate poeziile adevărat populare.

Nu caut numai de cât a găsi acum exemple in poezia străină pentru că lucrarea de față are de scop mai mult de a anunța unele lucruri de cât de a le trata aprofundat.

In trecăt putem cita ca exemplu de întrebări descriptive, mai multe locuri din bucata : *Liebesprobe*. 1)

1) Des Knaben Wunderhorn von Armin, und Clemens Brentano, Berlin Erster Theil. p. 70,71.

2. REPETIȚIA FORMULELOR

a) In poezia populară română

§ 38. Numim formulă o grupă de cuvinte care se repetă de două sau de mai multe ori în aceeași bucată de poezie și chiar de prosă.

Formulele fac mai multe servicii : se întrebuințază :

- a) Ca mijloc de recapitulare,
- b) Ca conjunctive sau legătore,
- c) Ca atributive.

Ca mijloc de recapitulare formulele servesc a reaminti ore-cum ceea-ce a fost vorba mai înainte. Reamintirea acesta însă, a ideilor de mai înainte pe lângă ideile nouă de acuma, servește ca un fel de legătură și ast-fel formula devine conjunctivă.

O formulă poate fi numai recapitulativă sau numai conjunctivă sau și amindouă deodată și acesta e cazul cel mai obicnuit.

In vorbirea obicnuită și în frasă, poporul face legătura prin repetiția unor vorbe, de pildă :

Iar când ridică ochii în sus iaca'l *vede pe Smeu*. Iar după ce'l *vede pe Smeu*, merge tot înainte..... și când ajunge aproape de dinsul, atunci ȃice : *acuma ce-o da D-ȃeu*. Iar după ce ȃice *acuma ce-o da D-ȃeu*... etc.

Aci vorbele : *vede pe Smeu* și *acuma ce-o da D-ȃeu* servesc ca legături.

Când formulele cuprind însușiri de ființe ori de lucruri, atunci sint atributive.

Iată formule din colecțiunea G. Dem. :

Repetiția formulelor se găsește și în poezia celorlalte popore.

Colind de tinër (pag. 20).

Cântători	}	de 2 ori
Luceferi		
Ispititor		

Colind de om cu trei feciori (p. 22).

Trimisese	}	de 3 ori
Adusese		

Colind de bătrân (pag. 30).

Scaldă-se	}	de 5 ori
Baiază-se		

Colind de voinic străin (pag. 46).

Voi slugă de domn	}	de 2 ori
drăpă		
și înțelepă		

Colind de tinër anume Ion (p. 49).

Dă-mi'l taică, dă-mi'l	}	de 2 ori
Dă-mi'l maică, dă-mi'l		

Colind de oștén (pag. 55).

Pasci, murgule, pasci	}	de 2 ori
Pasci să mi te'ngrași		

Bicleim (pag. 107).

Poruncă prea înalte	}	de 10 ori
Imparate		

— pag. 108 —

O ȕei ai ȕeilor	}	de 2 ori
Ai cărturarilor		
Ai Saducheilor		
Și ai fariseilor		

— pag. 110 —

Am umblat	}	de 4 ori
Am cercetat		

— pag. 112 —

Ce-î aȕi de la mine	}	de 2 ori
Să nu ȕă de la tine		
Și să nu mai scie nime		

— pag. 115 —

Am umblat	}	de 2 ori
Am cercetat		

Restriștea (pag. 280).

Frunză verde foî de nuc	}	de 2 ori
N'am o cale să mă duc		
Să mă duc din acest loc		
Că e loc făr de noroc		
Și o siliște		
Făr de triște		

Mă miram (pag. 303)

Mă miram, puică miram	}	de 2 ori
Mă miram de ce slăbiam		
Și pricina n'o gasiam		

Marișca din Ploeshi (pag. 316).

Albă ești	}	de 2 ori
Frumosă ești		

Sorele și luna (pag. 410).

Lumea 'n lung și lat	}	de 2 ori
Țara românească		
Și moldovenescă		
Lungiș		
Curmeziș		
Măre, nouă ai		
Tot pe nouă cai		

Iléna Simziana

Dómna florilor	}	de 5 ori
Și a garófelor		

Iovan Iorgovan (pag. 419).

Iovan Iorgovan	}	de 3 ori
Fecior de Rimlén		

Trei lebede (pag. 422)

Cu capul de diamant	}	de 3 ori
Și cu ochii de smarand		

Oia năstrăvană (pag. 435).

Oița, oița	} de 2 ori
Oița plavița	
Oița bălana	
Cu lăna bărsana	

Sa le mai spu'i iar
De n'o fi 'n zadar
Sa le spu'i așa
De te-or asculta

Strunga oilor	} de 2 ori
Jocul mieilor	
Dorul băcilor	

Șarpele (pag. 43).

D'alei neică frațiori	} de 2 ori
D'alei neică vinatori	
Ce grea sete m'a coprins	
Inimiôra ca mi-a încins	

Frunđușița măr sălcii	} de 2 ori
Frațiorul mijloci	
Și din fire cam șgobi	

Frațiorul cel mai mic	} de 2 ori
Cel mai mic	
Și mai voinic	
Ce-i cu statul de copil	
Iar cu sfatul de bătrân	

Trecu un cés, trecu două	} de 2 ori
Trecură până la nouă	

El pe loc ce-a ascultat	} de 2 ori
Jumătate e 'mbrăcat	
Jumătate desbrăcat	

Ba căpestre mi-a nădit	} de 2 ori
Frii de frii a tot lungit	
Ca un lanț a închipuit	

Mai voinicule draguț	} de 2 ori
Dintre furcă dintre puț	
Ce e nu-mi prea pare bine	
Ca vîd neică nu mai vine	

Proeletul dacă-l aușia	} de 2 ori
Proelet, mare, zimbia	
Ca lui bine că-i părea	
Fata i se înveselia	
Ochii 'n cap îi strălucia	
Limba i se deslega	
Și din gura mi-i dicea	
Vorbă dulce-i răspundea	

Balaurul (pag. 444).

Délul Piscului	} de 2 ori
Codrii Nistrului	
Câmpii Leșiei	
Și-ar Șovedriei	

Voinic tinerele	} de 2 ori
Nalt și subțirel	

Frigarea găsia	} de 2 ori
Pasăria scotia	

Șoimi că trimetea	} de 2 ori
Ogar	
Asmușia	

La sôre sclipind	} de 2 ori
Ca focul lucind	

Un tinăr Hușan	} de 2 ori
Pui de Moldovan	

Pasa de mē scôte	} de 2 ori
Din gura de șerpe	
Din sudori de môrte	
Ca te-oii prinde frate	

Ia lasă drumul	} de 2 ori
Și-apucă câmpul	

Mai mult nu mai pôte	} de 2 ori
De arme bogate	
La brâu înțesate	

Brumărelul (pag. 450).

Nu mai plânge și ofta	} de 2 ori
Ci te scôla de-acolea	
Și da neichi gurița	

Copilița mi-l privea	} de 2 ori
Și cu vorba-i răspundea	

N'mi mai cere gurița
 Ca ți-o părea rău de ea
 Eu nu sunt de-o fată mare
 Sa dau gură la ori-care
 Si voinicului calare
 Ci sint flóre
 De pe mare
 Cine mă miróse móre?

Merla și Sturzul (pag. 457).

Merlița, merlița
 Pasăre pestrița
 La códă lățița
 La cioc porumbița
 La gură plăvița

Meșterul Manole (pag. 460).

Var și cărămidă
 Ca-î pustie multă
 Ca-î lucrare lungă

Orî-ce te-am rugat
 Tóte mi le-ai dat
 Da Dómnne și acum
 Să iasă pe drum

Manole, Manole
 Meștere Manole
 Didul că mă strînge
 Ți, ișóra imi curge
 Copilașu-mi plînge

Iancul Mare (pag. 480).

Turcesce-te, Iancule
 Turcesce-te beiuile
 Beiuile, creștinule

Lasa-ți legea românească
 Și te da'n legea turcească

Kara-Gheorghe (pag. 481).

Kara-Gheorghe s'a jurat
 Pe sabie, pe măr-rac
 Să lase Giurgiu sarac

Micul Șgobiul (pag. 496-500).

De un mândru cântec
 Cântec de voinic
 Din cobuz de os
 Cu cue de tufă
 Inimă'ți rău-ia
 Cu fundul de sticlă
 Inimă'ți deșpieă
 Cu fire de sîrma
 Inimă-ți sfărîmă

La Cobia
 Mai jos
 La Vâslea

La valea
 adâncă
 La pîteca
 strîmtă

Doicil (pag. 578).

Deliul
 Tătarului
 Din fundul
 Bucegului

Toma Alimox (pag. 584).

Bine vorb nu sîrșea (de 2 ori)

Bolobocîn haiducul (pag. 603)

— Mai, Vasile, Bolobocene
 Bolobocene
 Rimnicene

Kira (pag. 647).

Un arap buzat
 Negru și ciudat
 Cu solzi după cap
 Cu mustăți de rac
 În spate cocoșat
 Nu poți sa-ți ții risul

Kiră Kiralina
 Frumusea ziua
 Rumena
 Calina
 Flóre din grădină

Nunul mare (pag. 653).		Maicuța, maicuța In lume drăguța	) de 2 ori
Care-mi era mirele	}		
Mirele ginerele			
Înălța umerile			
Nunta lui Iancu-Vodă (pag. 657).			Kira (pag. 643).
Și s'alérgă mirele	}	Kiră, Kiraliană Flóre din Grădina Rumenă, calină	) de 5 ori
Mirele ginerele			
Neguță (pag. 658).		Trei frați	} de 3 ori
Neguța, Neguța	}	Kiriî	
Nu cum-va te dore		Hoițiî	
Pe la cingătóre		Brailiî	
Pe la ochișóre		Șerpiî	
Pe la căpușor		Dunăriî	
Ai simșit vre'un dor?			

b) In poesia populară străină

§ 39. De și nu putem da aci exemple de *repețire de formule* in poesia populară străină, totuși credem că există.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3. ALTERNATIVE DE CONTRAST

b) In poesia populară română

§ 40. Intrebuințarea alternativelor de contrast e un mijloc de a accentua, de a întări ori de atrage mai mult atențiunea asupra unui lucru. Accentuarea capătă și mai mare putere când alternativa de contrast e pusă sub forma interogativă.

In forma interogativă, alternativa de contrast se prezintă sub forma impunătoare a unui ultimatum: ți se cere un răspuns categoric, îngrijitor, care trebuie neapărat să ți atragă atențiunea. Vra să dică *alternativele de contrast* sînt încă un mijloc de a atrage atențiunea asupra fondului, rupînd monotonia povestirii. Iată exemple de alternative de contrast:

Colind de ferăstră 58

Dormiți nu dormiți

—
Sciți ori nu știți?

—
Lacul roșu
Ce nu-i roșu

—
Până 'n pod de oșe
Ce nu-i de fel d'ose
Pân la pod de carne
Că n'a fost de carne.

Colind de flăcău 64.

Cine rău tot hrănesce
Și mi-și îngrijesce?
Cătare își hrănesce
Și nu-și îngrijesce

Colindul cerbului

Fiind-că'i fugit
Pe dél înverdit
Fiind-că n'ați fugit
Pe dél înverdit.

Sandul

Ai gonit ori te-ai gonit?

Colind de flăcău

Vedeți au nu vedeți
Cele lungi în verzi
Acei munți carunți

Către sfânta cruce 188.

Și nu-i casă ci'i cetate
Cu ferestrele 'nzauate.

Jocul de a scaunele 195.

Eă nu sînt o bieta fata
Ci sînt o matusa beta.

Olenese 318.

Spune-mi mândro mergi nu
mergi
Ori poteca sa'mi deslegi.

Spune-mi mândro vrei, nu vrei
De mă ței de nu mă ței
Că cōlea mă rōga țrei

Dragostea la bătrânețe 326.

Nu știu vînturi le luara
Ori dușmanii le furara

Blestemul 438.

Imi dormia ori nu-mi dormia
Că tata se pomenia

Sērpele 439.

Departe mare, departe.
Departe și nu prea forte

Mierla și Murdul

De vrei ori nu vrei.

Meșterul Manole 460.

Lucra nu lucra
Dormia nu dormia

Iancu-Mare 481.

Tōte cā'i le dedea
Iancu tot nu se tu

Iancu Maruzi 413.

Nu e sōre rēsarit
Ci 'mi-e Iancu împodobit

Mul Sglobiul 499.

Voi știți
Nu să hăduciti
Nu să biruiți

Fulga (509—513).

Fōia verde ismā creța
Ni 'mi e cētā
Negurēța
Ci 'mi-e numai de o albētā

4. ACOMODAREA FORMULELOR

a) In poesia populară română

§ 41. Prin acomodarea formulelor, înțelegem potrivirea aceleiași formule pentru diferite persoane și diferite împrejurări.

Prin acomodare, formulele pe de-o parte ajung a se repeta de mai multe ori, iar pe de altă parte capătă și ele un fel de nuanțare care le scapă de monotonie.

Acomodarea formulelor le mai deosebește și de refrenurile obicinuite care sînt stereotipe.

Formulele acomodate nu sînt de cît tot formule însă nisce formule ôre-cum înprospătate.

Iată exemple de acomodare de formule din poesia română, colecția G. Dem :

Colind de tinăr (pag. 20)

Mis'a dori
cantatori
lucăferi
spititori

Ce ve'i dori
cantatori
lucăferi
ispititori.

pasci să 'mî te 'ngrași
c'am sa mî te vînd

2. Pasci murgule pasci
pasci să mî te 'npaci
c'a eû nu te-oi vinde.

Colind de om cu trei feciori (p. 22)

Alemesce limbî de șoimî
limbî de șoimî și grași berbeci

Trimese la limbî de șoimî
limbî de șoimî și grași berbeci

Cîntecul sócrei (pag. 271)

1. Fôe verde de secare
Ia te scôla fată mare
2. Fôe verde de secare
dă m'ai iute sócră mare

Colind de tinăr (pag. 47)

1. Iar Lisandru Vodă
din gură-mî graia
și ast-fel îi dîcea :
2. Domn Lisandru Vodă
din gură-mî graia
și ast-fel îi dîcea.

Colind de oștén (pag. 55-56)

1. Pasci murgule pasci

Fistriștea (pag. 271)

1. Să mă duc dintr'acest loc
Că e loc far de noroc
ș'o siliște
far de triște.
2. Să rămăiû tot într'un loc
singură far de noroc
p'o siliște
far de triște

Iubesc (pag. 303)

1. Iubesc, dragă, iubesc
dar 'nainte te gândesc
2. Iubesc, dragă, iubesc
că vremea se vremuesce.

Leliță Săftiță (pag. 313)

1. Leliță, leliță,
leliță, Săftiță,
ia eși la porțița
2. Leliță, leliță
leliță, Săftiță
vino la porțița.

Văduviță grasă (pag. 315)

1. Văduviță grasă,
tinăra rămasă
rumenă frumoasă
la ochi mângăioasă
2. Văduviță dragă
tinăra și fragă,
dragă copilă.

Olteneș (pag. 139)

1. Spune-mi, mândro mergi nu
(mergi)
ori poteca să-mi deslegi
din două una să-mi alegi
2. Spune-mi, mândro, vrei nu vrei
de mă iei, de nu mă iei,
că colea mă rogă trefi.

Grâu mărunt (pag. 319)

1. Foc verde grâu mărunt
de amoretat ce sînt
nu ved luna pe cer sus
nici sorele la apus.
2. Foc verde grâu mărunt
de amoretat ce sînt
nu știu luna pe cer merge
ori puica la apă trece
Să-mi aducă apă rece.

Auți lele (pag. 325)

1. Auți lele, auți dragă,
auți lele, popa tōcă
eși afară de te rōgă.
2. Auți lele, popa tōcă
eși afară de te roagă.

Grăii (pag. 339)

1. Foc verde și-o lălea
ce cafi, neică pe sosea
2. Foc verde și-o lălea
ce cauți leică pe sosea?

Sorele și luna (pag. 410)

1. Că mi-a tot umblat
lumea 'n lung și 'n lat
2. Că eu mi-am umblat
lumea 'n lung și 'n lat.

1. Puternice sōre,
ești puternic mare.
2. Puternicul sōre
ca puternic mare.

1. Printre ramurile
dalbe pasărele.
canta 'n versurile
și nu prea canta
ci se gongania
din gura-mi dicea
2. Printre ramurile
nisee pasărele
canta 'n versurile
dar nu prea canta
ci se vâta
din gura grăia.

1. De tot ce vedea,
bine ca-i părea
și se mulțumea.
2. De tot ce vedea
mult rău ca-i părea
nu se mulțumia.

Iovan Irgovan (pag. 422)

1. Sus pe Cerna, sus,
mulți voinicî s'au dus
dar care s'au dus
Cernei nu i-au spus,
și toți s'au repus.
2. Pe mine în sus
mulți voinicî s'au dus
dar care s'au dus
Cernei nu i-au spus
și toți s'au repus.
1. Și facă-mî sarea
tot din stîncă 'n stîncă
2. Și facă-mî trecea
tot din stîncă 'n stîncă.
1. Dalei, mare, trei coconî
trei coconî feciori de domni
segețile nu 'nșeglați
arcurile nu 'ncordați
2. Atunci, mare, trei coconî,
trei coconî feciori de domni
segețile că-și lua
arcurile că-și tragea.

Holera (pag. 433)

1. Colo 'n țara muscălească
pe ulița armenescă
este o șandă țigănescă
2. Colo 'n țara muscălească
pe ulița armenescă
tot la șandă țigănescă.

Șarpele (pag. 440)

1. Măi copile, mic de stat
dar la minte înțepat
ție, vere, pară-ți bine
că nici ăsta nu măi vine
2. Măi, copile, mic de stat
dar la minte înțepat
lucru nu-ți pară ciudat

Balausul pag. (444)

1. Voinicice, Hușan
tinăr moldoven
2. Voinicice Hușan,
vitez moldoven.

Radu Șerban Basarab (p.478-80)

1. Frunză verde arțarăș
vino 'n coace ciobănaș
2. Frunză verde arțarăș
ian ascultă flacăș.
3. Frunză verde arțarăș
ian ascultă ciobănaș.

Fu'ga (pag. 509-513)

1. Ađi e Lunî și mîni e Marți
plcă Costea la Galați.
2. Ađi e Lunî și mîni e Marți
vine Costea din Galați.
1. El la stîna se ducea
prin perdele de 'ntorcea
2. El la stîna de-ajungea
prin perdele de umbla.

Sanislav (pag. 574)

- 1) pân' îți vede c'o ajungeți
colo la Vadul surpat
că muma lui Stanislav
2. Și 'ntr'o clipă ajungea
până la vadul surpat
la muma lui Stanislav.
1. Iată, mare c'ajungea
măi din josul vadului
Vadului Venezului.
2. Până 'n josul vadului
Vadului Venezului.

El când se simția legat
numai din brațe mișca 575.

El, legat de se simția
numai brațele-și mișca 575.

Doicil

1. Din drumul
Bucégului
deliul
Tătarului (pag. 577)

2. deliul Tătarului
din fundul
Bucégului
..

1. Cu călmaua
capului
cât roșita
plugului
cu gura cât beldia
cu trupul cât butiea
dește ca resteile
mâni ca putineile

2. cu gura (pag. 579)
cât beldia
cu trupul
cât butiea
cu degetul
cât resteiul
cu mâna
cât putineiul

Toma Alimoș (581)

1. Sède Toma Alimoș
haiduc din Țara de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'ă mai stat.

2. D'alei Toma Alimoș, (582)
haiduc din țera de jos,
nalt la stat
mare la sfat
pe la mine ce-ai cătat

3. Savaî Toma Alimoș 583
haiduc din țera de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'ă mai stat
..

1. Codrul se cutremura (582)
ulmî și brađi
se clatina
fagî și paltini
se pleca
fruntea de i-o rēcoria
mâna
de i-o sēruta.

2. Codrul se cutremura (p. 584)
ulmî și brađi
se clatina
fagî și paltini
se pleca
fruntea
de i-o rēcoria
mâna
de i-o sēruta
..

1. pân' la Paltiniî trăsniți
unde-s frațiî poposiți
..

2. pân' la Paltiniî trăsniți
la voiniciî poposiți (p. 584)

Gheorghelaș (pag. 592)

1. tot la capul plaiului
la stâna visteriului

2. cam la capul plaiului
la steaua visteriului.

1. Frumușel că-mî lega
pe Plaișor l'aducea
In cislău când cobora,
se pleca ca sa bea apă,
Macoveiū îi da în cēfă
de bea apă sîngerată
cu masele-amestecata.

2. Frumușel tu mă legaî 593.
pe Plaișor mă coborai
și, când fuse la Cislău
și bea apă din Buzēu
tu-mî dai cu cisma 'n cēfă

de beam apă singerută
cu mâsele amestecată.

Burulén (601)

1. Vr'o cinci-deci de cositori
patru-deci adunatori
să-mi coséscă fân cu flori

savaî, cinci-deci cositori 601
patru-deci d'adunatori
să coséscă fân și flori.

Bolbocan haiducul

1. Maî Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Romnicene

2. Maî Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Româncene

..

1. Nu's femei, concîu port 603.
ca să dîci că eî nu pot.
ci-s voinic cu comănac
cu șapte poterî mă bat.

2. Nu sint femei cu concîu
să dîc că 'n luptă nu pociu.,
ci-s voinic cu comănac
cu nouă zapciî mă bat.

b) În poesia populară străină

§ 42. De și nu dau aci exemple, totuși cred că și în poesia populară străină se întrebuțază acomodarea formulelor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B. CELE NECOMUNE

5. Care și nici de contrast

§ 43. Aci e vorba de *care* cu înțelesul de: *unîi, alîi*, ca în:

*Care vin
Care se duc*

și de *care* ce se repetă de mai multe ori.

De asemenea și despre *nici* care se repetă.

I-am numit *care* și *nici* de contrast de și pôte mai bine ar fi fost a se numi *care* și *nici* descriptivi.

Care și *nici* de contrast saî descriptivi sînt proprii poeziei populare române.

Poporul adese ori în loc de *care* întrebuințază prepozițiunea *de*, spre pildă: *cel de vine*, în loc de: *cel care vine*.

Iată câteva exemple din Colecțiā G. Dem:

Oltănească (pag. 315)

Vino, mandro, că nu-s lup,
Nici vr'un câne să te rup.

Arde foc în București (322)

Nici scripcarul
 Cu scripca
Nici cobzarul cu cobza

Mama și Tata (323)

Că n'ai bani ca s'o plătești
Nici lacrimi ca s'o Țelesc
Nici popie ca s'o grijești

Pușorul meu (328)

Nici bine, nici rău nu-mi pare
 Numai la ficiți mă dore.

Barbul (329)

Cu mici *nici* n'am ce vorbi
Nici nu pot a mă ^{Biubi}luj / Central University Library Cluj

Bulacul (330)

Nici muere, nici copii
Nici un fel de capătău.

Hora Ciucului (341)

Nici c'auți și încă veți
Nici că sufer nu mă creți.

Nărămea cea frumoasă (405)

Nici sub lume, *nici* sub sôre.

Sorele și luna (414)

Nici n'a cunoscut
Nici n'a pomenit.

Ioan Iorgovan (418)

Nici că-mai vorbia
Nici că-mai gândia

Ôe năsdărăvană (435)

Nici iarba păseca
Nici apă nu bea
Nici umbra-i plăcea

Balaurul (450)

Nici că se oprea
Nici că-o asculta

Brumarul (453)

Ba nu-s fată
Nici nevastă
Nici Țina
 Din cer picata.

Manole (460)

Nici se 'mpedica
 Și *nici* se 'ntorcea

Nici voiu să mă fie
Nici voiu să se scie

Kara Gheorghe (482)

Să lase Giurgul sărac
Nici cadină cu barbat
Nici un Ture de insurat
Nici fete de maritat
Nici cêlmaie de purtat.

Bătaia Ruso-Moghیارă (1848-48)

Imbrăcați în haine verȚi
Nici să-i veȚi *nici* să-i viseȚu

Mihail Sglobiul (406)

De loc numi apasă
Nici șeaua
Nici zăua
Nici dalbe zarpale
Nici scumpele arme

În noi să nu dai
Nici să nu ne tai
Nici să nu ne strici
 Nimic să ne Ției

Ștefan-Vodă (pag 5)

Nici haine n'am ponosit
Nici Vodă nu m'a gonit
Nici mie nu m'a sosit
 Vremea de căsătorit.

Stanislav (576)

Nici un rău nu ți-am făcut
 De ce la Turci ne-ai vândut.

Docil (578)

Nici haine n'am ponosit
Nici mie nu m'a venit.

Nici luna nici sôrele
Nici câmpul, nici pajistea

Golea Haiducul (589)

Nici fierul
Nici oțelul

Stanislav (576)

Da sluga lui Nedelea
Care bea
 Și chefula

Gheorghelași (593)

Care focuri c'aprindea
Care mămăligi făcea

Dar el mare, *nicî* vorbia
Nici vreme nu zăbăvia

Petcul Haidacul (609)

Care mare se afla
Care de se aduna

Aguș al lui Topală

Nici mai mult că nu trecea
Nici mai mult nici mai puțin.

Iencea Sabiencea (639)

Nici murgul nu m'a trântit
Nici haine n'am ponosit.

Kira (648)

Nici colo la noi
Nici aici la voi.

Neguța (659)

Nici la subsuori
Nici la ochișori
 Și *nicî* la căpsori.

Tudorel (672)

Nici țara Nemțescă
Nici p'a Românescă.

Mitul (683)

Nici juncanii n'am perdut
Nici sub fag m'a doborit.

6. NUMAI EMFATIC SAU ISOLATOR

§ 44. Acest *numai*, în poesia populară și mai ales în cântece răspândește un aer deosebit de melancolie. Când cântă poporul:

Tôta lumea rău cu mine
Numai Dumnezeu cu bine...

Acest **numai** te face să simți starea de izolare în care se simte el. Pentru acest motiv îl numim *isolator*. Il mai numim și *emfatic* pentru că prin el se pune mai în evi-

dență starea de izolare ori împrejurările excepționale în care se simte poporul și care îi pricinuesc momentele de melancolie.

Și acest **numai** este caracter deosebit al poeziei românești pentru că corespunzătorile din celelalte limbi pare că n'au atâta putere.

Iată câteva exemple din poezia română Colecția G. Dem :

Cântece de lume (Doine)
Singur pe lume (pag. 283)

Numai mie n'are cine
Durerile să-mi aline

Numai pentru mine nu e
Inimiore 'mi ca să-i spue.

Cântece Eroico-Bahice
Totă lumea (pag. 314)

Numai puica mă iubește, ...
Numai puica mă primește.

Totă lumea mă urăse
Numai puica mă iubește.

Imbetrânitul (pag. 327)

Frunzulița erbă verde
Numai cine-mi scie, crede
Patima'n care mă vede . . .

Numai cine-a păscut dorul
Scie cin'mi-a albit părul.

Stanislas (pag. 574)

Numai una răspundea
Numai una le spunea

El legat de se simț'a
Numai brațele 'și mișca.

Cântece domestice

Ilincuța Caudului (pag. 635)

Dar feciorul de împărat
Numai capul de-l vedea
Pe hanger mâna puneă
Numai pentru Ilincă.

Marcuț Vilezul (pag. 667)

Și la vînt că-l arunca
Numai pulberea-i mergea
Și numai atunci mai bea

Tudorel (pag. 675)

Numai unul nu-mi pleca
Numai unul rămânea

Tudorel (variantă) (pag. 680)

Numa'n ie se scula
Numai voica se scula.

7. CĂ NARATIV

§ 46. Pe acest *că* îl numim *narativ* pentru că n'are altă întrebuințare de cât susținerea șirului narațiunii, fiind din punct de vedere sintactic, de altfel, *netrebuitor*.

Acest *că* de obicei se construiește cu imperfectul, de pildă :

In *Brumărel* (pag. 451)

Drum de-a lungul apuca
Poticuța *că* 'mî *țineau*...

Păr din cap dărăpăna,
Fir cu fir *că* și-l *smulgea*

P'amêndoi îi cununa,
Mândra nuntă *că* *făcea*.

Se construiește însă și cu perfectul, de pildă :

Cot la cot *că* i-a *legat*
Și la sorți *că* i-a *luat*.

Iată câteva exemple de întrebuințarea acestui *că* în poezia populară română. Colecția G. Dem :

In *Dobrișan* (pag. 474).

Dobrișan *că* i-a *oprit*
Și la el i-a *poposit*.

In *Ștefan-Vodă* (pag. 503).

Mâna dréptă
că *punea*
Din tulpină
că l' *scotea*.

In *Fulgu* (pag. 511).

Toți ctobanii *că* 'ntreba
Dar nici unul nu scia.

In *Vâlcan* (pag. 558).

Apoi nuntă *că* *făcea*
Cu popă se cununa.

In *Stanislav* (pag. 574)

Turci p'aturea de 'mî umbla
Iată, mare c'ajungea

In *Ghiță Cătănuță* (pag. 630)

In dél, mare, că 'l chêmă
Pana Ghiță că urea. . . .

Pâna masa se 'nchea
Toți vecinii că chemă

Atunci socră-sa 'i dicea
Și din gură că 'i grăia

In *Marcu-Vilézu* (pag. 665)

Și turcul mi se scula
Și 'n picîóre că sâria

Sluga, mare, c'ascuța
Tot ce 'n casă se vorbea,
Și prin ușă că vedea
Tot ce 'n casă se făcea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CELE TREI CARACTERE CUNOSCUTE

§ 47. Sint vr'o trei caractere ale poeziei populare, care
aũ fost observate innaite de studiul de față, dar n'au fost
explicate.

Aceste sint :

- 1) Intrebuințarea lui *de*,
- 2) U final sunător,
- 3) Rima asonantică.

1. Intrebuințarea lui *de*

§ 48. S'a observat mai de mult in poezia populară pre-
sența unui *de*, adaos fără nici un rol altul de căt pôte
pentru eufonie, servind câte odată ca articulațiune inițială
unei vocale ori unei silabe ce începe cu o vocală.

Acest *de* însă nu e un caracter al poeziei populare, pentru că nu se găsește în totă țară, nu e general. Ba chiar și în colecțiunea G. Dem. îl găsim în vr'o câteva cântece dictate de Petrea Crețu Șolcanu lăutarul Brăilei; într'un cântec la începutul căruia G. Dem. pune notița:

Scriș parte la 1870 după repausata mea mămă, parte la 6 August 1883, după Petrea Crețu Șolcanu la Lacul-Sărat.

În vr'o câteva cântece adunate de la *deșeriți* lăutari; și într'un cântec reprodus de la Anton Pann din *Spitalul Amorului*

Se pare că acest *de* este numai un provincialism, care, dacă se găsește în mai multe locuri e foarte posibil să fi trecut de la lăutar la lăutar. E foarte posibil ca Petrea Crețu Șolcanu lăutarului Brăilei să-l fi avut din origine comună cu Anton Pann care a trăit pe la Galați.

Și Petrea Crețu Șolcanu la câți n'a putut el să-l dăruască împreună cu cântecele și improvizările lui! În tot cazul nu putem primi fără dovezi îndeajuns ca fiind caracter al poeziei populare un lucru al cărui rol nu se simte, ori al cărui rol e așa de mic. Iată câteva exemple din colecțiunea G. Dem.:

1. Foicică de bujor
Dar un hoț de vânător
Smulse trei fire de păr
Și făcu *d'un* lățișor
2. Și mă duse la domnie
ca să fiu *d'a* lor soție. (p. 280).
3. La Trandafirul al mare
S'a făcut *d'o* adunare. (p. 297).
4. Vestea, mare, se ducea
Vestea, mare, *d'ajungea*
Toemai de la București
La Chiajna și la Giulesci. (p. 298).
5. Cătaii erba câte-un fir
Să găsească *d'un* trandafir. (p. 304).

6. Foică verde, fôe
D'ar da D-deu d'o plôe (p. 305).
7. Ofu iubi d'o nevestică
Să staū nôtea fără frică. (p. 315).
8. Fôe verde și-o crăița
Am avut d'o puiculiță. (p. 319).
9. Să dea D-deu să móră.
Să mă fac d'o vrăbióră
Sa'i mănânc din colivióră (p. 328).

În exemplele : 1, 2, 3, 8 și 9, se vede că acest *de* poate să aibă înțeles de *ca*, adică : *un fel de* :

1. Și făcu *ca un lățișor* sau *un fel de lățișor* ;
2. Ca să fiu *ca a lor soție* ;
3. S'a făcut *ca o adunare*, sau *un fel de adunare* ;
8. Am avut *ca o puiculiță*, ori *un fel de puiculiță* ;
9. Să mă fac *ca o vrăbióră* sau *un fel de vrăbióră*
o pasăre ôre-care.

În exemplul 4, *de* are înțelesul obicnuit de : *în cât* :

Vestea se ducea, *în cât* ajungea tocmai de la Bucuresci la Chiajna.

În exemple 5, 6, 7, *de* are înțeles de *vre* din *vre'un*, *vr'o* :

- vr'un trandafir ;
- vr'o plôe ;
- vr'o nevestică.

În aceste trei exemple din urmă (5, 6, 7), *de* acesta e aproape fără înțeles, și dacă ar fi să fie el un caracter al poeziei populare — adică al versului popular, ar trebui ca ast-fel, fără înțeles să fie întrebuințat pretutindenî. În acest cas am dice că e pur și simplu eufonic.

Pote că acest *de* să fie *de* final de pe la gerunđiile care în versuri au fost urmate de *un* sau *o*, mai ales în cesură, și apoi s'a generalisat și în locuri unde nu era gerunđiū. de pildă de la :

Cătafău érba câte-un fir
Şi găsi^{**n**}d un trandafir

s'a putut face :

Cătafău érba câte-un fir
Şi găsi^{**i**}u ^{**d'**}un trandafir.

Şi acesta se pôte cu atît mai mult cît întrebuiţarea gerunđiilor este mai obicinuită la cărturari, căci lăutarii ţin mult să imiteze pe cărturari.

Ast-fel acest *de* ar fi de origină cărturărescă, trecută prin lăutari; deci cărturăresc, lăutăresc, iară nu popular, ori cel puţin *incă* nu popular.

2. **U** final, sunător

§49. Se scie că articolul enclitic sau postpositiv masculin *l*, în vorbirea populară s'a pierdut, adică nu se mai aude la nominativ şi acusatîv. Poporul nu *dice a venit stăpînul* sau *am vędut pe stăpînul*, ci *a venit stăpînu* sau *am vędut pe stăpînu*. În locul articolului, adică, la urma cuvîntului a ramas numai acel *u*, acel vechi *u*, la care în vremuri s'a fost lipit prin postpunere articolul *lu*. Ast-fel cuvîntecele acestea masculine, în limba poporului, cînd trebuie să fie articulate, sînt terminatę în *u*, la singular şi anume într'un *u* sunător. În cîntec, însă în multe casuri, cînd sînt în rimă atunci de asemenea capătă un *u* fiind sunător. Acest *u* sunător, ritmic — căci *e* provocat din cauza ritmului — se întîlneşte la urmă, adică în rima acelor versuri care după pronunţarea literară sînt în măsură de şese silabe şi pe care poporul le cîntă ca şi cum ar fi de şapte silabe şi fiind-că mai tóte cîntecele, în romînesce, sînt, adică se cîntă pe măsură de şapte sau opt silabe, de aceea mai tóte versurile, care ar fi să fie terminate în consonă, sînt terminate în *u* sunător Şi fiind-că cele mai

multe versuri sînt terminate ast-fel, de aci rezultă că sunetul caracteristic al rimelor populare române este *u*, adică *u* sunător.

Cred că nu e nevoie să mai amintesc că la plural poporul  ice: *st p ni*, nu *st p ni * adica cu un *i* sunător nu cu *ii*.

Din acest punct de vedere versurile din colec ia G. Dem. sînt gre it transcrise, căci în loc ca cuvîntele să fie scrise a a cum le pronun  a poporul, ele sînt ortografisate după ortografia de pe atunci a Academiei Române. Iată de pildă, un c ntec, care după cum e scris, nu sc m cum ar trebui să fie c ntat ca să nu i-se strice accentul rom nesc.  n colec ie e tipărit cu *u* scurt, ast-fel:

Ar  l  focul  barbat 
Cum mă bate turbat 
M  pisaz  ca mer 
 i m  smulge de p r ! *).

 n cântare ar trebui să fie accentuat ast-fel:

Ar  -l focul bărbat
Cum mă bate turbat
M  pis z  ca m r
 i m  smulge de păr ;

Însă în cântare poporul pronun    a a, cu *u* sunător,  i fără *l*:

Ar  -l focu bărbatu
Ca m  bate turbatu.
M  pis z  ca m ru,
 i m  smulge de p ru  ).

U sunător este un caracter al poeziei populare române.

*) pag. 274, Gh. Dem.

 ) C ntecul acesta de îl citez ca exemplu din colec ia G. Dem. totu i nu e chiar popular ci e f urit de Anton Pann. Vezi colec ia G. Dem. pag. 274: *Femea B t l *.

3. Rima asonantică

§ 50. Când două versuri se termină în aceeași silabă, atunce acea silabă comună amânduror versurilor constituie ceea-ce se numesce rimă. Rima este o păreche ori o îngemănare de silabe *alăturate* în paralel, și în cuvinte deosibite.

Rima este o particularitate a poeziei moderne, de și sint limbi a căror poezie saū mai bine ale căror versuri n'aū rimă.

În vechime nu era rima și nu se scie cât vă trăi în viitor, totuși pentru ȕiua de astă-ȕi noi judecăm rima așa :

Rima în romănesce începe cu silaba accentuată. Silaba accentuată forméză capul rimei. Când accentul e pe ultima, atunci rima are numai cap, fără picióre. Acésta s'a numit și rimă masculină. Când accentul e pe penultimă atunci rima are și cap și picióre. Acésta s'a numit rimă feminină. Când accentul e pe antepe-nultimă atunci rima are cap și picióre și mijloc.

După cum vocalele și consónele corespundétóre sint ori nu aceléși, rimele se numesc: *bogate*, *sărace* și *asonanȕe*.

1. Rime bogate :

De trei silabe : (închi-de-te
 (deschi-de-te
De două silabe : (împăr-te
 (despăr-te
De o silabă : (nă-sòs
 (o-sòs

2. Rime sărace :

De trei silabe : (dū-că-se
 (rû-pě-se
 (cār-te
De două silabe :) păr-te
 (de-șăr-te
 (nòr scòt pùs
De o silabă :) mòr tòt sùs
 (vòr bòt rùs

În rimele numite bogate atât vocalele cât și consoanele corespundătoare sînt tocmai aceleși.

În rimele numite sărace numai vocalele corespundătoare sînt aceleși, iar dintre consoane trebuie să fie aceleași numai acele din silaba ultimă; și anume cele ce urmează vocala.

Rimele bogate se mai numesc și rime perfecte, de și nouă ni se pare că perfecte și chiar bogate mai degrabă ar trebui să se numescă rimele celelalte care de obicei se numesc sarace.

Rimele sărace cuprind o frumoasă varietate de consoane, pe când cele bogate sînt chiar monotone. Se pare că cei-ce au împărțit rimele în bogate și sărace au asemănat bogăția rimelor cu bogăția economică. Un om cu dare de mână își face totă mobila la fel și nu e monotonie ci bogăție; pe când un om cu mijloace mai restrinse își pune mobila de câte feluri îi dă mâna, pentru că nu-i dă mâna să facă la fel. Auđul însă nu știe să facă această alegere, auđul se vede că e mai pretențios de cât vederea: vederea se simte mulțumită într'un salon cu totă mobila la fel, pe când auđul nu se simte satisfăcut numai de aceleși sunete.

Deosebiriile acestea, însă, vin și se duc cu timpul, ca și gusturile oamenilor ca și aprecierile criticilor sau stilisților, retorilor, etc.

Astăzi s'a schimbat și moda cu mobila la fel.

3. *Asonanțe* se numesc acele rime care fac serviciul de rime, dar care nu îndeplinesc condițiunile cerute pentru a fi rime. Iată exemple de asonanțe din colecția G. Dem. pag. 311, 512.

Cine 'mî place eu nu 'î plac
Doru 'î duc și doru 'î trag

Fôe verde sălcioră
Cât ține ȕiua de vară

Grâu 'î mic și ȕiua 'î mare
N'ei fi mai putend de șale

Ba secera n'oiu *lăsă*,
 Vorba nu ți-oiu *asculta*
 Marioră dintre *bălți*
 Cu dragostea 'n patru *părți*
 Na de la mine cinci *zloți*
 Și nu te iubi cu *toți*.

Marioră din *Potlogi*
 Tu te mănii, tu te *'ntorci*
 Tu iar de neica te *rogi*.

Când toca la *Radu-Vodă*
 Eū stam cu puica de *vorbă*,

Și ședeam pe *pajiște*
 Și vorbiam de *dragoste*.

În aceste exemple vedem asonanțe de *una*, *două* și *trei* silabe.

În poesia cultă rimele cu cât sînt de mai multe silabe cu atât par mai frumoase, așa că pentru ca o rimă să fie perfectă parcă ar trebui să fie de cel puțin trei silabe. În poesia populară însă lucru se petrece alt-fel. Poporul își cântă poeziile, și în cântec, de obicei în melodii populare, resună numai una sau două silabe de la urmă, ori am putea dice mai bine *una sau două bătăi de tact* de la urmă. Ariile popularu sînt de obicei tăete pentru rime cu două silabe și de aceea o rimă de *trei silabe* e pronunțată în cântare ca una de două, de pildă rimele de trei silabe, adică asonanțele :

Pa-je-ște
 Dra-go-ste

Sînt pronunțate :

Păje-ște
 Drăgo-ste

Pe de altă parte rime ori asonanțe de o singură silabă sînt pronunțate în cântare ca și cum ar fi de două silabe căci li se adaugă la sfârșit un *u* sau *i* ritmic, sau tot din pricina ritmului cântării li se lungesce vocala finală. De pildă, în cântare în loc de :

plăc, } de o silabă
trăg, }

poporul pronunță :

plă-cu } în două silabe
tră-gu }

De asemenea în loc de :

bălți } de câte o silabă
părți }
zloți }
toți }

poporul poate să pronunțe în cântare :

bal-ți } cu două silabe
par-ți }
zlo-ți }
to-ți }

În felul acesta vedem că în poeziile populare cele cântate, asonanțele nu mai sînt așa de asonanțe ci ajung să fie a prope rime, și am pute dice chiar rime, de ore-ce în cântare partea cea mai resonantă, vocala sau vocalele finale, sînt la fel și sunătoare, iar consoanele care diferă sînt nisce articulațiuni care trec aproape ne băgate 'n samă. De pildă, din asonanțele.

plac
trag !
bălți,
parți
zloți
toți

în cântare se aud rimele :

ă—cu
ă—gu
a—ți
ă—ți
o—ți
o—ți

Se vede dară că din cauza cantării poeziile populare nu perd nimica prin aceea că întrebuintează asonanțe în loc de rime propriu zise. Ast-fel asonanțele

pot să fie întrebuințate în totă libertatea și constituiesc un caracter al poeziei populare.

Poesiile populare care nu se cântă, de obicei se recită, și recitativul popular este tot un fel de cântare în unison ¹⁾).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1) Eram față într-o zi când cine va își dădea ostenelă să convingă pe un țaran ce frumoase sînt poeziile lui V. Alexandri. Ii dădu un volum din biblioteca Minerva și puse pe un băet să citească.

Băetul citi: *Măndrulița de la Munte*, Țăranul asculta o bucată apoi dice:

— Ei, Domnule, asta'i fuumósă, dar fără diblă (vióră) nu faci nimica.

Țăranului îi place poezia dar cântată.

ORIGINA LITERATURII POPULARE

CONSIDERAȚIUNI

§ 51. Apele cele mari se forméză din cele mici, din isvóre, din picături; dar trebuie mai nainte de tóte să fie apă de unde să vină și picăturile și isvórele.

Ca să găsim origina literaturii culte, pentru timpurile moderne ar trebui să mergem până la invențiunea tiparului și a hârtiei, iar în timpurile vechi la origina scrierii. Pentru ca să găsim însă origina literaturii populare ar trebui să mergem până la origina limbii sau a vorbirii sau a celor dintâi mijloce prin care ómenii se puteau înțelege între ei pentru a 'și comunica ideile și sentimentele.

Nu mergem însă până acolo. Nu întrebăm pentru ce s'a născut literatura populară pentru că știm că omul precum are nevoie de hrană, de îmbrăcăminte, de adăpost, așa are nevoie și de a gusta frumosul și de de a-l exprima. Nu vorbim nici despre felul cum și-a exprimat omul frumosul la început, ci am voi să știm numai cum și-au luat naștere principalele genuri literare care constituiesc literatura populară cea nescrisă cea orală.

Ca să putem ajunge la acest lucru, sîntem nevoiți să încercăm a face o schiță de clasificare a materialului literaturii populare orale.

Clasificarea literaturii populare

§ 52. Până acuma s'au făcut două feluri de clasificări în materialul literaturii populare.

De-o parte diferitele clasificări speciale pe care diferiții folkloriști le-au făcut în colecțiunile lor asupra materialului adunat de ei; iar pe de altă parte clasificările generale în care folkloriștii au căutat să cuprindă întregul material de folklor.

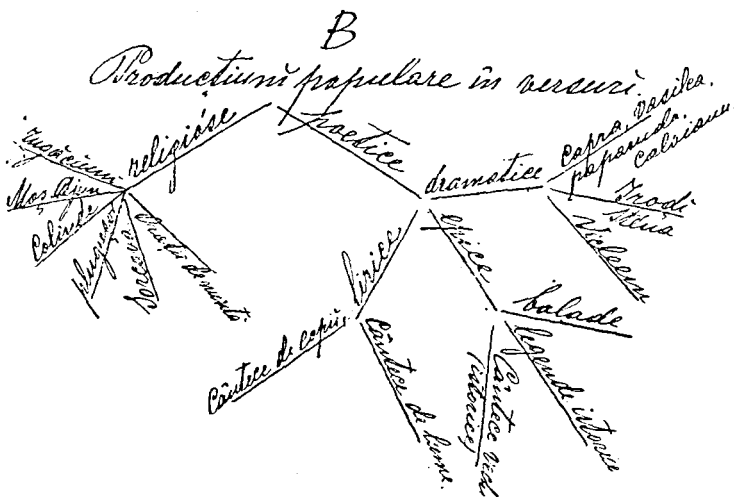
Clasificările speciale putem dice că sînt toate bune de ore-ce nu ne interesează de cât ca să ne servescă de îndreptar într-o colecțiune ore-care specială. Clasificările generale, însă, nu par destul de reușite, de ore-ce diferențele specifice ale claselor nu sînt destul de hotărîte, materialul dintr'o clasă trece și în altele, marginile logice ale claselor nu sînt respectate.

Greutatea cea mare ce s'a întîmpinat a provenit de acolo că nu s'au mărginit, ca în literatura cultă, numai la producțiunile estetice, ci au căutat a cuprinde în clasificare întregul material de folklor adecă toate producțiunile populare.

Altă greutate rezultă de acolo că nu s'a luat ca punct de vedere al clasificării caracterile naturale de *formă* și de *fond* ci s'a luat câte un caracter puțin definit, cum e, de pildă, *scopul*. Așa din punct de vedere al scopului s'a împărțit întregul material de folklor în: literatura *copilăriei*, *a tinereții*, *a bărbăției* și a *bătrâneții*.

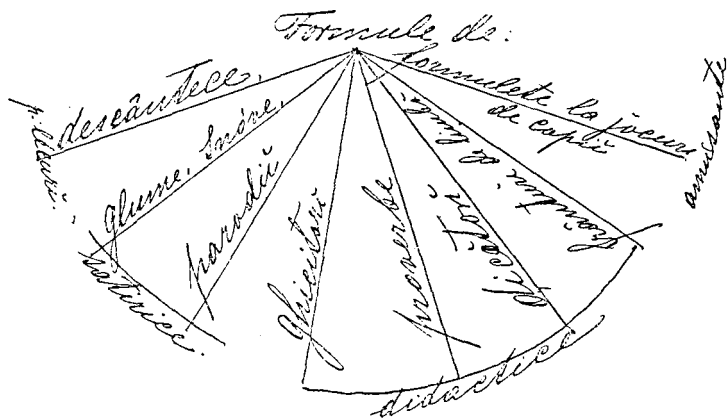
În clasificarea noastră noi împărțim întregul material de folklor, după *formă* în trei clase:

- Conținutul acestor clase îl împărțim după fond și anume.



C.

PRODUCTIUNI POPULARE IN PROSA CU VERSURI



OBSERVAȚIUNI ASUPRA CLASIFICĂRII

§ 53. La producțiunile populare în prosă, am despărțit de-o parte pe cele cu fond narativ, adică pe acele în care predomină fapte petrecute *in timp*; și de altă parte pe acele cu fond descriptiv, adică pe acele în care predomină lucruri ce se află *in spațiu*.

La producțiunile cu fond narativ am întrebuințat numirea de *povestiri superstițioase* pentru tot felul de povestiri despre stafii, strigoii, fee și ori-ce ființe fantastice și mitologice.

Cele cu fond descriptiv de și s'ar păre că sînt lucruri care se întîlnesc numai în practică, totuși atât *obiceiurile* cât și *prevederile* și *lăcurile* poporul le descrie într'un mod deosebit al său, am pute dice într'un mod stereotip, cu anumite expresiuni și cu anumiți termeni ore-cum tehnici, așa în cât aceste descrieri formeză ore-cum un gen aparte.

Producțiunile pe care le-am numit religioase, de și astăzi numai sînt religioase, ci aparțin în cea mai mare parte la obiceiuri, totuși le-am numit religioase pentru că credem că prin origina lor se rapoartă la cult. Pe de altă parte, de și aceste producțiuni se rapoartă mai toate la obiceiuri totuși ele formeză un gen aparte, un fel de formule, un fel de material oral, ritual care întovărășesce practica diferitelor obiceiuri.

Am numit producțiuni dramatice pe acele producțiuni practice care întovărășesc ore-care exhibițiuni materiale, ca: jocul păpușilor la vicleem; jocul irođilor la irođi; stéua și lucéférul la cantecele de stea; capul de porc la Vasilca.

Póte că aci ar trebui clasat și jocul *caprei* sau *breaței* sau *turcei* sau *țurcei* sau *malangei*; precum și *caloianul* și *paaparula*.

Tóte acestea sînt, în felul lor, exhibițiuni dramatice care în cursul vremilor s'aũ alipit de rugăciuni sau rugăciunile sau alipit pe lângă ele. Acesta se va dovedi în viitor prin studii speciale aprofúndate.

Producțiunile a căror formă este prosa amestecată cu versuri, ori mai bine, póte, a căror formă e nehotărâtă, căci unele sînt în versuri altele de acelaș fel în prosă cu versuri ori numai în prosă, n'aũ de comun între ele de cât acéstă formă nehotărâtă ori amestecată, în fond însă mai toate sînt nisce *formule*, fie *didactice* ca *ghicitorile*, *proverbele*, *dicțitorile* și *fránturile* de limbă; fie *sociale* ori *satirice* ca *glumele* și *parodiile*; sau *amuzante* ca *formuletele de la jocurile de copii*, ori privitoare la lécuri, cum sînt *descánteccele*.

A) PRODUCȚIUNILE POPULARE ÎN PROSA

DESPRE BASME

Numele Basmelor

§ 54. Revenind la chestiunea originii literaturii populare, dintre toate producțiunile în prosă începem cu origina basmelor.

Forțe târziu au început învățații să bage în samă literatura populară și ca dovadă avem faptul că d'abia pe la 1812 apare prima colecțiune sistematică de basme din Europa, acea a fraților *Grimm*.

Ca să găsim origina basmelor e natural să ne înțelegem mai întâi dacă nu cumva numirea *basm* ne poate da vre-o lămurire.

Cuvîntul *basm*, însă, la noi îl găsim alături cu cuvîntul *poveste*; iar unii au mai alăturat și cuvîntul *mit* și pe acel de *fabulă*.

Trebue deci mai înainte de toate să vedem în ce legătură se află toți acești termeni și dacă nu cumva, aflându-se în vr'o înrudire, am pute din această înrudire trage vre-o încheiere în privirea originii basmelor.

§ 55. În privirea terminilor: *basm*, *poveste*, *mit*, *fabulă*, iată ce dîce Dl. B. P. Hasdeu, autoritatea superioară de la noi în materie de folklor :

«Cuvîntul nostru *basm* *) este de origină slavică însă numai ca material brut.

«Românii împrumutără pe cale cărturărăască pe palcoslavicul *basni* «fable» care nici o dată nu însemnă la slavi *basmul* propriu zis «*conte*», ceea ce se cheamă rusesce «*skazka*», polonesce «*bajka*» bohemesce «*bagka*»

*) Rev. Nouă an VI, No. 10 p. 369—390.

«bulgăresce și sêrbesce «*prikazka*». În limba literară, sub «formele *basnă* și *basnu*, cuvîntul cel paleo-slavic a păs-
«trat la noi tot-d'a-una sensul sêu primitiv de «*fabulă*»
«sau «*apolog*» cu nuanța cea obicinuită de «*minciună*».

§ 56. «Pe acest *basn* graiul poporan l'a prefăcut fone-
«ticesce în *basn* și i-a dat sensul precis de «*conte*» fă-
«cându-l ast-fel să nu se mai confunde cu noțiunea de
«*fable*» și mai cu samă cu aceea de «*mensonge*», căci
«țeranul, după cum vom vedé mai la vale, crede n
«posibilitatea și chiar în realitate celor povestite în
«*basme*, încât pentru dînsul *basmul* e departe de a fi
«minciună, iar când recunósce și el că e minciună,
«atunci nu este *basn* **țărănesc**, ci *basn* **din lume**,
«ca în orația de nuntă din Ialomița:

«.....Nu gîndiți că vorbim glume

«Ori niscaî *basme* **din lume**.

(G. D. T. poes. pag. 172).

«Din dată ce nu'i vine a crede într'o narațiune ce
«i se presintă sub numele de *basn*, țeranul caută a'i
«da un epitet, prin care s'o înlătore din sfera *basmelor*
«propriu dise. Așa este *basmul* **cu cocoșul roșu**, nu-
«mele unei glume copilăresci ajuns a fi o locoțiune pro-
«verbială cu sensul de o flecărie fără sfârșit. Ast-fel
«e mai cu deosebire, așa numitul *basn* **cu minciu-**
«**nile**, al căruia însuși numele arată că pentru popor
«cele-l'alte *basme* nu sînt de loc **cu minciuni**. În acel
«*basn* **cu minciunile** (Fundescu p. 93) un herghel-
«legiu își perde herghelia într'un dovléc sau într'un
«pepene și o tot caută în zadar trei zile, apoi pe capul
«unei albine, înjugate la plug cu un boi, cresce un nuc
«etc..., adică nu se povestesc lucruri supra-naturale ci
«se îndrugă nisce absurdități, iar poporul face tot-d'a-una
«o mare deosebire între supra-natural și între absurd.
«În absurd el nu crede, în supra-natural da.

» Transițiunea logică a poleo-slavicului *basni* «*fable*» la românul *basm* «*conte*» se explică prin strinsa în-rudire a ambelor genuri de narațiune. Latinesce, ca «și grecesce, ele purtau unul și același nume: **fabula**, «*μῦθος*.

« Fabula nici nu este alt-ceva de cât o aplicațiune «didactică sau etică a parcularității luate din *basn* că » dobitocele vorbesc ca și ómenii, adică este un produs al *basmului*, o micșorare a lui, o «*fabulla*» din «*fabula*», după cum o numesce Quintillian: *Aesopi fabullas*, «*quae fabulis nutricularum proxime succedunt* (Inst. I, 9). Este probabil că, din latinul *fábula*, Românii, după «legile fonetice cunoscute, își vor fi format din capul «locului *făură*, care însă ciocnindu-se la noi cu omo-fónele *făur* «*ferar*», și *făur* «*Februarie*» a căutat să «dispară din grai, înlocuindu-se mai târziu prin *basn* » și prin *poveste* care nu provoca nici o confusiune.

« Sinonimul *povestă* întrebuintat mai cu deosebire în «Moldova, este de asemenea palco-slavic: *pověsti*; la «Slavi însă el însemnează narațiune în genere, chiar o «relațiune curat istorică, uneori *roman*, nici-odată *basn*.

« Deja în vechile texturi *basnă* și *poveste* figurază câte «o dată alătura ca sinonimi, dar nu cu sensul de «*conte*» și cu acela de «*legende*», «*récit fabuleux*», de «exemplu la Urechia, Letop. I, p. 96: «*ca niște ómenî neaședatî și mai mult proști și necărturari, ce și ei au scris mai mult den basne și den povești....*»

« Pentru a diferenția cei doi sinonimi, cuvîntul *poveste* «trebuie luat, cum se și ia până la un punct în popor, «cu înțelesul de ori-ce fel de narațiune, fie legendă, «fie snóvă, fie anecdotă, fie «*povestea vorbeii*», după «cum dicea fórté nimerit Anton Pann, în cari nu ne «întâmpină nimic miraculos sau supra-natural, pe când «*basn* este și rămâne numai «*conte bleu*» numai «*Mäbrchen*....»

«Ast-fel, de exemplu. «Păcală» nu este un *basm*, e «numai o *poveste*, căci toate păcăliturile lui sînt foarte firești, afară de singurul episod al fluierului celui magic, care însă este împrumutat dintr'un deosebit *basm* cunoscut mai pretutindenea și publicat în versiunea germană sub titlul: «Der Jude im Dorn» în colecțiunea fraților Grimm. În *poveste*, element supra-natural nu există de loc; în *fabulă* sau *apolog* elementul cel supra-natural al vorbirii dobitoacelor este o simplă convențiune, o straveștire care nu înșală pe nimeni, pe care nimeni n'o iese adlitteram, și care, de și născută din popor, totuși s'a făcut mai acasă în literatura cea cultă; numai în *basm* supra-naturalul constituie un element esențial.»

Din aceste citate de la D-I B. P. Hasdeu se vede înțelesul ce se dă termenilor: *basm*, *poveste*, *fabulă*, *mit*.

§ 57. Termenul *poveste*, însă sinonim cu *basm* se întrebuințează în Moldova și cu înțelesul de *narațiune*, *legendă*, *snovă*, *anecdota*, *istorie* chiar, dar și cu înțelesul absolut de *basm*, de orice în Moldova termenul *basm* nu este cunoscut de popor. Ast-fel *povestea* în Moldova are și înțelesul de «*cont*», iar epitetul întrebuințat de popor pe lângă termenul *basm* se întrebuințează în Moldova tot așa de bine și pe lângă termenul *poveste* în loc de *basmul* **cu cocoșul roșu** în Moldova se dice: **povestea cu cocoș-roș**, și în loc de *basmul cu minciunile* în Moldova se găsește: *povestea nevedută și neauzită* ¹⁾. Epitetele însă le întrebuințează poporul nu pentru a deosebi un *basm* țărănesc sau *poveste* țărănească de un *basm* minciunos sau de o *poveste* minciunoasă, ci numai pentru a deosebi un *basm* de alte basme sau o *poveste* de alte povești. Poporul întrebuințează epitetele dicînd: *basmul cu cocoșul roșu* sau *povestea cu cocoș-*

¹⁾ Vezi Prosa de Th. D. Sperantia, 1890. București.

roș tot așa cum ar pute dice *basmul* său *povestea* cu *împăratul verde*; însă nu dice, său dice foarte rar — *basmul* său *povestea* cu *împăratul verde*, pentru că basmele său povești cu *împăratul verde* sînt foarte multe și variate; dară dice *basmul* său *povestea* cu *cocoșul roș* pentru că basmul acesta e unul și același, cunoscut pretutindenea.

Epitetul din versurile de mai sus, unde se dice : *basme* **din lume**, nu trebuie luat în considerațiune, pentru că aceste versuri nu sînt de proveniență populară, așa că vorbele : *din lume*, nu sînt puse acolo ca notă distinctivă pentru a determina sfera noțiunii *basma*, ci sînt puse, curat numai ca umplutură, din nevoia măsurii și a rimei. Dacă însă versurile acestea ar fi în adevăr populare și dacă poporul ar fi dis : *basme* *din lume*, atunci s'ar fi înțeles *chiar* *basme*, adică chiar basme *îărănești*, basme ca toate basmele; pentru că mai *din lume* ca basmele, adică mai răspândite, ori mai cunoscute ca basmele nu mai e altă. Prin *basme* *din lume* poporul n'ar fi înțeles *basme* *minciunose* sau basme false, căci *din lume* nu e nota caracteristică a minciunii : minciuna plēcă de la unul sau de la puțini; prin *basme* *din lume* poporul ar fi înțeles : basme de acelea de care circulă prin lume, adică *basme*.

Basmul cu *cocoș-roș* și mai ales *basmul* cu *minciunile* este un fel de parodie în care miraculosul e dus la absurd.

Paleo-slavicul *basma* sau *poveste* pōte să fi înlocuit în romănesc pe latinescul *fabula*, însă înlocuirea nu s'a făcut pe baza *particularității* luate din *basma* că *dobitōceii vorbesc* ca și *ōmenii*.

Acēstă particularitate n'a fost nici caracteristica înțelesului termenului *fabula*, care însemna în general *narațiune*, *povestire*, *vorbire* (din latin : *fabula*, din *fari*, a vorbi), și nici caracteristica basmului. Caracterul bas-

mului, s'a dîs, e supra-naturalul. Vorbirea animalelor din basme, nu e de loc ceva surprîndător pentru popor, căci poporul admitînd posibilitatea supra-naturalului, în acest supra-natural cuprinde astă-dî și vorbirea animalelor.

Pe de altă parte se știe că poporul crede că animalele pot să vorbească în anumite zile ale anului, de pildă la Crăciun sau în ajunul Sf. Vasile. Și dacă vorbesc acuma la anumite zile, de ce n'ar fi vorliți și altă dată în împrejurări importante, în împrejurări în care trebuiau să servescă pe un făt frumos?

Cu toate aceste noi nu afirmăm că poporul crede că animalele chiar vorbeau. Ca să putem afirma acesta ar trebui să știm dacă animalele din basme erau chiar animale, și dacă nu cum-va sub numele de animale trebui să înțelegem altă-ceva, adică oameni.

Termenul *basmu*, deci, n'a intrat în limbă cu înțelesul *fabulei de astă-dî*, nici *fabula așa cum se înțelege astă-dî*, nu este un produs al basmului: cel puțin nici una, nici alta nu s'a dovedit. Ceea-ce credem noi despre fabulă vom arăta mai departe.

Faptul însă că atât termenul *basm* (*fable*) din Muntenia cât și *poveste* (narațiune), (istorie) din Moldova s'au introdus din paleo-slavică pentru a denumi *unul și acelaș lucru*, vine în sprijinul părerii noastre că *basm* și *fabula* ca și *poveste* au avut înțelesul de : *narațiune*, «*conte*».

Acestate le dîcem în privirea raportului dintre *basm* și *fabulă*.

§ 58. Intru cât privesce raportul dintre terminii *basm* și *poveste*, vedem că termenul *basm*, în Muntenia, s'a ales cu înțelesul precis de «*conte-bleu*» și a rămas numai în Muntenia; pe când *poveste* căpătînd înțelesul de «*conte-bleu*» în Moldova s'a întins și în Muntenia cu înțelesul de *narațiune în general*, pe care îl are și în Moldova. Așa se explică faptul că Anton Pann își alege

titlul de *Povestea vorbeii*. Cu același înțeles de *narațiune*, *istorie* este întrebuințat în Moldova termenul *poveste* în basmul *Povestea Poveștilor* ¹⁾, în locul unde tatăl găsin-du-și pre fiul său pierdut își povestesc *povestea vieții lui*.

Dacă urmărim exemplul lui Anton Pann, atunci putem numi *poveste* și *Istoria isprăvilor lui Păcală*.

Ar fi folositor, pentru clasificarea științifică, dacă s'ar admite în literatura cultă termenul *basm* pentru «*conte-bleu*», adică pentru narațiuni care cuprind supra-natural, narațiuni cu *Fet-frumos*; și termenul *poveste* pentru narațiuni mai fără supra-natural sau cu un fel de supra-natural care se găsește la tipul *Păcala*, cum e de pildă *Șotia-Babeii* ²⁾.

Am întrebuințat aci expresiunea de : *un fel de supra-natural*, pentru că în adevăr nu e ușor a fixa anume până unde merge, până unde se scoboră, unde încețeză supra-naturalul. E destul să întâlnim cel puțin *un fluer magic* și am și eșit din sfera întâmplărilor firești.

§ 59. Intru cât privește mitul, s'a mai zis că *mitul este un basm individualizat*, adică deosebirea între «*basm*» și *mit*, e că basmul are un caracter general; că mitul «*cunoște persoane anumite și locuri anumite, pe când basmul se învârtesc într-o regiune ideală, căreia îi sint străine noțiunile de individ, de timp și de spațiu*» (*Basmele Române* de L. Șaînău ³⁾).

Acésta se potrivește pentru astă-zi, dar nu se potrivește pentru toate timpurile, adică nu se potrivește și pentru începutul basmului și al mitului; n'a fost în tot-d'a-una basmul cu caracter general și mitul individualizat.

Noi credem că basmul ca și mitul la început, adică la naștere, a fost individual, adică și unul și altul a

¹⁾ *Prova* Th. D. Speranția, 1860. București.

²⁾ *Idem* : *Prova*.

³⁾ Buc. 1895, pag. 61, 62.

foat individual și local. Caracterul general l-au căpătat formai în urmă, atât basmele cât și unele mituri, căci poporul nu putea să începă cu abstracțiuni, a trebuit deci să începă cu particular individual.

În popor însă ceea-ce e individual tinde și pôte ajunge să se generalizeze, și ceea-ce e general pôte din când în când să sufere încercări de localizare. Poporul și astă-đi chiar are obiceiul de a localisa și individualisa faptele *care i-se par posibile*. Fôrte adese-ori mi s'a întâmplat ca cine-va să'mi povestescă o anecdotă cunoscută ca veche, sau scrisă de mult chiar de mine, ori chiar originală a mea și cu toate acestea să mă asigure că faptul s'a petrecut în cutare loc și a fost săvârșit de cutare persônă cunoscută lui sau unui prieten al lui. O dômână bătrână, din Iași, îmi povestea nisece lucruri pe care eu le sciam că sint din isprăvile lui *Diogene* din vechime, dar ea mă asigura că s'a petrecut în Iași, în *Păcurari*, și că ea, ca cunoscut pe acel *cutare* care le-a făcut. Dacă acéstă dômână ar fi scris ceea ce 'mi povestea mie, firesce că ar fi pus și *numele locului*. *Păcurari* (Iași) și *numele persônăi și timpul*.

Negreșit apoi, că cei din Iași și mai ales cei de prin *Păcurari*, care ar fi cređut ca posibile ori adevărate aceste lucruri povestite ori scrise de acea Dômână, povestindu-le și ei la rândul lor, ar fi continuat unii din ei, de a spune că s'a petrecut în *Păcurari*; iar alții de prin alte locuri, și mai ales după trecere de vreme, ar fi început ori a le localisa pe la dinșii prin satele ori târgurile lor, ori a spune că s'a întâmplat într'un sat ori târg anumit.

Dar îndată ce nu se mai fixază locul și timpul, e deja generalizare. Și la acéstă generalizare puteau să ajungă chiar din prea multă localizare; căci dacă începéu să audă că acelaș lucru s'a petrecut și în *Păcurari* la Iași și într'o mahala din Podul-Ilôei și în

Tâgul Frumos și în Vaslui și în Botoșani, se înțelege că trebuia în loc de a mai fixa locul să dică numai că a fost *undeva* sau a fost *odată*.

Ast-fel o povestire, un fapt, cât se mărginesce a trăi numai în aceeași localitate și în același timp, continuă a fi individual; iar când începe a se răspândi, a se depărta în spațiu și a trece în alte timpuri, atunci începe și a se generaliza.

Dacă cine-va ar fi fixat prin scris acea povestire ca localizată, ea ar fi rămas localizată cel puțin în scris, dar n'ar fi putut-o împedeca de a se răspândi mai departe și a merge până la generalizare. Un exemplu de localizare este dicătorea: *«Iea din gardul Război»* (la Iași) și *«Iea din gardul Mântulesei»* (București).

Miturile vechi în cea mai mare parte au fost din întâmplare prinse ori fixate prin scriere de diferite persoane *care credeau încă în realitate sau posibilitatea lor* și ca atare le-au localizat și individualizat. Adeca voim să dicem că ceea ce numim noi astăzi *mituri* sînt nisece fapte care s'au fixat prin scris. Prin urmare se poate să mai fi fost fapte de acestea, dar care nu s'au fixat prin scris, și ne fiind fixate sau generalizat, și așa au rămas până astăzi; căci astăzi nu se mai poate localiza de ôre-ce nu mai par posibile. Așa basmele de astăzi coprind lucruri care nu se mai par posibile astăzi și care deci nu se mai pot localiza nici individualiza.

Miturile dacă n'ar fi fost fixate la timp, prin scriere, ele ca și basmele ar fi ajuns să capete un caracter general, să se învîrtescă într'o regiune ideală careia să'i fie streine noțiunile de individ, de timp și de spațiu cum s'a și întîmplat de sigur ca unele mituri, care n'au fost fixate și care, din această pricină rămânând libere, au fost luate de curentul viu al basmelor și amestecate în acest curent în care se mai găsesc și astăzi

Nu urmăză deci de loc că generalitatea este caracterul permanent al basmului, nici că individualizarea este caracterul permanent al mitului: nu urmăză adică neapărat că ori-ce basm se naște cu caracterul de generalitate. Și basmul și mitul s'au născut cu caracterul de individualizare și atit basmul cât și mitul tind a căpăta caracterul de generalizare și îl și capătă când nu sint fixate și chiar în afară de fixare.

Termenul *mit*, *μῦθος*, înseamnă ca și fabula: povestire narațiune.

Prin urmare termenii *basn* și *povește* în literatura populară înseamnă același lucru și se deosebesc astăzi și de *fabulă* și de *mit*. Personajele din mituri, de exemplu, din cauza fixării lor prin scris au ajuns să devină din ce în ce mai concrete și mai proprii și să se deosebescă din ce în ce mai mult de cele din basme, cu care pôte odată au fost identice. Basmul său povestea sint altă ceva de cât mitul și vom vedé că sint și altă ceva de cât fabula.

Atât mitul însă cât și fabula sint nisce isvóre de ale basmului; dar nu singurele isvóre.

CE SE ȚICE DESPRE BASME

§ 60. Dintre tóte producțiunile populare cele mai interesante au fost cele ce erau mai în strinsă legătură cu credința saú religiunea, ori am puté ȓice cele care erau un produs al religiunii. În acéstă categorie s'au gásit povestirile despre ȓei și despre ispráville ȓeilor, acele povestiri care se cunosc sub numele de mituri.

Dintre tóte producțiunile populare, miturile au fost cele mai favorisate, ele au fost cele mai de timpuriú studiéte. În timpurile din urmă când s'a simȓit nevoea de a da o explicare și basmelor, atunci pe motivul că

și ele sînt un produs popular, s'aû apropiét de mituri și s'a legat origina lor de origina miturilor. Iar acéstă apropiere între basme și mituri s'a păstrat ca dogmă și se păstrează și în ziua de astăzi. Și astăzi încă cei mai mulți învățați identifică basmul cu mitul, vèdènd în unul și în altul aceleași personaje.

Aû fost și păreri deosebite dar cu puținî susținători.

În general putem dice că explicarea basmelor s'a căutat pe trei căi, și anume :

1. Prin derivarea basmelor din mituri ;
2. Prin derivarea basmelor din visuri ;
3. Prin derivarea basmelor din literatura cultă.

1) DERIVAREA BASMELOR DIN MITURI

A) Sistemele de interpretare

§ 61. Cei care derivă basmele din mituri se împart în patru categorii, după felul cum își explică formarea saû origina miturilor :

a) Unii care în personajele din mituri vèd personaje istorice ;

b) Alții care în personajele din mituri vèd personificarea corpurilor ceresci ori a fenomenilor ceresci.

c) Alții care vèd în personajele din mituri, nisce *algorii* ori *simboluri* sub care se ascund forțele naturii ori diferite adevăruri religioase, morale, politice, sciințifice, etc. și

d) Alții care vèd în mituri interpretarea naivă pe care mintea ômenilor primitivi o dădea diferitelor evenimente.

a) După cei din prima categorie toți *dei* și *semi-dei* și *eroi* care se întîlnesc în mituri sînt personaje istorice, prinții saû filosofi, ômeni însemnați pe care posteritatea i-a idealisat și poetisat pînă ce a ajuns

să-i diviniseze; și diferitele fapte și isprăvi atribuite personajelor mitice sînt evenimente istorice idealisate și poetisate.

Acest fel de interpretare datéză din secolul III a. Chr. și e datorit lui *Evhemer* de la care și-a luat și numele de *evhemerism*.

Un continuator al lui *Evhemer* în zilele noastre este filosoful englez *Herbert Spencer*, care în teoria despre cultul străbunilor îmbrățișază *evhemerismul*¹⁾.

După *Spencer* oamenii distingeau pe strămoșii lor iluștri cu diferite porecle («sobriquets») corespunzătoare gradului de distincțiune ce voiau a le acorda, potrivit cu meritele și cu felul isprăvilor ce făcuseră în viață. Ast-fel de porecle erau ca: *Sore*, *Fulger*, *Cer*, etc., și urmașii său supușii unor ast-fel de strămoși ori șefii distinși purtau neapărat nume de Fiul Cerului, Fiul Fulgerului sau Supușii Cerului ori ai Fulgerului.

Cu trecerea vremii însă, stergându-se din memoria urmașilor înțelesul ori însemnătatea acestor numiri, acești urmași atribuiră Cerului, Fulgerului, Sorelui, etc. diferitele fapte ale strămoșilor. Astfel de la oameni și fapte omenesci se ajunge la personificarea lucrurilor naturii, se trece de la natural la supranatural, se trece de la *Istorie* la *Mitolgie*.

b) După cei din a doua categorie toți *deii* și *semi-deii* și *croii* care se întâlnesc în mituri sînt de origină solară și născuți prin o confusie de limbă.

În *Rig-Veda*, de pildă, *Sorele* se numesce *Amantul Aurorei* și *Aurora*—*Amanta Sorelui*, din cauză că *Aurora* precedeză pe *Sore*; sau *Aurora* se numesce *Sora Sorelui* și *Sorele*—*Fratele Aurorei* din cauză că și unul și altul au de autor comun — părinte — pe *Indra-Cerul*. Oamenii în loc să l numescă pe **Sore** cu un termen

¹⁾ Essais sur le progres. trad. par Burdeau.

propriu, l'au numit figurat cu termenul comun de *frate* sau *amant*, și pe **Auroră**, de asemenea *soră* sau *amantă*. Ast-fel pentru a spune că Sorele urmărește Aurora (diceauă că Amantul urmărește pe Amantă. De asemenea descriind fazele zilei, adică peripețiile prin care trece Sorele și Aurora de dimineță și până sara sau de dimineță și până iar dimineță, oamenii întrebuințau tot termeni figurați ori metaforici. De pildă pentru a spune că după răsărirea Sorelui Aurora a dispărut, ei diceauă că Amantul a ajuns pe iubita lui și a răpit-o sau a luat-o cu dînsul; iar pentru a spune că la apus Aurora a rămas în urma Sorelui, diceauă că Amantul a fugit sau a murit și iubita a rămas singură.

Cu trecerea vremei, însă ștergându-se din memoria oamenilor înțelesul acestor termeni figurați, acestor metafore: adică oamenii uitând, de pildă, că e vorba de *Sore* și de *Auroră*, au ajuns să credă că e vorba chiar de un amant și o amantă, de un tîner și de o fată și astfel din nisce figuri poetice, din nisce cuvinte au ajuns să facă nisce persoane istorice. Resultatul e că deitățile nu sînt de cît nisce nume: «*Numina nomina.*»

Acastă teorie este datorită eminentului sanscritist de la Oxford Max Müller¹⁾ după care legendele mitologice rezultă din *fenomenele regulate* și periodice ca răsăritul și apusul Sorelui și la care pîncipalul rol îl jîcă Sorele și Aurora.

Urmînd aceiași cale de interpretar *Adalbert Kuhn*²⁾ dă o mai mare importanță *fenomenelor trecătoare* ca furtuna și plîea, care ieu locul Sorelui și al Aurorei.

c) După cei din a treia categorie miturile ori sînt nisce expresiuni simbolice ale forțelor naturii (*Dupuis*³⁾)

1) *Essais sur la Mythologie comparée* Paris 1859.

2) *Die Herabkunft des Feuers und des Göttertrankes*. II ed Güttesloh 1886.

3) *Origine de tous les cultes*, 1795.

ori sint diferite adevăruri morale și religioase acomodate de preoți ori poeți sub forme simbolice care să pôtă fi înțelese de popor (Creuzer 1).

Alegorismul și simbolismul au avut multă trecere, de o parte din cauza înclinațiunii omenilor spre misticism, iară pe de altă parte și din pricina lesniciunii de înțeles, de ôre-ce puterea fantasiei pôte să țină loc cercetărilor anevoioase. «In secolul XVI, cei mai mari «representați ai sciinței și ai filosofiei nu es din în- «terpretarea alegorică care, in mânele unui Bacon, de «exemplu, duce la rezultatele cele mai stranii. Astfel «istoria Sfînxului și a lui Odip lui îi pare o *fabulă elegantă și instructivă, inventată pentru a reprezenta sciința «unită cu bunul simț*. Figura compusă a Sfînxului arată «varietatea subiectelor pe care sciința le îmbrățișază; «formele femeesci ce i se atribuesc, înamnă că sciința «este atrăgătoare până și in probleme; aripele cu care «este înzestrat, însemnă că ideile trebuie să și iea «sborul în lume; ghiarele indoite ale monstrului sint «axiomele și argumentele care se prind în spirit. Enigma «propusă n'a fost deslegată de cât de un om schiop «pentru că parabola are de scop să învețe că numai «cei cuminți și nu cei ce se grăbesc a conchide, gă- «sesc deslegările cele bune. (Bachelin introduction générale 2)».

d) După cei din a patra categorie miturile in loc de a fi nisce abstracțiuni alegorice ori simbolice, sint din contră nisce concretisări produse spontan eu de mintea naivă a omenirii primitive, care își explica ori-ce eveniment in modul cel mai naiv. Așa, de pildă, din faptul că o colonie grécă, din Tesalia, plăcă, după sfatul lui Apolon și se stabilește in Libia, poporul forméză mitul său mai bine și s forméză istoria in care

1) G. Fr. Creuzer, *Symbolik und Myth. der alten Vœlker, besonders der Griechen*. Leipzig 1810—1812.

2) Jules Brun, *Sept Contes Roumains*. Paris 1894 pag. XVII—XVIII.

se spune că Apolon a răpit pe o feciură din Tesalia anume Cirena și a dus-o în Libia.

Representantul acestei teorii este eminentul elenist Outfried Müller¹⁾.

B) Sistemele mitologice aplicate la noi

§ 62 Teoria admisă de Max Müller și Kuhn fusese aplicată deja de către frații Grimm la interpretarea mitică a basmelor.

În resumat :

«Frații Grimm, inițiatorii acestei noue științe a literaturii populare, considerau basmele ca niște ultime ecouri din vechi mituri comune nămului indo-european («wunderbare letzte Nahklänge uralter Mythen»).

«Ei compară elementele mitice din basme cu «fragmentele unui diamant sfărâmat, împrăștiate pe solul acoperit cu iarbă și flori și numai ochii cei mai ageri le pot descoperi. Însemnarea lor s'a pierdut de mult, dar se simte încă, și ea dă basmului valoarea sa, satisfăcând tot deodată plăcerea naturală pentru miraculos²⁾.

«Iar despre analogia incidentelor mitice în basmele popoarelor diferite :

«Se află situațiuni care sînt așa de simple și de naturale, că revin pretutindenea, precum se află cugețări, care se nemeresc de la sine ; s'a putut dar forma independent și în țările cele mai diverse basme identice sau cel puțin foarte analoage. Ele se pot compara *cuvintelor* isolate, puțin deosebite sau perfect concordante, pe care limbi chiar neînrudite le-au produs prin imitarea sunetelor naturale (LXII).

«Teoria fraților Grimm, de și conține o mare dosă de adevăr, posedă însă două lipsuri fundamentale :

¹⁾ Prolegomen, zu einer Wissenschaftlichen Mythologie 1825.

²⁾ (*Kinder und Hausmärchen*, 3 ed. Göttingen 1856. Vol. III, p. 409; cf. *Hahn Griechische und albanesische Märchen*. Leipzig 1864, vol. I, Introducere).

«1. Ea nu are în vedere de cât popóarele indo-europene și cu totă acéstă circumscriere într'o singură familie etnică, ea identifică credințele popórelor arice cu ale umanității primitive.

«2. Exclusivă ca punct de plecare, ea este în aplicațiune de o exagerată rigurosităte, excluđend cu desevărsire rolul fantasiei creatóre și al istețimii poporale.

«Ne vėđend în tóte basmele absolut de cât mituri și reminiscențe mitice, ea dă povestirilor celor mai naive o gravitate silită, care nu-i departe de ridicul.

«Acésta se póte constata în mai multe din interpretările fraților Schot, cari aplică basmelor române vederile iluștrilor întemeitori ai folklorului europén. După dinșii nu numai copii cu pėrul de aur din povești represintă mitul ȝeului solar, dar chiar în aventurile lui Păcală se pot afla urme de vechi tradițiuni divine. (Auch in diesen niedrigen Eulenspiegelgeschichten sind Spuren alter Göttersage zu finden ¹⁾).

«Teoria fraților Grimm a găsit la noi un partisan entusiast în persóna venerabilului folklorist bănățan, D-l Dr. Al. Marienescu, care a publicat acum vre-o trei-ȝeci de ani, sub titlul «Descoperiri mari» o serie de interpretări mitice ale basmelor române. Ast-fel D-l Marienescu vede în «*fata din Dafin*» pe chiar ȝeița *Daphne*, în «*Fet-Frumos cu pėrul de aur*», pe chiar «*Phaeton*», în «*Dafin Imperat*» pe «*Apollo Daphneos*», în «*Delia Damian*», pe «*Apollo Delios*», în cei «*Doi ȝeți logofeți*», pe «*Dioscurii*», în «*Arghir și Iléna*», pe «*Apollo Argyrotox și pe Diana*» în «*Urga-Murga*» pe «*Hermes Demiurgos și pe Mercur*». Cu un cuvint, pentru D-l Marienescu: «Poveștele sînt miturile religiunii păgăne... În povești împėrații saú feciorii de împėrați

¹⁾ Schott Walachische Märchen, Stuttgart 1845 p. 360.

«sînt de regulă dîei pîgîni, degradaţi la ômeni, sînt
«fenomene naturale, fizice, etc., personificate după si
«stema mitologică veche, sînt continuarea religiunii de
«2—3000 ani (*Argbir şi Iléna Cosinzéno* p. 23).

«Iată şi seria poveştilor comentate de D-l Marie-
«nescu în Albina VI şi VII (1871—1872): «*Fata din*
«*Dafin*» după Fundescu (No. 16), «*Fet-Frumos cu pîrîl*
«*de aur*» după acelaşi (No. 17), «*Dafin Împîrît*» după
«acelaşi (No. 48), «*Delia Damian*» cules de autor (No.
10 din 1870), «*Doi feţi logofeţi*» (id. No. 68 din 1871),
«*Scran şi Dioran*» (No. 98 din 1872). Apoi «*Piticotî*»
«în *Familia* din 1871 (No. 34), «*Psyche*» în *Federaţiunea*
«din 1872 (No. 64) şi broşurile: *Argbir şi Iléna Co-*
«*sinzéna*» (Schott, No. 16) şi *Uriaşul cu ochii în frunte*
«(*Ausland* din 1851).

«În fie-care din comentariile sale, D-l Marienescu
«studiază basmul sub raportul filologiei, mitologiei,
«astronomiei şi fizicii, aventurîndu-se în domeniul in-
«finit al ipoteselor subiective» (L, Şăinenu)¹⁾.

Teoriile lui Max Müller şi Kuhn au fost aplicate
basmelor române de către D-l Léo Bachelin în *Introdu-*
cerea generală ce face la traducerea francesă «*Sept contes*
roumains», a D-lui Jules Brun şi în prefata fie-cărui din
cele şapte basme.

Iată o apreciere a lucrării D-lui Léo Bachelin :

«D-l L. Bachelin adoptă întru toate interpretările so-
«lare şi atmosferice şi le mînuiesce cu o rară abilitate.
«Citirea introducerilor sale la mai multe basme române,
«atît de frumos scrise, îţi fac impresiunea unor curate
poveşti, aşa că nu scii ce să admiri mai mult : fan-
«tasticul basmului ori broderia ingeniosului comentator.
Ce să dîci într'adevăr cînd D-l Bachelin te asigură cu
«o gravitate magistrală, că în poveştile romînesci

¹⁾ Op. cit. p. 50—52.

«**porcul** «ne saurait être autre chose qu'une forme zos-
 «mosphique de la brune matinale, de la nuée orangeuse ou
 «de la nuit», că **Sfintele : Mercurea, Vinerea și**
 «**Duminica** «sont évidemment des déesses aurorales» că
 «**împăratul** «c'est le ciel répandu partout», că **fetele**
 «săle sont des divinités crépusculaires, aurores du soir ou
 «du matin» că până și **argatul** din grădina împără-
 «tăscă «n'est autre que le soleil», ba chiar **țiganka** le-
 «gată de căda unei epe, cu un sac de nuci «il ne s'agit
 «évidemment de rien autre que de la mort de la nuit, qui.
 «liée à la jument solaire, s'en va en lambeaux, tandis que
 «les étoiles — les noix tombant du sac — se perdent une
 «à une dans la clarté du grand jour venu, où Fêt-frumos
 «épouse l'Aurore».

«Cu un cuvânt, D-l Bachelin întrevăde pretutindenea
 «în basme numai mituri, zei și dăne, sôre și crepuscul,
 «acolo unde noi simpli muritori, nu putem zări altă
 «ceva de cât pure producțiuni ale fantasiei, în care
 «s'au amestecat ici și colea reminiscențe din alte epoce.

«Teoria solară și cea atmosferică, sint parțiale și
 «nu ating de cât suprafața : ele nu ne explică nici
 «născerea miturilor nici asemănările lor surprinzătoare la
 «atâtea nămurî deosebite prin origină și grai (ceea ce
 «excluse o radiare dintr'un centru unic). Apoi ele lasă
 cu totul la o parte așa numitul *element absurd și irațional*,
 «acele *incidente obscene și monstruoase* (familiare în mi-
 «turile Grecilor ca și în ale Hotențoșilor). Ele sint în-
 «capabile a explica *metamorfosile*, intima legătură între
 «om și restul creațiunii, precum și *tendința de personi-
 «ficare universală*». (L. Șăineu ¹⁾).

Faptul că D-l Bachelin mănușește cu o rară abilitate
 interpretările solare și atmosferice este foarte adevărat :
 D-l Bachelin e maestru deservărit în mănuierea lor.
 Pentru ingeniositatea interpretărilor n'ar trebui să-l în-

¹⁾ Op. cit. p. 54—55.

vinovățescă muritorii simpli, de ôre-ce interpretarea depinde de teoriile pe care D-l Bachelin le-a adoptat și pe care le cunoște și scie să le aplice. În adevăr după aceste teorii poți să explici până și faptele cele mai nemitologice ori mai puțin solare. Poți să găsești de pildă, că Ión Pipa ¹⁾ este un eroû solar și anume că Ión Pipa e sórele ; cârciuma pe care o urmărea e nóptea pe care o urmăresce și o învinge sórele. Baniî pe care îi fură de la cârciumă sînt stelele, pe care sórele cu lumina sa le ascunde, etc., etc.

Intru cât privesce chestiunea asemănărilor ce se găsesce între basme la diferite némuri reproducem de la D-l Bachelin câteva pagini, așa de bine scrise și atât de plăcute la citire. Iată ce dice D-l Bachelin :

« C'est chause comme de vieille date que tous les
« contes populaires se ressemblent. Non seulement ils
« ne diffèrent guère d'un bout à l'autre de l'Europe,
« chez les peuples de même race, mais on peut dire :
« chez tous les peuples du monde, à quelque famille
« ethnique qu'ils appartiennent. Cette analogie univer-
« selle s'explique d'ailleurs aisément et par plusieurs
« raisons.

« Si capricieuse, si abondante que puisse être l'ima-
« gination humaine, elle a ses lois et ses limites. La
« fantaisie elle-même — surtout celle qui crée sponta-
« nément, sans artifices voulus de style, et de compo-
« sition — invente et conçoit selon une logique secrète
« qui se trahit jusque dans les contes bleus les plus
« extravagants ; de sorte qu'on peut les considérer,
« dans leur ensemble, comme une flore intellectuelle
« qui, le terreau cérébral où elle pousse étant à peu
« près le même partout est partout la même. De la
« ces concordances générales si frappantes entre les

¹⁾ Un cunoscut criminal minor, care ataca pe cârciumari. Procesul lui s'a judecat de câți-va ani înainte pe când scrieam aceste rândurî.

«mythres, et les fables, les proverbes et les chants populaires, chez les nations les plus distantes les une des autres.

«Si l'anthropologie suffit à rendre compte d'un grand nombre des similitudes que l'on rencontre dans le folklore, une autre cause non moins plausible les motive encore mieux ; c'est que les contes et les mythes roulent tous sur un thème commun, puisqu'ils ne font que narrer la vie et la mort des jours, la lutte quotidienne de l'ombre et de la lumière, la lutte annuelle de l'hiver et de l'été, la périodique succession de la belle et de la mauvaise saison. Dramatisés ou romancés comme ils le sont, ces récits merveilleux où figurent tant de personnages, du monstre à la bête, de l'homme au dieu, ne sont, après tout — si multiples et si divers qu'ils nous semblent à première vue, — que la transposition poétique des phénomènes météorologiques ou naturels s'accomplissant dans le ciel ou sur la terre.

«Pour les épisodes qui les composent, ils reproduisent eux-mêmes, encore ou des mythes condensés ou des phases du mythe général. Réduits par l'analyse à leur plus simple expression ces incidents qui, reliés entre eux, constituent un conte, se ramènent à un petit nombre de formes primitives. M. M. Loys Brueyre, Hahn et Baring Gould, dans les tableaux qu'ils ont dressés, en comptent tout au plus de quatre-vingts à cent. Aussi bien, la variété qu'on remarque dans ces récits ne provient-elle que des différentes combinaisons possibles entre ce petit nombre d'épisodes qui les composent, auxquels s'ajoutent, selon les temps et les lieux, des souvenirs historiques, des influences religieuses et l'accent local particulier à chaque peuple.

«Ce que nous venons de dire des aventures fabu-

«leuses, s'applique également aux personnages qui, eux
 «aussi, quoique innombrables, peuvent être ramenés à
 «quelques prototypes universels, représentant le soleil,
 «la tempête, le jour, la nuit, le crépuscule, l'aurore, la
 «vie végétale, la nuée orageuse et d'autres événements
 «naturels. C'est donc à de l'histoire naturelle et à de
 «la météorologie mises en action que nous avons af-
 «faire. De là l'élément fataliste qui apparaît dans tous
 «les contes, sous forme de sorts jetés, de charmes
 «rompus, de métamorphoses inévitables qui marquent
 «la durée, le passage ou l'évolution des phénomènes.

«Aux ressemblances résultant des facultés inventives
 «de l'homme, ou provenant des éléments constitutifs
 «des mythes, il convient d'ajouter les analogies qui
 «sont dues à la communauté d'origine; car il est des
 «contes qui sont le patrimoine commun d'une groupe
 «ethnique, au même titre que les langues et les cou-
 «tumes.

«Il n'y aura dès lors rien d'étonnant à ce que ces
 «contes-là, chez tous les peuples indogermaniques par
 «exemple, ne divergent guère de nation à nation
 «que par certains détails de couleur locale, ou par de
 «fortuites interpolations historiques ou religieuses, qui
 «s'y sont glissées au cours des âges. Mais ce qui sur-
 «prend toujours dans l'étude du folklore, c'est moins
 «les variantes introduites dans la version primitive que
 «la pérennité même de cette version, que l'on retrou-
 «vera telle quelle chez toutes les nations soeurs, pour-
 «tant géographiquement fort éloignées les unes des
 «autres et absolument diversifiées d'esprit, de langue
 «et de culture. Il faut au fond que l'homme soit fort
 «peu inventif littérairement et ait avant tout une excel-
 «lente mémoire pour avoir gardé si fidèlement le sou-
 «venir de ces récits, parfois très longs, que se racon-
 «taient déjà ses plus lointains ancêtres.

«On sait, en effet que la plupart des contes de fée ne sont que des débris d'anciennes cosmogonies. A en croire les savants, ils auraient tous la même origine : ils seraient venus du plateau de l'Iran, d'où les tribus aryennes les avaient emportés dans leurs migrations vers l'Orient et l'Occident. Mais tous aussi se seraient modifiés et enrichis au cours des siècles, en se localisant ça et là. Ainsi s'expliqueraient avec les analogies, aussi les variétés qu'ils offrent de nation à nation, variétés dues à des influences de temps, de race et de milieu.

«Assurement, il n'est pas besoin d'être un grand clerc pour s'apercevoir que les contes populaires ont des traits, des personnages, des affabulations analogues ; qu'il y a entre eux des affinités comme entre les langues issues de la même souche. Or, comme on peut retrouver dans un mot actuel — malgré tous les changements qu'il a subis à travers les âges — la racine ancienne dont il n'est qu'un dernier rejeton ; de même on peut aussi découvrir dans le conte moderne, si enjolivé, si romancé qu'il soit, le mythe primitif dont il n'est que la dernière pousse¹⁾.

2) DERIVAREA BASMELOR DIN VISURI

§ 63. Acastă teorie se datorește astăzi ilustrului nostru filolog, d. B. P. Hasdeu.

Pentru a explica originea basmelor, d. Hasdeu caută să explice originea supranaturalului care se găsește în basme. Acest supranatural d-lui îl găsește în *vis*. De aceea tot în *vis* pune și originea basmelor.

Iată după d. Hasdeu trăsăturile comune fundamentale ale basmului și visului *)

¹⁾ Sept. Contes Roumains. p. XXVI—XXXI.

*) Revista-Nouă, București anul VI. 1894 p. 374—375.

«1. In *vis* totul capătă forme mai mult de cât iperbolice... aceeași ultra-exagerațiune în *basme*.

«2. Ceea-ce vizază omul poate să se adevărească «în starea-i de veghere.... visurile dară, ori cât de ciu-
«date în aparență, pot fi credute, pot fi ceea-ce Vir-
«giliu numia «vera somnia», pot descoperi ceea ce nu
«se vede sau nu se scie; de aci ori-ce popor crede
«în *vis*e, și tot așa el crede în *basme*, pe care — la
«noi și pretutindeni — le începe mai tot-d'a-una prin a-
«firmativul «fost'a-fost», ba în limba sanscrită însuși
«*basmul* se chemă *itibasa* = iti ha sa «adică» așa a
»fost...

«3. În *basn* ca și în *vis* spațiul se șterge; dormind
«în București omul se vizază la Par's, și peste o clipă
«la New-York, tot așa precum eroul basmului străbate
«ca săgéta până la buricul pământului peste nouă
«mări și nouă țări în lumea albă și în lumea-negă,
«fără a se prea plange de oboseală.

«4. În *basn* ca și în *vis*, se șterge nu numai spa-
«țiul, dar și timpul: în câte-va minute vizătorul trăește
«mai mulți ani; eroina *basmului* umblă atâta încât își
«tocesce toéglul și papucii de fier, totuși ajunge la țel
«tânără și frumoasă ca și'n ziua plecării.

«5. În *basn* ca și'n *vis*, sborul este un mijloc foarte
«îndemânatec de locomoțiune.

«6. În *basn* ca și'n *vis*, omul vede zei sau dîne și
«petrece cu slinții.

«7. În *basn* ca și'n *vis*, ne întîmpină monștri, cu
«care ne luptăm și pe care mai tot-d'a-una îi învingem.

«8. În *basn* ca și'n *vis*, deosebirea de limbi nu există,
«toți se înțeleg unii cu alții, ba vorbesc omenesce până
«și dobitoacele.

«9. În *basn* ca și'n *vis*, metamorfosele cele mai ex-
«travagante sînt ceva foarte normal.

«10. În fine, în *basn* ca și'n *vis*, suferințele și ne

«norocirile cele mai cumplite se încheie sistematic printr'un bun desnodământ, printr'o nuntă, printr'un ban-chet, căci coșmarul în ipnologie este o excepțiune.

«Nu se poate găsi un singur element al basmului «care să nuși aibă obirșie în vis **)...

3. DERIVAREA BASMELOR DIN LITERATURA CULTĂ

§ 64. Teoria după care basmele derivă din literatura cultă, anume teoria *migrațiunii* are ca reprezentant pe filologul german Benfey,

Sustînător al acestei teorii la noi a fost d. dr. M. Gaster *) care se exprimă ast-fel :

«Benfey explică atât originea cât și asemănarea basmelor între dinsele, prin *migrațiune*; căci susține că «au venit din India în Europa *abia* pe la secolul al «X al erei noastre, împreună cu celelalte cărți populare...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Noi din parte-ne — urmează d. Dr. Gaster — înclinăm spre teoria *migrațiunii*, dovedită până la evidență, pentru o parte însemnată a literaturii populare moderne. Nu admitem însă termenul pus de «Benfey și nici nu credem că au venit toate în forma «de *basme*, ci noi voim să dovedim că o mare parte din «*basmele actuale, dacă nu cea mai mare parte, s'au desvoltat din novele și povești*, pe care poporul cu în-cetul le-a schimbat în *basme*, înzestrând pe eroii acelor «povești, cu trăsuri fantastice și cu facultăți supranaturale luate, sau din credințele vechi sau din cercurile «literaturii *apocrife și romantice*.

«... cercetarea istorică, mai gice: D-l Dr. Gaster, «ne arată că cea mai mare parte din aceste elemente

*) B. P. Hasdeu. Revista-Notă, anul VI. p. 375.

*) Literatura populară română. 1883. Busuresci.

«pretinse *mitologice*, și prin urmare foarte *vechi*, sint din «contră de *origină literară* și prin urmare relativ foarte *noi* »¹⁾.

Noi în locul lui Benfey, am lăsat să vorbescă reprezentantul său, Dl. Dr. Gaster dar observăm că chiar după D-l Dr. Gaster teoria lui Benfey singură nu e suficientă pentru a explica originea basmelor. Insuși D-l Dr. Gaster cată să completeze teoria lui Benfey, anume că *cea mai mare parte din basme s'aui dezvoltat din poveștile și povestiri pe care poporul le-a schimbat în basme înzestrând pe eroi cu trăsuri fantastice și cu facultăți supranaturale...*

În acelaș timp mai observăm că nici D-l Dr. Gaster nu explică în de-ajuns origina basmelor, de ore-ce, cum chiar D-lui spune, poporul trebuie de la el să mai adaugă eroilor acele *trăsuri fantastice și facultăți supranaturale*. Și dacă acestea le adaugă poporul în basme atunce ce mai rămâne din literatura cultă, pentru basme ?

În studiul de față însă ne mărginim numai a expune somar diferitele teorii, fără a le combate nici a le susține. Tot somar vom expune și părerile noastre.

CE CREDEM DESPRE ORIGINA BASMELOR

a) Origina fabulei

§ 65. Pe lângă cele ce s'aui dis până acuma despre origina basmelor adăugăm și noi ore-care considerațiuni.

La începutul societăților omenești, când oamenii trăiau cu păstoria și cu vinatul, totă știința omenesca se mărginea la distingerea animalelor și la cunoșcerea apucăturilor lor, atât pentru a se pute apăra de ele cât și pentru a le pute ataca sau învinge sau vâna. Omul

¹⁾ Dr. Gaster Op. cit. pag. 545.

cel mai învățat din acele vremuri era acela care scia mai mult despre animale. În toate ocaziunile principalul obiect de conversațiune atunci era despre animale.

Omii de atunci întru atât cunoșeau de bine animalele, în cât chiar când voiau să caracterizeze un om, îi dădeau tot note de ale animalelor, îl compara cu un animal: cutare era, de pildă, ôe, cutare epure, cutare leu sau lup sau vulpe ori șacal. Mai ales când aveau nevoie să vorbescă de cei mai mari din trib, de aceia de care se temeau, întrebuințau ca pseudo-nime numiri de animale.

Prin acesta se explică originea fabulei.

S'a dis de mult că fabula a fost un *protest contra tirăniei sau a dispotismului*, și cei ce au dis'o acesta se pare că au avut dreptate.

Fabula este un gen literar care are menirea de a vesteți faptele rele.

Acosta explică pe de-o parte întrebuințarea pseudonimelor, adică nevoea de a întrebuința pseudonime. Iar obiceiul de a întrebuința ca pseudonime nume de animale se explică prin faptul că pseudonimele acestea, adică numele de animale, le erau la dispoziție, ca cei mai potriviți termini de comparațiune.

Tot acesta explică pentru ce în fabulă animalele vorbesc ca omii: pentru că în fabulă se vorbea nu de animale care nu pot vorbi, ci de omii care vorbesc.

Încă un lucru care dovedește că acesta este originea fabulei, după părerea noastră, e existența *moralei de la fabulă*.

Teoria despre originea fabulei se datorește lui Édelstand du Méril și noi am utilizat-o de mult în lucrarea noastră *Fabula în genere și fabuliștii români în specie*¹⁾. Din această teorie noi însă deducem acum considerațiunea despre *graiul animalelor* și despre *morală fabulei*.

¹⁾ București 1892. Edit. Acad. Român. pag. 16,

În adevăr, ce rol are încheierea numită morala fabulei, când această încheiere nu face de cât a repeta ceea ce s'a spus pe larg în fabulă?

Ne închipuim că un om ôre-care de pe acele vremuri spune la ai săi vestea următoare: *Lupul cel bătrân și cu cel tânăr s'a botărit ca la noapte să gălue oile care vor fi lângă izvorul din vale.*

Acastă veste putea să aibă două înțelesuri: sau că lupii adică nisce lupi, aveau de gând să mănânce nisce oi, sau că nisce ômenî pe care îi numiau cu epitele de lupi, aveau de gând să ucidă pe alți ômenî. Din această pricină, când era vorba de ômenî, atunci cel ce spunea vestea, după ce o povestea mai întâiu pe larg și în gura mare apoi mai la urmă adăuga mai cu jumătate de gură: *«Dar să știți că nu-i vorba de lupi și de oi, ci e vorba de ômenî.*

Acest adaus făcut de povestitor e deci necesar, și acesta e tocmai morala fabulei.

Obiceiul de a face această morală nu s'ar fi putut nasce dacă fabula nu ar fi vorbit despre ômenî de acei care erau de temut.

Vra să dică numirile de animale din fabulă sînt nisce pseudonime omensci care reprezintă chiar ômenî concreți. Voiu să dic că animalele din fabulă, la începutul fabulei nu sînt abstracțiuni ci persoane concrete; iar fabula este un gen literar independent de alte genuri, adică nu derivă din basm nici din alt gen, ci s'a născut singur dintr'o necesitate socială.

Acăsta este origina fabulei.

b) Origina basmului

§66. Cu vremea însă formându-se societăți mai mari, seminții sau triburi și din cauza pășunii sau a hranei intrînd în rivalitate unele cu altele, și unele ajungînd

supuse altora ; cele *supuse* încep a se teme de cele domnitoare ca și ori ce supus de tiranul său.

În acest cas de supunere a unui trib ori a unei seminții la alta, au trebuit să se nască nisce pseudonime care să caracterizeze tribul sau seminția domnitoare și asupritore. Ne gresit că trebuiau se întrebuințeze *pseudonime* pentru a se feri de spionajul care este o apucătură primitivă. Noi credem că în aceste vremuri au luat naștere pseudonime ca : *Mama-pădurii*, *mădă-nopte* și alte numiri de ființi răutăcioase și de monștrii care se întâlnesc în basme.

§ 67. Cu numele de *Mama-pădurii* s'ar fi putut numi foarte bine un trib sau o seminție puternică, de prin nisce locuri *păduroase*, și pôte care stăpânia de mult acele locuri. Cu nume de *Mădă-nopte*, un trib, care era chiar la *mădă nopte*. Tot așa pôte chiar și numirile de : *Statu-palmă barba-cot* pentru vr'un trib de oameni mici ori scunzi, pitici, care făceau prădăciuni ; numiri de monștri ca : *Bala*, *Balaurul*, *Mistrețul*, după cum se întâlnește în basme : Țara sau pământul *Balei* sau a *Balaurului*, a *Mistrețului*, etc., pôte să fi servit a desemna țara sau pământul unor anumite triburi cu orecare anumite calități sau defecte sau apucături sau cu anumiți șefi. Se pôte foarte bine ca un trib întreg să se fi numit balaur pentru că șeful său se numia astfel. Tot așa smeii vor fi fost nisce triburi puternice și domnitoare sau apăsătoare și aceste numiri se pôte să li se fi dat tot după șefii lor.

În tot cazul aceste numiri care se întâlnesc astăzi în basme noi credem că la început au fost nisce *pseudonime*, în cele mai multe cazuri *colective*, desemnând popore sau triburi sau seminții domnitoare sau apăsătoare, în tot cazul rău-făcătoare. Acele care nu erau rău-făcătoare, ori pôte care nu erau nici dominătoare se numiau indiferent după numele șefului lor, de pildă,

împărăția împăratului roș, *Împăratul Roș*, *Împăratul Verde*, etc., Pöte în unele cazuri să fi avut și pseudonime.

Töte aceste pseudonime, însă, de și colective totuși reprezintă colectivități sau ființe concrete.

Acésta credem noi că este originea personajelor din basme, cu alte cuvinte aci găsim noi originea basmelor.

Basmul se aseamănă în origine cu *fabula* :

Fabula, însă, este un protest al indiviđilor contra tiraniei altor indiviđi, pe când basmul este un fel de protest al unui trib ori *seminții*, *popor*, *comunități*, contra altui trib, *seminții*, *popor*, sau *comunități*.

Basmul, ca și fabula, începe cu numiri de ființi concrete și negreșit și cu numiri de localități concrete, și cu date precise, astfel că la început basmul ca și fabula a fost o simplă povestire sau narațiune de lucruri concrete sau adevărate ori individuale. Cu vremea însă prin trecerea acestor povestiri prin alte locuri și în alte timpuri, *ființele* sau *lucrurile* concrete își perd individualitatea și încep a însemna altă ceva, o ființă abstractă ori altă ființă deosebită de aceea ce însemna la început.

§ 68. **Făt-Frumos.** Așa la 'nceput, de pildă, ce trebuie să fi fost Făt-Ermos? Negreșit că la 'nceput Făt-Frumos era câte un eroi care se distingea în luptă cu vre unul din triburile inimice, cu Mădă-Nöpte ori cu mama-Pădurii ori cu vr'un Smeu, și care eșia biruitor sau prin *forță*, prin *indemănare*, prin *vicleșug*, ori prin *ajutorul norocului*.

Am numit aceste patru lucruri căci de obicei acestea sînt mijlocele care ajută pe Feți-Frumoși din basmele tuturor popórelor; și acestea sînt mijlocele ideale de reușită ale tuturor popórele. Töte popórele cred în ele și le doresc și încă doresc să le capete prin minune, să le vină ca dar de la o ființă supranaturală.

Făt-Frumos la 'nceput a fost un *eroi național*, iar cu vremea a ajuns să fie un fel de *ideal popular*.

Făt-Frumos din basmele de astăzi este idealul pe care îl visază poporul. Vrei să scii ce fel ar dori să fie un popor ôre-care? Cercetéză-î basmele și veđi cine și ce fel e Făt-Frumos și fii sigur că întreg poporul vré să fie ca acest Făt-Frumos.

Ca să caracterisăm pe Făt-Frumos trebuie făcute studii speciale și aprofundate, totuși în trecét putem spune, de pildă, că la Români :

Poporul este credincios, și crede în bunătatea și milostivirea dumnezească, de aceea Făt-Frumos de obicei e dăruit printr'o împrejurare ôre-care cu *putere*. Ajunge, de pildă, Făt-Frumos așa de puternic că asvárle buzduganul până la cutare înălțime. Mai e dăruit Făt-Frumos și cu diferite lucruri sau talismane, ori este ajutat de ființi supra-naturale ori chiar de animale.

Și Făt-Frumos e ajutat pentru că el însuși umblă cu dreptate, și însuși face bine și dă ajutor pe unde pôte : el e *bun*, e *milos*, e *drept*, e *cavaler*, dar e și *răsbunător*.

El e bun căci ajută pe frații lui, care în urmă caută să-l pérđă, dar e răsbunător când descopere mișelia sau trădarea. Din felul cum frații lui Făt-Frumos se pôrtă cu el, căci mai în tot-de-a-una îl trădéză, se vede că poporul a fost pățit, a suferit de trădarea fraților în vremuri, -- frați tot colectivi, triburi ca Iosif -- dar cu tôte acestea nu se teme de trădare : frica de trădare nu împiedecă pe Făt-Frumos de a-și căuta de drum, el merge înainte ca un vitéz și la nevoie pedepsește pe cei nevrednici și pe trădători. Poporul desprețuește pe trădători, poporul e vitéz. Făt-Frumos nu cruță nici pe mama lui. Când o află că e vinovată, când află că ea dându-se în dragoste cu un smeu a voit să-l pérđă pe dinsul, atunci n'o mai cruță de și îi este mamă. N'o atinge el de-a dreptul cu arma, ci de obicei o chemă afară aruncă în sus o săgétă și ăice : *Acuma, mamă, care din noi doi e vi-*

noval peste acela să cadă săgéta și săgéta cade peste ea. Săgéta cade așa cu voea lui D-deu, dar cu toate acestea Fêt-Frumos s'a răsbunat.

Fêt-Frumos e *milos* căci nu ucide, adică nu dă cu săgéta în *vulturul* său în *ursul* său în *animalul* care îi ese înaintea și care se rîgă de el, ci încă dă ajutor animalului și îi lîgă rana de la aripă sau de la picior; de aceea și animalul îi va arăta recunoștința dîndu-i ajutor miraculos la vreme de nevoie. Și animalul pôte fi tot ceva colectiv, vre-un trib.

Fêt-Frumos e cavaler și drept căci în tot-de-auna respectă drepturile altuia.

Sînt însă croi populari, adică un fel de Fêt-Frumoși care reușesc prin șiretenie. Da, sînt și de aceștia; și chiar și Fêt-frumosul cel mai cavaler găsește cu cale că e bine să întrebuințeze *șiretenia* față de cei răi. Poporul înțelege să fie cavaler, însă cavaler cu cavalerii. Cu cel rău, rău să fii.

§ 69. Părinții lui Fêt-Frumos pot fi de ori-ce condițiune, de la împărat până la porcar; nascerea nu e un merit pentru popor. Fêt-Frumos pôte să fie fecior de Împărat sau de porcar, dar în tot-de-auna el e fiul cel mai mic, și de obicei cel de-al treilea, ori singurul fiu și în acest caz născut printr'o minune. Poporul crede mai superiori și mai bine dotați pe copiii cei mai mici.

§ 70. Frații de obicei nu iubesc pe Fêt-Frumos și îl trădeză. Între frați dragoste nu există de sus în jos: fratele mai mare uresce pe cei mai mici, cel mai mic însă, care e Fêt-Frumos iubesc sincer pe cei mai mari până când îi află vinovați. Sora însă iubesc pe Frate, de și îl pôte trăda câte odată când ea se amorisază de un smeu. De obicei însă când fratele, prefăcut în pasere ori în alt animal, e ucis chiar de tatăl său din îndemnul mamei vitrigi, atunci sora îi adună oșele și le îngropă la fântână, ca să se intruzeze iar. Fratele

însă nici odată nu trădăză pe soră. Faptul că sora crede în reînvierea fratelui, în reîntruparea lui, arată că femeia crede în puterea de viață a poporului ei. La dînsa se aplică dicțtorea poporului:

Viața de vie
Tot învie.

De obicei părinții, tata și mama iubesc mai mult pe fiii cei mai mari, iar pe cel mai mic nu-l bagă în seamă.

§ 41. Mama vitrigă de obicei e rea cu copiii bărbatului. Fôrte multe mame vitrige se întălnesc în basme, dar tați vitrigi nu se întălnesc.

Cine știe dacă nu cumva tôte aceste numiri de familie ca tata, mama, frați, surori nu sînt *pseudonime colectice* de triburi ori seminții cu care se găsiău într'un grad de rudire ca frații între ei, ori ca fiii cătră părinți? Chiar legendele din istoria veche pot să ne pre sînte nume de triburi sub nume de persoane, de pildă numele Iosif pôte să fie numele unui trib pe care celelalte triburi de israeliți îl găseșe în Egipt. Numirile celor șapte regi legendari dela începutul istoriei Romanilor, pot fi numiri de generațiuni ori periode. Dar legendele acestea nu sînt de căt basme care încă din vremea de demult aă avut ocașune să fie fixate prin scriere. Vechele legende care aă fost fixate prin scriere aă rēmas ôre-cum localisate, a rēmas ôre-cum fixat că cei șapte regi aă fost la Roma și că Iosif și cu frații lui aă fost israeliți și aă mers în Egipt din Mesopotamia. O multime însă de alte legende, adecă tôte celelalte legende care n'aă fost fixate, și-aă perdit cu vremea terminii săă cuvintele care puteaă să le fixeze într'un loc și ast-fel aă ajuns să fie lipsite de ori-ce semn de loc și de timp. Aceste legende istorice nu sînt altă ceva de căt basmele de astăzi. Cu alte cuvinte *basmele de astăzi sînt legende istorice*,-

care cuprind isprăvile diferitelor triburi ori seminții ori comunități, legende care n'au apucat să fie fixate prin nici un fel de scriere. În acest curent de idei, ori în această supozițiune, termenul de *mamă vitrigă* pe care îl întâlnim așa des în basme pòte să fi însemnând *patrie nouă* sau *patrie adoptivă*, care de ordină era nepriinciosă copiilor adică generațiunilor tinere, pe care le-a fost adus *tata* adecă generațiunea bătrâna. Dacă în vremele de demult ómenii aũ putut numi pe *Sóre* frate cu *Luna* ori amant și amantă — cum se vde în Rig-Veda — de ce *patria* ori *pămîntul născerii* nu s'ar fi numit *mamă*, *mamă adevărată*; iar *patria adoptivă*, *mamă vitrigă*?

Pentru ce de pildă generațiunile tinere — aduse de tată, și persecutate de mama vitrigă—nu s'ar fi numit cu numele de *copiul tatălui* sau *fata tatălui*? Și numirile acestea de membri de familie ca mamă, tată, frați, etc., însemnă negresit numiri de triburi de acelaș sînge; dar se pare ca și celelalte triburi pe care le numiaũ cu pseudonime ca *Mădă-Nópte*, *Mama-Păduri*, nu erau de sînge deosebit de óre-ce în basme nu se întănesc deosebiri de limbă, nu se spune nici odată că nu s'aũ putut întălege în limbă. În basme tóte persoanele vorbesc aceeași limbă, toți dar, se pare că sint de acelaș ném: Mama-Păduri de acelaș ném cu tata și cu frații lui Făt-Frumos. Singurul personaj de alt ném care se întănesc în basme e *țiganul*, țiganul care într'un moment vré să iea locul lui Făt-Frumos. Țiganul însă nu e luat ca străin ci e luat pentru a îndeplini rolul dramatic de *traitre*. Țiganul e introdus în urmă în basm.

§ 71. **Baba.** Un curios personaj e *baba* din basmele române. Oricănde vorba de a face un rău în basme numai de cât se arată o *habă*. Baba face întrigă în casă, baba descopere că mai tresce și unde anume trăesc fata

împăratului pe care mama vitrigă, împărătesa a căutat s'o pîrîdă din pricină că era frumoasă. În basme baba este *le traitre* din piesele cu intrigă ale teatrului modern, un *traitre*, am putea dice *fără sex*. Baba trebuie să fi însemnând generațiunea *betrână* sau *veche* dintr'o țară cucerită. În cazul unei cuceriri, populațiunea tinăra îndigenă a țării cucerite ori se supune ori se revoltă pe față contra cuceritorilor, iar populațiunea bătrână perîindu-și ori-ce ideal și ori-ce iluzii devine egoistă, fără scrupuli și e gata a face rău, și dacă pîte îl și face atît cuceritorilor străini cît și indigenilor care sufer jugul.

În cazul acesta, împărătesa, adică mama vitrigă care își urmărește propria sa fată, sub cuvînt că e mai frumoasă și pîte plăcea bărbatului — împăratului, pîte însemna chiar pe patria cucerită care caută să-și extermineze generațiunea tinăra care arată supunere ori simpatie pentru cuceritor.

§ 72. De ore care însemnătate este și *Calul* din basme, calul cel înaripat al lui Făt-Frumos.

Noi credem că acest cal pe care îl întîlnim în basme nu e ceva alegoric ci însemnă tot cal. Că acest cal e înaripat și ceva deosebit de ceilalți cai, lucrul se înțelege ușor: imaginația poporului l'a idealizat căci nu putea să-i dea lui Făt-Frumos un cal ordinar.

Important, însă, e faptul că acest fel de cai nu se găsesc ori unde. Ca să capete un cal de felul acesta, în multe basme Făt-Frumos e nevoit să se ducă peste nouă țări și nouă mări la o babă-smeodică ce avea o epă care în fie-care noapte feta cîte un mînz. Și baba lua inimile de la toți mînzii și le punea la unul, și numai acela era cal cum îi trebuia lui Făt-Frumos, cal înaripat și nădrăvan.

Acastă împrejurare se pare că amintesc nisce vremuri cînd în țara lui Făt-Frumos nu erau cai, sau cel

puțin nu erau cai buni și Făt-Frumos trebui să se ducă în altă țară, la alt trib ca să-și găsească un cal bun.

Poate printr'un studiu serios asupra calului din basme s'ar putea descoperi grupul etnic de pildă din care fac parte basmele Românilor cu acel cal năsdrașan.

După cât mi-aduc aminte, istoria pomenesce de un rășboi în care Egiptenii pentru întâiași dată au cunoscut calul ¹⁾).

¹⁾ Ca să nu mă îndepărtez cu însu-mi în cercetări laterale, am rugat pe doi d-ni profesori: D-l C. A. Ionescu și D-l Vasile Maniu, care mi-au dat următoarele notițe în privința calului. Iată-le:

G. Maspero «*Histoire de l'Orient*» t. I p. 9.

Deux au moins des espèces animales qui vivent à présent sur les bords du Nil, le cheval et le chameau, ne sont pas figurées sur les monuments des plus anciennes dynasties et paraissent n'avoir été introduites que longtemps après la fondation de l'empire.

(Fr. Lenormant «*Sur l'antiquité du cheval en Égypte*» și

G. Maspero «*Histoire de l'Orient*», t. I p. 334 ch. VIII.

«Enfin la race chevaline fut emportée par les Pasteurs aux bords du Nil, s'y était acclimatée et y avait prospéré grâce aux soins que les Pharaons et les nobles avaient pris d'elle. La plupart de villes de la moyenne et de la basse Égypte, possédaient des haras célèbres.

Maspero «*Histoire de l'Orient*» t. I p. 489. ch. XI. (La Médie).

În Media se cunoștea calul, chiar înainte de năvalirea Pastorilor în Egipt.

Marius Fontane «*L'Égypte*» p. 452 (Indep.).

Le cheval, récent. Son introduction coïnciderait avec l'invasion des Hyksos.

Gustave de Bon. «*Les premières civilisations*» p. 191.

Calul a fost adus în Egipt, de către Hicsoși, în timpul dinastiei a XIII-a.

Van den Berg «*L'Orient*» p. 14.

Le cheval et le chameau ne figurent pas sur les monuments de l'ancien Égypte.

Ch. Normand. «*L'Orient*», p. 130.

Les anciens égyptiens ne connurent qu'assez tard le cheval.

Seignobos Ch. «*La civilisation orientale*», p. 12.

Calul a fost adus de Hicsoși. El apare în monumentele dinastiei a XVI-a.

C. A. Ionescu, Profesor.

Equideele din cari o speță e calul

Equideele și-au făcut aparițiunea în epoca terțiară, atât în lumea veche cât și în lumea nouă. Astfel în America, care astăzi nutrește numai cai originari din Europa, se găsesc prin ore-care terenuri resturi foile deosebite de ale celor originari din Europa. Aceste fo-

Dacă basmele noastre își trag originea lor de la popoarele Indo-germane, se poate foarte bine că pe când s'au început basmele, Indo-germanii să nu fi avut cai, ori cel puțin să nu fi fost găsit cai la toți Indo-Germanii și să fi fost nevoiți cei mai mulți Indo-germani să-și caute cai pe la popoare de alt nēm, poate pe la cele de nēm Semit, ori cel puțin pe la alte triburi de Indo-germani care se mutaseră în locuri mai depărtate.

§ 73 S'a observat în basme ca miraculos faptul că animalele vorbesc. D-l B. P. Hasdeu în ingenioasă D-sale

sile sunt proba irecusabilă a existenței equideelor (în America) cu mult mai înainte de stabilirea omului.

În Europa, «dice C. Gervais (în cartea intitulată *Historia mamiferelor*, și publicată la Paris în anul 1855), erau mai multe specii printre caii fosili, și în specia care se apropie mai mult de calul actual, se afla diferite rase caracterizate prin diferența de talie și proporțiune: scheletele vechilor animale au unele forme groște întocmai ca cele ale cailor alsacieni sau bulonezi, altele oșele fine ale cailor arabi.

Cum nu este posibil a demonstra legăturile de rudenie care lega caii actuali cu aceia cari și-au lăsat oșele în straturile diluviane, în caverne, etc., nu se poate asigura că Europa nu a fost într'un timp oarecare privată de aceste animale, după ce mai înainte nutrise un număr cu mult mare de cât astăzi».

Idea lui Gervais (un naturalist distins)

Cuvier (*alt mare naturalist*) dice că în unele părți ale Germaniei, se găsește un enorm număr de dinți de cai fosili.

Brehm spune că afară de regiunile polare toate celelalte părți ale pământului au fost locuite de equidee.

C a l u l

Nimic nu ne poate lumina asupra chestiunii când s'a început a se întrebuița calul, precum și asupra țării în care s'a domesticit pentru prima oară. Se crede însă că popoarele Asiei Centrale fură cele d'întîu cari făcură din cal un animal domestic, și ca de aci s'a exportat de o parte în extremul orient și China, de alta la Miadza-Zi și Occident.

Domnul Brehm spune că chiar și filologia vine aci în ajutorul Zoologiei, dovedind că diversele nume date calului, în limbile occidentului, deriva din Zendă și Sanscrită (adică din limbile Asiei Centrale); deci din acest antic focar al vechii civilizațiuni ne-a venit speța acosta. Ori-ce ar fi istoria găsește mai întîiu, aceste animale, în Egipt. În ruinele Persepolis, pe hieroglyfele cele mai vechi, se

teorie despre origina basmelor, ȋdice că fabula a luat animalele care vorbesc din basme. Nouă ni se pare cu totul alt-fel. Animalele din basme sînt tot animalele din fabulă. Fabula adev c  e mai b tr n  de c t basmul. Basmul s'a născut c nd societăţile omenesci erau mai mari, mai bine constituite, mai compacte, mai definite; pe c nd fabula s'a născut încă în micile societăţi. Pe c nd basmul  i-a luat naștere, pe atunce animalele deja vorbeau, adev c  pe atunce  menii erau deja obicinuiţi a  ntrebu nţa pseudonime.

vede c i purt nd  meni  i tr g nd care.  n persia  i India, calul a fost de asemenea, chiar de la origina timpurilor istorice, tovarăşul omului. Chinezii, cari l'au primit din streinătate îl  ntrebu n   în expediţiile militare cu 2000 ani înainte erei nóstre. Ebreii n'au avut căi de c t din epoca lui David  i Solomon. Abraham, Isaac, Iacob av u magari, camile  i oi, însă nu avem idee despre c i. Este remarcabil că în cărţile ebreesci nu se menţione z  nimic despre căi de c t din epoca lui Iosif: trebuie deci a crede că Ebreii nu au avut cunoscinţi de căi de c t din timpul  nt rceri lor din Egipt.

Domnul Gervais ne spune că în Epoca lui Moise  sraeliţii nu se serveau de căi  i că legislatorii lor le recomandau să nu aibă frica de căi  i caruţele inamicilor cu cari se r sboiau.  n timpul lui Solomon,  ns , Ebreii  ntrebu n u c i, căci în Cartea Regilor se spune că: Solomon a adunat un mare numar de căi  i cal reţi; el a avut 1,400 caruţe 1200  meni calari pe care  i împărţi la cetăţi  i că reţină o parte pentru a sta pe l ng  perso na sa la Ierusalem. Tot în aceeaşi carte ni se spune  i provenienţa căilor,  i anume că ei veneau din Egipt:  i Cea. Patru c i îl costau pe Solomon 6 sicile de argint.

Tot Domnul Gervais ne spune că în Europa domesticirea căilor se urcă mai înainte de timpurile eroice ale Grecilor  i că Omer  n Iliada vorbeşte de hergheliile lui Priam. Gervais spune că (dupa cum se constata din b so reliefurile monumentelor asyriane) speţa căilor din Asia minoră era f rte frumo s ,  i că de sigur de aci s'au adus c i în Grecia, c i ce se  ntrebu n u în Epoca lui Pericles la jocurile olympice.

Legenda care ne arată pe Neptun d nd un cal Atenei, pe c nd Minerva  i dă o ramură de maslin face, dupa Domnul Gervais, a se admite origina străină a căilor. Din Armenia se aduceau c i la Tyr  i Sydon.

Arta de a călări se spune că ar fi inventată de către Scyţi,  i că c nd au venit în Thracia, Grecii s'au  nsp im ntat at t de mult în c t au crezut că omul  i animalul nu fac de c t unul singur: se asigură chiar că ac sta este  i origina fabulei centaurilor. Se scie că  i Mexicani i au avut aceeaşi sp im  c nd au v duţ pentru prima or  cal re ii spanioli conduşi de Cortez.

Vasile Maniu, profesor.

Astfel animalele vorbitoare din basme sînt tot animalele vorbitoare din fabulă. Şi cînd încep a se naşte basmele, atunci printre pseudonimile de popore sau triburi se amestecă şi pseudonime de persoane.

Să presupunem de pildă că un eroi naţional, Făt-Frumos, merge contra unui popor apăsător, de pildă, contra lui *Médă-Nôpte* şi în această întreprindere Făt-Frumos e ajutat şi de vr'o câte-va personaje puternice din tribul lui, de pildă de un personaj care se numia *Cerb* sau de unul care se numia *Epure* sau *Urs* sau *Lup*. În acest caz nu e nimic mai natural de cât ca basmul să spună că Făt-Frumos ducîndu-se în contra lui *Médă-Nôpte* s'a întîlnit c'un *cerb*, c'un *epure*, c'un *urs*, c'un *lup* şi a vorbit cu dinşii. E foarte natural să fi vorbit, adecă pentru omenii de atunci era foarte natural ca Făt-Frumos să fi vorbit cu aceste animale de ore-ce aceste animale aveau numai numele de animale iar încolo erau omeni ca şi Făt-Frumos.

Astfel graiul animalelor din basme pòte fi ceva miraculos pentru astăzi, dar pentru omenii de atunci a fost ceva natural.

§ 74. **Ceea lume** sau *lumea ccalaltă* sau *tărîmul celalt* care se întîlnesc în basme şi unde trece Făt-Frumos trebuie să fi însemnând *ţara depărtată* unde locuesce vr'un trib pe care Făt-Frumos îl supune şi pòte îl ia în robie. Şi acel trib trebuie să fie de acelaş nòm cu Făt-Frumos de ore-ce vorbeşte aceeaşi limbă. Ideea de *lumea ccalaltă* în înţeles de *ţară depărtată* trebuie să fie luată din mitologie, după mersul sòrelui care după ce apune trece în timpul nopţii prin celalt tărîm ca să răsará dimineţa iar aci la noi.

Originea armărilor și a blasonului

§ 75. Chipurile acele de animale care se găsesc pe mărcile diferitelor țări și ale diferitelor familii vechi și ilustre, e foarte posibil după noi să fie datorite unor obiceiuri tot așa de vechi ca și basmele.

Un flăcău din Moldova dacă ucide un șerpe, îi iea pielea și și-o pune la pălărie.

O regină a Sciților, mi se pare Tomiris, lua capul regelui Cyrus și-l aruncă într'un vas de singe.

Alte dăți capul învinsului era purtat într-o lance.

Mai în tot-deauna cu spoliile scumpe luate de la învinși se împodobiau învingătorii.

De ce dar învingătorii nu și-ar fi făcut un fel de podobă și din chipul învinsului, săpându-și mai ales chipul lui *cel alegoric*, chipul care reprezenta pseudonimul: *O pasăre, un balaur un elefant, o semi lună, un delfin, un zimbriu, etc?*

Și scutul învingătorului se păstra cu sfințenie de către familia și de către supușii săi urmașii lui. Și câmpul scutului se îmbogăția cu chipurile săi alegoriile noilor învinși. Și urmașii care se scoborați din două familii ilustre puteau să-și figureze pe scutul lor chipurile celor două scuturi ale familiilor din care se scoborați; așa ca pe un singur scut să fie săpate alte două scuturi, fie-care cu podobeles lor, etc.

Astfel ni se par nouă lucrurile. Cadrul lucrării de față ne oprește însă de a mai continua cu conjicturile în privința acestor lucruri care cer un studiu amănunțit și aprofundat.

METAMORFOSA

§ 76. În basme și în mituri întâlnim foarte adese ori *metamorfosa*, sau am pute dice că o întâlnim așa de multe ori în cât metamorfosa se poate lua ca unul din caracterele comune basmului și mitului.

Pe lângă explicările câte s'au dat metamorfosei, adăugăm și noi următoarele:

Metamorfoza din basme și mituri trebuie să'și aibă origina în travestirea obicinuită adecă în schimbarea de haine.

Se știe cum diferite triburi sălbatice de astăzi obișnuiesc a se schimba în haine când merg la vânat de diferite animale. Vânătorii la aceste triburi se îmbracă, adică se travestesc în animale, își pun corne, se îmbracă cu piele de acele animale, etc., pentru a se putea apropia mai mult de ele, ori pentru a nu le speria să fugă.

Apoi precum travestirea se întrebuințează pentru a înșela niște animale, tot așa se întrebuințează și pentru a înșela un om, un inamic.

În vremile vechi travestirea trebuie să fi fost foarte întrebuințată. Și în vremele de demult când se povestea că cutare sa cutare s'a făcut cerb, totă lumea înțelegea că el numai s'a travestit ca cerb. Mai în urmă însă, cu schimbarea obiceiurilor, travestițiile ajungând mai rari, oamenii când auzea că cutare s'a făcut cerb, începuseră a înțelege că el de-a binele s'a transformat chiar în cerb, adică s'a făcut chiar cerb.

De aci înainte se înțelege foarte ușor că dacă cineva se poate transforma în cerb, atunci, negreșit se poate transforma și în câine și în lup și în pasăre cât de mică: în vrăbie, în rândunică, etc., sint multe basme, în care eroul pentru a scăpa de *Smeu* se transformă în muscă.

Iată deci în scurt calea naturală pe care s'a dezvoltat ideea de metamorfoză.

Studiul aprofundat al acestei chestiuni e unul din cele mai bogate în rezultate.

§ 77. *Mitul*. — Luăm aci verba despre mituri nu pentru

a defini acest fel de producțiuni populare ci pentru a defini mai bine basmul.

Din lupta individului contra individului, a omului contra omului, contra despotului, a rezultat genul literar pe care l'am numit *fabulă*.

Din lupta grupelor de oameni contra altor grupe, din lupta dintre colectivități, a rezultat genul literar numit *basm*. Și acest basm a fost antemergătorul genului literar numit *epopee* care s'a născut mai în urmă din lupta dintre popore.

Precum din lupta oamenilor între ei a rezultat literatura, așa din lupta oamenilor contra naturii a rezultat *religia* cu corelativul ei literar numit *mit*.

O deosebire dintre mit și basm privity ca produs literar, e că numirile de persoane din basme reprezintă popore sau triburi, colectivități concrete, pe când numirile de persoane din mituri reprezintă ca indivizi corpuri și fenomene ceresci sau puteri naturale. Altă deosebire e că materia basmului e formată de peripecțiile prin care trece Făt-Frumos până să ajungă la isbândă, pe când materia mitului e dată de schimbările diferite prin care trec lucrurile din lume până să ajungă la o anumită stare sau formă, ori de împrejurările în care se produce ori s'a produs un fenomen sau un fel de fenomene.

O împrejurare care a făcut ca în decursul timpului basmul să se deosebescă de mituri este *fixarea*.

Miturile fiind în strinsă legătură cu credințele religioase, din cauza interesului ce prezintă, au ajuns, mai curând, mai de timpuriu, cele mai multe din ele, să fie *fixate* ori prin scriere, ori prin forma mai mult ori mai puțin fixă a epopeei. Se înțelege că acele care au fost odată fixate au fost astfel garantate contra schimbărilor și au continuat de a păstra caracterul individual și al persoanelor și al locurilor și al timpurilor; pe când

basmelor care au rămas nefixate să circuleze liber din gură în gură și-au pierdut cu timpul ori-ce caracter de individualitate și au căpătat pe acel al generalității sau abstracțiunii.

Caracterul de generalitate l-au căpătat de asemenea și miturile care n-au apucat a fi fixate nici prin scriere nici prin versurile epopeei, și s-au amestecat, dacă nu s-au pierdut, în masa cea mare a basmelor; și caracterul de individualitate l-au căpătat și basmele care din întâmplare au fost fixate ori epopee ori prin scriere, și din această pricină multe din ele au trecut în rândul miturilor, iar altele au rămas numai ca *legende*.

§ 78. *Legende*.— Un fel de producțiuni populare mijlocii între basme și mit, adică care se puteau cu ușurință alipi indiferent ori pe lângă basme, ori pe lângă mituri, au fost un fel de povestiri ca cele de pildă, despre fondarea unei colonii, ori fundarea unui oraș, de pildă fundarea Atenei. Din aceste povestiri, acele care s-au întâmplat de au fost fixate ori prin epopee ori prin scris, și-au păstrat individualitatea și au ajuns *legende istorice* ori s-au alipit către mituri; iar care au rămas nefixate și-au pierdut caracterul de individualitate și s-au confundat în masa basmelor.

Evoluțiunea basmelor și studiul lor

§ 79. Pân acum studiul folklorului se face în condițiuni foarte rele. Inchipuți-vă că cineva ar voi să studieze ce este arborele cu părțile și viața lui și n'ar avea la dispoziție ca material de cât un număr de frunze, nisce bucăți de cōjă, bucăți de lemn, bucăți de rădăcini, toate reslețite. Cum ar pute să reconstituască arborele întreg? Cum ar pute să-și dea samă de rolurile acestor părți? Cum ar pute să-și dea samă de viața arborelui, când nici o legătură nu se vede? Poți să ații care e elementul principal al formațiunei? Știi ce este celula?

Ce este un fascicul fibro-vascular ? Ce este seva ? Ce este pătura liberiană ? Cum se dezvoltă păturile lemnose ?

În aceste condițiuni se face încă astăzi studiul literaturii populare. În toate părțile, adică în toate ținuturile se fac numai colecțiuni de material, dar ce fel sînt aceste colecțiuni ? Pentru studiul literaturii populare chiar colecțiunile cele mai bogate nu sînt suficiente, fiind-că chiar cele mai bogate colecțiuni de astăzi nu ne pot da de cît părți disparate sau reslețe din arborele de care vorbiam mai sus. Să ne închipuim, de pildă, că colecțiunea de poezii a lui G. Dem. și cea a lui Ispirescu, de basme, sînt complete, adică amîndouă aceste colecțiuni cuprind toate producțiunile populare cîte circulă astăzi. Ce ar prezenta întreg acest material de cît părți, reslețe din arborele nostru ? Se presupunem că ar reprezenta chiar toate părțile arborelui, dar cum am putea noi să reconstituim arborele și să ne dăm samă de viața lui, când până acuma n'avem idee ce este un arbore ? Când n'am mai văzut până acuma astfel de organism ? Ca să cunoști un organism trebuie să-l cunoști funcționând, să-l cunoști trăind, să-l cunoști durând în timp, să-l observi schimbările care le ia din moment în moment.

Ca să putem studia literatura populară și să ne dăm samă de viața ei în total și de viața orî evoluțiunea fie-cărui gen în particular, ar trebui să avem colecțiuni care să cuprindă *diverse fasciculi din acelaș gen*. Ar trebui, să avem colecțiuni așa formate ca să putem vedea, de pildă, acelaș basm, basmul cu *Mama-Pădurii* ce a fost acuma un an, acum doi ani, trei ani, zece ani, cinci-deci de ani, o sută de ani, etc. Numai cu ajutorul unor astfel de colecțiuni am putea să ajungem a trage ore-care concluziuni despre ceea ce a putut să fie basmul în vremurile de demult.

Am mai spus că literatura populară este un orga-

nism viu care trăesece așa precum trăesece și limba și suferă modificări din moment în moment. Fie-care gen din literatura populară se schimbă din moment în moment și fie-care gen are părți mai rezistente, un fel schelet care se schimbă mai cu greu și părți mai puțin rezistente ori mai puțin durabile care se schimbă mai cu înlesnire.

Să-și închipuască cineva ce idee ar pute să-și facă despre viața basmului, din simpla citire numai ori audire a unui basm cu *Mama-Pădurii*; și ce idee ar pute să-și facă cineva din citirea unei colecțiuni ale basmului cu *Mama-Pădurii* așa cum se găsește el în toate satele din țară. Dar încă dacă am avea basmul acesta în colecțiune completă din toată țara și în diferite faze de câteva decenii de ani în urmă? adică dacă am avea o colecțiune completă din toată țara de acum un an, altă colecție de acum doi ani, alta de cinci ani, alta de zece, alta de două-deci, etc.? O colecțiune de felul acesta chiar numai a unui singur basm, ar pute să ne dea despre dezvoltarea sau evoluțiunea acestui gen literar o idee mai lămurită de cât toate colecțiunile de basme câte există astăzi.

Dacă am lua toate colecțiunile de basme câte sint astăzi în Europa, ele ne-ar da numai o idee despre ceea ce devin basmele în urma răspândirii lor în spațiu, dar nu și despre ceea ce pot să devină în urma duratei lor în timp.

§ 80. Basmele, ca și toată literatura populară, ca și toate organismele viețuitoare, variază după *loc* și după *timp*.

Presupunem că un basm nou sosesece astăzi la Focșani. Până peste un an de zile acest basm chiar la Focșani se va modifica și va diferi de ceea ce este astăzi. Se va modifica din an în an și din moment în moment așa că după o trecere mai mare de vreme

va căpăta modificări mari. Dar basmul acesta se va modifica și mai mult trecând din *Focșani*, de pildă la *Râmnicul-Sărat*, *Odobesci*, *Tecuci*, *Brăila*, *Galați*, etc. În fie-care localitate se va modifica în mod deosebit propriu acelei localități. Se va modifica în mod deosebit în diferite regiuni. Altfel de modificări va lua la munte, altfel la șes, altfel în regiunile deluroase, altfel lângă Dunăre, altfel lângă Mare. Și în fie-care localitate se se va modifica și după timp, adică din zi în zi, și din moment în moment.

Până acuma nu s'a făcut încă nicăeri o colecțiune științifică de basme, dar dacă s'ar face undeva — și dacă nu se vor face atunci nu se vor pute studia — ar trebui să fie făcută în modul următor:

Ar trebui mai întâiu un om cu pricepere, saū de pildă Academia Română, după cum a încercat Kahn ¹⁾, să reducă toate basmele la un număr de prototipuri.

După aceste prototipuri apoi în intervale de *un an*, *cinci ani*, *zece ani*, etc., să se facă colecțiuni în totă țara, adică în toate comunele. La aceste intervale, adică, să se culegă toate basmele din toate comunele, fie-care basmu purtând un titlu corespunzător prototipului cu care samănă.

Toate aceste colecțiuni apoi, să fie adunate, de pildă, la Academia Română ori la alt centru, să fie clasificate ori împărțite după prototipuri și după loc (comună, județ) precum și după timp.

Colecțiunile făcute în felul acesta, negreșit că ar fi mari și ar cere ore care muncă, pôte un întreg serviciu, dar ar fi un admirabil material științific asupra căruia s'ar pute face importante studii asupra literaturii populare și asupra Etno-psihologiei.

Aceste colecțiuni ar presenta adevărata fotografie a

1) Griechische Märchen. I, 45.

sufletului poporului, adevărata sa oglindă. Din studiul acestui material s'ar pute constata cât de apt e poporul de a primi schimbările civilizaţiunii, cam ce direcţiune ar fi folositor să i se dea şi ce fel de legi i s'ar pute aplica mai cu folos.

Variantele Basmelor

§ 81. Gândindu-ne numai la aceste colecţiuni ne putem inchipui cât de mult variază literatura populară : de pildă, cât de multe *variante* se formeză mereu.

Pricinile acestor variante sînt două :

1. Pe de o parte basmele, ca şi întęga literatură populară, variază din *pricina modificării ideilor şi cunoştinşilor poporului*. În vremile de demult arma de vânătoare a lui Făt-Frumos era arcul şi săgeţa ; în vremele de astăzi începem a întălni puşca. Aşa într'un mic basmu întitulat *Păcală şi Tăndălă* pe care îl dăm la urmă în apendince întămpinăm *puşcă şi glonţe*. Tot în acest basm întălnim şi *Turci*, naţie străină, cum nu se obicinuesce în basmele vechi.

Dăm în apendice mai multe basme importante din acest punct de vedere.

Aşa în *Basmul cu Jupân Lupilă, Crucilă, Cănilă, Ciorală şi Coşofănilă* întălnim numele oraşului *Paris*.

În basmul *Frăjitorul şi Împăratul*, povestit de un elev de la Pirotecniă Armatei (Bucureşti), întălnim numirile : *soldat, casarmă, ofiţer, princesă*.

În *Împăratul Fermecat* întălnim cuvîntul : *bileţel scris*, apoi *văpor* şi *căpitan de văpor* pe cînd în basmele din vremuri se întălniau numai corăbii.

În fie-care mediū basmele se modifică după ocupaţiunile şi ideile ōmenilor. Aşa de pildă în casarmă. Prin 1881—82 în Iaşi aveam un fecior în casă, ori logofăt



pe un Gheorghe, care era soldat cu schimbul. Acest Gheorghe îmi spunea mulțime de basme, sau povești, după cum se dice în Moldova. Dar toate poveștile lui Gheorghe erau localizate pentru viața de casarmă. *Făt-Frumos* al lui Gheorghe era de obicei un *recrut*, iar smeul era *sergentul major* sau *vacmistrul*. Îmi aduc aminte de un basm al lui Gheorghe, în care *Făt-Frumos* adică *recrutul*, nu știu prin ce minune, căpătase o putere așa de mare, că într'un moment de supărare l'a scuipat pe sergentul major cu atâta putere că i-a crăpat capul și i-a sburat creierii. Aceste lucruri le-am verificat apoi și prin alți soldați și se pot verifica ori când: casarma localizează basmele.

Am ști că basmele variază după mediul social, dar nu trebuie să uităm că basmul variază după timp și după loc.

2. Pe de altă parte basmele variază din pricina influenței celorlalte genuri literare.

În vremele de demult basmul a primit în el, ca un fel de afluenți, unele legende și unele mituri care erau ne fixate, ba chiar și unele din cele fixate. Apoi a primit și a intercalat în el o mare parte de material din literatura cultă, și astăzi continuă de a primi mulțime de bucăți sau episoade sau scene din literatura cultă. Acest material din literatura cultă, intercalat în basme a făcut pe *Benfey* să stabilească teoria că basmele sînt nisce producțiuni din literatura cultă devenite populare și că au venit din India în Europa prin secolul X d. Christ., împreună cu celelalte cărți populare. *Benfey* trebuia să țină samă însă de aceea că:

1) Precum o narațiune sau episod care s'a scris, nu e împedat prin nimica de a se și populariza, adică a se povesti și de către popor;

2) Tot așa o narațiune sau episod popular, care o bucată de vreme s'a povestit numai oral, pôte de la

o dată ore-care să fie scris, adică p^ote ca o variantă din el să fie fixată prin scriere.

De pildă, relativ la punctul întâiu avem cazul cu Arghir și frumoasa Elena. Arghir și Elena a fost o narațiune scrisă, apoi s'a popularizat, învățându-se versiunile pe din afară și în sfârșit a rămas în popor, se înțelege, cu multe schimbări, numai narațiunea în prosă.

În cazul acesta trebuie să admitem că Arghir cel în prosa e luat din literatura cultă.

Relativ la punctul al doilea: Basmul cu *Sarea în bucate* există și se povestesc în popor. Într-o vreme Ispirescu a fixat prin scris o variantă din acest basm.

Fixarea acestui variant însă n'a împiedecat întru nimic circulațiunea în popor a basmului, adică a diferitelor sale variante. Și, când un Benfey ar susține că aceste variante fac parte din literatura cultă, adică sînt derivate din *Sarea în bucate* a lui Ispirescu, atunci acel Benfey ar trebui să dovedească cel puțin sa^u că nici un variant din basmul cu *Sarea în bucate* n'a circulat în popor înainte de variantul scris de Ispirescu. Variantul scris de Ispirescu e cel mai vechiu de cît toate celelalte variante care circulă în popor.

Ceva mai mult fondul basmului *Sarea în bucate* e și în piesa lui Shakespeare: *Regele Lear*, și cu t^ote acestea nu putem susține că basmul românesc: *Sarea în bucate* e derivat din *Regele Lear* al lui Shakespeare, ci rămâne, cum și este, că *Regele Lear* al lui Shakespeare e tras dintr-o variantă a unui basm vechiu, din care a fost derivat și variantul românesc *Sarea în bucate*.

De ce s'a^u păstrat basmele

§ 82. Basmele s'a^u păstrat în popor pentru că ele sînt un produs estetic al minții omenesci, așa dar s'a^u păstrat precum se păstrează ori-ce produs artistic.

Causele care au favorizat păstrarea basmelor au fost mai multe.

La începutul formării lor ele au fost de un interes deosebit, căci conțineau povestiri de acele fapte sociale care privia *fericirea, viața și existența* tribului din care făcea parte de obicei și povestitorul și ascultătorul. Pe aeele vremuri basmele țineau loc de istorie, de filosofie a istoriei și de știință a istoriei sau de sociologie.

Acest mare interes ce prezentau basmele, le-au făcut să ajungă așa de iubite de popor în cât au devenit o necesitate organică sufletesea a lui. Oamenii au ajuns să se nască cu înclinațiune către basme, au ajuns să le guste, să le iubească în mod instinctiv.

Cu această înclinațiune organică, instinctivă, oamenii întrebuințază basmele :

- a) Pentru a-și ocupa timpul liber.
- b) Pentru a amuza și ore-cum a instrui pe copii, din care cauză în vechime, la Romani, se credea că fabulele sînt numai pentru copii : *fabulae nutricularum* (Quintillian¹⁾) și în zilele noastre în clasificările literaturii populare după vrăstele omenești, basmele au fost lăsate la vrăsta copilăriei.
- c) Pentru a întreține starea de veghere în timpul unei munci migăloase, adică pentru a ține pe oameni să nu adoarmă, de pildă la clacă de desfăcut porumb, la ședători de scărmanat pene, lână și la alte lucruri migăloase și monotone care se făceau mai cu sémă sara, în timpul nopții.

¹⁾ Inst. I. 9. cit. de d. Hasdeu în art. despre Basm.

Variantele și circulațiunea basmelor

§ 83. Negreșit că la început basmele au fost în număr restrâns, pentru că ele povestiau *fapte istorice*, întimplate. Cu timpul însă ele, trecând din gură 'n gură și din trib în trib, se modificară într-atâta, în cât cel care a povestit cândva un basmu, peste o bucată de vreme îl întâlnea așa de modificat în cât credea că e un altul. Astfel au început să se formeze variantele chiar din cele de'tâiă timpuri și în urmă s'au înmulțit din ce în ce mai mult și se înmulțesc încă.

Basmele circulază. Ele trec nu numai din gură 'n gură între granițele aceleeași țări, ci trec și granițele și circulează de la popor la popor.

Sînt basme pe care le găsim astăzi la *Românii*, la *Ruși*, la *Italiani*, la *Francezi*, la negrii din *Africa*, la *Indienii* din *America* etc. Neapărat că le găsim modificate sub forma de variante, dar fondul e acelaș.

Fondul acesta însă, este el antropologic? adică s'a născut el, independent la fie-care seminție ori la fie-care popor, la care îl întâlnim? Ori unele seminții, unele popore l'au împrumutat de la altele? Acésta nu o putem hotări din ceea-ce știm și din materialul ce posedăm până acuma. Știind însă că basmele sînt un produs popular circulator și mai știind că multe basme sînt produse similare antropologice, trebuie să admitem că dintre basmele comune la mai multe seminții, unele sînt proprii rasei lor iar altele sînt împrumutate.

§. 84 *Specimene de basme* din cauza lipsei de spațiu nu dăm nici chiar în resumat.

La nevoie se pot consulta diferitele colecțiuni cunoscute precum și lustrarea d-lui Lazăr Șeinénu: *Basmele Române* ¹⁾.

1) Buc. 1895.

ANECDOTA (Snóvã)

§. 85. *Anecdota*, ἀνέκδοτος inedit, nepublicat, din ἐκδιδωμι public, divulg. Anecdota—ne publicat, ne atestat, ne recunoscut, ne autentic.

Snóva (slav. *Is.* din, *nova* nou).

Distingem anecdota de snóvã. Sint două feluri de anecdote: *a)* unele care sint nisce narațiuni de fapte, care se pôte să se fi întimplat chiar, dar nu sint atestate, dovedite. *b)* Altele cari sint nisce creațiuni făcute cu scopul de a ridiculisa, *isnoveite*, adică *făcute din nou*.

Cele de felul întâiu s'ar puté numi *anecdote istorice*, iar cele de felul al doilea *anecdote artistice* sau *Snóve*.

Anecdotele istorice noi le-am clasificat alătura cu basmele, între producțiunile populare cele cu fond narativ și în prosă; *Snóvele* însă le-am clasificat alătura cu *glumele* între producțiunile populare cele în prosă amestecate cu versuri.

Noi distingem în dezvoltarea unui basm trei faze. În faza întâea basmul se presintă ca *anecdota istorică*; în faza a doua când, adică, a fost înfrumusețat și îmbogățit ori poetizat de imaginațiunea populară, se presintă ca *legendă istorică*; iar în faza a treia, când și-a perdut caracterul de individualizare și s'a desfăcut de precisările de spațiu și timp, atunci se presintă ca *basmu* desăvârșit.

Descripțiuni de obiceiuri, prevederi, lécuri

§. 86. Aceste descripțiuni n'au nici un caracter estetic deosebit, de aceea le considerăm numai ca nisce descripțiuni ordinare în prosă și nu insistăm asupra formei lor. De asemenea nu insistăm nici asupra fondului de oare-ce fondul nu e literar.

Lăsând deci la o parte fondul literar al obiceiurilor populare, spunem aci numai în trecât că aceste obiceiuri sînt de mare interes etnografic. Aşa de pildă, în obiceiurile de la nuntă se găsesc urme de *răscumpărarea femeii de la un trib*, de pildă de la tribul căruia aparţinea. Obiceiul numit *Vadra*, în *Moldova*, cred că e o urmă de răscumpărare de acest fel. Tot aşa cred că e şi cîntea de la *Răspuns*, din *Moldova*; şi cîntea şi împărţirea de pâine, după nuntă, prin jud. Argeş.

În obiceiurile de la morţi, după cât cred, şi după cum voi arăta altă dată, sau după cum va constata oricine, se găsesc urme de *cremaţiune* sau *arderea cadavrelor* şi urme de *antropofagie*. Aşa de pildă *toégul* de la mort e urmă de ardere; iar *coliva*, *praznicul*, *pomana*, etc., urme de canibalism.

Se înţelege că toate aceste obiceiuri sălbatice au fost îndulcite de către religia creştină care le-a înecat şi le-a dat un alt înţeles.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B. PRODUȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI

a) Religioase

§ 87. *Divisiune*. Producțiunile populare în versuri se pot împărți în două grupe: *religioase* și *poetice*.

Am dîs (pag. 205) că producțiunile religioase sunt un fel de formule, un fel de material oral, ritual, care întovărășește practica deferitelor obiceiuri ale cultului, fie acel cult actual sau vechiu și aproape părăsit de mult.

Nu intrăm aci în amănunte care nu pot intra într'o *introducere* în literatura populară, dar ca să dăm o pildă cum obiceiurile vechi ale cultului s'au schimbat, spunem numai că creștinismul și-a pus sărbătorile lui

tocmai în locul celor corespunzătoare păgâne: de pildă la *Crăciun* în loc de *Nascerea sôrelui* s'a pus *Nascerea lui Christ* după solstițiul de iernă, iar în primăvară, după echinoxiul de primăvară, în loc de învierea naturii saă a sôrelui, s'a pus *Învierea lui Christ*.

În loc de a analiza, ori de a arăta ce cuprind fie-care fel de aceste producțiuni populare, noi dăm aci numai în resumat conținutul bucăților din colecțiunea G. Dem.

I. Rugăciuni

§ 88. Aceste producțiuni populare sint de obiceiă rugăciuni făcute pentru copii.

Mamele învață pe copii să ăică aceste rugăciuni când se culcă, când fac semnul crucei, când fac semnul crucei pe perina de culcat, etc.

Considerațiuni asupra acestor rugăciuni să se vadă în colecțiunea G. Dem. Teodorescu pag. 186. Iar la pag. 188-89 să se vadă și rugăciunile de copii.

Din tôte noi dăm aci numai următorea :

Inger ingerasul meă
Răgă-te lui Dumnezeu,
De cu ăi și până'n nôpte
Până'n cėsul cel de môrte.

II. Moș-Ajun

§ 89. Asupra *Moș-Ajunului* să se vadă în colecțiunea G. Dem. la pag. 10. câte-va considerațiuni.

Bucățile spuse la Moș-Ajun sint un fel de formulețe scurte, pe care în ajunul ăilei de 24 Decembre, în unele localități, ca de pildă în București, copii umblând de la casă la casă, le cântă pe la ferestre. Iar din casă li se dau: covrigi, saă mere, nuci, un gologan etc.

Cea mai scurtă variantă este acăsta :

Buna dimineța
La Moș-Ajun
Ne dați
Ori nu ne dați ?

Pentru celelalte variante a se vedea colecțiunea G. Dem. pag. 11 și 12.

III. Colindele

§ 90. Considerațiuni asupra colindelor să se vadă în colecțiunea G. Dem. p. 14 și 15.

În Moldova se dice: *colindă, colinde*; în Muntenia: *colind, colinde*.

Observație. Noi trimitem de o cam-dată la colecțiunea G. Dem. numai să se vadă ce s'a dis până acuma.

Noi avem asupra acestor lucruri părerile noastre care sînt în multe părți deosebite și pe care le vom spune când le va veni rîndul.

Iată resumate de colinde:

1. *Colindul lui Christos* (p. 19.)

Sus la naltul cer, p'un jeț d'aurel, șade Iesus Chiris-tos cu Maria și Iosif. Iosif spune că după ce s'a născut Isus s'a dus cu el *în țara Cugurească, dar Ungurii i-au luat la gîină cu căini.* Atunci ei veniră în *România*. Aci a fost bine primiți și găsduiți la (cutare) om bun care i-a băgat în casă și i-a ospătat. Până a mîncat ei Isus s'a făcut mare, până a mai bătut, el s'a urcat la cer să-l boteze Ión și i-a pus numele Christos, d-nul tuturor și al *Românilor*.

2. *Colind de tinăr* (p. 20.)

(Cutare) tinăr a încalcat p'un cal galben grîngorel

Săua-i luce 'n aurel

Scarile-i în argințel

ș'a plecat la vînatore și a găsit pe Zina Zinelor.

Icna sora Sorelui.

El a luat-o și a ascuns-o în celar, în păunar. Sorele a trimes s'o caute luceferii ispitori.

Tinărul le-a spus să nu caute în celar, căci d'o

scăpa un păun îi iea sôrelui un cal bun, iar d'o scăpa o păuniță, iea pe sora sôrelui de soție.

Tinêrul cu părinții și cu noi să fim sănătoși.

3. *Florile dalbe* (p. 20.)

Sculați boeri mari, că vë aducem un D-șeș nouă născut, e luminat cu raze. Sculați Români plugari că s'a arătat pe cer o stea strălucită pentru fericiri menită.

Pămîntul întineresce, cântă turturelele și un porumb a adus o flóre dalbă și vă ție să trăiți.

Mulți ani și fericiți
Și ca pomii să 'nfloriți
Și ca ei să 'mbêtrâniți

4. *Colinda* (p. 21.)

Sculați boeri că v'aduc un prunc născut în Răsărit și *invêscut* în scutec alb. E luminat de rașe cu o pêtră nestimată pe frunte. Sculați boeri să-i aducem tămâeri. *O cometă* ne-a spus că e înpărat mare și că va aduce fericire. Turturelele cântă și un porumb a adus două ramuri și le-a lăsat la căpătâi. Porumbelul vë ție să trăiți

Mulți ani fericiți
Precum pomii să 'nfloriți
S'ajungeți să'mbêtrâniți

5. *Colind de om cu trei feciori* (p. 22.)

Ferice de ășt om cu trei feciori toți cu meserii: Cel mare, comis mare; cel mijlociș prepară berbeci, și șoimi și cel mic e vinăriciș.

D-șeș se duse la comis și-i puse masa; trimise la cel mijlociș și aduse grași berbeci, trimise la cel mic și aduse vin și se ospetară.

Omul întrebă pe D-șeș când se sfârșesce pămîntul ?

D-*deu* îi spuse că atunci e sfârșitul pământului, când fiu va bate pe tată-său, fica pe mamă-sa și fina pe nașă-sa.

6. *Botezul* (p. 23.)

În curți împărătesci sînt mese împărătesci întinse și în mijloc e D-*deu* într'un jef de aur, lângă el șede bătrânul Crăciun și Sfîntul Ion. Cu toții beau și ospătau. D-*deu* dîse că el e mai mare. Crăciun de asemenea.

Ion dîse că el e mai mare, căci D-*deu* e mai mic de dîle, căci când s'a născut D-zeu, el l-a ținut în pîlă i-a dat numele de Isus și l'a urcat la cer.

Sus să'mpărălescă
Jos să înțeleplescă
Și să creștînescă.

7. *Colindul Sfîntului Ion* (p. 24)

În nisce curți domnesci sunt mese întinse și faclii aprinse. D-*deu* șede într'un jef de aur; Crăciun șede într'un jef de argint; Ion șede într'un jef de chiparos.

Cu miros frumos.

În jelturi mai mici sed sfinții. Ei beau și se desfătau. Atunci se întrebă care e mai mare?

Ion dîse că e mai bătrîn căci el a ținut în pîlă pe Isus și tot el i-a pus nume și i-a dat un toiag de argint ca să stăpînescă.

Cerul și pămîntul
Lumea și norodul
Și pe noi d'a rîndul.

8. *Isus Christos, Crăciun și Sf. Ion* (p. 25)

O variantă a precedentei de care diferă prin aceea că tot ceea ce vorbește Crăciun, Sf. Ion, Isus este un vis al stăpînului, că în curtea sa sunt acele mese împărătești și mai era un drum spre *Kesărele*.

9. *D-l Nostru Iisus Christos* (p. 26)

Astă-sară s'a născut *Domnul bun*, mititel, înfășățel.

De când s'a născut, crângul a înfrunzît, câmpul a înverzît. Jidovii atunci îl căutară, din casă în casă, din masă în masă; dar nu-l găsiau. Maică-sa fugi cu el la munte și fu ajunsă de Ión ce-i dîse: să mîergă înainte că e un riû de vin, altul de mir și altul de apă. În vin îl boteza, în apă îl scaldă și în mir miruia pe Iisus.

10. *Christos și Apostoli* (p. 27)

Apostoliî întrebă pe Iisus din ce e făcut vinul, mirul și grăul? Iisus le spune: Jidovii m'aû prins în Rusalim în casa lui Crăciun și m'aû restignit; mi-aû bătut cue prin tălpî și palme și curgea sânge ce se făcea vin. M'aû îmbrăcat cu urzici ce corpul bășica; m'aû încins cu măceși și mi-a curs sudore ce s'a prefăcut în mir. Mi-aû pus cunună de spini pe cap și aû curs lacrimi ce s'aû prefăcut în grău. De atunci s'a dat vinul la bătrâni, grăul la norod, mirul la preoți.

11. *Colindul lui D-șeu* (p. 28)

O variantă a precedentei în care sfinții întrebă pe D-șeu din ce s'a făcut vinul, mirul și grăul.

Explicarea lor e ca în precedentă.

12. *Colindul lui D-șeu* (p. 29)

În aceste curți domnesci aû crescut doi meri cu vârfurile împreunate. În ei ard două lumânări; din ele pică trei picături și se face un riû de vin de mir și de apă limpede. În riû se scaldă D-șeu și se mirue și se primenesce. Mai jos e Crăciun și Ión se scaldă se premenesce și se miruesc. Mai jos se scaldă sfinții. Mai jos se scaldă acest om bun (cutare). D-șeu întrebă cu

cine se potrivește? El spune că nu se potrivește cu nici unul, ci cu binele ce a făcut; căci a ospătat pe toți, a făcut poduri, puțuri și toți îi mulțumesc. D-zeu îi dăse să se ducă la raiu nejudecat

Să stea la masă nechemat
Să bea pahare n'închinat

Sănătate în altă casă, la anul și la mulți ani.

13. Colind de bătrân (p. 30)

În aste curți împărătesci sunt nouă meri în vârf cu nouă lumânări; picând nouă (lumânări) picături se face un riș de vin, altul de mir și altul de apă. D-zeu se scaldă, se premenesce și se miruesce. Mai jos e Ión ce se scaldă, se premenesce și se miruesce. Mai jos sunt Sfinții și mai jos Domnul (cutare) D-zeu îl întreabă cu cine se egalază? El spune că cu nici unul din ei; ci a făcut bine la friguroși, flămânzi; a făcut puțuri, păduri. D-zeu îi dăse să se ducă în raiu, că-l găsește desculț și luminat

Întră în el ne'udecat
Șezi la masă nechemat.

14. Colindul Sfintei Marii (p. 31)

Pe dinnaintea curții domnesci se plimbă Santa Maria cu furca în brâu, cu caer verde. Ea tórce fașa lui Christos c'o să-l boteze, însă îl botezase Ión. Santa Maria se supără și voi să se ardă, dar busuiocul stinse focul; dete să se inee dar santa cruce n'o lăsă.

Voi să se taie în săbii dar se turtiră.

Ion dăse Santei Marii să nu fie supărată ci să fie Iisus al amândoror.

15. *Colindul Sf. Vineri* (p. 32)

Sfinta Vineri a îngenuchiât la scaunul D-lui. Ea
 ȑicea : D  mne m'ai trimis s   botez. Cei din Cetatea
 Irodului nu s'a  cre tinat ci m'a  prins, m'a  legat, m'a 
 t  iat, în cazane m'a  b  gat, sc  p  nd am venit s  -mi
 dai în ajutor  ngerii. D-  u  ise lui Petru s  -i tr  snesc  
 cu sete ;  ise lui Ilie s  -i tr  snesc   cu m  nie. Ilie tr  snia
 dracii  i p  mintul se tremura ; dracii botezului s   dea.

mirului
 botezului
  i cre tin  t  ilor.

16. *Colindul Arhanghelilor* (p. 33)

La o mas    edea D-  u cu Sfin  ii ca I  n, Ilie, Petru.
 Ei m  nca  . Atunci vine Arhanghelul Gabriel  i Mihail
  i  ngenuchind spun ; dup   ce a  plecat Ilie, Ion  i
 Petre, idoli   au venit în r  u  i a  luat cununa,

Luna cu lumina
 Zorile cu razele
 Stelele cu florile.

a  mai luat scaunul de judecat  . Atunci Arhanghelul
 Gabriel  i Mihail cerur   ajutor. D-  u trimete pe I  n
 botez  nd, pe Ilie fulger  nd  i pe Petru plo   b  t  nd.

Idoli   se sp  im  nta    i botezului se dau Mihail  i
 Arhanghelul Gabri  l ia  cele r  pite  i le duc în r  u

17. *T  der diaconul* (p. 34)

T  der diaconul  i diaconesa se jurar   a pribegi la
 c  lug  rie prin v  i ad  nci, prin scorburi de mun  i, prin
 codrii c  run  i. Diaconesa se duse la c  lug  rie prin
 pustii, ca s   nu vad   voinic, pas  re sbur  nd, s   n'aud  
 pop   toc  nd, coco   c  nt  nd ci numai v  ntul b  t  nd  i
 ape curg  nd. C  nd fu apr  pe s   m  r   D-  u chem  
 pe I  n, Ilie, Petru, Mihail  i Gabriel  i le  ise : In

pustie e o călugăriță care s'a gândit la mine totă viața și acum e aproape să moră; duceți-vă și faceți-i un légân de mătăasă în care să se odihnescă. Sfinții se duceau îi luaă sufletul îi da aripi și o trimetea unde îi plăcea c'asa Domnul vrea.

Trupul il luaă, il înfășeau, légân îi făceau și in vîrf de paltin o îngropaă. Apoi plecară la cer și spuseră Domnului, acesta se bucură și se dete jos pe pămînt. Ajunge la légân și suflă peste călugăriță care învie. Ea incepu să se închine și D-deu îi dete ăile multe.

Töder diaconul a plecat și el în pustie să nu mai audă de frate, de rudă. El a trăit până a cărunțit și când la bătrînețe a perdut calul ce-l căuta cu anul. L'a întălnit Domnul cu Sfinții și l'a întreat: Ce caută? El spune că 'și caută calul cu anul. D-deu îi ăise că dacă vré să trăiască mult să postéscă și o să-și găsiască calul, el jură că va posti și 'și facu o chilie la care îi ajută și sfinții. Bolovanii după cuvîntul lui D-deu se făceau munți. Din nisip făcea ămeni. Töder se rugă să-i iea viața; D-deu il luă în cer.

18. *Colind de familie* (p. 39)

Ale cui sunt aste case minunate cu porțile ferecate,

În pörtă șede jupân..... el vede peste casă mulți porumbei vineți și ăice nevestei să i să întindă masa în casă să reverse grău, să pună un colac; porumbeii vor intra în casă și vor mânca grău, după accia se vor urca până la nori și la Domnul se vor ruga.

Colindătorii de vor fi junî vor intra în casă și or cânta, colacul și-l-or lua.

19. *Colind de feréstră* (p. 39)

Ale cui sunt aceste case minunate, cu lanțuri de fer legate cu streșini de busuioc?

În vârful caselor un stol de porumbei. Din ei ese
unul cu gusa verde, cu pene zugrăvite,

Capu'i bate'n aurel.
Ciocu-i bate'n argințel.

Porumbelul sboră până la nori, se lasă în prundul
mării de unde ea petricele, se ridică în sus și se lasă
pe casele (cutăru). Acesta vrea să săgeteze porumbelul.
Porumbelul dîse să nu-l săgete căci nu e porumb
alb, ci e Sf. Ión trimis de D-șeș, cu legile sîntei
cruci *cununiei* și *botezului*. El dîse că l'a trimis D-șeș
să măsoare pămîntul și a aflat munții înalți, văi adânci,
cîmpul cu ogôrele

Livedea cu florile.

20. *Colind de feréstră* (p. 40)

Cocoșeii că-mi cântară, boeri mari nu se sculară.
Cîntară a doua ôră, boeri mari nu se sculară. Atunci
se ridicară și se lăsară în prunturile mării

și luara
apșôră'n gurișôră
petricele'n degețele.

Se ridicară în sus și se lăsară la feréstră și cântară
a III-a ôră, boeri mari se deșteptară. Aprinseră lumâ-
nare scôse un colac, o vadră de vin c'ășa se dă la
Crăciun. Boerul să fie sănătos la anul și la mulți ani.

21. *Colind de păstor* (p. 41)

Pe munții cu florile
Pasce Nica oile.

Le strînge și le duce la meréz, care e în vârful
muntelui sub un paltin gălbior. Vîntul scutura frunță
și se întărâtără oile; atunci D-șeș se scobori pe pă-
mînt și grăi: Nică ale cui sunt aste oi ce sbiară așa
de frumos? Nică dîce:

sînt ale tale
 cu ale mele
 eû le pasc
 tu le păzesci.
 Eû le mulg
 tu le'mulțesci.
 Eû le tund
 tu mi le creșci

D-zeu i le dete lui tôte, ca un părinte fiului său.
 Bine ! dar Nică să'i dea :

La Sinzene două miele
 La sânjos un miel frumos
 La ispas un bulz de caș.

22. *Colind de preot* (p. 41)

Ô bisericuță e lângă ostrov. Către ostrov vine o corăbiură în care e părintele (cutare) cu preotésa și coconășii. Preotul dîse copiilor săi să ia tōca în stînga, ciocanul d'a drépta și să se urce în clopotniță să tōce și să tragă clopotul ca să vie lumea la biserică și să se rōge lui D-zeu, să le erte păcatele de jumătate,

Din greșeli a treia parte.

Apoi intră popa în biserică cu evanghelia în mână și copii lui se suiră în turlă, traseră clopotul, iar poporul veni la biserică se rugă lui D-zeu și le ertă din păcate jumătate, din greșeli a treia parte.

23. *Colind de preot* (p. 42)

Pe un ostrov e o mică bisericuță în care ard nouă lumânări și cîntă nouă cîntători și slujesc nouă preoți

Ei vîd o corabie și în ea era preotul (cutare). Vîntul o aduse la mal și preotul (cutare) eși din corabie cu vanghelia în stînga,

Și cu crucea d'a drépta.

El intră în biserică și dete ordin să se sue în clopotniță să dea'n tōcă de trei ori

In clopot de nouă ori

Să vie norodul să se rîde. Grămăticii deteră în tîcă de trei ori și'n clopot de nouă ori și norodul veni, se rugă lui D-zeu să-i erte din păcate jumătate, din greșeli a treia parte.

24. *Colind de preot* (p. 43)

Intr'o bisericuță de pe ostrov slujeau nouă preoți cu nouă logofeți. Preotul cel bătrîn dîse logofătului celui mai tînăr să se sue în clopotniță și să tragă clopotul. El eși afară și vîdu o corabie ce venea către mal. Din ea eși preotul (cutare):

Papuci negri încălța
Toiag în mîna lua

și venea la biserică să cînte aghios Isus Kristos, ca să vină poporul să se rîde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Poporul veni și se rugă
D-zeu că-i erta
Din păcate jumătate
Din greșeli a treia parte.

25. *Colind de preot* (p. 44)

Sus în vârful munților, la tulpina brașilor e o mî-năstire cu trei turnuri; în ea slujesce preotul (cutare) cu mătănii d'a stînga

Cu toiagul d'a drépta

El începu a ceti evanghelia. Asculta Maica precista și Sfînta Duminica. Fiul Maicei preciste începu a-l plînge. Maică-sa îi dîse: Să nu mai plîngă căci jidovii s'au sfătuit să-i facă o cruce înaltă, împărătescă.

Fiul dîse mă-sei; lasă-i să-mi facă, că le-am găsit eū loc la talpa Iadului.

La vîlvórea focului
Und's viernii neadormiți
Și cu dinții ascuțiți

Maica blagoslovi pe preot și se înălță la cer.

26. *Solul* (p. 45)

În curtea lui *Mircea Vodă* e un cal priponit cu pripon d'argint; pe cal îl țin cinci argați;

Doi de dârlogi
Doi d'albe scări

Iar al cincelea îl bate pe spate și mi-l netezesce și îl gătesce cu cioltar de fir,

Ciucuri d'ibrișim
Ciucuri de argint
Lungi până'n pământ

Mircea vădând calul întrebă al cui e? Un voinic îi spuse că atunci când era comis, a fost trimis de Mircea să tae capul unui boer; acesta însă l'a pus la masă și îi-a dăruit cioltarul de fir.

Coconașii îi-au dăruit ciucurii de fir, d'argint

lungi până la pământ

Pe boer nu l'am tăiat și îi-am adus darurile. Mircea dete calul cu toate ale lui comisului.

27. *Colind de voinic strein* (p. 46)

(Cătare) voinic sulujesce de mic la Domn Constantin, cu clondirul în stânga, cu paharul în dreapta. El umple paharul dar oftând îl varsă peste brațul Domnului. Constantin îi dăce: ce ai gând rău să-mi iei Dômnă și Domnia?

Voinicul spuse că se gândesce la părinții lui care nu pot prânzi de jalea lui. Apoi mai spuse că s'a gândit la frații ce nuși pot încura caii de jalea mea. Domnul Constantin îi dăse să slujescă numai până la Sân-Văsii. S'a gândit la surori ce fac cununi și se veștesc pentru că nu le pot purta de jalea mea. Domnul

Constantin îi dîse să slujască numai până la Sân-Văsiî, când îi va da un cal cu mîndru caftan și 12 cai și 8 secerași, negri țigănași și se va duce acasă la dragii părinți să prînzescă cu ei, să încuri caii cu frații tîi și să porți cununile împreună cu surorile tale.

Veinicul să fie sănătos
Cu frați surori

Și cu noi toți junî colindători.

28. *Colind de tînăr* (p. 47)

La spatele Domnului Lixandru Vodă slujesce cu paharul'n mînă, cu chivăra'n brău, un tînăr. El a vîrsat paharul pe spatele Domnului. Lixandru Vodă dîse lui făt-frumos, că i-a gîndit rău la capul lui.

Și la trupul lui.

Făt-frumos dîse, că nu i'a gîndit rău, ci gîndit la părinții lui care nu pot prîndi de doru-i. Se gîndesce la frați ce nu-și pot încura caii de focul lui. Surorile de dorul lui, nu pot purta cununile care se vestejesc.

Lixandru Vodă dîse să-i slujescă făt frumos numai până la Sân-Văsiî, când l'o face ban la Craiova. El s'o pune credincios și s'o duce la părinți cu care o prîndi, or dichisi frații lui caii și surorile lui vor purta cununii tot în cinstea ta,

Și în fala mea.

La Crăciun și la Boboteză când preoții botéză și luminează creștinii.

29. *Colind de voinic* (p. 55)

(Cutare) șede în noroi până în genuchi, în apă până'n sapă și se luptă cu Turcii ce ieau caicele, și cu *Frâncii* ce iaă vadurile. Aceștia începură a robi;

robiră fete mari cu bani pe cap; robiră voinicei; robiră neveste de câte un prunc.

Tănărul (cutare) vede o fată cu o brăţară la mână, cu cercei în urechi şi pieptul bătut de lei. Ei îi dise: hai la mine şi nu te voi face rătă, ci Dămnă peste argaţi, nurora părinţilor şi cumnăţica fraţilor.

La mulţi ani cu sănătate
Şi cu bine'n ceste case.

30. *Colind de oştin* (p. 54)

Murgul păşcea. Stăpănu-i dise să pască să se ingraşe spre a-l vinde, să-şi facă nuntă cu ce o lua pe el Murgul îi dise să-l vândă dar să-şi aducă aminte cum, când răşboiul cu *Turcii* şi *Frâncii*, unde a fost bătut, murgul s'a aruncat în Dunăre şi l'a adus pe mal nevătămat. Stăpănul îi dise să pască fără grijă că nu'l va vinde, şi că numai l'a amăgit.

Murgul urmă: m'ai mai pus la încercare anul trecut la Bobotéză cu 50 *cali* potcoviţi şi cu nepotcoviţi; i-am întrecut pe toţi şi ți-am făcut fală ție de voinic.

Şi mie de cal bun.

Făt-frumos fie-mi sănătos cu fraţi, părinţi şi cu toţi ai lui.

31. *Colind de tiner anume Ión* (p. 49)

La marginile ţerei sunt trei paltini; Sub ei sunt *oşti leşeci*, care au domn şi altele romănesci, ce n'au Domn. Ele au auzit că cutare boer are fiú Ión ce ar fi bun de Domnie.

Oştile se duc şi 'l cer masei să le fie Domn.

Acesta spune că e mic şi nu scie să incalice calul, să incalte cisme, să incingă sabia, să infrângă oşti. Oştile îl cerură şi lui tată-scú şi acesta le spuse că-l vor învăţa cei bătrâni să cărmuiască. Ei îi deteră pe

Ión care se duse cu oștile și-i făcu o haină lungă până la pământ : cu sôrele și luna pe spate, duoî luceferi pe umeri și stelele pe pôle.

Tinăr fêt-frumos
Fie-mi sănătos. —

32. *Colind de Cocon* (p. 50)

Sub zare de sôre, în Ostrov de Mare a crescut un Călin și la umbra lui se odihnesc oști de *Moldoveni* și de *Craioveni* și de *Munteni*. Cele muntenesci caută din sat în sat, din vad în vad, că au auzit că cutare boer are un cocon ce ar fi bun de Domnie.

Ei 'l găesc și 'l cer tatălui său. Acesta li-l dă dar muma lui ȕice că e mic și nu scie a domni și împărăți. Muntenii spun că e ușor a împărăți, căci stai și împărțesci la lefegii 'lefile la armășei armele și stai la masă și călăresci.

Tinărul să-mi fie sănătos cu frați și cu surori și părinții să trăiască.

33. *Colind de Vitez* (p. 51)

Prin cei nouă brați, prin cei nouă munți se plimbă nouă frați și cel d'al decelea (cutare) e vâtaful lor. *Mihnea-Vodă* îi poftesce la masă.

Ei se duc, dar Vâtaful îi sfătui să nu dea armele și caii la armășei ; însă ei nu-l ascultară și deteră armele caii și papucii. Vâtaful nu le dete și bêu și ospăta cu calu de frâu.

Mihnea Vodă porunci să tae, Vâtaful incalecă, scose paloșul de la brâu și omori pe cei nouă părtași și scăpă pe frații săi.

Mihnea ȕise să nu-i tae slugile că o să-i trebuiască la Crăciun și la Bobotéză.

34. *Colind de copil* (p. 55)

Muma (cutăru) eşi înaintea oştilor şi le dete rachiū şi le dīse : asceptaţi că am gătit pe (cutare) i-am făcut vestmīnt lung până la pămīnt, care are cāmpul cu florile în pept ; luceferii pe umeri ; pe pōle e marea turbure cu multe coralii ; cu căpitani care ascéptă pe (cutare) să-l facă să împartă lefile la lefegii, gălbe-naşi la boerinaşi.

35. *Colind de Vitez* (p. 53)

Pe lângă **mare** *) se vede tīnērul (cutare), venind cu un stol de mari boeri şi le dīce : grābiţi că o fată zidesce o cetate în ispita Turcilor şi în pofida **frāncilor** *). Turcii o bat pe uscat şi Frāncii de pe Marea Nēgră şi n'o pot lua. Grābiţi să mergem s'o luām noi.

Ei se duc, dārāmă zidurile şi fata-i dīce să intre pe pōrtă boerescă, că el va fi Domnul cetăţii ca va fi Dōmna lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

36. *Colind de flăcău* (p. 53)

O fată zidesce o cetate în pofida Frāncilor şi în ispita Turcilor. Turcii o bat pe uscat şi Frāncii de pe Marea Nēgră, dar n'o pot lua. Atunci tīnērul (cutare) intră în grajd iea pe *Lidvul* ce fugea iute, il ȳsāla, il înşela lua într'o mână sulīta

Şi paloşul întralta
şi il frānse în zidul cetăţii şi surpă turnu cu sulīta.
Atunci fata-i dīse să nu mai strice zidul ci să vină pe pōrtă boeresce şi să se aşede la masă domnesce.

Iar cutare fēt-frumos
El să-mi fie sātōs.

*) Am avut *mare* pe vremea Frāncilor ! (G. Dem.).

37. *Ciuta* (p. 56—96)

Lângă Grozesci s'a făcut din plõe un lac unde erau mai multe ciute.

Păsceaă tôte afară de una care nu páscea de loc. Un cerb (care era fratele ei) o vede și o întrébă de ce nu pasce... Ea atunci răspunde, că nu pasce din causă că mâine cutare o să vie cu cal, cu ogar și cu șoiman și o să le dea drumul să apuce valea *Jinlui* până la ele, o să le gonéscă până la *Lacul roșu* (roșit de sîngele lor) și până la *Podul de ôse* făcute din ôsele lor) ceca-ce să și întîmplă.

38. *Colind de fată* (p. 61)

Oltul vine mare și pe el brađi, molifti și un cerb înnotând, avênd pe côrne un légân de mătăsă și în el o fată mare care cosea și nu tăcea ci mereu ȕicea să 'nôte mai lin să nu-i strice cusătura căci apoi, face

lin mai lin

BCU Cluj / Central University Library Cluj cerbe strețin

furtună, și se rugă tot mai lin că aű frați și vinători și te or împușca și cu carnea ta mi-or face nuntă, apoi din pielea ta mi-or acoperi casa, iar cu sîngele îmi vor zugrăvi casa, din unghiile tale mi-or face pahar ca să beaű în ȕile mari.

39. *Colind de tînăr* (p. 62)

Un tînăr își hrănesce calul cu ce crede că e mai bun, își hrănesce de asemenea și șoimul.

Tot cu fîn tocat

Și cu orz pisat

De vînt vînturat

Cu apă

Din năstrapă.

Intr'o ȕi șoimul ȕice cătră cal, că mănăncă degéba și nu pôte sbura ca el. Calul îl spuse la stăpânul său și acesta îi spuse că Duminică o să-l pue la încercare.

La acea încercare, calul după ce alergă veni cu un cias mai degrabă ca șoimul. Șoimul cere a fi pedepsit el căci a întârziat. Calul se pune pe lângă stăpânul său să-l erte căci se va folosi măcar la ȕile mari, ca de Crăciun și Boboteză, când va merge la curte călare pe murg și cu șoimul pe umăr, făcându-i bucurie Domnului de la care va căpăta mulțumire.

40. *Colind de flăcău* (p. 64)

Ca și colindul de tinăr. Flăcăul își îngrijesce de cal, de șoim și 'ntr'o ȕi de primăvară pornesce la drum. Calul spune stăpânului că șoimul alergă pe sus și el pe pământ și cum s'a laudat, dacă m'a întrece să-mi scotă vinile și dacă l'oiu întrece eu, să-i tai aripa ca să nu mai fie mândru.

41. *Cerbul Runcului* (p. 64)

Cerbul Runcului se lauda că nimeni nu scie unde mănâncă el, unde dorme, unde bea apă și nici unde șede. Un tinăr însă auzindu-l se duce acasă, ȕea calul (murgul) vine acolo cu o săgétă, trage în el. Cerbul acumă numai pôte fugi, și ȕice că de ce n'a văȕiit săgéta ca să audă și el și să sară în virful muntelui. Și încheie cu sănătatea voinicului.

42. *Colindul cerbului* (p. 65)

O variantă a celei precedente cu deosebire că cerbul e în *Muscel* și se laudă ca și cele-lalt că nu scie nimeni unde șede, însă un vinător il aude, și-l săgetă. Cerbul ne mai putend fugi îi ȕise: Din córnel lui să se facă bucium, piciorle lui, pentru că nu a putut fugi, să le dea la Copoi, ochii pentru-că n'a vȕȕut săgéta să-i dea șoimului, iar pielea slugilor și carnea voinicului.

43. *Colind despre ȕiuă* (p. 68)

Un voinic rătăcise cinci ani pe la Mărul rotat, pe la câmpul rourat, pe unde vĕdu pe doi vulturi, că se bat. El a intrat pe acolo prin umbrele de fag. In timpul acesta îi scăpă fulgul și-l prinse, îl duse pe la un jupĕn care avea fată mare, ca ea să-l pörte la ȕile mari.

L'a jupĕn cutare
C'are fată mare
Fata să mi-l pörte
fetiȕa
'n cosiȕă

44. *Sandul* (p. 69)

In sara de Sf. Vasile toȕi boerii se adună la curte, numai Sandu vine numai după 3 ȕile, cu calul asudat și obosit. Boerii îl întreabă că de ce a asudat, l'a gonit cine-va? Spuse el, că nu, ci că a fost la vĕnat și i-a eșit o ciutalină in cale și l'a necăjit mult până a omorit'o. In să alȕi boeri îl pāresc, ȕicĕndu-i că nu e adevĕrat, ci ȕic că are o ibovnică la care, când se duce ĩea trei cai, cu unul să duce la ea, cu altul stă la ea, iar cu al treilea vine de la ea. Apoi i-aũ mai ȕis că, dacă nu crede, să-l caute, că va găsi la el odöre, ĩele și chiar cununia. Boerii îl căutară și găsiră scumpe odöre, ĩele și cununia. Sandu vĕdĕnd acĕsta ĩși aduse ibovnică și se cunună cu ea acolea.

45. *Sandu* (p. 70)

Variantă precedentei.

46. *Colind de flăcăi* (p. 71)

Spune cum se lăuda marea, că cine s'ar afla să sară in ea. Un tĕnĕr ascultānd'o se repeȕi acasă ĩși luă murgul și cu el se bagă in mare și eșĭ in vad ĩși aruncă ochii spre cer, vĕdu o horă de fete, de ȕĭne.

Cum le vedu le dete bună ziua. Nici una nu răspunse, afară de una care zise ca să vie cu ele în horă... Se apucă la joc, până când calul începu a necheza, atunci el îi spuse murgului să mai stee, că el e neînsurat și îi va da erbă din Valea Argeșului.

Cine 'n lume s'ar afla
S'ar afla și-adevera
Să dea 'n mare
Ca o flóre
Sa éasă 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat

Sări 'n vînt
Sări 'n pămînt
Sări în mare
Ca o flóre
Și nu eși 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat.

47. *Colind de tînăr neînsurat* (p. 72)

Variantă ca și precedentă numai cu deosebire că flăcăul la urmă pleacă cu țina (miresa) împreună.

48. *Radul* (p. 73)

În prundurile Mării Negre, două vînturi au rupt două stave de juganî galbeni pe care le bate, un cal negru

Ce-î cu cîma
Viforîta
Și cu cîda
bici făcuta
Cam în cîda
C'am în cîma

legănă un légăn unde se afla o fată cu ochi negri, care cosea și din gură zicea că: cine s'ar găsi să încalece pe negru fără scări, fără șea... Nimene nu se găsia, afară de Radu, care se rugă lui D-zeu și încercă de se încăleca și reuși... Dacă reuși îi fu partea ei și stăpânul calului.

49. *Colind de flăcău* (p. 75)

La un colț de grădină lângă o fântână staū 3 fete de grec. Un voinic spune cătră una să mîrgă cu el. Ea spune că nu se pôte, că nu să potrivește cu el,

căci ea are câmpii înălbite de flori și până nu le va purta nu se va mărita. El îi spune din nou că și el are munți plini cu oi și s'or duce prin acele flori și le vor împrăstia, nerămânând de cât puține pe care tu le vei purta de ȧile mari.

(...) e mai înaltă
Și mai sprincenată
Cu sprinceana trasa
Chip de jupanésă.

50. *Colind du flăcău* (p. 76)

Un voinic trece călare spre drumul **Giurgiului** cu săgeți și voesce să săgeteze o păsăruică, însă ea îl opresce și-i spune ca să nu dee că-i spune ceva și anume să se ducă mâne la casa cea mare că acolo e soția lui.

51. *Colind de om însurat* (p. 77)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La umbra a doi meri, crescuți dinaintea unor curți dormia domnul și dōmna. Numai iată că să treȧdesce dōmna și scōlă pe domn ȧicēnd că a nins și a vīforit. Domnul îi spune să se liniștēscă că n'a nins, ci bate vint de vară și s'a scuturat florile de mēr pe ei și pare ninsōre.

52. *Colind de însurat* (p. 78)

Înaintea curții cresc doi meri, la a căror tulpini să întind mese de boeri. Domnul cu toēgul învīrtesce și se fericesce că are părinți buni și dōmnă frumōsă și bine și frumos se pōrtă. Apoi în lēgānul ce se află în a-cești meri, șede dōmna care împletesc și se fericesce că aū părinți buni și domnel frumos ce să pōrtă cu :

Cameșă de în
Cusută cu fir
Și cu bașbafir

papuci verȧșori
pe la toc cu flori.
Mult sīnt jucatori.

53. *Colind de flăcăi* (p. 81)

În fața unor curți cresc doi meri înalți până la cer cu mere de argintel. Mere face, nu le còce de duhul Mării Negre și Marea se lăudă că cine se va găsi să le săgeteze. Nimene nu putu de cât un tinăr care porni cu săgeta și voi să le săgeteze, dar merele îi vorbiră ca să nu le săgeteze căci îi vor da :

Surióra sòrelui
Nepoțica ținelor.
Frumòsa frumòselor

El așa făcu și porni înapoi. Când se uită îndărăt vèdu și se minună. Era țina ținelor pe care o lua de nevastă.

54. *Colind de fată mare* (p. 82)

Intr'un nucet e un légân în care se află o fată mare care còse și împletește și din gură așa îmi vorbește, boii noștri, cerbilor resfirați còrnele să 'ntind sanguliile să resară sòrele. Când auđi împărătésa ast-fel vorbind veni la ea și-i spuse să tacă să n'o audă împèratul, care trece pe aci și pòte să se îndrăgescă de ea și pe împărătésa s'o uréscă. Fata răspunde că nu caută de asta căci ea e logodită de mică și nunta e adî și o să se ducă de aci la alți părinți.

55. *Colind de femeie măritată* (p. 84)

Șede femeia pe malul mării ținènd pe bărbatul scū, Voinea culcat pe brațe. În acest timp vin nisce greci și o întrebă cine e? Ea spune că e Voiniul ei și să tacă din gură să nu-l trezască căci apoi vè iea vamă și le mai ȑice să trecă înainte numai cu condiție să-i dea sovon unguresc ca să se gătescă de țile mari.

56. *Colind de fată mare* (p. 86)

Un domn are o fată. O cere un portar mare s'o
dea după el și mai cere și ca țeestre:

Cam'un plug
Cu vineți Boi
Cu cornici
Cu pogonici.

Părinții se întristară mult iar fata să 'mbracă frumos
ca să-l pôtă fermeca pe portar care când a vëdut'o
cere calul din grajd să mērg lângă ea și să facă fală
părinților și fraților.

57. *Colind de fată mare* (p. 87)

Varianta ca și precedenta cu deosebire că pe fata
o ceru un spălar mare.

58. *Colind de fată logodită* (p. 89)

O dalbă lebejoară a cădut la făt frumos și el voi să
o ia de nevastă.

Ea îi pusc condiții să-i aducă cununa raiului și să-i
cânte păsările cerului la nuntă. Făt frumos se duse
să caute a se întâlni cu Sf. Vasile și-i spuse; și lui
i se făcu milă și-i dădu ce ceru Făt Frumos, și el se
întoarse îndērēt și făcu nuntă.

59. *Colind de fată mare* (p. 91)

O fată își îngriji grădina sămănând flori de rosma-
rină. Un pesce de mare veni și păscu. Fata puse o
mrējă și a doua zi veni și-l găsi prins. Pescele îi dīse că
din carnea lui va face nuntă și din öse casă, iar capul
să-l pue în portiță.

60. *Colind de văduvă* (p. 91)

O ceată de voinici umblău nōptea pe drumuri. Ii
întālni o vëduviță:

Dragă vaduvița
Albă la pelița
Nēgră la cesița;

Și-i întrebă de ce umblă. Ei răspund că să vadă care ómenî is rîi și care buni. Văduva întrebă dacă n'au văduț pe bărbatul său luat de Dumneđu. Ei îi cer semnele și ea le spune tóte.

Apoi ei spun că l'au văduț în măriřile ceruluî.

61. *Colind de văduvă* (p. 93)

Intr'un légân atárnat de-un ciparos șade mititel Domnul Christos și într'un jeț de argint șede văduva.

Ea întrebă pe Domnul Hristos când va fi sfârșitul lumii.

El răspunde că atunci când se vor scula copii contra părinților, finii contra nașilor și multe altele.

62. *Colind de năvodar* (p. 94)

Un Jupên făcu un năvod și-l aruncă în mare și prinse pe Iuda cel mic și-l bātu. Atunci eși Iuda cel mare și se rugă să nu'l bată căci el nu scie fundul mării. Pescii sînt ca frunđa și ca erba pe pămînt.

63. *Colind de Pescar* (p. 95)

Varianta cu deosebire că prinse un pui de vidră și la urmă veni vidra cea mare.

IV. Plugușorul

§ 91. Considerațiuni asupra plugușorului să se vadă în colecția G. Dem. p. 138.

Aceste Considerațiuni sînt însă mai mult ca insuficiente. Cadrul scrierii de față nu ne permite, totuși trebuie să ne oprim puțin asupra Plugușorului.

La plugușor se deosebesc două lucruri: 1) Partea literară, sau formulele și 2) Partea materială.

1) *Partea literară* e un recitativ, de obicei în versuri. Acest recitativ e o narațiune epico-alegorică,

precum se va vedea în resumatele ce dăm mai jos

2) Partea materială constă :

a) Din sunarea unui clopot mai mic sau mai mare, sau a unei talange, sau a unei cârcei de fer. Sunarea clopotului sau cârceii, sau talangei întovărășesce recitativul.

b) Clopotul, sau talanga și recitativul pot să fie întovărășite și de *bubaîn* care imităză râgetul bouului, și pot fi întovărășite și de *tobă*, sau *dăiră*, care probabil e de origine mai nouă;

c) Tote acestea pot fi întovărășite de *urs*, de *cal* sau de *capră*.

Ursul, *Calul* și *Capra* nu se fac însă în toate localitățile ci preșerat ici și colo în totă țara.

Ursul, *Calul* și *Capra* sînt nisce întruchipări care reprezintă aceste animale. Un fel de costume cu care se îmbracă un om, de obicei un flăcău, și ast-fel îmbrăcat joca după cântecul de fluer, de cîmpoi, de clarinet, de vioră, etc.

G. Dem. în colecția sa nu vorbește despre acestea și până acuma nici nu le-a studiat nimene, de și sînt de un mare interes, și pôte chiar cele mai interesante. În modestul început de *Museu Etnografic* făcut în București prin inițiativa mea în 1901, și sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, am reușit să adun o colecțiune de specimene de *Capră* numită după localități și *Breșae*. La această *Capră* sau *Breșae*, am constatat și urme evidente de *Lupercal*.

Spațiul însă ne silește a ne opri aci.

Trebuie să spunem însă că aceste lucruri de origine păgână sînt rău vădute de religia creștină de aceea ele se răresc și dispar pe fie-care ță.

Nu încheiî însă fără a mai atrăge încă odată luarea aminte asupra lor, până ce vom ave ocașie să înche-găm un studiu despre ele.

Iată resumate din recitativele plugușorului :

1. *Plugușorul* (p. 139)

Plugușorul cu doi-spre-dece boi
 Hai-hai
 Plesniți măi
 Hai-hai

Au eșit într'o joi cu plugul cu doi-spre-dece boi, cu plugul ferecat, cu cateni de aur legat, la câmpul mare și au arat Joile văile, Miercurile gropile, și au semănat grâu de vară fără sacară să răsară 'n primăvară. La lună, la săptămână s'au dus să vadă cum merge semănătura și au găsit grâul în păiș ca trestia, în spic ca vrabia și 'n bob ca mazărea. Au mers la târg și au făcut săcerele pentru nouă nepoțele, și unii săcerau alții făceau snopi. După ce 'l săcerară, îl treierară cu 8 jugani jugăniți toți suflând de osteniți. După ce 'l treierară și 'l vînturară îl pusară în saci și 'l duseră la moră. Spelară petrele morii și apoi îl măcinară și 'l încărcară, și sosiră la această casă pe care belșugul n'o lasă. Am mai ura, dar sintem de pe la munți, unde sînt frați mulți, unde paiul grâului e mic și Românul mai voinic.

Pamîntul este cam ucat
 Și fierele ni s'au mîncat.

2. *Plugușorul* (p. 145)

Aho, a ho copii argați, stați și-mi ascultați cuvîntul.
 S'a sculat mai an bádica Traian, a încălecat pe cal, s'a uitat peste câmpuri, a ales locuri și a pus la arat un plug cu 12 boi:

Boi bourei
 În cîda codalbei
 În frunte țintatei
 Mănați, copii
 Hiî, hiî!

Totă ziua a arat și sămănat grâu și cât lucrul a sfărșit, s'a stărnit vînt mare și ploî multe după vînt

și-a incolțit semânța. La luna, la săptămâna, se duse
să vadă de-i grâul răsărit :

Era 'n spic cât vrabia,
Era 'n paiu ca trestia !
Mânați, mări !

Traian iute s'a întors, a încălecat pe un cal năs-
drăvan cu potcove de argint s'a dus la Tighina și a
cumpărat oțel se facă seceri.

Apoi a strîns fine și vecine și vre-o trei babe și le-a
dus la câmp și le-a pus la secerat. Ei iute secerau
apoi carele încăreau și gireți nalte durau în capul pă-
mîntului. Apoi făceau aria, aduceau epe și treerau
grâul, îl vinturau și la mără îl porniau. Hôța de mără,
când vedu atâtea care, puse cîda pe spinare și o plecă
în cea luncă de scăpare :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Luncă mare
Frunză n'are
Lumea mică
Frunza'i pica

Er morarul meșter bun, luă un ciocan, prinse mără
și o aședă la loc, turna grâul în coș și curgea făina în
covată. Traian se bucura, dăruia pe morar și acasă se
inturna.

Dochiana, jupănesea cea frumoasă, aușia scârțitul ca-
relor, sufleca mânicele, lua sita și cernea făina. Apoi
mama plămădia, făcea colaci și împărțea la flăcăi. Cum
a dat D-zeu lui Traian, ast-fel să vă dea și voue,

Să vă fie casa casa,
Să vă fie masa masa ;
Și la anul sa trăiți, să vă găsim înfloriți,
Ca merii
Ca perii
În mijlocul verii.
Mânați, mări !
Hări, hări !

De urat am mai ura, dar ni-i că însărăm departe de
casa noastră. D-vastră aveți curți luminate

Văruite
Șindrilite

noi avem bordeie mici, bune pentru voinici,

Veltucite
Și lipite

și cu stuh acoperite, dar câte pae la noi, atâți bani
fie la voi.

Ș'am mai ura dar ni-i că însărăm și avem de trecut
o dumbravă unde sînt fete nebune, ce se leagă de
feciori, ca albinele de flori

Si le 'ncure cărările
Tot cu desmierdările.

3. *Variantă din Bucovina* (p. 148)

Bună vremea, bade gasdă, odihnesci ori numai ne
amăgesci.

Noi ne-am luat de cu sēră ș'am făcut ca copii, dar
și de-acum îi bine, că mîni e Sântul Vasile.

Intr'o Joi de dimineță s'a sculat Badea, s'a spălat
cu straiu nou s'a îmbrăcat, la icône s'a 'nchinat și apoi
a poruncit slugilor să scótă boii și aū scos 12 boi:

Boi bourei
În cōdă codâlbei
În fruntea țintăței
Mici de statură
Buni de trăsura
Cu cōrnele belciugate
Cu aur suflate
Mănați baeței !
Hai, Hai!

A luat badea boii și plugul și s'a dus la arat la
mēru-l rotat. A arat și rēvērsat grău pe brasdă și sara
s'a întors badea acasă

Bucuros
Veselos

c'a eșit grâul frumos. După ce a înoptat s'a culcat cu lelica în pat mândru cu așternutul de argint și a visat Diminêța s'a rugat Domnului să-î împlinască visul.

Apoi a poruncit să-î aducă calul, ce era negru ca, corbul și cu potcove de argint. Badea s'a răzâmat în suliță a încălecat și a plecat la vênat. De vênat el n'a vênat

De sbieretul oilor
De râgetul vacilor
De cântecul mierlilor
De țipetul ulilor
De vuetul vâilor
De șoșetul frunzelor,

dar s'a dus să vadă grâul cel negrăpat. Era mândru și frumos ca și fața lui Christos. Atunci el a smult trei spice și le-a dus lelicăi. Ea l'a pus pe masă și s'a luminat casa și copii s'aū bucurat. Apoi a ȑis că-î numai bun de secerat.

Bădica s'a dus la Resnăvan și a cumpărat fer și oțel și l'a dat la Lionte țiganul să facă seceri. Secerile făcute, le-a împărțit la voinici și aū secerat. Apoi a ales o ariă de aramă cu otgonul de ibrișin. Badea s'a dus și a dus 15 epe sirepe cu potcove de argint. a trierat și pornit la mără 9 care. Mără a fugit în luncă dar morarul a aședat'o la loc și a turnat grâul în coș și curgea făina în covată.

Badea dăruia pe morar și pleca cu carele acasă. Lelica trimise pe fata ei să ȑea sita din camară și să cernă până sara. Copila aduse o sită rară și atunci măsă se duce singură și aduce una dêsă și pune pe fată la cernut. Ea cernea și făcea cu ochiul la flăcăi. O Babă făcea colaci mari și mici dar unul mai frumos uns cu miere și preserat cu zachar. Când l'a scos din cuptor și l'a pus pe masă s'a luminat casa apoi l'a rupt și a dat la plugari. De urat am mai ura dar mai avem și în alt loc de urat și ni-s drumurile incurcate.

4. *Plugușorul* (p. 154)
(Colecț. Burada)

A arat Jupân Vasile Joile Văile, Vinerile piscurile,
Marțile hârtopele și a sâmenat. Apoi a venit acasă la ju-
pânăsă și ședă o lună. Pe urmă plecă pe cal să vadă
de-i bun grăul. De bucurie că era frumos se duse
drept în târg și cumpără fer și oțel și îl dete la Stan
țiganul să tacă seceri. Pe urmă împărți seceri la fini
și fine și la nepoți și îi scose în ghêța vîntului la se-
cerat și pe urmă cărară clăile la arie. Jupân Vasile se
ducea în sat la Cegaî și aducea opt cai

Cu cörne cânite
Cu unghii potcovite
Cu coți biciu făcute
Cu copitele trețerau
Și cu nările grănau
C'urechile vînturau
Cu cöda îl primeteau (alegeau de pae)

Ist jupân încărca și se ducea la möră la Căpctan.
Móra s'a speriët când a vëdüt atâtea care și a fugit
în luncă. Jupân Vasile însă o amăgi cu tărițe și o
prinse, o puse la loc și începu a măcina.

Dar cea gasdă nu prea frumoasă când vëdu carele
cu făină viind, suflecă mânele-i negre și pârlite ca nisce
tânjeli, și cernu făina tötă, făcu între alții un colac
mare de grău curat și vru să-l dea în cămară dar noi
de atără l'am cerut.

Rëmăi jupâne sănătos.

V. *Sorcova* (Veđi G. Dem. p. 158)

VI. *Orații de nuntă* (p. 163)

(Veđi *considerenții* la G. Dem. p. 162 — 169. Aceste orații sînt însă
de origine literară, de și le întrebuintcăză poporul)

§ 92. Dăm aci resumate de conăcării. Mai nainte obser-
văm că în colecția G. Dem. se dice *colăcerul* (de la *colac*)
în loc de *conăcarul* (de la *conac*). Drept e *conac* și *conăcar*.

I. Orație de nuntă

Conăcarul ȋdice la casa miresii :

Am venit să ne arătați gasda solilor ca să-i dăm soliele.

Tinărul nostru împărat a plecat cu ȋstea la vînat și a dat de urma unei fiare, care i-a pus în mirare pe toți și au ținut sfat. Împăratul ne-a ales pe noi să-i găsim fiara. Noi ne-am luat după stéua care s'a oprit d'asupra acestei curți, și acum să ne dați fiara sau să ne arătați urma ei. Împăratul a mai fost prin aceste locuri și a aflat în grădina d-văstră o flóre mândră și nerodind. Apoi a făcut siat ca s'o cêră și s'o sădescă în grădina împăratéscă ca să înfloréscă și se rodéscă. Iar noué să ne dați semn ca să vadă de departe împăratul nostru că-i lucru adevărat pe unde am umblat. Să-i gătiți conac și să nu vă speriați când s'ar lovi obusurile (danțurile).

Vornicelul trimis de mire cu daruri la miresă ȋdice cam următorele :

Fii veselă jupănesă miresă că jupân mirele s'a dus la Țarigrad, a cumpărat tot ce a vėdut și ie a încărcat într'o corabie, s'a înecat însă corabia pe drum și numai unul a scăpat, care a însciințat pe mirele. Acesta a încălecat, s'a dus la Țarigrad iar și a cumpărat tot marfă alésă ; poftim iéu-o.

Când mirii își iaă ertare de la părinți stănd în genunchi, un tinăr ȋdice :

Ascultați nuntași, noi ne-om ruga și părinții vor erta pe fii lor. Cinstiți părinți să bine-cuvîntați pe fii voștri, căci așa a făcut și D-ȋdeu ȋdicănd lui Adam și Evei creșteți și vă înmulțiți. Și acum a venit vremea de căsătorit și fiilor D-văstre. Amin și mie un pahar cu vin. Inainte de a-l bea uréză :

D-ȋdeu se vă dăruiască hrană, bogăție, tărie, înțelepciune, stemă crăéscă și să trăiți și să faceți fii și fete.

Când vornicelul primește darul de nuntă ȋice : Bucură-te jup ne mire  i jup n s  mir s  că frații D-vostre vi (aduc), se inchin  cu colaci.

Sara la masă vornicelul bea în sănătatea nunilor  i ȋice : Bucura i-v  nunilor că  at  finii vo trii vi se inchin cu colaci  i vin  i v  r g  să le primi i darul. (Colacii  i vinul).

2. *Ora ie de nuntă* (p. 169)

(Urziceni, Ialomi a)

După ce- i dau bună dimineța, con carul ȋice c tr  socru : Acum dacă ne- i întrebat vom spune dar să asculta i. Ce e ac st  mul ime ? Pe unde am umblat nu ne-a întrebat nimeni ce căutăm  i de vre i să vă spunem umbla i cu bl nde e. Impăratul nostru s'a dus la vinat cu  stea  i a găsit o urmă de fiară l ng  fântână, iar unii ȋiceau că-i de ȋina. Atunci el a plecat să g s c  ȋina, a ajuns aci  i a v ȋut o fl re care nu r desce  i a hotărit să o  ea la curtea  mp r tesc  să- i dea rodul la iv l . După aceea se  nt rse acasă  i ne trimise pe noi. Iaca  i carte de la el, chema i popa să-o cit c , că el scie latinesce, dar să fie unul care scie suge că cartea n str  e o ploscă cu vin. Poftim be i  i ne da i ȋina s'o ducem la  mp ratul. G ti i de primit pe  mp rat, care vine cu r dvane.

Socrul : De ce nu desc leca i ?

Col cerul : Vrem să ne da i răspunsul.

3. *Ora ie de pe it* (p. 172)

Noi sintem soli împărătesci, împăratul găsind o urmă de fiară la o v n to e, ne-a trimis pe noi să i-o găsim.  i ajung nd noi pe aici, am v ȋuto stea c ȋ nd pe o casă  i am v ȋut o fl re mândră fără rod, împăratul o vrea  i ne-a trimis să i-o aducem mir s .

4. *Orație de nuntă* (p. 173)

Este o variantă cu mici deosebiri de precedenta orație de nuntă. Aci vorniceii să laudă că-s ghinărari.

5. *Altă orație* (p. 176)

După ce întreabă colăcerul miresii pe colăcerul mirelui, acesta răspunde :

Noi sintem nisce oșteni Rômoleni și vè căutăm peste tot, căci împăratul nostru a plecat la vênătore cu ôste și

Vênară munții	cu epurași
cu urșii,	și satele
vaile	cu fetele
cu fiîrele,	și vênară
câmpurile	cât vênară
cu florile,	urmă de fiêra
mărăcinași	aflară.

Urmă de fiéră însă nu era ; unii dîceaû că-î de dîna iar alții că-î radă din raiû.

Impăratul ne-a ales pe noi și ne-a trimis dar la pod ne-am poticnit și până ne-am ridicat am perdut urma iar o babă ne-a îndreptat aici.

Orația ni s'a sfârșit și să ne dați răspunsul dinpreună cu ciuta moțată și câte un colac și un pahar de vin.

6. *Vornicia* (p. 178)

Ce veselie, ce mulți adunați. Trei luni de când umblăm, încă n'am vèdut așa lucruri. Afară flacăii jucând și în casă fetele plângând, însă plâng de desfătare. Noi vedem pórta legată și lumea gata să ne sac în cap. Noi vè sfātuim să fiți blândi cu noi că noi nu ne temem și în urma noastră vine o cêtă armată, dar nu vè temeți că n'au gânduri rele.

Urméză o variantă în care se repetă iar povestea vênătorei și care mai la vale e ca și precedenta.

7. *Altă variantă* (p. 180)

Acésta se asemănă cu cea de mai sus, cu singura deosebire că solii sînt trimiși și-și fac datoria numai pentru simbrie.

8. *Orația Pintenului* (p. 180)

— Bună dimineța. Mulțumim. Dar de ce n'ați plecat? Nu ne-am putut duce căci ne-ați dat o sarcină grea și o călăusă nebună care ne-a dus prin gropișuri. Și am dat peste un dél care s'a răsturnat peste carul împăratului, carul legat cu pae de mălaiū s'a fărîmat, popa și-a frânt brăcinarul, nașul o mână. Să ne dați bărdașul satului să dregă carul și să dregem și brăcinarul popei, că alt-fel el nu mai merge cu noi și untură să ungem pe nun la mână. Iar dîmna mirésă a uitat o mahramă la masă și ne-a trimis să ne-o dați. Dar acum să luăm câte un pahar de vin.

9. *Orație de ertăciune* (p. 181)

Vedînd D-zeū că n'ar fi bine să fie moș Adam singur făcu și pe Eva din cîsta lui și toți ômenii din ei se trag și obiceiul însoțirii a rămas până cînd a venit vremea și la acești însoțiți. Să-i ertăți socrii și nuni și să-i blagosloviți.

10. *Orație la încoronarea Domnilor* (p. 184)

Să trăesci o sută de ani, să biruesci pe Turci, Tătari, Lehi, etc., dar cu Moldovenii tîi să fii bun Măria ta, că țara-i cam nebună și nu scii ce se pôte întîmpla și într'un cés.

B. PRODUCȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI

Clasificarea producțiilor poetice

§ 93. Despre poezie, adică despre poezie privită ca artă, nu pot face alt-ceva mai bun de cât să amintesc cele date de d-l Titu Maiorescu în Critice.

Aci d-l Maiorescu a stabilit *condițiunea materială și condițiunea ideală a poeziei*, în genere, și cu prilejul aparițiunii colecțiunii de poezii populare a lui V. Alexandri, a stabilit în general, întru cât privesce fondul, deosebirea între poezia cultă și poezia populară ¹⁾.

Aci însă ne oprim puțin numai asupra clasificării felurilor poeziei.

Poesia în general ne prezintă lumea ca vădută prin prisma sentimentului; adică poezia ne prezintă lumea nu așa cum este ea, ci așa cum o vedem când suntem stăpâniți de un sentiment. Poezia ne prezintă lumea schimbată în bine sau în rău, după cum și sentimentul e un sentiment plăcut sau dureros. Când simtem veseli lumea ni se pare frumoasă, când simtem triști, din protivă.

Poesia deci este un produs din două factori:

- a) *Sentimentul*
- și b) *Lumea*.

Am pute dice că în poezie *sentimentul* pe lângă *lume* este ca, în matematici, *coeficientul* pe lângă un *număr*.

În matematici avem:

$$\text{Coeficient} \times \text{număr} = \text{produs}.$$

¹⁾ Titu Maiorescu, vol. I, București 1892, p. 7—115 și 117—133.

În poezie avem :

$$\text{Sentiment} \times \text{lume} = \text{poezie}.$$

De pildă fie numărul 5, coeficientul 3 și produsul 15, adică :

$$3 \times 5 = 15.$$

În matematică, *numărul* este raportul între *produs* și *coeficient*, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{coeficient}} = \text{Număr sau } \frac{15}{3} = 5.$$

De asemenea *coeficientul* este raportul între *produs* și *număr*, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{număr}} = \text{coeficient sau } \frac{15}{5} = 3.$$

Cu alte cuvinte, dacă din *produs* (15) scotem *coeficientul* (3), se înțelege, prin împărțire, găsim *numărul* (5). Dacă din *produs* (15) scotem prin împărțit *numărul* (5), găsim *coeficientul* 3.

Tot ast-fel la poezie :

Lumea este raportul între *poezie* și *sentiment* :

$$\frac{\text{poezie}}{\text{sentiment}} = \text{lume}$$

și *sentimentul* este raportul între *poezie* și *lume*.

$$\frac{\text{poezie}}{\text{lume}} = \text{sentiment}.$$

Cu alte cuvinte, dacă din *poezie* vei scote *sentimentul* — adică dacă vei reduce proporțiile date de prisma sentimentului — atunci vei găsi *lumea*, adică îți va ră-

mănea numai partea privitoare la lume, sau natură sau realitate ; dacă din poezie vei scöte *lumea*, natura sau realitatea, atunci vei afla *sentimentul*, adică vei afla proporțiile date de sentiment.

Se înțelege că în cazul cu poezia, operațiunea nu se face așa de lesne cum se face în matematică împărțirea lui 15 prin 5 sau prin 3. Totuși e un mijloc de a face această operațiune, sau mai bine ȃis această analiză.

Prin experiența noastră de töte ȃilele, noi cunöscem proporțiile obicinuite ale lucrurilor și din dată ce vedem că cine-va ni le presintă sub alte proporții, noi înțelegem numai de cât că acel cine-va e stăpănit de un sentiment. Iar după felul proporțiilor înțelegem și de ce fel de sentiment e stăpănit.

Când poetul Eminescu, de pildă, îl plānge pe codru că rămāne singurel, că töte pāsērile se duc și îl pārāsesc ; noi înțelegem că nu e vorba de codru, ci e vorba chiar de el (de poet) că rămāne singur pentru că aū sburat și i s'aū dus töte ilusiile.

Sentimentul însă nu e numai de un singur grad. Sint sentimente mai puternice și sentimente mai slabe. Dacă e așa atunci vrea să ȃică și poetul în poezia lui pöte să ne presinte lumea mai mult sau mai puțin schimbată.

Pe de altă parte poetul în poezia lui pöte să cöprindă mai multă sau mai puțină realitate sau *lume*.

Vrea să ȃică amēdoii factorii care formēză poezia sint variabili, și sentimentul sau coeficientul și lumea sau realitatea. Prin urmare putem avē trei casuri :

1. *Sentiment* > *realitate* sau *lume*
2. *Sentiment* = *realitate* sau *lume*
3. *Sentiment* < *realitate* sau *lume*.

Insemnăm gradele sentimentului și ale realității cu cifrele până la 10.

În cazul I avem sentimentul mai mare de cât realitatea :

<i>sentiment</i>		<i>realitate, lume</i>
10	9	} lirică propriu zisă
10	8	
10	7	
10	6	
10	5	} lirică filosofică
10	4	
10	3	
10	2	} lirică religioasă
10	1	
10	0	

În cazul acesta sentimentul fiind mai mare de cât lumea, fiind predominant, poezia se va numi sentimentală sau *lirică*.

După gradul realității sau lumii însă, poezia lirică poate lua și ea diferite numiri. De pildă:

Când gradul realității e mai mare poezia e *lirică propriu zisă*, sentimentală, omenescă;

Când gradul realității e mijlociu poezia e *lirică filosofică*.

Când gradul realității e mic de tot sau chiar zero, poezia e *lirică religioasă*.

În cazul II, când sentimentul este egal cu realitatea atunci poezia este *lirico-epică*.

În cazul III, când realitatea întrece sentimentul poezia este *epică*.

Trebue să facem aci o observațiune.

În schema grafică de mai sus am mărginit până unde se întinde, de pildă, poezia lirică propriu zisă; lirică filosofică; lirică religioasă; dar această mărginire a noastră este cel puțin aproximativă, ca să nu dic prea

liberă. Este aproximativă pentru că și aci la clasificarea poeziei ca și la ori-ce clasificare de lucruri organice nu pôte să existe limită naturală de demarcațiune. Tôte clasificările sînt făcute pentru înțelegerea noastră, deci tôte clasificările trebuie să aibă o basă logică și nimic mai mult.

Ceea-ce numim *realitate saū lume* ca material ce intră în poezie se pôte împărți în două părți:

a) fapte omenesci,

b) restul lumii, afară de fapte omenesci.

Faptele omenesci se 'mpart și ele în fapte bune și rele.

Poesia care descrie fapte omenesci este poezia *epică narativă*. Poezia care descrie restul lumii — afară de faptele omenesci—este poezia *epică descriptivă-pastel*, etc.

Poesia epică narativă care descrie *fapte omenesci bune* este *epopeea*.

Epopeea descrie faptele omenesci bune, lăudând în mod direct meritul, *virtutea*, etc.

Poesia epică narativă care descrie fapte omenesci rele, *biciuind*, *sfatuind saū ridiculizând*, este poezia numită *didactică*. Acest fel de poezie biciuind faptele omenesci rele și în mod indirect lăudând prin urmare virtutea, meritul, etc. e o poezie cu scop moralisător vedit, căutând nu numai a plăcé ca artă ci și a *moralisa*, de aceea s'a numit didactică.

Din poezia epică didactică fac parte: *satira* care biciuesce, *apologul saū parabola* care sfătuesce și *anecdota* care ridiculiză.

Fabula este un *gen indirect* de poezie *didactică*. O numim *gen indirect* pentru că de și descrie tot fapte omenesci, însă întrebuințază *pseudonime* nume de animale, etc.

Fabula pôte fi și ea *satirică*, *apologică* saū *anecdotică* după tonul ce'l iew.

Epigrama, pamfletul, sînt un fel de satire.

Poesia lirică unindu-se cu cea epică ne de *poesia dramatică*.

Sentimentul din poezia lirică se transformă în acțiune în poezia dramatică, însușește faptele omenești din poezia epică.

Faptele bune omenești virtuțile și meritele pe care le cântă epopea, au dat, în vechime, în poezia dramatică, *tragedia*; iar astăzi, când tragedia cu personajele sale a murit, faptele bune omenești ne dau *drama modernă*.

Urme din vechea tragedie astăzi numai în *fecerie* dacă au mai rămas.

Faptele rele omenești în poezia dramatică dau loc *comediei*, cu felurile sale.

Restul lumii fără fapte omenești, care formează fondul poeziei epice descriptive, în poezia dramatică sa în teatru formează *decorul*.

În aceste margini credem că intră toate felurile de poezii care chiar sînt poezii.

b. Producțiuni Poetice Populare

§ 94. S'a vădut în clasificarea noastră că am desfacut aceste producțiuni în trei grupe: I) *Lirice*, II) *Epice* și III) *Dramatice*.

I. Liricele

În această grupă intră:

- a) Cîntecele de copii;
- și b) Cîntecele de lume.

a) Cîntece de copii

Aceste sînt un fel de imnuri sau rugăciuni adresate unor animale, unor plante, unor corpuri ceresci, etc. Exemplu:

La Luna Nouă

Lună, luna nouă
Tae pânea 'n două
Și ne dă și nouă:
Ție jumătate
Mie sănătate
etc. 1)

1) A se vedea G. Dem. 190.

b) **Căntece de lume**

Asupra acestora a se vedea consideraţiuni în colecţia G. Dem. pag. 268—269.

G. Dem. împărţesce aceste cântece în patru grupe :

- a) Căntece de dor ;
- b) „ sociale ;
- c) „ erotico-bachice ;
- d) „ zoologice.

În această ordine le dăm şi noi aci în resumat.

I. *Căntece de dor* (p. 270)

Mireseî. Tacî mirésă nu mai plânge că la mă-ta te-om duce când s'o întorce gârla, când o face plopul mere şi tînjala viorele, când o cânta ştiuca în baltă atunci te-ei mai face fată.

După măritiş. Bine mai trăiam la mama că mîncam pâne cîptă, dar când m'e măritaiă duaiă grija casei să nu m'e mustre bărbatul.

După însurătore. Când eram flăcău încălicam calul şi umblam pe unde vream, cu cine mă întâlneam imi da galbeni şi parale să dau voinicilor. De când m'nsuraiă luai grija casei şi lăsaî codrul. N'am nici durdă, nici cal şi numai nevasta m'e mai îndrăgesce.

Femea cuminte. Nevasta mea puse ôla să se lea şi creşcu érba sub ea. Puse pescele pe foc dar înţeleni pe loc. Când o creşce nuci în teiū şi alune în plop şi n'o fi apă la scoc i-o veni mînte.

A doua însurătore. Lupiî mî-au mîncat nevasta şi eu trecui balta şi luai alta mai lenôsă. Tot peste sărăcie dau.

Ruga. Dómnne, fă-m'e bulgăraş de teiū şi m'aruncă între femei s'aud cum îşi fărmeacă bărbatul... D-zeu il asculta : una pe alta se învêţa şi nevastei lui dîcea să îea pămînt de la mormînt să i-l pună în aşternut, să se scôle surd şi mut. Să-i pue la cap dovléc să nu-şi găsescă

léc. La picióre itele ca să-î ica dracu minţele şi flórea macului ca să dórmă dracului.

Jelire la mormânt. Scólă sufletele şi-mi spune ce bólă ai ca să-ţi cat doctorie. Că de când nu-ţi este bine la mine nu te-ai mai uitat. Scólă să veđi suspinul cum ese din peptu-mi cu sughiţuri dese.

Jelirea bărbatului mort. Oh ! sufletele, spune-mi unde fugi de mine, să alerg să viű şi eu. Ori vino de mă omórá nu mă lăsa în chin şi în dor.

2. *Doine* (p. 276)

Doină. Doină sciű şi doină đic ; cu ea mă plătesc de bir, de boeresc şi de podveđi. Doină, cine te-a scos în calea mea ? că mi-ai secat inima, bată-te pãrdalnica şi mi-ai scurtat vieţa, sãrăcuţ de maica mea.

Dorul. De cine dorul se légă nu-î pară lucru de şagă, că de mine dacă s'a legat m'a băgat în iad şi în cugete cu păcate.

Dorul de voinic sărac	Sede în loc şi légă bob
Ca fasolea pe arac (comparaţie)	Şi-î lasa inima foc.

De oftat. De tare ce-am oftât mă dóre furca pep-tului, sufletul mi se aprinde şi focul îni cuprinde inima.

Când am oftat D-deű s'a mâniat că nu mai ploué, nu mai ninge, nu mai cade rouă.

Oftatul. Omul cu cât oftézá cu atât se uşuréză, de oftat bucuria mi-am stricat.

Dorul grăi. Tinereta am petrecut-o cu amar şi cu oftat, cu dor şi cu suspinat. Cine n'are dor să vie să-î daű eu.

Ferde, verde. Ce am iubit nu se vede nicăeri. N'am nici un căpătăiű şi-s flăcăi n'am nevastă nici copii.

Căinţa. Inima mi-e rea. Părăsi casa, nevasta. Copilaşii mei ce or fi făcend ? Mult sint străini, sãrmanii de ei.

Minţii. Bată-te pustia minte că n'ai fost să mă în-veţi să-mi dai poveţe în tinereţe.

Așteptarea. La fântâna din făget ingenuchiai să te blestem că m'ai făcut să te aștept de giaba și am pierdut o ți de lucru de giaba.

Norocul. Eu voinicel n'avuîu parte pe lume. Noroce, de te-ași prinde, *Ca p'un cânc te-ași întinde;* că la toți le-ai dat noroc, pe mine mă arzi în foc.

Capul și inima. Tacî inimă că tu toate le faci și bune și rele. Ba capul le face și inima le trage că n'are ce-î face.

Duca. Inima nu mă lasă să-ți dic «rămâi sănătoasă», că fără tine nu pot. Mă gândesc să rămâi or să pornesc. De cât să plec mai bine să mor că tu te-ai ruga și D-deu mi-o erta păcatele.

Dorul de iubit. De când s'a dus neica am pus trei garoafe în poartă și câte trele s'aû prins, aû îmbobocit, aû înflorit, neicuța n'a mai sosit. Una s'a uscat că neicuța m'a lăsat.

N'am pe cine trimite. Sf. Sore pôte nu-î spune că mi-e dor. Sf-ta Lună e pe jumătate nu î le spune pe toate. Vîntul sboră șuerând nimeni nu-î dă credemint.

Jelui-m'aș. Jelui-m'aș vîntului dar el arde câmpul: jelui-m'aș câmpului, el e pustiit de jalea mea. Jelui-m'aș drumului, pustiului, dar el n'are puțință. Codrului, el are frunza verde și nu mă crede.

Dor de ducă. Bate murgul din picior c'am să plec departe, unde mi-e dor :

Pe la frați pe la surori
Pe la grădina cu flori.

Săriți frați. Când eram în florea mea, Sburam ca o păsărea, numai un hoț de vînător puse lațul și mă apucă de picior, săriți nu mă lăsați, scăpați-mă de la mörte.

Privighetorea prinsă. Privighetorea cânta în crângul verde când trei inși o prind și o închid într'o colivie.

Ea nu voia să cânte de cât când o duceau în grădină, unde începea a plânge :

Amar de cine a rămas fără soție, amar privityhetorii despărțită de crângu-i.

Restriștea. Când m'am măritat maica s'a suferat dar eu mândru mire mi-am luat. Inelele când am schimbat munții s'a cutremurat, brații s'a scuturat, dragostea s'a înflăcărat. Flacăra se topește. Bărbățul m'a oropsit și a plecat.

Din nou când m'am logodit m'a iubit bărbatul, dar la trei ani a murit, și am rămas singură cuc. În bordei e o mătă și un cotei, o scrôfă cu pureci, dar sint ai sócră-mea, c'a tors pe ei. N'am nimic.

Fratele răsnet. De când te-ai răsnet ne-am făcut 9 feciori și te-am căutat pretutindenă, dar nu te-am aflat nicăeri. Nouă frați te-au căutat și nu te-au găsit, ce te-ai făcut ?

Străinul sărac. Voinicul străin, *Ca merul din drum*, cine trece îl sburătorește. Bogatul străin nici un chin n'are că D-zeu i-a dat minte în cap și are bogăție. Dacă inopteză în vr'un sat e băgat în samă, bine odihnesce, bea și chiucesce. Săracul străin nimănui nu-i drag că n'a alergat, că n'a câștigat, că n'are minte în cap. Când a inserat în vr'un sat este lătrat de câni. Nici se odihnesce, nici se veseleşce și singur trăește ca D-ne feresce.

Străin și singur. Bat-o crucea ursitoare, că mi-a ursit cu urît să fiu singur pe lume. Pe câți i-am iubit să le știu numai de nume, din toți ce mă iubeau să nu trăescă nici unul.

Vai de voinicul stăin
Ca un măr singur la drum

câți călăresc îl sburătoresc, crângile i le frâng și tulpina-i plânge.

Dor de țară. Departe de țară și de soțioră. Eū m'as duce dar nu pot rēsbate de strēinătate, până la mine acasă e o negură dēsă, până la mine 'n țară lanuri de secară.

Dorul de străinătate și ducă. Un voinic încăleca calul și-ī dīcea mă-sei: Rēmăi sănătōsă cā mē duc departe în străinătate de ea să am parte.

Dorul de rude. Mē suī pe munți să-mī vēd frați și surori, să-mī vēd mamă să-mī vēd tată. Ce vēdūi? Frați-mī s'au prăpădit, surorile s'ar rāsnit. Părinții au murit, florile s'au ofilit. Dorul s'au isprăvit.

Așa imī vine. Așa imī vine, să mē sui pe munți să-mī fac ochisorii rōtā să-mī vēd mamă, să-mī vēd tată, să-mī vēd mândra cum se pōrtă. Dacă-or fi cu toții bine, gândul să mī se aline; d'or fi rēu să mē rog la D-ḑeu să mē duc acolo și eū.

Copilul stăin. Mē muncesc de un an să fac pelinul zahăr dar el e tot amar. Mē muncī o vară să fac străinul tată dar stăinul īī

ca pelinul
nu-ți scie dorul și chinul.

Mē muncesc de o lună să fac mumă o străină și imī făcūi curată ciumă

ca străina-ī
c. t. neghina

nu-ți scie dorul și mila. Mē muncesc să-mī fac prietin și suriōră dīn dușman și dușmancă, dar dușmanī-s tot dușmani. Dușmanul și dușmanca mī-or fi frate și soră cānd n'o mai fi pe apă mōră.

Basarabēnul. Trecū Prutul īn țēră străină și bēui și māncāi. Voiniciī se țin de mine parcā am atāta bine. Dar fi pānea cāt de bună tot se face cleiū īn gură, dacă e 'n țāră străină. Mai bine pāne prōstă să se ḑică īn țēră nōstră.

Instrăinatul. Trecū Prutul īn țāră străină, cercaiū

pânea de-î bună și mi se păru că e tină. Fie pânea cât de bună tot se face clisă în gură; fie pânea cât de rea, dacă sint în țara mea, cu taica și maica, e mai dulce ca mîierea.

Surorile m'aû căutat în toate părțile și nu m'aû aflat. Ele mă plâng cu foc, mai cu sémă a mică plânge de despică frunza în codru. Vai de mine ce am făcut, am pierdut părinții și surorile.

Singurătatea. Erna vine, vara trece și n'am cu cine petrece, că cu cine am petrecut s'a dus și n'a mai venit, inima mi-a rănit. A pus spatele la pămînt și fața la răsărit și a lăsat cu jurămint să-î facă cosciug de argint și să-l pue mai afund ca să putreacă curând.

Dragă băețele. Du-te, n'ai mai fi, să n'am de cine dori, că de cine am dorit, s'a dus, s'a făcut negru pămînt.

Fericitul. Vięta cât mi-am petrecut, rău la nimeni n'am făcut. Am făcut cum am putut de am plăcut lui D-deu. La nimeni dator nu sint. Că D-deu s'a îndurat și vięta mi-a îndulcit și am trăit bine pe lumea asta.

Lume, lume, soro lume. Mi-i drag să trăesc bine, frică mi-e că mor ca mîne, că așa-i lumea trecătoare de voinici amăgitoare

Ca o apă curgătoare :
Unul naște și altul mîne.

Eû m'oi sătura de tine, lume, când mi-o face coliva, când mi-o suna scândura, când o curge țărana, când mi-o descânta la cap popa cu cădelnița.

Nu voiîu lume. Voi să mor, nu vréu lume, că n'am parte de amor. De cât să ard în dor mai bine să mor într'un cés.

Că pe care ochit-am pus
Cu un sóre mi-a apus

lumea mi-a întunecat și inima mi-a secat. Noróce, tu

măi luat fericirea și ai bucurat pe altul, cu un cuvânt ați hotărâsc să intru în mormint. Suflete iubit, vin de veți cât sint de scârbit, vin de veți cum am să mor ofticat și plin de dor.

Năiță. La casa cu trestioră Năiță trage să mără, nici nu mōre nici se scōlă. Măsa îi ȃice : Scōlă-mi-te, măiculiță, c'a ostenit măicuța mutādu-ȃi pernița : ni la umbră, ni la sōre, ni la cap, ni la piciōre... Pe Nae îl duce la grōpă și-l plānge mă-sa și soră-sa mai cu foc ibovnica care plānge și varsă sānge... Ibovnica lui Nae s'a făcut călugăriță și-l tot cată în nescire colo sus la mănăstire. Și-l tot chēmă și-l tot plānge vārsānd lacrāmi și sānge.

Păminte. Păminte, face-te-ai os că ce e mai frumos și mai drăgăstos tu tot înghiți. Face-te-ai tină că mi-ai luat o garófă și o verbină din grădină. Păminte fie-ȃi de bine dacā la tine mai lua și pe mine cum le-ai luat tōte.

Pămintului. Arde-te-ar focul pămint, că ce am pus n'a rēsărit. Am pus ismă, trandafir și n'a eșit. Am pus busuioc, a eșit pară de foc.

Mănăstirii. Bucură-te mănăstire că frumōsă flōre îți vine. Nu vine să imbobocēscă ci să se odihnescă; vine să muceȃdescă și 'n tine să putreȃdescă.

3. *Cāntece erotico balice* (p. 301—330)

1) *Inceputul dragostei*

Dragostea începe de la ochi, de la sprincene, de la buze subȃirele și se nasce de la gātul cu mārgele, de la sin cu drăgānele.

2) *Ochi și sprincenele*

Ochii și sprincenile fac tōte păcatele, te bagă 'n bōlă și ȃi lēgă dragostele.

De n'ar fi ochi și sprincene n'ar mai fi păcate grele,
nici dragoste tinerele.

3) *Mariôra*

Lele Marie, sprincenele tale mă mângâe și ochi-ți ca
struguri de vie mă băgă în bôle. De mi te-ar da mă-ta
mie cu ochii tăi m'ași mângâia și sub sprincene m'ași
umbri.

4) *Dragostea*

Păcat de dragostea noastră că lumea e rea și hôtă,
face gura largă, dragostea vrea să ne-o spargă. Pentru
cel îndrăgostit, dragostea e grea ca plumbul, dar pentru
cei care îi cunosc miezul e ușoră ca pléva și ca fulgul
ce sbôră în vînt.

5) *Dragostile*

Dumnezeu să ferescă pe om de dragoste femeescă,
că vine cu dor, cu arsuri și cu junghiuri pe la în-
cheeturi. Te usucă de te face iască și te dă în bôlă
cânescă, te slăbește, ți se duc mințile din cap și pi-
ciôrele nu te mai țin, par'că n'ai fi făcut de plin.

6) *Dogorul*

Dragostea rău mă chinuesce. Nôptea pui mîna să
te găsească și imi trag plapoma să mă învelesc, unde
string perinele, cred că-ți sînt țitele și când îi sîrut
colțurile cred că îți sîrut buzele.

7) *Iubesc*

Dragă, să iubesci pe cine îți place, să nu aștepți
nici o rugămintă că iubirea e din pară și te arde de
te omôră, dar înainte de a iubi să bagi de samă să
nu te rupi, că n'ai petic cu care să te cârpesci.

8) *Mă miram*

Mă miram puică de ce slăbiam și nu găsim pricina.

Dar acum mă mir de ce să nu slăbesc când eu dragostea ta ai intrat fiori în mine, și când mă gândesc la sărutatul de la tine nu mi mai vine nici poftă de mâncare.

9) *Amurezatul*

Cel ce nu e amurezat poate să moră că de el nu e păcat. Cine nu crede amorului să calce numai pe pământ uscat să știe că e blestemat.

Amorul ori te bucură ori te întristează. Când se împreună amorul pare că bei vutcă de-a bună, iar când se desparte parcă bei paharul de moarte.

10) *Amurezarea*

Pe credință spur, dragă, că de sciam nu mă mai amurezam. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Amorul tău m'a cfticat, m'a făcut din om neom și m'a uscat ca pe un pom.

11) *Blestemat*

Fire-ar blestemat locul unde mi s'a aprins focul și césul unde m'a ajuns necazul și țărâna unde mi-ai întins tu mâna.

Blestemat să fie și norocul, că nu mi aduce pe puica încöce, căci numai ea știe să mă împace.

12) *Să fie al meu*

Ași dori ca tot ce voiü iubi să fie al meu, să mor când voiü vrea. să mă 'ngröpe unde voiü dice și lângă cine voiü vrea.

13) *Verde, verde*

Peste tot locul este verde, dar în zadar, eu nu simt nici o plăcere, căci nu mi pot găsi iubita ce mi-o caut.

14) *Sabarul*

Argeşul e mare, totuşi el nu are haz ca Sabarul,
care de şi e mai mic el are o apă dulce şi nu îngheţă.
Aci când ved Săbărencele cu țițele desvelite, cu ro-
chițele ridicate şi cu piciorușele gôle îmi pare că mă
apucă frigurile.

Să veđi Săbărencele încinse cu fotețe de mătasă şi
cu iea numai cu fluturi poleită, te-ai topi de pe piciore.

15) *Săbărelul*

Este o variantă a celui precedent cu deosebire că
îndrăgostitul se rōgă lui D-deu ȑicând: să vie Sabaru
mare să iea puntea şi părugeni să se înnece Săbărenii

Să'i ramăe o Săbărencă
Care i-a fost lui mai dragă
Cu cămaşa în altă
Cămaşa ca lebada,
Se vede țița prin ea.
Sfărcul țiței roșior
Ca pusederea de fuior
De mi cade leșin să mor

16) *Visul*

Ađi nōpte pe la o vreme visam că nisce stoluri de
rândunele treceaū pe deasupra casii mele, pe urmă
rândunelele se schimbară în nisce fete tinerele cari
veniaū să'mi spună că mă iubesc.

Sfinta cruce să'mi ajute să mi se împlinescă visul.

17) *Cine*

Cine îmi va spune că va veni Niță, eu am să 'i dau
un galben din sălbița de la gât, rochița de pe culme
şi pantoful din picior. Fără el nu'mai poci, mi s'a urit.

18) *Fetițele*

Haide, murgule, să mergem, dar să scii să te opresci
la fetița de pe Jiū cu bordeiu în bālării.

Cu gărlciu drept spre vii
Cu cercei portocalii
Cu buzele naramzii.

Aci avem să mâncăm să bem și să dormim. Taica și maica de m'or întreba ce mi-am făcut murgul, am să le spui că l'am vëndut în sfanți, icosari și galbeni de ăia mari.

19) *Lelea cu codele lungi*

D-deu s'o bată pe lelea cu codele lungi, că aea mi-a uscat inima, arde-o-ar focul.

20) *Iubitul*

O fată iubuesce pe un voinicel, tinerel, parcă e tras printr'un inel.

21) *Răul Buzău*

Un tânăr blestemă malul Buzăului să se dărâme și să crească apoi erbă și dudău să o pască murgu lui; apoi și îndemnă calul să fugă mai iute ca să ajungă la mândra în munte la isvóre, înainte de sfințitul sôrelui.

22) *Până când ?*

Tinărul se plânge iubitei sale, că de iubit ei se iubesc, dar ce folos că nu se ved mai nici odată nici nu pot să se sărute.

23) *Fermecătorea*

Un tinăr se adresază câtră o flóre dicându-i să nu fie fermecătore și să-l facă să umble nemâncat cu dâsagii la spinare, bătut de vânt, ars de sôre și cu bășici la piciôrc.

24) *Făcutul*

Tinărul se rîgă de iubita sa, să'i desfacă ce i-a făcut că și-a pierdut mînilor și norocul.

25) *Femea cu 2 bărbați*

Bărbatul amoretat se rîgă de o femeie să'i scotă cuțitul din ficiați, că cuțitul e ruginit și ficiații sint în pericol de a se putrezi.

26) *Filaretul*

Amantul spune iubitei sale cu vorba de «Soro» vino să ne umbrim pe delul Filaretului că acolo e răcore, să ne umbrim și amîndoi să ne iubim.

27) *Bobocel de la Ferăstră*

Amanta spune iubitului său să plece acasă, ca se ivesc zorile și 'l așteptă mamă-sa. El nu voesce spuindu-i că 'i e dulce gurița.

28) *D'aș mai trage*

Tînărul nu voesce să se despartă de iubita sa dacă ar ști că are să pată și mai mult de cît a pătî.

29) *Firicel de erbă neagră*

O tînără întrebă pe un voinicel de ce poartă cămașa neagră.

El îi răspunde că e iubita bolnavă și n'a putut spăla de o lună.

Ea îi spune să o iubescă că 'i va spăla cămașa dacă o va iubi.

30) *Firicel de erbă neagră*

O variantă cu același înțeles ca precedentă.

31) *Iubitul tănuuit*

Mama întebă pe fică-sa, care îi este iubitul? Fata nu voesce să-l spue că i-e frică că i-l va lua alta.

32) *Sărutatul*

O tinără fată, fiică de isprăvnicel suspinând, rógă pe părinți să nu o mai bată, că va spune pe acela care a sărutat-o.

C'un tânăr innalt și sprincenat
 Fețișóra lui, spumă laptelui
 Sprincenele lui
 Pana corbului.
 Ochișorii lui
 Mura câmpului
 Mustăcióra lui
 Spicu grăului
 Innalt și sprincenat
 Trans ca prin inel.

33) *Șaicele*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un tinăr pescar plécă cu șaica la Cladova să-și vadă iubita, o femee văduvă, de care se îndrăgostise din copilărie. Ajungënd la dinsa, Maria i spune că nu pôte să ėsă afară să-l vadă, pentru că afe de dospit pânea apoi mai are și o ușă care scârțae și o cătea lătrătoare.

Pescarul o sfătuesce să ungă șă cu untură, să dea lapte boldeicii ca să nu mai latre și apoi să vie afară.

34) *Șaicele*

O variantă a celei precedente. Aci spune că numele pescarului este Evraim.

35) *Gândul*

Aci ne descrie pe un tinăr amoretat, care dice că nu are nici o tihnă de mâncare, de culcare și nimic nu se lipesc de el.

36) *Argatul*

Fôe verde matostat, dice un tinër. Unde-ți vèd gâtul
spălat, m'as băga la tine argat

Ce fel de argat să-ți fiu,
Numa în brațe sa te fiu.

37) *O variantă a celei precedente*38) *Părăsirea*

Un tinër povestesc iubitei sale, cum că în curând
o va părăsi. și se va duce la alta, pe care a iubit-o
din copilărie.

39) *Despărțirea*

O variantă a părăsirii.

40) *Ce să mai fac?*

Aci un tinër ne spune, că nu știe ce să mai facă,
de vreme ce nu pote iubi pe cinei place.

41) *Mariuța*

Maria, fata unui negustor, secără la câmp. La ea
vine un voinicel și-i spune să lase secera și să se așede
amândoi la umbră.

42) *Mariorei*

Nița, un flăcău tinër, dăruiesc 5 sloți unei fete din
Potlogi, numai să nu se iubească cu toți.

Fata dice că nu-i trebuiesc banii căci banii se chel-
tuesc și prieteni nu mai găsesce să se iubească.

43) *Când toca*

Un tinër spune că ședea cu iubita sa de vorbă toc-
mai când toca de liturgie la biserica Rada-Vodă. El
o întreabă cine a făcut-o așa frumôsă:

Limba în gură ca zahar,
Dinți marunți margăritar,
Ochișori-ți chihlibar,
Fața albă de tulpă.

Tocmai cum îi place lui.

44) *Când toca la Radu-Vodă*

Spune ce făcea când toca la ne-care biserică și spune
că la urmă s'a mâniaț puicuța pe el.

45) *Mititica*

Un băiat spune că ar vrea s'o prindă în crîng pe o
fată mititică de stat, ca s'o sêrute și s'o stringă de
mijloc că i-e tare dragă.

46) *Leliță Săftiță*

Iubitul Săftichi îi bate la feréstră și o rógă să'i dea
voe înăuntru că de asară de când stă p'afară a în-
ghetăt de frig, stréșina 'l pică și giubeaua îi se strică.

El o deștéptă și o rógă să iasă afară să'i dea o
sărutare și apoi să plece.

47) *Mustrarea*

Un tinér spune iubitei sale că nu 'l mai iubesc,
câci iarna pe frig se 'ntâlneau în crâng și acum a e
vara și nu se întănesc.

48) *Părcălab de Odobesci*

Părcălabul de Odobesci spune că a bēut banii Dom-
nesci cu fetițele după gât.

49) *Domnica*

Să dea o bură de plôe să créscă rásură să 'mi-o
pun în legătură.

50) *Amorul*

Amorul e blestemat să ajungă călugăr cu mîna pe
psaltire, cu ochii după copile.

51) *Aolică d'aolică*

Un amoret se plânge că-i este ibovnica mică, și ar lăsa-o să mai crească, dar nu poate, că dorul îl pridedesce. El ține:

Of! că mult e frumusea,
Parcă e o floricea.
Unde 'i vîd ochii ca mura
Mă apucă în piept arsura.
Unde 'i vîd fața ca crinul
Mi se adaogă suspinul.

Și se roagă mai departe să-i ajute Dumnezeu să crească mai mare să-i potă stinge dorul, cununându-se cu dînsa.

52) *Totă lumea*

Unul spune că totă lumea îl urêsc, numai puica îl iubesc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj.

53) *Puica*

Este o variantă a celei precedente.

54) *Oltenesc*

Tinêrul propune iubitei sale să-l însoțescă în deal că s'a făcut fasolea de hărăcit și să-i ajute puțin. El să cobore pe șiruri la vale, iar ea să se urce pe șir în sus și așa să hărădescă unul în fața altuia, privindu-se neconținut.

55) *Am iubit*

Cine-va spune că a iubit și fete și neveste o sută și cinci-spre-dece și are dreptul să iubească, că vlădica de-i vlădică și tot are ibovnică, el și pune în gând să se amurezeze și de o fată de protopop, să-i stea inima la loc.

56) *Cât voiă fi*

Altul spune că în veci n'are să iubească fete mari, căci dacă 'l va prinde cine-va, 'i-o dă în spinare zălog.

57) *Văduvița grasă*

O văduviōră frumușică e rugată să se spele, să se peptene, să-și lase hainele cernite și să se apuce de iubit, că mai are de trăit.

58) *Bărbat n'ai*

Marițica spune că dă gurița aceleia, cui o iubesce și în veci nu o părăsește.

59) *Încēțul*

Aici avem o convorbire între voinicelul din Crețești și femeia cu bărbat. Dēnsa 'l rōgă să vină în persōnă să 'i vorbēscă de iubit și să nu mai trimetă pe altul că aude întreg satul.

60) *Marițica din Ploesci*

Marițica spune că trăesce rău cu bărbatul, fiind-că mereu o bate.

61) *Marițica din Ploesci*

O variantă a celei precedente.

62) *A plecat*

Neica plăcă la țară și nu 'mi-a spus d'asară, să 'i fac o azimiōră, s'o dospesc la țēțișōre, s'o coc la inimiōră.

63) *Hera*

Un flăcău strigă în horă ca de obicei:

Haide așa ș'asa
 Saruta-ți-aș gurița
 Séra și dimineața
 Peste ăi și tot-deauna.

64) *Dușmanii*

O fată plânge și blestămă că nu pôte iubi de lume
 și de dușmani.

65) *Dușmanilor*

O variantă a precedentului.

66) *Dușmănia*

Este o a 3-a variantă.

67) *Lacrămile*

Aci se vorbește de o fântână cu trei isvóre, cari
 și aũ începutul din lacrămile ce curg din ochii tinerilor
 și fetelor cari nu se pot iubi de lumea dușmănitóre.

68) *Lacrămile*

Este o variantă a celei precedente.

69) *Gardul*

Aci se vorbește de un gard cu nuele care desparte
 casa unui băiat de a unei fete. Băiatul ăice, să dea
 Dumneđeũ un vânt puternic să cadă gardul la pământ
 și să rămăe numai parii ca tãmăe dușmanilor.

70) *Oltenesc*

Un tiner voinicel și incalecă calul și pornesce in
 Muscel spre Cămpu-Lung, unde sedea mândra lui cu
 care se iubise de demult.

71) *Grăi mărunt*

Un tinăr ne spune că atât de mult e amorezat, în cât nu vede nici stelele pe cer, nici sôrele la apus, nici iarbă pe pământ, nici luna pe cer mergënd.

72) *Țațo*

Două personagii vorbesc de lumea, care gelôsă de amorul lor, caută să le desfacă iubirea.

73) *Mângâierea*

O fată care iubea mai înainte pe un tinăr flăcăiandru, acum se mărită și ia pe un altul.

74) *Numai*

Nu știu cum se face, ȃce un tinăr, că lumea tótă se iubesc și nimeni nu o dovedesc. Eū numai de o ȃi iubesc și ômeni: numai de mine vorbesc. Alȃii iubesc ani intregi și cheltuesc averi mari numai pentru nisce ciute de fete; eū cheltuesc numai o leiȃ și aceia pentru o mică porumbiȃ.

75) *Oltul*

Oltul vine mare și turburat, parȃ e cu sânge amestecat.

76) *Oltul*

Este o variaȃtă a precedentului.

77) *Dav'ar D geū*

Mai multe fete iubesc pe un acelaș flăcău. El le făgăduesc la tôte câte o dulce sărutare.

78) *Dragă băcețe*

O tinăra fată spune amantului ei să o viziteze mai des, căci a murit acela de care ibovnicul se temea.

79) *Fă-mă Domne*

Un tinăr voinicel se rogă lui D-deu să-l facă un porumbel să se înalțe în aer d'asupra satului Braniștea, și să-și vadă ibovnica cum o bate maică-sa. D-deu îi ascultă ruga și îl face porumbel, el se înalță în sus.

80) *Ibovnicul*

O fată ne spune că avea de ibovnic pe un băet neinsurat, care de frica zapciului a trecut apa Jiului.

81) *Alba de la munte*

O femeie măritată spune că scie ea cum să se pòrte cu bărbatul său, de și lumea dice că s'aud vorbe rele despre ea.

82) *Foc la inimiôră*

Unul spune că îi arde inima cu un foc așa mare că ar arde cu el Craiova și Slatina. Pe focul acesta, spune el, nu-l pòte stinge de cât ibovnica sa.

83) *Arde foc în Bucuresci*

Aci focul amorului e comparat cu arderea Bucuresciului, de unde ar merge scânteii tocmai la Popesci și lumina în Câmpina, la cucóna Joița. Numai puica pòte să-l potòle cu gura.

84) *Mama și fata*

O fată rogă pe mamă-sa să o lase să se ducă după iubitul său, Miul, care acum trece Dunărea și se duce

cu inima ei. Mamă-sa nu o lasă, spuindu-i că Miul e pui de Jian, care a iubit fetele de pe Jiū și le-a lăsat cu copii.

85) *Ionică*

Ionică plcă peste Olt la ibovnică, că alta ca aceia nu mai găsesce din Ploesci în Slatina și chiar dincolo de Cerna.

86) *Ionea*

Un tiner se rōgă de iubita sa Ionica, să'i dea o sărutare.

87) *Mariorei*

Un tiner cântă frumusețea Mariei.

88) *Să slujesci pe toți, să iubesci pe unu*

Acesta e un cântec sêrbesc în care o tinără fată servește vin la mai mulți tineri.

89) *Mariōra*

Amorul usucă pe om și 'l face ca un pom neroditor.

90) *Mariet*

O variantă a celei precedente.

91) *Sună, sună și rêsună*

O tinără fată plângend, blestêmă érba și pirul, că și-a perdut dragostele și nu le mai găsesce.

92) *Sună, sună*

O variantă a celei precedente.

93) *Ține Dómnne*

Cine-va se rógá lui D-deú sá ție luna în nor și în cétă, sá se sature de amor și de dulcétă.

94) *Trandafir*

O fată plânge că iubitul ei, un tiner trandafir, a plecat că se temea de bir.

95) *Auđi lele*

Lelea iese afará, sá se róge sá'i móră bárbatul sá se măríte cu altul.

96) *Puica*

Puica mea se portá cu fusta albá și cu cordea négră.

97) *Poteca din pădure*

Mândra 'mi spune că'i place sá mă vadă călare prin pădure pe drumul pardosit cu alune.

98) *Dina și boerul*

Un boer bogat șade rázimát de coșar și trimete slugile sá'i dea Dina buzele.

99) *Străinul urât*

Un strein streinel se plânge că nu are unde sá tragă. Ar trage, ție, la o vecină, dar 'i e frică de pricină.

100) *Cântec de dragoste*

Unul cântă dragostele vecinii sele.

101) *Dragostele la bătrânețe*

O femee 'și descrie întemplarile din tinerete.

102) *Moşul bătrân*

Un bătrân cere fetei merele din sân ; ea nu voesce să i le dea.

103) *Imbătrânitul*

Bărbatul în tinereţe iubescce fete şi la bătrâneţe neveste.

104) *O durere*

O fată spune mumei sale că o dore la inimioră, că amantul i se însoră.

105) *Iboynica părăsită*

Iboynica se rogă lui D-deu să mōră nevasta iubitului ei ca să o ia pe dēnsa.

106) *Puişorul mic*

O variantă a celei precedente.

107) *Puiculiţa mea*

Tânărul reproşeză iubitei sale, că a audît că ea dă guriţa altuia.

108) *Hora*

Cînd un tîner juca în horă cu iubita lui, i strigă că a aflat că ea mai iubescce pe altul.

109) *Cumnatele*

Două cumnate se certău plîngându-se prin târg bărbatului. Una dicē celei l'alte că i'a luat bărbatul, iar ea spune că nu l'a chemat să'i bată la pōrtă cum a-cēsta o face ca de obicei.

110) *Barbul*

Bărbatul se duce în alt sat să-și caute fete de iubit
că prin satul lui sînt fete mici, cari nu ajung să-l sărute.

111) *Barbul*

O variantă a celui precedent.

4. CÂNTECE PROFESIONALE (p. 298—301)

1) *Ciobanul*

Ciobanul spune, că de cât slugă la ciocoiu mai bine
cioban la oi, iar văcarul dîce, că de cât slugă și ar-
gat mai bine văcar în sat.

2) *Hoțul de cai*

Hoțul spune că se fură cai din bătătură, pe negură
și pe brumă și-i duce la păduri, tot cu iarbă cu răsuri,
iar cu ei călătoresci până nu te mai zăresci.

3) *În temniță*

Un hoț de cai spune că se gîndesce la Cămpu-Lung,
la grajdul unui avut, să-l măsoare până în fund, să-și a-
légă un cal porum, să-l trecă Dunărea, fără să-i ude scara.

4) *Hoțul în temniță*

Totă noaptea mă cercai, să fur nisce beliți de cai,
și la urmă în temniță intrai.

5) *Căpitane de Județ*

Căpitane de județ, nu mă mai ține în coteț, pentru
un pui de murguleț, că până la ȧiuă 'ți aduc trei cu
ibâncile pe ei.

6) *Pescarul*

Pescarul strigă la pesce: Hai la pesce de vîndare, știuculița cinci parale, baboiașul opt parale, morunul și crapul mare cinci groșițe de parale. Un turec se uită mercu la mine, parcă ar vrea să'mi ea paralele de-a bine. El strigă Ahmet, Ahmet, eui dau cu pumnul în piept, el ȑice aman, aman, eui îi trag cu ȑel tufan.

7) *Militarul cȑlȑreȑ*

Militarul ȑice, cȑ auȑind cucul cȑntȑnd, 'l indȑmnȑ sȑ se ducȑ, sȑ'ȑi incingȑ sȑbiȑra, ȑi sȑ'ȑi incalece murgul.

8) *Militarul*

Un tȑnȑr plȑcȑ la armatȑ ȑi nu scie cui sȑ'ȑi lȑse murgul sȑu sȑ'l ingrijasca. El ȑice cȑ l'ar lȑsa lui tȑ-tȑ-tȑu dar el e om bȑtrȑn ȑi nu pȑte gȑsi fȑn; l'ar lȑsa lui frate-sȑu, dar el e pȑrcȑlab, ea bȑȑul ȑi plȑcȑ in sat; l'a lȑsa la soru-sa, da ea e fatȑ mare, ea furca ȑi plȑcȑ in ȑedȑtȑre. Numȑi o sorȑ micȑ, plȑnge dupȑ el de se usucȑ.

9) *Cȑlugȑrul*

Cȑlugȑrul cȑnd vede nevasta 'ȑi rȑsuceȑte mustȑȑa, cȑnd vede o fatȑ mare, 'i cade rasa din spinare.

Cȑlugȑriȑa unde vede voinicul ii tremurȑ caucul, unde vede un om cȑlare, 'i picȑ rasa din spinare.

Unde vede un tȑnerel, face pasul mȑrunȑel, unde vede un om frumos face mȑtanie jos ca la chipul lui Christos.

10) *Cȑlugȑriȑa*

O variantȑ.

5. **BAHICE** (p. 330—333)1) *Viața*

Acesta-i un cântec de veselie în care unul ține: să nu ne mai gândim astăzi la nimic, să ne îndulcim viața, că viața e ca o nălucă. Să bem să ne veselim căci ca mâne vom muri; să fie omul cât un munte, mărtea nu caută la el. Să bem să ne veselim.

2) *Burlacul*

Un voinicel burlac intră într'o cărciumă și începu a ține: De trei țile bea la bere, căci n'am muere, n'am copii, n'am nici un fel de căpătău.

3) *Indemnul*

La cărciuma din luncă vinu-i bun ocaua-i mare, cășmărița slută tare, bea voinicii de-a călare. La cășmuța cea din vale, vinu-i bun ocaua-i mică, cășmărița-i frumușică, bea voinicii de se strică.

4) *Stăncuța*

La Stăncuța sprâncenată jocă hora incheiată, curge lumea fermecată. La ea toți își cheltuesc toți tot avutul.

5) *Bordeiul*

Varianta celei de mai sus.

6) *Törnă Négo*

Törnă Négo, vin să bea că mi-au luat ciocoiu boii și tot ce-am avut pe mine.

7) *Cumătră Iónă*

Hei, cumătră Iónă, de-aș mai trăi până la tómnă, aș bea vin în deal la cramă și aș mai mânca și pas-tramă.

8) *Varianta celei de mai sus.* (A se vedea Dorul)

9) *Cumătră Iônă*

Cumătră Iônă, de-ași mai trăi pân' la tómnă, să mă-
ure în deal la cramă să beaū must din pómă cónă,
și să frīg mereū pastramă.

10) *Varianta celei precedente*

11) *Horă*

Pă'l de-a semănat inul să-l bată D-zeū, iar pe cel
ce-a semănat vița să-î trimită milă Domnul. P'ăl de
face buți și ôle să-l ție D-zeū.

12) *Hora vinului*

Hei llinco, scôte vinul cu ocaua să bem să ne ve-
selim, dar la plată, când băgai mâna'n fundu chingii
găsiu ața mămăligii, băgaiu mâna'î busunare, găsiu
cremene și amnare, când am dis mai ad'o, tórnă, ne-a
luat cu căinii în gónă.

13) *Hora Vinului*

Varianta.

6. **IRONICE** (p. 333—343)

14) *Fătă de Birău*

Fătă birău, ce stai la părău ce te rogi lui D-deū,
ca să te iaț eū. Eū te-oi lua când oi vedea lupul cioban,
când oi vedea vulpea cu papuci, când oi vedea ursul
văcar, atunci nici atunci.

15) *Ungurul*

Ungurene vreme rea, ce cauți în țara mea? Și-mi
mănânci slănina. Ungurene vreme rea du-te acolo în
țara ta, de-ți mănâncă slănina, cu tat-to și cu mă-ta.

16) *Nașul și finul*

Bată-te crucea de naș, cu cine mă cununăși, cu prôsta din Făgărași. Valeu, nașule aseră la lumânare am crezut că e o flôre dar ađi dimineată când am vă-đut-o am luat câmpii. Un vițel când a vėđut-o, a rupt funia și-a fugit de frică. Bată-te fine, dar de ce nu te-ai uitat bine la ea, cū era să mă uit la ea? tu o să trăești cu ea nu cū.

17) *Variantă a celor precedente.*18) *Fată urâtă.*

Maică, când o veni pețitorii dă-le vin mult ca să nu mă cate 'n gură, că n'am dinți vai de păcatele mele. Aoleu, maică măculiță mărită-mă c'am ajuns o Joi-mărită. Taci din gură fa, că pe tine nu te vor nici cainii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

19) *Variantă celor precedente.*20) *Drăgosteniile.*

Dragostele de copiliță sint ca zémă de chisăliță iar a de fată mare e ca fasolea, n'are nici o dulcėtă. Dragostea de nevěstică e ca flôrca îmbobocită, iar a de vėduvióră e ca mănecarea dulcișóră.

21) *Curtesanul de mahala*

Hei băete, dacă îți trebuc muiere, vin la maica și mă cere, nu umbla prin mahalale, că te-or prinde cineva și ți-o face spinarea tobă și 'ți o scôte din cap și din nas amorul.

22) *Variantă la cea de mai sus*

23) *Ibovnica*

Când mă dusei la raiu vechi pe dracul stând lângă
ibovnica mea.

24) *Crai*

- Ce cați neică pe șosea ?
- Imi caut ibovnica.
- Ce cați, leică, pe șosea ?
- Caut un vițel
și un drag de ibovnicel

25) *Varianta celei precedente* (A se vedea Dorul)26) *Cine bate la ferăstră*

Ibovnicul așteptă la ferăstră, iar nevasta în casă își
certaină bărbatul și îi dăce că e fermecat.

27) *Bărbatul și ibovnicul*

Variantă la cea de mai sus.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

28) *Auți lele*

Lele, lasă războiul și hai să ne înfundăm în zăvoi.
Până o pasce vaca iarbă, hai să ne vedem de trebă.
Lasă dracului bărbatul și vino de te îndrăgește cu altul.
Leleo, hai cu neica într'o vie, până or pasce cele rațe,
noi să ne strângem în brațe, până s'o usca cel fân noi
să ne vedem de drum.

29) *Piteștencă*

Copiliță dragă, de csci bună și înțeleptă lasă noptea
ferestra deschisă să vii noptea lângă tine, că s'a în-
cins un dor în mine, să te strâng să te sărut ador-
mită 'n așternut.

30) *Varianta celei precedente*

31) *Piteștenchi*

— Garofița, cum mai trăesci în lume?

— Bine o duc, tot de dragoste vorbesc, gură dulce și dăruiesc.

— Garofița din Pitești, nu te temi că 'mbătrânesci?

— Las să 'mbătrânesc, numai bine să trăesc, cu toții să mă 'ndrăgesc, că cu unul nu e bine, când se duce nu mai vine.

7. CANTECE ZOOLOGICE (p. 344- 354)

Pasări și animale

32) *Cucul*

La nuculețul dintre Olt și Oltuleț vine un cuculeț și-mi tot cântă. Jos în rămurele cântă două turturele. Cântă cuce, cântă până ți-o pica limba s'o ia neica s'o mănânce că mult este dulce și bună.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

33) *Variantă*. 34) *Iarăși Variantă*35) *Cucul*

Unde aud cucul cântând, nu mă mai țin pe pământ. Când dă cucului să plece el se pune pe altă cracă ca să-mi facă 'n pică.

36) *Cucul și Corbul*

Cucul cântă și corbul îl îngână. Cucul îi dă corbului: Tac corbe nu mă îngâna că eu sint pasăre curată. Tu, drept popor ai vânători, cu pușcuța numai flori, când te-or spovedi ai și murit.

37) *Cucul*

Altă variantă.

38) *Turturica*

Turturica și-a pierdut soția. Ea unde vede apa rece o turbură și apoi bea, căci are inimă rea. Unde este iarbă ea trece și n'o vede; unde aude vânătorul ea acolo se duce, ca să o mântue de dorul și jalea ce o are.

39) *Falea turturelei*

Varianta precedentei.

40) *Mierla*

Vine mierla din pădure s'ar pune și ea pe-o rămurea dar n'o lasă dușmanii; s'ar pune pe arătură dar copiii ciubu-i fură ș'o ucid c'o sburătură.

41) *Mierlița*

Iarăși variantă.

BCU Cluj / Central Library Cluj

42) *Rața*

Rața pasce papura cu rățoiul după ea. Rața pasce papura și rățoiul usturoiul. Rața trece prin costrei cu doisprece bobocei și rățoiul după ei. Rața ici, rața colea rața trece Dunărea cu 12 bobocei cu rățoiul după ei.

43) *Lupul*

Lupule, îngăduie-mă și nu mă mânca, așteptă-mă să-mi vie și puica ș'apoi m'ai mânca, or pe mine ori pe ea, din doi care ți-o plăcea.

44) *Roibul*

Du-mă roibule, ș'oiu iubi ce mi-o fi drag, du-mă roibule în colnic, să port arme de voinic, du-mă în păduri să port arme de panduri.

Plante și arbori

45) *Pelinul*

Mănânc pelin, beau pelin, mă culc pe pelin, cu pelin
mă spăl Dămine, cui să mă închin, că d'amar și de
pelin, bietu-mi suflet este plin.

46) *Merele*

Am avut și eu două mere în primă-vară, le-am plivit
le-am îngrijit, dar când fu la părguit, vântul mi le-a
scuturat înerii mi-a doborât.

47) *Variantă*

48) *Cântecul teiului*

Teiule, nici-un vânt să nu te bată, că bine mi-ai
prins odată. Când potera m'alunga veneam la tine în
pădure și m'ascundeam în ramurile tale.

49) *Varianta* (A se vedea o călătorie în Dobrogea de T. T. Burada)

50) *Teiul și bradul*

Două lemne se sfădesc în codru, un tei și un brad.
Bradul ȋicea: teiule, scurtule grosule și burdufosule.
dă-te într-o parte că nu meriți să-mi stai înainte. Pe
mine mă cinstește totă lumea: împărații ca și oamenii
de rând. Teiul îi ȋice bradului: bradule de geaba te
lauȋi. Pe mine nu mă face lumea ca pe tine scânduri,
ci linguri și vase, icone pe care le sărută și ȋic «Isuse
Cristose». Eu sînt mai cinstit ca tine.

51) *Plopul*

Plopule, ești nalt și albicios dar n'aduci nici-un folos,
numai pază mlaștinelor stai. Plopule, ce tot jelesc, pe

cine cobesci? Voinicii, vai de ei, când staū sub tine, par'că staū prin potici.

II. EPICELE

În această grupă intră :

- 1) Căntece vechi, istorice.
- 2) Legende istorice.
- 3) Balade.

Pentru acest fel de producțiuni, adică pentru producțiunile pe care noi le numim *epice*, să se vadă mai întâi considerațiunile pe care G. Dem. le dă în colecțiunea sa la pag. 408—409.

Noi am dori să urmăim clasificăția noastră așa cum o dăm mai sus (p. 292). Autorul colecțiunii însă dă o clasificățiune care nu se potrivește cu a noastră și în această clasificare a sa, cântecelile vechi istorice sînt amestecate cu legendele și cu baladele. În clasificățiunea sa el nu procedează dintr'un singur punct de vedere, adică nu-și bazează clasificarea pe un singur caracter ci pe mai multe, adică nu dă o clasificare științifică.

În clasificarea producțiunilor epice G. Dem are în vedere ; după cum dice însuși :

- 1) *Natura lor,*
- 2) *Cuprinsul lor,*
- 3) *Alusiunile ce fac,*
- 4) *Ființele despre care tratăză ¹⁾.*

Cât se pôte deci mai încurcat. G. Dem le imparte în :

- A. *Solare și superstițioase.*
- B. *Istorice.*
- C. *Haiducesci.*
- D. *Domestice.*

¹⁾ Colect. G. Dem pag. 408.

Noi după ce am arătat clasificarea noastră vom da resumate din aceste bucăți epice, urmând ordinea din colecțiunea G. Dem. Iată-le.

1. SOLARE ȘI SUPERSTIȚIOSE p. 410--459.

Sórele și Luna

Sórele umblă totă lumea și nu-și găsi soție după cum 'i plăcea lui. Găsește nouă surori din care cea mai mică se numea Iléna Simziana :

«Dómna florilor
«Ș'a garofelor,
«Sora sórelui
«Spuma laptelui».

Sórele-î spune că vrea s'o ea de soție dar ea-i spune că nu se pôte să se ia fratele cu soră. El se duce la Adam și Eva să-l sfătuiască. Aceștia arată Raiul și Iadul și-î spuse să-și alegă. Sórele alese Iadul numai să fie cu Iléna. Mergend la cununie, Iléna sări de pe pod în apă și se prefăcu în mrénă :

O mrénă de mare
Cu solzii de zare.

Sórele puse s'o scótă și sfinții care veniră pe pământ o aruncară în cer unde Domnul o osindi să se prefacă în Lună și să nu se întâlnească nici odată cu sórele.

Iovan Iorgovan

Iovan merge în sus pe Cerna la vênat cu câinii și cu o cătea anume Vija.

El întrebă pe Cerna pe unde este vadul ca să trecă. Ea-î spuse că a făcut bine de a întrebat și că toți câți n'au întrebat au murit ; il povățui pe unde să trecă. Căteaua a nimerit urmele unei fete la care a început să latre. Fata sta sub o stâncă de piatră :

«Fata sălbatică
 «La fața grăsnică
 «Lungi coșitele
 «I-î bat calcăele
 «Și sprincenele
 «I-ajung genele
 «Îr brațele-î
 «Ascund țițele».

După cum sună o variantă. El cu toate rugămintele ei, o luă ca să-î fie soție ; dar când trecu Cerna, Iorgovan se îneca, iar ea și găsi rudele și în urmă se mărită.

Variantă dice că fata sări de pe cal în Cerna și Ivan o căută în zadar :

«Caci ea se făcea
 «Mândra floricea
 «Mândra
 «Ca ȕiua
 «Fragă
 «Ca roua

«Sub lespeđi de piatră, La umbră băgată, De nimeni călcată».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trei Lebede

La Tirnova în cetate, pe nisce cruci de argint, stau
 3 lebede albe :

«Albe 'n pene și frumoșe
 «La privire
 «Cuvioșe
 «Cu capul
 «De diamant
 «Și cu ochiul
 «De smarald»

Trei feciori de domni din Țarigrad, venind la vânătoare prin Târnova, voesc a săgeta lebedele. Ele s'au rugat să nu le săgeteze că nu sint lebede ci 3 fete de împărat. Ei tot voiau să le săgeteze când cea mai mică cuvintă : «Nu sintem nici lebede, nici fete de împărat ci ȕile mari S-ta Vineri, S-ta Sămbătă și S-ta Duminecă și de ne veți omorâ se va supăra D-zeu și

vă va pedepsi. Ei le lăsară și ducându-se înainte, la vânat,

«Aū vânat numa într-o sara
«Ce vanaū alți într'o vară.

Holera

Vălcuț se sculă, încălecă pe cal și trece Nistrul în țara muscălescă «Acolo, pe ulița armenescă, la o șandră țigănescă» se duce să-și potcovească calul, unde veni și holera. În zadar se rugă el de dânsa să-l lase, ea nu vré să-i dea timp de cât până 'și va potcovi calul și 'n acest timp să scrie iubitei de sorta lui. Profitând de lipsa holerei, încălecă și vré să fugă dar ea 'l ajunge la Nistru, îl ca în brațe și fuge cu el.

Oea năsdraună

Baciul e înștiințat de o oie năsdraună că va fi omorât de ciobanii săi, «2 dorojani, feciori de mocani» cari îi vor lua turmele. El îi spuse oiei să-i rōge pentru o concesie, să 'l înmormânteze aprōpe de stână și să-i pună la cap un caval; iar iubitei lui care l'ar căta să nu-i spună c'a murit. Fu omorât și înmormântat după ultima lui dorință; dar oia n'a mai întâlnit pe copilă.

Blestemul

La vale de Prut zace plutășul Mihai, incolțit de lupi și mușcat de șerpi. Iată că vine măsă care începe a-l plânge. El însă 'i spune că-i ea de vină de ăre-ce l'a blestemat pe când era în légân. Spunând acestea muri, iar maică-sa 'i săpă acolo mormântul și-l îngropă. *O Iarriantă* spune că voinicelul, călătorind și făcându-i-se dor de casă vru să se întorcă. La fântâna Discului, pe când dormea 'l mușcă un șerpe. Cum se chinuia el de mōrte iată și mama sa care începe a-l plânge. El însă-i spuse că acésta era urmarca blestemului din légân.

Şerpele

În sat la Andrășesci și la Cătrunesci (Ialomița) erau 3 feciori de preoți care erau vânători. Mergând la vânat, celui mic îi veni sete. Cel mai mare i dete un măr dar acesta nu-i curmă setea. Cel mai mijlociu, rotindu-și ochii vădu o fântână și merseă acolo. Lângă fântână sta un tînăr culcat. Cel mai mic îl întrebă:

«D'alei neică neiculiță
«Cu ochi mici de șerpî de crîță»;

ce stai tolănit cu fața la răsărit. El îi spuse că a scăpat în fântână ghiosdanul cu cărțile și punga cu bani. Pe rând făcu proclețul pe 2 din frați să intre în puț, unde erau îmbucați de o șerpăică. Când al treilea, cel mai mic era să fie și el ademenit, iată că vine în góna calului un voinic și-i spune că cel de lângă puț e puiul șerpăiceii

Ei se luptară cu dânsul și-l omorâra. Eșind șerpōica
 o omorâra și pe ea și-i scōseră din burtă pe cei 2
 frați ai tēnerului, și pe 8 ai Voinicului. Ii spălară de
 venin și îi înmormăntară.

Balaurul

Un tînăr plecă la vînătoare. Întîlnii în calea sa o turturică pe care, cu toate rugămintele ei o săgetă. Venindu-i fîome vîdu înaintea sa un foc unde se gîndi să-si frigă turturica. Dar nu-i zare de foc ci:

«Mare balaur
«Cu solzii de aur

«La sôre sclipind
-Ca focul lucind..»

Balaurul îi spuse tinerului că i-a fost dăruit din lăgăn de maică-sa care l'a blestemat și cu toate rugămintele lui l'a îmbucut. Tot văitându-se tânăra a fost audită de un voinicel Hușan care vine și taie șerpele pe unde nu avea îmbucut pe om. Il ia apoi pe tiner și-l spală, apoi îl duce la gasda lui. Puțin după asta începu a se înegri și-si dădea sufletul.

Brumărelul

Voinicelul se sculă, încăleacă pe cal și se urcă pe o moviliță verde, de unde zări în vale o copiliță dormind. Ea era cu brațul și cu sinul plin de flori. Voinicelul sta la îndoială, s'o trezescă sau nu. Când u-i dîse să vîre mîna 'n sinul fetei, ceea-ce și făcu tînerul. Scose din sinul ei o tabachere și luînd din ea tabac dete calului de strănută și atunci se trezi. Pe dată începu să plîngă și să ofteze că s'a logodit prin asta cu dînsul; apoi îi spuse că'i flóre (garofiță). El îi spuse atunci că'i Brumărel. El o sărută și apoi se duse cu dînsa tocmai la maică-sa Tomnica, care'i îmbrățișă cu bucurie și'i cunună.

O variantă: Spune numai convorbirea lor, arătîndu-și fie-care ceea-ce sunt.

Brumarul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Brumarul intrăbă pe o tîneră cine'i. Ea 'i spune că e flórea sòrelui ce șade'n pórta raiului, să judece florile, ce-au făcut miresmele. Iar ea intrăbă:

«Dar tu voinicel calare	El spuse ca e «Brumarul mare
«Alb ca fulgul de ninsóre?»	«la mirosul de la flóre».

Mierla și Sturzul

Sturzul se rógă de mierlă să'l ia de soție, spunîndu-i că a rămas singură fiind-că n'a ținut sémă de sfaturile lui. Ea spune că nu'l ia fiind că-i rău de gură, dar sturzul a spus că se ține de dînsa. Ea fugi și se prefăcu în trestie, sturzul o vèdu și se puse pe ea. Ea se prefăcu pasère și sbură, apoi se prefăcu în o baltă cu papură. Sturzul se prefăcu în o salcie pletósă de ajungea cu ramurile 'n beltă. Balta secă și ea se prefăcu în o flóre. Roua cădu și o sărută. Atunci ea se prefăcu în o turtă și se puse în o vatră. Sturzul se

prefăcea în vâtraiu. Apoi îi dîse: «Eû te-am apucat și te-am sărutat». Ea se prefăcu în pasere, sbură până la o mănăstire unde se prefăcu în cruce. El o găsi și ea sbură spre cer, urmărită de sturz. Când se lăsă obosită în jos, un vînător o prinse de cîdă și ast-fel scăpă, sârmana, de sturz.

Cicórea

Pe păriu se primblă o tinără mlădiță: «Zina florilor » «flórea zorilor», adunând rouă și creștînd că nimeni n'o vede.

Sórele o vîdu și trimise ca pețitori 2 luceferi, cari fură bine primiți de dînsa. Când îi spuse scopul visitei, ea se opuse spunînd că sórele e tot călător. Luceferii ducînd vestea asta, sórele se supără și dîse: «O voiû preface în fragedă flóre care va purta ochii după sóre. «Când oiû răsări, ea s'o invesele, când oiû asfinți, ea s'o ofili, când oiû scapăta, ea s'o aduna».

2. ISTORICE (p. 460—482).

Meșterul Manole

Domnul Negru-Vodă caută

In dalba-î moșie
Cu-a verde cocia
Verde zugrăvita
Intr'aur poleita

un zid invecchit, un zid părăsit, în cale-î întîlnesce un Noiaș, porcăraș pe care-l intrébă de un ast-fel de zid. Acesta-î răspunde, că a vîdu un ast-fel de zid unde cresce :

Trestica
Pitică,
Răchită
Înforită,
Papură
Inverșită.

și îl și duce acolo, după ce Domnul îi făgădui de tot mascărul, galbénul.

Ajuns la locul căutat, Meșterul Manole îl găsește bun, domnul îi dădea :

Var și cărămidă
Că-i pustia multă
Că-i lucrare lungă.

Manole începe să zidescă, dar ce zidea ziua, se surpa noptea. Asta dura trei ani.

Manole stă pe gânduri și totă lucra, nu lucra, dar totă ziua se gândia ; sorele când asfinția, acasă nu pleca ; noptea abea ațipea pe zid. Intr'o zi visa că îndeșert lucra până n'o zidi o dalbă soție. Meșterul Manole ținu sfat cu cei 9 mari meșteri și jurară cu toții pe pâne pe sare și pe icône, care mândrișoră, s'o zidescă.

Care soțioră
Întâi c'o veni
Joi de diminéță
Pe nor și pe ceta
Aici în depărtare
S'aducă bucate.

Cei nouă zidari însă scriseră pe la neveste să nu vie Joi diminéță. Manole scrise la dalba Caplea să-i tae un bou balan să-i facă mâncare și să i-o aducă Joi de diminéță. Caplea se scula Joi diminéță :

Cu roua în spinare
Cu bruma în picioare

taia boul, făcu bucate și porni. Manole o zări, oftă adânc și dișe :

Iată că-mi vine
Sermanul de mine !

își făcu cruce și se rugă lui Dumnezeu să crească în drum

Un verde hașiș
Un mare stușiș
Și un rug curmeșiș

dor și dor nu va putea să vie. Domnul îi indeplinește ruga, dar ea întorcându-se acasă luă alte bucate și veni din nou. El iar se ruga lui Dumnezeu ca să-i iasă înainte o lupoiță, să o sperie; ruga indeplinindu-i-se Caplea fu nevoită să iee alte bucate, dar venind iarăși îi eși înainte o scorpie

Cu gura căscată
Cu limba înfocată

care o sperie iarăși îi eși înainte care o sperie iarăși își vîrșă bucatele (după ruga lui Manole) dar pe urmă învinse pedica, ajunse la zid. Manole se uită la cer oftă din suflet, dar trebui să și indeplinească jurămintul făcut. Meșterii începură s'o țidescă, ea crezu că glumesc, pe urmă se îngrijii

De vî e de gluma,
Gluma nu e bună.

pe urmă țise:

Zidul rău mă strînge
Țați-ora-mi cîrge
Copilașu-mi plînge

Manole, după ce ea fu țidită țicea:

Copilașul tău.
Tu cum l'ai lăsat
În pat destășurat,
Zinele vor trece,
La el s'or întorțe
Și l'or apleca,
Fața, că i-or da:
Ninsore d'o ninge
Pe el mi l'o unge:
Ploi, când or ploua
Pe el l'or scâlda
Vînt când o sufla,
Mi l'o legăna
Dulce legănare
Pă: s'o face mare.

Plînsu-l inecă. Lucrarea mănăstirii înainteză. Dar neconținut se audea:

Zidul rău mă strînge
Țați-ora

Domnul sosese, când o isprăvi, e mulțumit și laudă meșterii. Ei spun că ar putea clădi și mai frumoase. Domnul atunci dă poruncă să se taie schelele și-i lăsară sus. Mai apoi ei săriră jos și se prefăcură în stânci de petra.

Zidirea Cetății Scădaru

Trei frați Merliavcevici zideau de trei ani fără să pôtă pune temelă, căci se surpa iar, aceștia erau Vucașin, Ugleșă, Goico. Ei trimet pe Deșinir cu saci cu aur să găsească două frați gemeni Stoian și Stoiana, pe cari să-i dădescă, acesta nu-i găsi. Zina Voha continua să distrugă, ce ei dădeau și dăce lui Vucașin, că dacă vor să zidescă Scutarii apoi trebuie mai întâi să dădescă soția celuia, care va veni întâi. Frații jură să facă acêsta Vicașin și Ugleșă spun însă nevestelor să nu vie, singur Goico, nu spuse. Femeia acestuia veni, fu îngropată, i se lăsă o ferăstruică în dreptul țitei și una în dreptul ochilor. Mamele când n'au lapte pentru copii lor vin aici să-i adape.

Dobrișneanu (după P. Solcan)

Trei moșnegi bătrâni vin în București și-i spun lui Mihnea, că în Ttoenesci e un alt domn mai mare ca el; *casele lui Dobrișen nu-s ca toate casele*, ci *zăresc ca sôrele*, spânzură pe cine vrea, primesce pe boerii pribegi și-i îmbracă ca pe domni, are berbeci cu côrnelă întorse, cu *virful poleit*, lungi de câte 7 palme, ciobanii lui sînt boeri cu castane, bacia lui aș cârlige de argint cu vârfurile de diamant și mai are încă :

Vr'o cincî sute de miôre
Ce es vara fatătore,
Buți cu vin
Și stupi cu miere
Mult banet
Și grea avere.

Mihnea poruncesce lui Ghinea armașul să-l aducă :

Cam cu oi
Cam cu odăi
Cam cu odolăcul lui.

Mihnea primind fitmanul de la Ghinea pornesce cu ciobanii lui.

Dar mocanul
Ca țaranul,
Nu știe ce e șofranul
Ca de-l vede pe tarabă
El dice că-i tot iarba
Bună pentru nici-o trăbă.

ei se culcă pe iarba, cu cârligele lor de argint și în capul cârligelelor *câte o pîtră prețioasă de pătrunde zărea'n casă*. Mihnea se scolă și vede lumina asta, crede că-i ȋiuă, dar servitorul îl asigură că nu s'a făcut ȋiuă ci e lumina cârligelor. Mihnea se încredință și când se ivi sôrele convocă divanul. Apoi se prezintă Dobrișen cu ciobanii, domnul îl judeca. El însă-i răspundea că Mihnea Vodă îi e frate, acesta răspundea :

BCU Cluj / ~~De când maica m'a făcut~~
Cioban frate n'am avut.

Dobrișen se rugă cu glas dulce

O Mihneo Măria-Ta
Nu sili la cap tăiat
Ca e lucru cu pacat !

Dar ce vechură :

Ua cocia faurita
Numa-n verde zugrăvita
Numa-n aur poleuită
Ear întîînsa că-mi era
O dalba calugărița
Alba, albă la pelița
Négră, négră la cosița
Sor cu voda Ștefănița

Calugărița dete firman domnului, prin care acesta recunosc pe fratele său, pe Dobrișen. Domnul îl duse la bae, desbrăcându-l ce găsi :

Își găsea mare la brâu
Scris prejur un spic de grâu

Și la pept de se uita
 Scris pe dânsul ce gasea ?
 Ii găsea domnesci odóre :
 Sfânta lună, sfântul sôre,
 Iar în cei doi umerei găsea doi luceferei.

După asta domnul împărți țara'n două și îl puse și
 pe fratele său să domnească.

Radu Calonfirescu (După P. Țolcan)

Oastele au tăbărât :

De plăeși
 Și de panduri
 Ca de șoimi
 Și de vulturi

au întins corturi mari, în mijlocul lor e unul și mai mare :

Cu crescetul nărânzit
 Cu țaruse de aramă
 Cu cârlige de alamă

Au întins masă mare la care stau :

BCU Cluj Central University Library Cluj
 Cu bărbile resfirate
 Și cu pletele
 Lasate
 Cu armele
 Lustruite
 Cu paloșe
 Zugravite

Toți boerii Oltului, Banul, Buzescii și Căplescii :

Capitanii oștilor
 Și groza păgânilor

și mai stă și un bătrân :

La pomana
 Da navaia
 La rasboiu
 Da 'napoi

Radu Șerban Basarab
 (După un lăutar din Comarnici)

Șerban trecea cu oștea de voinici până la Pasărea, unde
 întâlnește pe un păstor care i se plânge de suierința
 românilor de dincolo.

Oleo leo Maria-ta
 Ce potop în țara mea !
 Ungurii ne necăjesc
 Turcii vitele răpesc
 Tătarii ne jefuesc.

Domnul îl numesce căpitan. Orânduiesce ôste în
 toate părțile, contra Turcilor, Tătariilor și contra Un-
 gurilor; toți îs învinși și în cele din urmă e primit cu
 sare pâine și vin.

Matei Vodă Basarab
 (Publicat de d. Tocilescu)

Să nu pleci, dōmne, la Țarigrad, că boerii s'au unit
 cu Grecii și au dat jalbă, cum că tu ai pus biruri
 grele căci: (Asta o spune Constandin)

Grecul e vidră spurcată
 Este fiara înveninată

Inarmeză mai bine totă țara că :

Că sînt mulți voinici la noi
 Ce dōresc mōrtea mai bine
 De cât domn grec să le fie.

Iancul Mare
 (Dupa soldatul Ștefan Mușat)

Pașai strigă :

Da-te în legea turcescă
 Că-i de Dumnezeu lăsată
 Și mai mult indestulată
 De aur și de argint
 Și de miere și de unt
 Turcește-te Iancule

Iancu ceru însă 50 de berbeci cu cōrnele terminate
 cu diamante, cererea fu îndeplinită, el ceru 50 de boi
 bălțați, Pașa iar îi dete, dar tot nu se turci și ceru
 să-i vie vr'o 50 de pașale, îi făcu să deslege săbiele,
 și apoi îi sili să mănânce carne de purcel, când se
 duseră înaintea Sultanului răspunseră :

Să trăești Maria-Ta
 Noi pe el nu l'am turcit
 El pe noi ne-a românit.

3. HAIDUCESCI (p. 503—538)

Fagul Miului

La curtea domnască din Bucuresci se dă masă mare,
la care iaū parte

boerii
sfatului,
sfatului și Domnului
caimacan¹
târgului,
sfetnicii
divanului.

Ștefan-Vodă spune boerilor ca a doua zi să vie 'nar-
mați, ca apoi să plece la vânătoare.

Vânătoare de plimbare
Pân' la fagul Miului,
Miului
cobiului,
Miului
sglobiului,
Miului
voinicului,
Miului
haiducului.
Sa'i vedem fagu 'ncărcat,
Încărcat și zorzonat
Tot cu arme ferecat.

.

Boerii voiaū să dărâme fagul și să spânzure pe Miul.
Calea, sora Miului, care 'servea la masa domnască,
auzind planul lor, le dete vin pân' ce i' imbătă; plecă
apoi în pădure să caute pe frate-său. Găsindu-l, îi spuse
cele ce se pregăteau pentru el. Miul nu se 'nspăimântă,
îi dîse să se ducă acasă să-și vadă de trebă, dar o
sfătui, că atunci când va servi, să se facă că-i scapă
caféua, ca ast-fel boerii să mai întârzieze.

Miul schimbă hainele lui cu ale unui cioban și luă
meseria acestuia. Venind Ștefan cu suita și oștire și
întâlnind pe prefăcutul cioban îl întrebă dacă cunșce

fagul Miului. Acesta răspunse că nu cunoște fagul dar
 scie drumul care duce acolo.

După ce Ștefan lăsă oștirea să păzescă turma, în
 locul ciobanului; ei plecară amândoi călări către fag.

Ajungând aci Miul desbracă hainele ciobănesci și
 îmbracă haine domnesci, se prefăcu că voesce să o-
 móre pe Ștefan.

Ștefan-Voda
 De vedea
 La fuga
 Ca mi-o tulea
 Dar în fuga
 N'o brodea
 De măceș
 Se'ncurca,
 Mărăcinii
 Il înțepa
 Hainele
 Ii sfășia
 Zarpalale
 Ii rupea
 Iar haiducul cât colea
 Se facea
 Măre facea
 Ca vrea
 Sufletul să'i ea

BCU Cluj / Central Library Cluj

În timpul ăsta vine Calea, care rugând pe fratele
 său scâpă pe Ștefan de mörte în urmă Ștefan luă pe
 Calea de soție, se făcu nuntă domnăscă

Iar în capul danșului
 E cumnatul Domnului
 E stăpânul fagului

Fulga

Costea, un baciū förte bogat, care avea oi multe
 plecă 'ntro Marți la Galați.

Sa tea sare
 La mörce
 Bolovani
 Pen ru cărlani
 Și opinci
 Pentru ciobani

În cale, întâlni pe Fulga, hoțoman bătrân, însoțit încă de 45 de voinici. Fulga'i spuse că avea de gând să găsduiască la el; Costea'l trimise la stână și-i dete voce să ție un miel cu care să se ospăteze el, și caș pentru ceilalți. Fulga nu se mulțumi numai cu atât ci luă mai multe oi cu care se ospătă ceta. În timpul ăsta se'n-torse Costea de la Galați; el vedu că lipsesc oi, vedea el

Ca nu'f laptuț
La mulsore
Nici cașuț
La'nchegătore
Nici faliu la tăfetore

Întrebând ciobanii de cele ce se'ntâmplase, aceștia nici unul nu spuse nimic. Costea cercetă câinii începând cu Dolfa

Cătea
Betrâna
Ce scia
Sama la stână

Dolfa duse pe Costea la locul unde se ospăta Fulga și ceta.

Dolfa și Togan
Câne bătrân
Tata la 30 de câni

țin pe Fulga, iar Costea'l muștră.

Mocan,
Câne bătrân
Tata la 30 de câni

și cu ceilalți dulăi înhățară pe cei 45 de voinici și'l aduseră la Costea; el le tăia capul la toți, iar pe ai lui Fulga îl duse la domnie. Lumea totă mulțumia lui Costea, iar Domnul, drept răsplată'l insură. Costea mi se'ntorcea

La cornul
Buzu'lui
Din susul
Calnăului
Stâna de și-o ridica
Turmele de și aduna

Și la munte le pornea
Cu Togan și cu Dolfa
Iar pe urma lor Costea
Calare cu Mândruța.

Ca s'arate mulțimea oilor pe care le avea Costea.
poporul se exprima prin aste versuri :

Intr'o Joi de dimineța
Mult e căța
Negurcă
Foe verde ismă creța
Nu 'mi-e căța
Negurcă
Ci 'mi-e inima d'o albăța
Ca'n cornul
Buzăului
Și'n susul
Călnăului
Scos-a Costea oile
Oile, odăile
D'a umplut câmpiile
Sa le pasca florile
Și s'a pus perdelele
Pe toate vâlcelele
Sa le vadă soarele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gelip Costea

Este o variantă a celei precedente (Fulga) cu câte-va deosebirii de fond și multe de formă.

1. In «Fulga» se spune că Costea s'a întâlnit cu Fulga pe când trecea la Galați, aci în «Costea Gelip» Costea lăsase vorbă la stână că dacă va veni Fulga să'l ospăteze.

2) Aci se spune că Fulga a mai furat și o ôie foarte scumpă lui Costea :-

Miôră rucărea
Dragă lui Gelip Costea
C'alta 'n turmă
Nu era
Mai is*că
De cât ea :
Când simțea
De vremuri rele
Tragea

Oile 'n perdele
 Când simțea
 De vremuri bune,
 Trăgea
 Oile 'n pășune.

3. În «Fulgă» Costea omóră și pe ceilalți tovarăși
 ai lui Fulgă ; aici nu, ci'i bagă slugi la el.

4. În «Gelip Costea» oile sint iar aduse la stână,
 pe când în «Fulgă» nu se mai spune nimic ce s'a mai
 făcut cu oile furate de Fulgă.

Aci, în «Gelip Costea» mulțimea oilor lui Costea se
 arată prin versurile :

Avea Costea turme multe
 Coborite de la munte,
 Avea Costea
 Mielușele
 Cât is vara
 Brândusele
 Avea Costea
 Mielușei
 Cât sint vara
 Brebeniei

BCU Cluj - Central University Library Cluj

5. Aci nu se mai pomenesce nimic de domnie și
 de căsătoria lui Costea.

Corbea

Corbea, haiducul, zace de 27 de ani 'n tenniță ;
 viața de aci 'l schimbase cu totul, el fusese osândit
 pe nedrept la închisóre :

Pentru un paloș ferecat
 Numai aur imbracat,
 De nu sciū cine furat :
 Pentru 'n roșiū bidiviū
 Ce-a fost prins de prin pustiū
 Intr'o Ți de Sămbăta
 Maiculița Corbi
 Fugita 'n țara Moldovii
 baba
 slabă
 și 'nfocată
 dar la minte
 'ntelēpta
 la cuvinte
 propiata
 și 'n zaraūr imbracata

luă vre-o 4 ouă roșii, căci era Sâmbăta Pascelui și se duse la temnița lui Corbea

Când Corbea o auđia
din gura'ŭ răspundea:
maică, măculița mea
maică, parcă tot sunt viu
dar numai sufletu-mă țiú
In temnița m'am uscat
Că 'n ea de când am intrat
din chica ce'mi a crescut
mi-am făcut
de așternut
cu barba m'am învelit
cu mustăți m'am stergărit.
Aicea când am intrat.
Ce-am văđut când m'am uítat:
Bălbă:ău
șerpóicele
și eraŭ
ca acele
bróscele
ca nucile
năpârci ca undrelele,
Acum sunt șerpóicele
maică sunt ca grindele
bróscele
ca ploscile
și năpârci ca botele

Mă-sa se duse la cărciumă, cumpără 15 oca de vin și le aduse. El o sfătui să éśă Duminecă 'nainte Domnului să se róge de el că pòte s'o 'ndura să'l erte. Mă-sa nu măi așteptă ci chiar atunci plecă și eși în calea lui Ștefan, iar el drept răspuns îi spuse că o să 'l însóre cu:

jupănésa
Cărpăna
adusă din Slatina
numai din topor cioplită...

Fără să'și dea sémă ce 'nsemnău aceste cuvinte veni repede și spuse lui Corbea cele ce se 'ntâmplase. El pricepu tot. O trimese la grajdul de sub pămînt unde era'nchis Roșul lui, să'l aducă de acolo și apoi să trecă cu

el pe la Domn ca să'l vadă. Baba scose Roșul din grajd ; Roșul când se uita :

tô'a țara cuprindea
și 'n tafturi
de se umfla
pământul
cutremura
și 'ncepea
de râncheza
carele ca răsturna
casele se dărâma
numai stâlpii rămânea
râncheza
și se uita
cata, mare pe Corbea

Când baba trecea cu Roșul prin oraș toți negustorii
și boerii o 'ntrebaū dacă voesce să vindă saū să'l
schimbe.

Nu'mi e Roșul de vinđare
Nu'mi e Roșul de schimbare
Ci 'mi e de dăruială
Cui o da pe Corbea afară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când a vędut Vodă pe roibul i-a plăcut fôrte mult
și voind să'i vadă mersul a pus pe slujbaș să'l incalice,
dar care cum încălecaū erau departe aruncați, unde
cădeaū morți. Scôseră apoi pe Corbea să încalece el
pe roșul. Prin șiretenile sële Corbea făcu să'i tundă
barba, să'l îmbrace cu haine domnesci, ȓicând că alt-fel
nu pôte încăleca, nu-l cunósce calul. Incălecând luă pe
mă-sa pe cal, sări peste zid și pe aci 'i fu drumul lă-
sând cu gura căscată pe Ștefan și pe boeri. Se 'ntôrse
apoi, omorî pe temnicer de la care suferise multe și
pe boerii ce erau adunați la sfat la curte.

Corbea (Varianta I)

Acelas fond ca și 'n precedentă cu câte-va deosebiri :

1) Aici în variantă Corbea a stat 21 de ani în
temniță ;

2) Mama lui Corbea aduce cele 3 ouă și le dă :
unul portarului, altul temnicierului și altul lui Gheorghită vâtaful de curte; ca ast-fel să pôtă vorbi cu Corbea ;

3) Aici baba nu se mai rógă de Ștefan :

4) Baba dá calul lui Ștefan fără să scie Corbea ;

5) Corbea pune în țapa pregătită pentru el, pe copilul din légân, al lui Ștefan.

Corbea (Varianta II)

Cu acelaș fond ca și cea dintâi formă este puțin diferită.

Și aici se adaogă scena cu copilul din légân pus în țépă de Corbea.

O s â n d a

În partea întâiă poesia spune că băgarea în temniță a unui tînăr, probabil Corbea, este urmare a pedepsei cuvenită faptelor tatălui său, care fusese hoț. Tînărul încă de mic fusese băgat în temniță. Acesta s'a întîmplat pe timpul lui Ștefan.

În partea a două spune că trebuie să fie spînzurat fiul unui hoț vestit. Aducîndu-i-se calul, tînărul încălecă, fură pe fata prințului, fugi cu ea și de aci înainte trăi în fericire, bucurându-se de tôte mulțumirile vieții.

Badiul (p. 538—578)

Turcii căntău și întrebău de Badiul, cărciumarul Frâncilor,

măcelarul Turcilor,
spațiul Ovreilor
și gasda holteilor.

Ei nemeresc la casa Badiului și găsesc pe Bădulésa

cu port de cărciumăresă.,
cu stat ca de jupănésă,
cu ochii mari de puic'alésă.

Turcii spunând c'au venit cu gând bun, ca să se sfātuască cu Badiul, Bădulésa le spune că e culcat, că se îmbătase ziua trecută și acum dörme înconjurat de arme. Turcii se duc la camera lui de culcare, fac o sföră de mătase, apucă de gât pe Badiul și'l légă de piciorul hornului,

la dogorul focului.

Turcii se pun la bcut. Bădulésa presară banii prin casă spre a atrage pe Turci, dar în zadar. Bădulésa se îmbracă cu hainele de la Pasci, plăcu Turcilor, dar ei nu deslegară pe Badiul. Atunci ea se făcu că plăcă la apă, dar se duse la Neculcea și'l rugă să scape pe Badiul. Neculcea trimise pe cumnată-sa înainte, apoi se duse și el, tăe sföra și deslegă pe Badiul. Amândoi măcelăriră pe Turci, îi puseră în podul carei și le dederă foc; luară ósele rămase și scrumul negru și le aruncă în Dunăre. Turcii însă răsăriră și se duse pomină până în Bagdad că Badiul i-a tăiat. După aceea Badiul s'a dus cu nevasta-sa la Neculcea și s'au pus pe bcutură.

Vâlcan

Intr'o ți se vędu pe Dunăre un caic cu vre-o cinci-deci de Ieniceri, care întrébă de Vâlcan:

Otoman voinic de frunte,
Nalt ca bradul de la munte
Cu mustața 'n barbaric,
Cum stă bine la voinic,
Cu chică 'mpletită 'n coadă
Cu barba ce'n brău o înoda

Ienicerii căutându'l vęd nisce fete spălând ei le întrébă de Vâlcan; ele spun că nu l'au mai vędut de un an. La cișmeaua lui Bolan găsiră pe mama lui Vâlcan. Ei îi spun că Vâlcan le-a fost tovarăș în haiducie, că a aflat că Lipovenii din Galați sunt bogați



și ar vrea ca Vâlcan să le fie Căpitan. Baba credu și le spuse că e acinat în sălcii la Vadul Scăpăului. Ienicerii îl găsiră lângă salcie dormind și lângă el, Nedea. Ei ademenesc pe Nedea, care lăgă pe Vâlcan cu funii de mătase, îl dă în mâna Turcilor și fuge cu banii dați de Turci. Turcii lăgă pe Vâlcan de o pétră mare și-l aruncă în Dunăre. Vâlcan răstornă piatra pe piept, se pune pe inotat și îl vede mândra lui, care spune fratelui său, Sandu, să scape pe Vâlcan, care a găsit în Dunăre nisce pungi de bani. Acesta plăcă cu soru-sa pe o luntre, îl ajunge, tae ștreangul și îl scapă. Vâlcan se ia după Turci îmbrăcat călugăresce, îi găsește la o cârciumă și îi tae pe toți. Pe Nedea îl găsește într'o vâlcea și îl tae în 50 bucăți. După aceea luă pe sora lui Sandu de soție.

Iorgovan

O variantă a precedentei în care Ienicerii caută pe Iorgovan :

Puiuleț de hoțoman
Ce fuge iute ca riul
Și'ncege harba cu brăul,
Jumătate 'și-o încinge
Jumătate 'și-o așterne
Cu mustați în mulie părți
Ca vrejul de castraveți.

Iorgovan, ca și Vâlcan, e vîndut de Nedea, aruncat în Dunăre și scăpat de ibovnica lui, Iana; se face călugăr, omoră pe Turci, omoră pe Nedea, îl arde și cenușa i-o aruncă în vînt.

Stanislav vitésul

E tot o variantă a precedentei în care vin 50 Dristurieni, 60 Gălățeni și 80 Giurgiuveni; în capul lor era feciorul lui Ciupăgel

De țipă Giurgiu de el.

Ei întrebare de Stanislav vitezul

Vitezul și haiducul
Ca'i vitez și voinicel
De s'a dus vestea de el.

Găsiră nisce fete spălând și le întrebă de Stanislav voinicul. Ibovnica lui Stanislav le spuse că a vădut pe mama lui la potmolul Dunării spălând anteriile, hainele lui Stanislav și armele pline de sânge turcesc și tătăresc. Găsind pe mama lui Stanislav, îi spuseră că le a fost căpitan și ar vrea să'l vadă. Turcii îi dau galbeni dar ea nu spune nimic; o lăgă, dar în zadar; îi crapă țâțele și le presară cu sare și atunci ea spune că el e de trei conace departe de aci sub o salcie plecată. Turcii îl găsiră culcat și lângă el sluga lui Necula grecul.

Turcii deteră banii lui Necula, care lăgă cu ștreanguri pe Stanislav, îi atărnă de gât pétra din învârtitura schelei în țara Moldovei, și îl îmbrăncesc în Dunăre. Turcii omorîră apoi pe Nicola, și îi luară banii.

Stanislav stătu trei zile în apă cu gura în nisip, apoi răsturnă pétra pe piept și începu să înóte. Tocmai atunci se plimba pe lângă Dunăre :

O copilă rumeórá
Și la față smediórá
Cu cosița galbiórá

Era iboavnica lui Stanislav; ea îl vede, vine cu tatăl său pe o luntre, tae sfóra și cade pétra la fund. Stanislav scapă, ajunge la casa iboavniceii sale, mănâncă, trece Dunărea înnot la Dristol, își cumpără un palos de oțel, tae Turcii de prin cafenele, îi face grămadă și le dă foc. Apoi trece Dunărea, se cunună cu fata uncheshului, aduse pe mama sa și se aședară în Moldova, mai jos de Rahova.

Stanislav

Turcii caută pe Stanislav ce ȋiua e cârciumar de buți,

Nóptea măcelar de Turci
Măcelarul Turcilor
Hengherul Tătarilor

La Vadul Venezului întâlnesc fete ce înălbesc pânzele și le întrébă de Stanislav. Ibovnica lui Stanislav le spune că mama lui e la Vadul surpat; ei o găsesce și îi spun că vrea să împartă bănetul cu el, ea le spune că e cu Nedelea la scursorile morii, pe luciul Dunărei. Turcii deteră lui Nedelea banii; acesta legă cu mătase pe Stanislav, îi atârnă o pétră de móră și-l imbrăncesce în Dunăre. Stanislav mută pétra pe burtă, înótă până la țerm, il vede cârciumărița, aduce pe tatăl său și cu el scapă pe Stanislav. Acesta se duce în Brăila, omóră pe Turci, dă foc Brăilei; de aci trece la Vadul Venezului la ibovnica lui, o unge cu păcură și îi dă foc. De aci se duse la masa sa și o aruncă în Dunăre; găsesce pe Nedelea cu trei ibovnici și îi tae capul. După aceea se întórce la Gherghina cârciumărița care 'l ascepta cu masa pusă. El se cunună cu Gherghina și făcu o nuntă de se duse pomina

dincoio de Brăila.

Doceil (p. 577 615)

În marele sat sârbesc, jumătate romănesc, d'a treia parte turcesc, a poposit deliul tătarului,

călare p'un puțu de leu,
cu ochii în cap ca de smeu,
cu cëlmaua capului
cât retila plugului,
cu gura cât heldia,
cu trupul cât butia,
deștele ca restele,
măinile ca putineele.

El trăgea la căruia, căruia îi poruncia să-i aducă din sat :

De casă
vacă grasă,
și sara fată frumoasă.

Satul i-a tot dat și de prândit și de cinat :

nouă cuptore de pâini,
nouă bufi pline cu vin,
mai băltațe cu rachiu :

însă el nu se mulțumia : ori ce fată vedea pe drum
poruncia căușului să i-o cêră de nevastă.

Intr'o ȃi trece și suriōra lui Doicil pe drum. Tătarul
cum o vede și poruncesce căușului ca să i-o cêră lo-
godnică. Acesta îi împlinesce voia și vorbește cu Ile-
nuța, sora lui Doicil.

Ea ducându-se acasă, ofta într'una și schimba perina
fratelui său care era bolnav,

ni la umbră,
ni la sōre,
ni la cap, University Library Cluj
ni la picioare,
ni la slabe brațișōre.

Doicil întrebând-o de ce nu e așa veselă ca mai nainte,
ea îi spune că căușul satului, ține în gasdă pe deliul
Bugécului, căruia trebuie să-i dea fie-care casă,

pe lângă vacuța grasă
și câte-o fată frumoasă.

El pe câte i le-a pețit,

tōte mōrtea și-au găsit
și acum spre răul tōu
mă-a venit și rāndul meu.

Nu te turbura sora mea, îi ȃice Doicil : I-oiū cununa
eū pe tătar de s'o duce pomina. Du-te și-mi gātesce
pe negrul și să'l aduci încōce. Ea făcu cum îi ȃisese
frate-sēu, apoi îi aduse busduganul, care cu măciucă și
cu zale, trăgea peste 5000 de ocale.

Doicil trimite pe soră-sa, bine gătită, cu câte-va care pline cu zestrea ce i s'ar fi cuvenit, iar el ducându-se la împărat în târgul Odriului, iea poruncă să facă cu deliul ce-o vré.

La moment să face la acesta, căruia îi dîse :

facă vine mirésa
soră-mea, Ilenuța
și totă zestrea cu ea ;
dar până ea mî-o sosi
pusei gîndul a veni,
să'ți arăt pe nunul mare
de vre-o 5000 de ocale.

Doicil îl omora și capul i-l trimetea la împărat în târgul Odriului, și sosind și sora sa, îi îndoia zestrea și se întorceau acasă.

Hei... suriără ! I_dise Doicil, blestemat am fost de maică-mea ca să nu mor pîn' n'oiu birui un cap mare păgănesc :

Pe păgân l'am biruit
~~pe deliul păgănesc~~ și deei
césul mî-a sosit.
— Du-te 'n satul românesc
ad'un popă creștinesc
pacatul să'mi spovedesc
cu Domnul să mă grîdesc.

Ilenuța a adus pe un popă creștinesc, și după săvirșirea slujbei, Doicil și-a dat sufletul. A venit și împăratul de la Odriul și vedînd pe Doicil mort, s'a întristat tare, că vitez ca dînsul nu mai veduse ; iar ca răsplată că îl scăpase de deliu, iea pe Ilenuța la curtea împărătească, unde o logodesce cu vizirul său.

Toma Alimos

La puțul porumbului, la pôlele muntelui Pleșuv, sta haiducul din țara de jos, numit Toma Alimos.

Murgul său era priponit, iar el bea vin din burdușel și se gîndia că e singur și n'are cui închina. Sculân-

du-se în sus, iată vede pe stăpânul moșiilor, Manea slutul și uritul, Manea grosul și arțăgașul, venind spre dinsul și grăindu-i :

Bună ziua verișcane !
— Mulțumescu-ți, frate Mane !

D'alei, Tomo Alimos, haiduc din țara de jos, pe la mine ce-ai cătat ?

Copile mi-ai înșelat,
florile mi le-ai calcat,
apele mi-ai turburat,
livețile mi-ai încurcat,
pădurile mi-ai darimat...

Ia să'mi dai pe murgul de vamă.

Toma ascultă apoi și dice :

Ce-am cătat, om mai vedé
Ce-am făcut, om judeca.
Pân'atunci mai fartate
da'ți mânia la o parte,
și bea ici pe jumătate
ca să ne facem dreptate.

El ast-fel îi vorbește și-i întinde plosca cu vin. Manea ia plosca, dar scôte și un paloș, cu care lovesce peste pântece pe Toma și-i varsă mâțele; încalecă pe cal și fuge.

Toma Alimos nu-și perde cumpetul ci pune mâna pe rană și grăește :

d'alelei, fecior de lele
și vitez ca o muere,
nu fugi că n'am dat vamă
nu fugi ca să'mi dai samă.

El își adună mâțele, își încinge mijlocul cu briul său lat, încalecă pe cal și ajungând pe răutaciosul moșier, strigă :

Maneo, Maneo, fiéră rea
vitejia ți-e fuga :
de m'ai junghiat hoșește
mă-ai fugit și mișește :

Ia mai stăi ca să'ți vorbesc
 pagubele să'ți plătesc:
 pagubele cu tăișul,
 faptele cu ascuțișul.

El îl ajunge și lovindu-l cu sete, capul îi cade în pulbere.

Peste cât-va timp Toma Alimos, plecându-și capul în erbă, spune *murgului*, că ciasul morții a sosit; să'i sape grópa. Intr'însă să'i așterne fin; să'i pună:

la cap flóre de bujor
 să i-o țiea mândra cu dor;
 la piclóre busuioc
 ca să plângă mai cu foc.

Apoi poruncesce *murgului* să se ducă la soții săi, care sînt poposiți în codru la *Paltiniî* trăsniți; să le spună că nu mai trăește și, pe nici unul din ei să nu'l asculte de cât:

pe un tînăr sprâncenat
 și cu semne de vîrsat
 cu pîr lung și gîlbior,

care i-a fost: frățior de vitejie,

tovarăși de haîducie

Abîa sfârși și-și dete sufletul. Codrul întreg îl plânse. *Murgul* jalnic nechéză, îi sapă grópa făcînd tot ce îi poruncise stăpînul său, și apoi plécă către

Paltiniî trăsniți
 la voinicîi poposiți

G o l e a

În Joia Joimarilor, în Sîmbăta Pascilor, Stan al Bratei s'a sculat

cu capul de somn umflat
 și la minte cam turlac
 să facă d'un bairak
 să vie la Turci de hac.

El își strîngea vre-o 45 de voinici, porniți toți pentru pricină. Îi strîngea dar n'avea *harabaciū*. De aceea Stan al Bratei nu pierde vreme multă, și-adună voinicii și cu toți merg la muma lui Golea ca să'i cêră pe acesta să'l aibă harabaciū, bun la mînte și dibaciū.

Ajung acolo: i se închină cu cîinste :

Bună ziua muma Golii,
tocmai din țara Moldovii

Ea le răspundea :

Îți mulțumesc ție, Stane
și ție și cetei tale ;
scii, din țara Moldovei
fecior al mătușii Bratei.

Pe la noi ce căutați, aveți nevoie de ceva? Îi pof-tesce în 'n casă.

— Stan îi întorce ca răspuns că de nimic n'are nevoie, numai să le dea pe Golea

ca sa'l aibă harabaciū
bun la mînte și dibaciū
pentr'un pui de bairak
să vină la Turci de hac.

Baba ascultă, însă nu-i prea era cu voie, căci mai avusese încă 7 feciori și toți aū murit :

care de pușca 'mpușcați
care de sabie tăeți

și afară de asta se aștepta și ea la Golea, să'i aducă o noră, care

sa'i aprînda focu 'n vatra,
sa'i facă sub firida
câte-o turta nedospita.

Golea, care se prefăcea că dîrme, cînd aude pe Stan, se scîlă, iese afară, merge la grajd și încăleacă pe roibul său merge la mîsa, careia-i spune că nu pôte să rămînă de cei 45 de voinici.

El nici răspunsul mă-sii nu'l mai aşteptă şi dând
pintenii calului ajunge pe cei 45 voinici ai Oltului:

Unii pe cai înşelaţi,
Alţii pe cai deşelaţi;
Care mai bine 'ntoliti
Cure rupţi şi jerpeliţi.

Baba 'şi făcu cruce şi 'l blèstemă :

Golea maică, să n'apuci
Mai departe să te duci
De cât numai pân' la Turci;
Nici mai mult să haiducesci
Nici mai mult să zăbovesci,
De cât şese săptămâni.

Golea cu toţi ai săi încep să jefuască, să omore pe
Turci, Greci, Leşi, tot ce era strein.

Plcă o ôste numai din Turci şi din arnăuţi ca să
prindă pe Golea.

Golea şi cu tovarăşii săi erau acum dincolo de Valea-
rea, la Nedelea-văduva, unde beau.

vinul cu vedrile
pelin cu ocalele

până se îmbătau toţi, aşa că sosind potera, nici unul n'o
mai simţesce afară de Golea, care prăpădesce pe
Turci: numai unul scapă ducând vestea la Sangiac că
nu-i şagă cu Golea.

Sangiacul trimite o altă ôste, dar pe acesta Golea
o prăpădesce.

— Se 'mplinesce blestemul mumiî lui Golea, căci
după şese săptămâni lui i se urêsce, lasă haiducia şi-ia
ciua bună de la tovarăşi şi se întorce acasă.

Potera venind din nou, înconjură gasda unde erau
aceşti voinici; dar nu mai era Golea acolo, ast-fel că
toţi pân' la unul fură tăeţi de turci.

Ast-fel Golea scăpă după urma mâni-sa.

El își iea o fată, care să-i fie mă-sii de ajutor :

i-aducea o noră 'n sațră
să-i aprindă foc pe vatră
și să-i facă sub firida
câte-o turtă nedospită

Golea Haïducul

(Varianta)

O ceta de voinici căutaū pe Golea, care era vataf peste 45. L-au aflat și l-au rugat să mērgă cu ei în haiducie, că dōr or căștiga ceva : ce-o căștiga într'o vară, să bea cu mândrele 'ntr'o sară și să le mai rămână și de cheltuială.

Golea îndată ce-i aușia, lăsă băutura, mâncare, încăleacă pe negrul său și era gata să plece.

Mă-sa vorbește, să nu se ducă, că : n'are tot ce arebue pentru călătorit, iar pe dinsa o lăsa

pe mâna străinilor
pe cōda taciunilor

Golea nici n'aude ce vorbește mă-sa, care nēcăjindu-se îl blestemă :

Goleo, Goleo dragul meū
Să dea Sfintul D-deu
Potera să te 'ntălnescă
pe tine să te topescă.
Să mori, măica, împușcat
de poteri înconjurat.

Merse Golea innainte, până'n Valea-rea, unde îl întâlnesc 3 poteri, care-l înconjură și-l omōră.

Când aușî mă-sa grăi :

— El singur și-o căuta,
dar și eu sînt cu păcat
că cu foc l-am blestemat.
Blestemul părinților
e ca pētra munților,
cade greū copiilor.

Gheorghelaș

Savai, căpitan Gheorghită, fecior al lui Negoită
umbla

din stână'n stână
să cate brânza de-i buna

și vre-o pielea să-și facă cușmă din ea.

Apucă pe Plăișorul Istriței, către stâna visterului. La stână găsi pe Moș Radu ; cerându-i vre-o sută, el zise că n'are.

Nu isprăviseră bine de vorbit, că visterul auzind despre Gheorghită, trimite potera care-l prinde și'l lăgă bine. Din toți ômenii poterii, cel care-l chinuia mai mult era Macovei, vătaful poterei.

Il bătea, dar Gheorghită nu se plângea, numai gând rău îi pus. Fiind dus la vister, acesta l-a pus la mare bir, dar i-a dat drumul.

Gheorghită prinde odată pe Macoveiul la stâna visterului, și cu totă rugămintea lui Moș Radu, îi iea sufletul.

După acesta strigă către baciul, care-l mințise că nu se află Macoveiul la el :

Moș Radule, barbă sură...
să nu plec cu supărare
dă-mi ceva de mâncare ;
alegem d'un mieluşel
la două oi plecâţel
un berbec de căldare
o miôră de frigare
şi-un căiut din chegătoare
să ne fie de prândare.

Iea acestea și se duce în Poiana lată unde-l aștepta căta sa.

Acolo prândiră cu toții ; dar potera care-i urmăria dă peste ei aci. Il ochesce unul din poterași și Gheorghită grăesce :

Un inel ți-am daruit
și cu el m'ai prăpădit
dar să mor eu până mâine
de nu mănânc carne din tine.

Cel care dedese într'insul fusese Ștefan, căpitanul
poterei, de alt-fel un fost prieten al lui Gheorghită.
Acesta și-ia și el flinta la ochi și Ștefan nu mai mișcă.

Trei zile a mai trăit Gheorghelaș după acésta, când
i s'a tăiet capul de unul din ómenii poterei.

Gheorghelaș
(Varianta)

Causa ce făcuse pe Gheorghită să prindă ură pe
Macovei, se vede din convorbirea sa cu Moș Radu,
barbă sură, când ȳice :

Io de copil l-am slujit
cu credința cu cișit
și, câți ani l-am tot slujit
avere m-am întocmit;
el la mine c'a rîvnit
la mine s'a lăcomit.
De tîner m'a însurat
c'o nepóta ce m'a dat
și tot el m'a cununat.
Arđă-l focul, om spurcat
c'a și ȳestrea m'a măncat
și nevasta m'a luat
și cu fi-su m'a plecat
p'aicea s'a aciót.
Dar p'iatăt nu s'a lăsat,
ci de bani m'a jefuit :
m'a lăsat s'erac lipit
de umblu pe la perdele
de tot caut la pielcele,
ca să fac cușma din ele.

Cătând Gheorghită, lână la moș Radu, vede pe Ma-
covei invěluit acolo. Scia c'a trebue să fie acolo.

Il chêmă la judecată. Se rógă Macovei să'i lase
viața ; numai când i s'a dat 3 ulei cu bani, pe care
Macovei le ascunsese la moș Radu, numai atunci l-a
lăsat în pace.

Va să ȳică deosebirea de variantă este c'a n'a omo-
rit pe Macovei și nici el n'a fost omorit de poteră.

Burulén

Intr'o Joi de diminéță, nu era în tone bune. De
diminéță-i căduse gréță și,

gréța de diminéță
e scurtare de viața

Se scólă de pe sofa, Burulén, incalecă pe cal și se
opresce la pórta ispravnicului de Caracal, trăgând din
pistóle.

Ispravnicul boer mare
de grab se scólă 'n picíore
gândia că'i rescólă 'n țara.

Burulean îi dă bună ziua, iar ispravnicul mulțumindu-i,
il chemă la masă. Burulean, uitându-se crunt la el, îi
răspunde: BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eū la tine n'am venit
cu vênătul ostenit
să te vęd de ești frumos
să te 'ntreb d'ești sănătos.

Eū la tine am venit
tu, măre, mie să'mi faci
de voesci ca să mă 'mpaci,
vr'o 50 de cositori.

patru-deci adunători
să'mi cosescă fân cu flori.

Ispravnicul trimite numai de cât pe zapcii, care string
ómenii de care avea nevoie Burulean.

Luí Burulean că'i dadeaŭ
și cu dênsul purcedeaŭ
tocma 'n valea Vajului,
la fântâna hoțului,
unde-i toíul fânului.

Aū cosit pân' la vremea prânzului, când Burulean
dă ocol liveđilor, și

vędând iarba șleuită,
de cósă nepotrivită,
grozav că se 'nfuria
pe 'njurături ce punea
vaile de-mí răsuna.

Îdicând el acestea, Bălan, căpitan de hoți, cum vede pe Burulean îi dîce :

Buralene, om ciudat,
to prin sat nici nu 'ți-am dat,
pu de găini nu 'ți-am luat:
de ce dar m'ai înjurat :

Când aude Burulean așa, trage cu pușca în el de 2 ori, dar nici o dată nu iea toc. Bălan îl ochesce pe el, și 'l lasă mort.

Merse vestea la Divan
c'a ucis pe Burulean
tot un hoț de căpitan.
Unde Divan aușia,
mare ziafet făcea,
ca de dînsul se scăpa.

Bolbocean haiducul

Bolboceanu era în țară aproape de Focșani, la căruciuma lui Călin, unde bea în cu Crețu Neculai și cu tînerul Matei. Maică-sa îi dîce :

ia bea maica nu prea bea
ca vinul e imbatator
puitor de cap de om,
ca nu știu : sa mi se pară
ori potera vî 'mpresora !

Bolbocean când aude, îi răspunde cam rîstit :

— Tacî, măicuță, gura rea
las' sa vie potera :
Nu-s femeie, concu nu port
ca sa dîci ca eu nu pot,
ci-s voinic cu comanac,
cu 7 poteri mă bat !

Indată veni potera și 'l înconjură. Zapeiu strigă :

mai Bolbocene :

Ce nu te lași tu de rele
sa nu mori în chinuri grele,
ce nu te lași de furat
ca sa nu mori împușcat.

Și răspunde Bolboceanu :

Cum o să mă las de rele
că-s de mic dedat cu ele :
relele sînt pentru voi,
iar bunele pentru noi.

Zapciul țice ca să se dea legat, dar Bolboceanu pune
mîna pe baltac și-l dobîră jos de pe cal, iar potera
stă înmărmurită. Bolboceanul iea calul zapciului și pe
aci îi e drumul. Nu departe 'n cale întâlnește p'un ji-
dan, căruia îi iea 500 de lei și așa făcea cu toți.

Banetul ce câștiga
cu saracii 'l împărția,
de se ducea pomena
de la Râmnicul-Sărat
dincolo de Calafat
și 'n Brăila pe uscat,
de Vasile Bolboceanu
de Vasile Râmniceanu.

Botea

Pe Botea îl urmăria potera. Se întâlnește în Valea-
Rea cu trei poteri care le birue.

Din poterași era
numai unul s'alegea
și cu Botea se vorbea
și după ce se 'nvoia
șapte sute lei îi da
și la săraci le împărția.

Busuioc

Multă lume-i cu noroc, dar nimeni ca Busuioc. Făr'
de veste se pomenesce cu potera, și el nu 'și perde
cumpătul : punea mîna pe durdă, numai 2 focuri și

Potera din Mehedinți
fuge ca érba prin dinți.
potera de la Gornet,
fuge cu mîna la piept
și care cum rămînea
de Busuioc pomenia
și lui Busuioc cînta :
«Busuióce, Busuióce,
Busuióce de te-ai cîce
nici sîmînța n'ai mai face!»

Băcul haiducul

Împăratul de Țarigrad, aflate că Băcul haiducul, pusese straja drumului, din delul Odriului până 'n prețma Diului. De aceea în ciuda sa făgăduiesce pungi de bani, aceluia care-i va aduce pe Băcu.

Nimeni nu se găsia, făr' de numai 3 beșlii, care țineaū raiaua 'n dii. Aceștia se duc la Țarigrad și îngenunchind înaintea împăratului, jură că ei pot să-i aducă pe Băcul haiducul. La această veste împăratul, le dă 10 pungi în loc de 7, dar cu condiția :

Să 'l aduceți ;
dar nici de cote legat,
nici de paloșe crestat
ei om viu nevătămat,
să'l pot pune la încercare
să ved de e vitez mare.

Cei 3 beșlii plăcă d'a dreptul la cerdacul Băcului, pe care găsindu-l culcat, îl ieau cu tot ce se afla acolo și-l pun într'un iatac, legat de calul său, și se fac cu el la Țarigrad. Când se deșteptă el repezându-se la beșlii, le dice :

Cine aicea m'a adus
Capul lui și l-a răpus.

Când se restia el băga în grăză haremul întreg, iar Turcii alergau la el și-i spuneau că Sultanul vrea să vadă cât de vitez este.

El n'ascultă și trece d'a dreptul la împărat pe care îl întimpină cu vorbele :

Împărate, înalțate
m'ai furat ori m'ai chemat
Cu oștire să mă bat
Ca să cunoscă și Turcii
Cine e Băcul haiducul !

Îl pune la vre-o trei încercări, pe care le îndeplinește ca și cum n'ar fi fost. Atunci împăratul coprine

de gróză, face semn céuşului ca să'i umple desagii cu bani, numai să plece.

Băcul a plecat cu desagii încărcăți cu bani și ajungând acasă la cerdacul său, varsă desagii acolo, dar nu se lasă de haiducie: tot pune strajă din munții Odrului până 'n préjma Dîului.

Pêtrul haïducul

Dedese împêratul veste ca să i se aducă haïducul Petru, care se afla în dealul Mărgăriului în munții Cartrinului. Nimeni nu s'a găsit, de cât 3 Turci, beșlii care țineau raiaua în dii. Aceștia se duc la împêrat și îi incredințeză sarcina, d'a i-l aduce.

S'aū dus Turcii la Petru haïducul pe care 'l-aū luat ca și pe Băcul adormit, însă Petru se deșteptă și incredințându-se de ce aū venit ca să'l iea, el se înarmează și merge singur la împêratul din Țarigrad.

Ca și pe Băcul îl pune la încercare ca să 'i vadă vitejia, și la urma urmei îi umple desagii cu bani și el se întorce acasă.

Aguş al lui Topală

Aguş al lui Topală, care băgase gróză 'n Turci, a plecat la 'nsurătore

sa iea fata lui Carale
cu cînei chile de parale
cu cînei sute de catane

și încă pe atât beșlii.

Iea fata lui Carale cu care face nuntă. Este chemat de Domnul la Bucuresci ca să'i facă cîinste, dându-i și titlul de mare boer. După acesta este chemat de un beșlégă cu care în urmă se bate și este tăiet de acest beșlégă. Se duce așa tăiat la Cadișca acasă și înainte d'a muri îi spune Cadiscăi, că îi lasă în locul lui pe fratele său mult mai mic și mai voinic.

Gruian

Gruian, Gruia, Pazavan Gruian, umblând pe culmea
Ardélului vede un puîu de corb pe care'l întreabă.

— Savaî puîşor de Corb
ce tipî neică şi livesci
şi 'mprejur nu te roteşti
şi pe plôie şi pe cēja
şi 'n sară şi 'n diminęta
şi la prândurile mari
pe ramure de cîolpani?

Puîşorul de Corb îi răspunde:

Savaî mare capitan

Gruio, Pazavan Gruian imi este dor de codru verde
şi mi s'a făcut să manânc carne de cuc şi să beau
sânge de Turc, etc.

Gruian trase de 3 ori cu puşca în el, dîcînd că
puîşorul îl cobesce şi-l ursesce rău; dar nu l-a ne-
merit şi puisorul de corb se pune pe altă cracă şi
tot ca mai înainte repetă: El îi prevestea nisce lupte
pe care avea să le ducă cu potera.

4. DOMESTICE (p. 616—653)

Moşnegul

Era un moşneg, balbă albă până la brâu. Ast moş-
neg, n'a avut nici un copil până la bătrîneţe. La negre
bătrâneţe îi dă D-zeu un copil. Crescea ăst copil şi
se făcea mare. Când îi a venit vremea de însurat,
moşnegul a peţit o fată bună.

Sâmbata îl logodia,
Duminea 'l şi nuntea,
Uncropulu Luni că îi cânta,
Marţi acasă mai şedea
Firman Miercuri îi venea,

şi îl pornea contra Tătarilor. Moşul se vâicara.

Fiul său îi spunea că el se duce la ôste, să'l aştepte
până la 9 şi jumătate ani, când o porni pe al decelea

să îi mărite nevasta. Aū trecut 9 ani și jumătate și feciorul moșnégului nu venea. Când s'aū împlinit 9 ani și jumătate și aū vădut că el nu mai vine, îi aū măritat nevasta.

Când se întinsese masa, moșul luă un pahar de vin il dete peste cap, și apoi spuse că nu va mai bea vin. 'Și luă târnăcopul la spinare și se duse în deal la vie să tae.

Taie mare
strugurei
albî ca nisce
mielușei
taiea negrii strugurași
ca și negrii țiganași.

În vremea asta trecea feciorul moșnégului și dacă vedea via tăiată, chema pe moș și îl întreba de ce o taie. Moșnégul nu'și cunoscuse feciorul. Îi spusă totă întimplarea din fir în pîr. El se rugă de moșnég să'l ducă acasă. Moșnégul îl duse. El se ascunse după ușă. Când veni vremea la dăruit, dăruî și el un inel ce avusese la nuntă. Mirésa cunoscuse inelu și spuse mesenilor să chefuiască înainte că îi a venit mirele.

Eū mă închin cu cântecul
Ca și lupul cu mielul
Când pușcașul îl nemeresce
Scôte blana și plătesce.

Despărțirea

Un flăcău tinăr s'a însurat nici mustața nu-i a dat, și după puțină vreme îi a venit hîrtie să se ducă la ôste.

Când a plecat a spus mă-sei să îi îngrijescă de nevastă.

N'a apucat să trecă dealul și nevasta i-a murit și a îngropat-o în grădină,

Mî-o jălesce florile
Florile garófele.

El a auđit de la 6ste ři a venit acas6. Intreba pe m6-sa de sořie. M6-sa ii spus6 unde e ingropat6, el se duse, o sc6se din p6m6nt, ři incepu a o pl6nge c6 s'a dus ři pe el l'a l6sat singur.

S6cra ři Nora

(Prahova Valea-Lung6)

Ghenea s'a insurat de tin6r, f6r6 voia m6-sei.

Se insura se cununa
M6ndr6 s6řa c6ři lua
Ca o sor6 a s6relui
Ce sta 'n p6rta raiului
ři d6 loc sufletului.

El de abia se cunun6 ři ii veni carte s6 se duc6 la 6ste c6 aũ intrat T6tarii in řar6. Ghenea spunea m6-sei s6-i g6tesc6 ři s6-i hr6nesc6 nevasta cu

Vin vechiũ de la Pitesci
Cu p6ine de la Pl6esci
Cu haine din Bucuresti

M6-sa ingrija de noru-sa

Cu cořite de m6laiũ
Uscate de 9 ani
Cu apș6ra ploilor
Tot din tr6ca boilor.

ři o certa, c6 l'a fermecat ca s6 o ia nedomuit.

S6cra, o b6tea, o certa ři a inchis-o intr'un beciũ de piatr6. Venea Ghenea in vremea asta ři intreba pe m6-sa ce i-a f6cut nevasta. M6-sa ii spune c6 a fost cium6 ři a murit toři tinerii ři a murit ři ea. Ghenea ruga pe m6-sa s6 ii spun6 unde a ingropat-o. M6-sa ii spunea c6 aũ dat ploi ři s'aũ șters urmele. Dac6 a auđit așa, el ii spune c6 ii e inima pustie

De insurat m'oiũ insura
Cu poteca din v6lcea
Mi-o fi codrul fr6řior
ři mierla mum6 cu dor.

Dar inainte ca s6 plece cere m6-sei s6 ii dea s6curea

că să își socotă un căpăstru de arniciu de sub talpa beciului. Mă-sa îngălbinea, când o vedea el așa, dă fuga la beciu și sparse ușa beciului și își scose mândruța

de vânturi nebatută
de sôre nevădută.

O luă, se duse cu ea și cu mă-sa pe o pajiste, la sfințitul sôrelui, el trâmise o săgétă în sus și apoi luă mâna să i-o sărute; dar n'apucă să o sărute căci săgéta se coboră și se înfipse în creștetul masei. El își luă mândruța și plecă la codru.

Ghiță Cătănuță

Fôe verde măracine
Ascultați boeri la mine
Să vă spun pe Ghiță bine.

Ghiță se ducea la sócră-sa cu mândra lui. Ajungând într'o pădure, se aședau pe iarba și să așterneaū la petrecere. Ghiță prindea chef și dicea mândrei lui să îi cante un cântec.

Mândra suriôra mea
De la costiôra mea

Mândra îi spunea că ea are glas haiducesc și că o să'l omôre Aram-Bașa și cu Grue căpitanul. Orî cum ar fi, să îi cante dice Ghiță. Ea îi mai spunea că Aram-Bașa a fost ibovnicul ei când era mai mică și ea l'a părăsit. Pe Cătănuță îl săgetau vorbele ei, dar el îi dicea :

Cânta Ca mi-o fi cântecul tău
Drag ca sufletul meu.

Mândra începea să cante :

Codri verzi se scutura,
Vai adânci că răsuna,
Munții se cutremura,
Maluri mari că se surpa
Apele se turbura
Vântul în cale se opria
Aram-Pașa 'mi audea

Și eșă 'nainte. Il întreba pe Cătănuță cine l'a îndemnat să îi strice fânețele. Ca să scape Aram-Pașa îi cere pe mândra lui, cu care se iubise când era ca mică. Atunci Cătănuță nu vrea să-i o dea ci-i spune că se va bate cu el 3 zile și 3 nopți. În toiul luptei Ghiță chiamă pe mândruța lui ca să-i ridice brăcinarul care se desfăcuse de lângă el, ca să nu se încurce în el și să-l omore turcul. Ea îi răspunde că ori care ar muri tot cu un bărbat va rămânea. El, Ghiță, se opintescă odată și tae pe Aram-Pașa, pe urmă încălecă pe negrul și se duce la sócră-sa. Mândra lui se luă după el și îl ajunse. El o omorâ și îi tae coșitele și le bagă în pozunar, iar capul i-l pune în loc de căpătâiu la o căpiță. Se duse, în urmă la sócră-sa și îi spuse că i-a ucis fata, pe urmă încălecă negrul și pe culmea ardelinească

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe cărarea voinicască
Către țara Ungurască
Acolo să'mi haiducască.

După o variantă spune că Ghiță s'a bătut cu Codreanu.

Ghiță o numește, haine lungi
minte scurtă, pôle în dungi
Cine în mintea-i s'a lăsa
Aiba-i portu 'n viața sa.

Milîta și Iskren

(Varianta tradusă din Bulgăresce)

Iskren spune Militei să îi facă pâine albă, să tórne vin galben în ploscă, și să mERGă pe la sócră-sa. Milîta îi spune că nu pÓte merge că are să-i întâlnescă pe cale Voevodul Pârvan și are să'l omore și o să o iea pe ea, Iskren îi spune să pună 70 de săgeți pentru Haiducii lui Pârvu și una pentru el. Când ajunge la Codru Iskren o pune să cante, ea nu vrea, el o si-

lesce și ea cântă. Pârvu auzi glasul Militei și eși înainte: Iskren trase cele 70 de săgeți și rănî pe cei 70 de haiduci, dar când să dea și în Pârvu n'avu săgeată. Milita nupusese și pentru Pârvu. Pârvu îi spuse că, ori îi dă pe Milita ori capul. El nu i-o dete și se luară la luptă. Luptându-se ei, se desfăcu cingătorea lui Iskren. El se rugă de Milita să îi strângă cingătorea. Ea îi spuse că ori care ar muri tot bărbat va fi cel de o rămâne. Milita luă cingătorea și o dete lui Pârvu care legă pe Iskren și îl puse lângă un copaciū. Pârvu adormii în pôlele Militei. Un cioban deslegă pe Iskren. El luă busduganul și omori pe Pârvu și porni cu ea mai departe. Ajunseră în celar, aci el o omori, scrise pe un bilet tôte câte îi făcuse ea lui și astă hârtie o puse la capul ei. Trimise la tatăl ei că a născut Milita un copil. Când veni ta-său, trecu prin celar, vîdu capul fie-sa și biletul, ceti și se întorse inapoi. Iskren o luă și o îngropă.

Ilincuța Sandului

La Sandu cel bogat de pe malul Oltului s'a adunat lume multă și mărunță pe piciore și călare. Sandu are fată mare pe care o chiamă Ilinca, sécă turcilor inima

De frumoasă ce'mî era
Se ducea vestea de ea
De la Olt la Orava
Din Orava în Țarigrad
La feciorul de împărat.

Feciorul de împărat spunea tată-său și tată-seu porunca să o aducă. Ilinca se scula de dimineță, 'și lua cobilița cu donițele și pleca la Dunăre. Când ajungea la Dunăre ea vedea un caic cu turci. Turcii ajungeau la fântână și vedeau pe Ilincuța. Ea pleca acasă turcii se luară după dinsa. Dacă ajungea acasă mă sa o ascundea, și ieșea înaintea turcilor. Turcii începeau să

se răstescă la Săndulésa să le de pe fie-sa. Săndulésa le spunea că e mōrtă, și se duse cu ei la un mormânt.

Ei nu o credură și o legară, îi tăiară țatele și le presărară cu sare. Săndulésa ce făcea Săndulésa cea frumōsă.

Cu statul de jupănescă
Cu ochi marf de puica alésă

Ea ingenuchia la mormânt și se jelă. Turcii o lăsaū și plecaū și scotoceaū pretutindeni până găseaū pe Ilincūța într'o ladă, o luaū, o legaū și o puneau în Caic. Pe drum ea se ruga de Turci să o deslege că a ofilit-o sōrele. După ce o deslegaū ea sârea în Dunăre.

Turcii o căutaū până o găseaū mōrtă. Îi tăiaū capul și îl duceaū la feciōrul de împărat. Asta cum vedea capul, își făcea sama. Capul îl îngropa în grădina împăratescă.

Kira

Incărca în vadul Brăilei 20 caice cu postav și fir,

Un Arap buzat
Negru și Ciudat
Cu solđi dupa cap
Parca sunt de Crap
Cu solđi mai pe burta
Parca sunt de țețuca
Și când mi strănuta
Căinii ea întarita.

Când încărca el, bea vin de la Kira Kiralină.

Flōre din grădina
Rumenă călină
Fēta Chițului
Din Kara-giu-ele
Nume frumūșele.

Arapu se îndrăgosti de Kira. Kira rise de el. El îi dicea, ea iar îl ridea. El se repeđi la ea o luă în brațe

și o duse la caic și acolo o legă. Și porni cu caicele pe Dunăre 'n sus. Frații ei auziră și porniră după el.

El, arapul, când îi vădu sări în Dunăre. Unul din frați îl prinse. Il judecară și îl tăiară și bucățele le aruncară la câni, însă câni nu le mâncară, atunci le aruncară pe foc. O duseră acasă pe Kira. Mă-sa îi făcu o nuntă mare și îi spuse să-și aleagă dintre toți flăcăii care îi va plăcea. Ea își alese:

Unul voinicel înalt
Înalt și sprâncenat
Având semnișor
Numit Nenișor.

și se cunună cu el.

Kira (Varianta)

Iată în ce se deosebesce acesta de precedentă:

Un Arap buzat
negru și ciudat
Cu soldă după cap
cu mustați de rac
în spate cocoșat
Când te uiți la dânsul
Nu poți să-ți ții răsul

Ea dice Arapului: Când s'a pomenit să se împărecheze:

Porumbița albă
Cu porumbă neagră

Nunul Mare

Foicică mărăcine
Ascultați boeri la mine
Să vă spun un cântec bine.

În oraș în București, Zinca însă ră un fecior care ie pe o fată din Hârșova.

Pe fata Letinului,
Pe fata hainului,
Sava, Letinul bogat
Și de lege lepadat.
La cuvinte dă-picat
Și la zestre cam ciudat
C'a tocmit de la Sâmpetru
Ș'a ispravit la Sâmedru.

De naş aveaŭ pe Iancu Vodă. Nuntaşii plăcă cu halai mare şi merg până trec Dunărea;

Letin ūice: «Maşala». Letin când vede nunta o opresce, apoi zăvoresce porŭile şi ūice gineriului să alégă un nuntaş care să sae zidurile şi să descue porŭile; iar de nu va găsi, îi va tăe capul.

Mirele înălŭă din umeri, dar nunul îşi repeŭi bidiviul, sări zidul şi descue porŭile.

Letinul nu se mulŭumi ci ūise să alégă pe cine-va care să sae 7 buŭi puse în capete şi apoi să alégă mirésa din 7 fete la fel.

Nunul singur putu face tôte acestea, şi nunta plecă la ginere. Acolo nunul îmbătă pe toŭi Letinii, tăie cōma şi coŭile cailor, apoi îi legă călare şi îi trimise la Letin. Acesta vęŭendu-i ūise: «cine-o face ca mine, ca mine să păŭescă». Nu trebuie să te pui c'un nun mare.

Apoi nunta se sfērşia, Zinca miŭi blagoslovea. După o *variantă*, ginere erea Iancu Vodă, naş era Mihnea Vodă, iar Letinul erea din Rasova.

Neguŭa

Spre răsărit de Mureş este o casă mare.

Cu ferestre'n sōre
Cu uşă spre vale,
Cu var văruiŭa,
Cu gard îngrădita
Şi'n jur cu grădina
De creiŭe plină.

În casă şedea o mumă cu fica ei Neguŭa.

la lume draguŭă.
Cu faŭa duiōsă
La chip dragăstōsă.

Fica nu mai lucra ci şedea tot pe gânduri. Mama sa o întreba ce are şi ea 'i spuse c'a avut un ibovnic pe care l'a trimis la Braşov să'i cumpere :

Pânzeturi de in,
 Fir și ibriș'm;
 Postav de cel bun,
 Sculuri de mătase
 Impletite în șese,

ca să'i facă baibarac pentru cununie. El s'a logodit cu alta și acum o chêmă să'i cunune.

De se vor cununa, eū voi peri de dor ȕice fata. Mama sa o învață să se ducă să'i cunune și când popii vor cânta ea să ȕică de trei ori :

«Fina draguța
 Uri-o-ar lumea,
 Finul draguțul
 Întorca'și gândul,
 Întorca'și dorul
 Și inimioara
 Tot la Neguța».

La masă să închine la fin cu pahar cu vin, iar la fină cu venin.

Neguța făcu precum a învățat-o mama sa și după puțin timp, finul lăsă pe fina și se 'ntorse la Neguța.

După o variantă, mama a învățat pe Neguța să'i cunune și să nu mai ducă dorul; după alta Neguța a fost învățată să 'nchine finii cu vin și finului cu venin, iar după alta Nega se rōgă lui D-deū să ajute aman-tului său dacă o lua vre-una frumōsă ca ea, iar de-o lua vre-una urită să mōră să'i mănânce din colivă.

Nevasta rătăcită

Pe subt o pōlă de pădure, o nevestă se duce c'un copil în brațe. Copiul țipă, hoții o aud, vin la ea și îi ȕic să 'ngrōpe pruncul și să vină cu ei la iubit. Ea nu vrea dar ei îl ieau și vreaū să'l ingrōpe. Ea îi rugă să'l lase să'i facă un lēgân în virf de stejerele.

Când plōia o cadē
 Pe dînsul l-o scāldea;
 Când vîntul o sufla
 Pe dînsul l-o legana
 De mîncare că l-o da
 Numai Maica Precista.

Marcu Vitêzul

In drumul Tarigradului
 E cârciuma Marcului
 Marcului vitêzului
 Voinicul voinicilor
 Taetorul Frâncilor
 Macelarul Turcilor.

De cârciumă îngrijea Livda muma Marcului, țiitorea Turcului. Acolo se întâlnește Marcul cu Turcul și beu și se veselesc la nimica nu gândesc. Beu vre-o trei zile și vre-o trei nopți fără să se îmbete. Vêdând Marcu că Turcu ține cu el la bêtură, rugă pe mama sa să vină să facă pace ca să 'nceeteze beția. Ea însă îi indemnă la rămășag.

Și bea Turcul cu papucul
 Și bea Marcul cu carâmbul

Marcu se furișă și rugă pe mămă să câtrănescă paharul Turcului și să i pună spirt, iar paharul lui să l indulcască cu mere.

Mama sa însă schimbă paharele de trei ori și Marcul se îmbătă și adormi pe brațul ei.

Livda vêdându-l adormit aduse aminte Turcului de rămășag. Acesta însă nu vru de o camdată să l omóre dar Livda întetia mereu. Marcu avea o slugă credincioasă care auți ce se făcea

Și el mare de mî vedea
 Că se 'ngroșe rău gluma
 Ușa cu picior spargea,

și intrând înăuntru strigă :

Turcule bolenule
 Nu pripi la cap taiat
 Că e lucru cu pacat.

Sluga de vedea că Marcul dörme se ruga la icône și dise : Iartă-mi dömne greșala să trag palmă Marcului căci nu mi-a plătit simbria.

El dă Turcul la o parte și apoi trage o palmă lui

Marcu în cât îl deșteptă și îi spune cele întâmplate. Marcu trimise sluga de aduse o funie cu care legă pe Turc. Pe mama sa o legă de un copac, o unse cu catran și îi dete foc.

O aruncă apoi împreună cu Turcul într'o grăpă cu foc unde arseră amândoi.

Marcu apoi se însură și luă o mândră soțioră.

După o variantă Turcul a fost tăiat cu paloșul și numai mama sa arse.

Tudorel

În satul Ciundea se zidesc case mari parte românești, parte turcesci și parte sârbesci. Ele erau ale lui Tudorel.

Flăcău tânăr, frumusel
 Moș tetele după el
 Tota vara pe răzor
 Cât e luna lui Cuptor.

Până se zidea casele, Tudorel se'nsură și luă o mândră dalbă cu numele Voica pe care o pune cârciumăresă.

Cine pe drum că'mi trecea
 La cârciumă s'abătea
 La cârciumă se oprea
 De bea mare și iar bea,
 Pelinul cu ȋcaua.
 Și vinul cu vedrița
 Rachiul cu coșta.
 Bău și Turcii
 Călmalele,
 Ienicerii, pistolele,
 Arnăuții, hangerele
 Rămân dăr cu tecile
 Rău le curg lacrimile
 Bău plugarii, plugurile,
 Croitorii fărsecile,
 Negustorii averile,
 Lăutarii viorile,
 Și ciobanii turmele
 Și țigani țolele
 Rău le curg lacrimile.

Tudorel se 'nbogăți tare și făcu multe mori.
Turcii il puseră la greu haraciū.

Da pe luna, pungă plină,
Și pe ani tot saci cu bani

Nu'î ajunge însă banii și vindea totul de rămăncea
sărac. Intr'o dimineță strigă Voichiū :

Scól Voico, c'oî fi dormit
Sorele c'a răsărit
Scutura hambarele,
Matură coșarele,
Bate'n sită și'n covată
Framintă făina în dată
Sa'mi gătesci merindele
Sa'mi umpli t.ă stioarele,

căci am să plec în saigie ca să mă scap de haraci.
El plecă și se duse la Tarigrad unde după trei zile
il vădu împăratul și'l întrebă ce l'a adus pe acolo. El
îi spuse c'a sărăcit și c'a venit după saigie. Împăratul
îi dete Turcia unde saigie totul. Sultanul îi dăruî ago-
nisitul și el plecă acasă. Acasă nu voia să i dea drumul
nóptea. El sări zidul și căută la beci care era închis
și il deschise cu erba férelor: apoi bēu până se în-
bătă și adormi.

Mama sa visă un vis urit și trimise pe nora sa să i
aducă vin din beci. Nora sa când se duse se 'npedecă
de corpul lui Tudorel; ea spuse acēsta māsă dar ea
cređu că este un ibovnic al Voichi și luă un scul și pe
'ntunerice il gâtui și'l aruncă după buții. La ziua cio-
banii veniră cu turmele.

Atunci mă-sa cătă pe mort, vădu că i Tudor și de
năcaz se omorî singură. Voica și luă inima în dinți,
dete simbrie ciobanilor și apoi se cunună cu cel mai
frumos dintre ei.

M i t u l

Mitul păzea turmele sale de junci cari

Pasc iarbă necalcată
Și cu roua presărata.

Cum sta culcat pe iarbă un balaur intră în sân și începu să-l strângă. Mitul începu a striga de'l auđi mă-sa și veni de'l intrebă ce are. El îi spuse și o rugă să-l scape. Ea îi spuse că nu pôte căci o mușcă șarpele și fără mână nu pôte trăi pe când tără el pôte.

Mitu începu a striga din nou și veniră tatăl său și sora sa de la care căpătă același răspuns. Mitu strigă din nou așa de tare că'l auđi drăguța și veni la el, băgă mâna golă în sân și scose în loc de șerpe un brâu lat de aur, pe care Mitul îl dete să'l pörte în ciuda mă-si și sorii-sa.

Voinicul

La umbră de nuc
Dörme un haiduc
Dörme un voinic.

De o cracă de nuc stă legat murgul său; acesta nechéză și'l descéptă. Haiducul certă pe cal căci toc-mai atunci visa că se logodesce cu fata lui Mizil Craiul; calul îi ădise să 'ncealece pe el ca să'l ducă la fata lui Mizil. Mergând ei vędură un mocan cu un car; se luară după el și'l ajunseră la Roșiorii-de-vede.

În car erea fata unui crai cu care voinicul se cunună.

Jugani

Pe la puțul-lui-Cioropină pasc trei jugani.

Trei jugani cam galbiori,
Trei jugani cam tretiori,
Cu dungi negre pe spinare
Pintenogi de trei piciore.

Nea Stan din Piersica, nepotul lui moș Drăgan din Bărăgan își face un arc să'i prindă. Juganii însă nu mai veniau; atunci cumpără sare de la Ocna și tărăte și presără pe câmpie. Apoi umplu trei uluce cu apă, și el se ascunse după furcă.

Juganii dacă păsceau se însetau și veneau să bea apă. Stan le aruncă arcanul după gât dar neputându-i ține, îi legă de furcă dar ei o rupseră și plecară ca vîntul. El se luă după ei și i ajunse într-o tină de unde îi scose și îi duse la bălci la Iaslovăț unde i vîndu. Venind de la bălci se întâlni cu unchiul său care l întreba de-a vădut juganii săi. Acesta i spuse c'a auzit că i-a furat hoții și i-a dus la Iaslovăț. Unchiul îi dă o pungă de bani și pe Fulga mama juganilor, ca să se ducă să i găsească. Stan se duse și vîndu și pe Fulga,

Căci muma juganilor
Era fruntea cailor
Scăparea haiducilor
Idoma nălucilor.

Venind, spuse lui Drăgan că l'a legat și i-a luat épa sub cuvînt că e furată. Nea Stan se duse în Moldova și cu banii de pe jugani cumpără moșii și pe Drăgan îl făcu scutar.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mai târziu Vodă îl boeri și când muri îl îngropară în curtea împărătească.

B) PRODUCȚIUNILE POPULARE ÎN VERSURI

b) Poetice

III. Dramatice

În această grupă intră :

1. Viclemul ;
2. Cîntecele de Irođi și de stea ;
3. Cîntecele de la : *Vasilca, Paparuda, Caloianu*, și de la *Capra* sau *Brezava*.

Cîntecele de la *Capra* sau *Brezav* se deosebesc de plugușor. Aceste cîntece, cari sint mai mult un fel de formulete, nu s'au colectat încă până acum, ba nici nu

le-a băgat încă nimeni în samă. Iată un exemplu din Moldova :

Ta, Ta, Ta !
 Caprița
 Bine 'mî place
 Mazărea
 Iar la bob
 Fac potop.

Iată resumate din aceste producțiuni dramatice.

Vicleemul (p. 102)

(*A se vedé considerațiuni în colecția G. Dem. p. 98—101*)

Vicleimul și steaua sînt de origină relativ nouă

Personaje : Irod, ofițerul, trei crai, pruncu! paiața și moșul.

Ofițerul spune lui Irod că a prins trei ômenî streîni. Irod poruncesse să'i aducă la el, și'i întreabă cine sînt.

Ei răspund că sînt filosofi și Crai, și că au venit să caute pe Mesia, care este cel mai mare împărat, ca să se închine lui, și spun și lui Irod ca să se închine.

Irod nu voesce să se închine și atunci Melchior rostescé următóarele cuvînte :

Astronóme Valtasare
 Varsa din cer foc și zare
 Cu catran și cu pucîósă
 Pe acest tiran să'l arđa
 Ca'n Christos și el să créđa
 Să'l vedem că se botează

Irod chéamă pe ofițer și'i poruncesse să pue pe Magi în temniță.

— Gaspar cere de la părintele ceresc să trimită peste Irod tunet, trăsnet, catran, smólă și pucîósă, ca să créďă și el în Christos.

— Irod prefăcut spune magilor că au dreptate, să mérgă să afle pe Iisus și pe urmă să'i spue și lui ca să mérgă să se închine și el.

Irod poruncesce ofițerului să-i aducă un copil mai mic de 7 ani spre a afla de la el despre Iisus.

Copilul cade în genuchi cu mânele la pept înaintea lui Irod.

Irod îl întreabă din cine se va nasce Mesia, cât va trăi pe pământ, ce bine-voitori va avea și ce dușmani.

— Copilul: se va nasce din Maria Fecióră, va trăi 33 de ani, va avea prieteni pe cei 4 Evangheliști iar dușmani pe Irod, pe Farisei și Cărturari care-l vor omori, dar el va învia a treia zi.

— *Irod*: nu va învia.

— *Copilul*: va învia.

— *Irod*: nu va învia, și tăie capul copilului apoi porunci ca să omóre toți copiii, ca din sămînța jidovească să nu se mai nască vr'un Mesia.

Vicleimul (p. 199)

(Varianta din Moldova) Cluj

I

Personaje: Irod Impărat, doi ângerî, stratiote (ofițer), Craiul irodesc trei crai, un cioban, un arap.

(Trupa întreaga cântă la început un imn)

Irod strigă pe stratiot și-i poruncesce să aducă pe ostașul însărcinat cu aflarea noului împărat.

Ostașul, cere iertare că n'a putut afla pe noul împărat și spune să întrebe pe Farisei despre nascerea lui.

Irod către ostaș. Incălecați pe cai și prin Rusalim plecați și pe cineți întâlni, tineri, bătrâni și copii întrebați de noul împărat.

Trupa întrăga (cântă în cor)

Că Mesia li s'a arătat în chip de rob smerit, și pe ei i-a mântuit.

II

Ciobanul

Hei, hei! Ce ar să mai fie
Și cu alta împărăție

Ce are să facă Irod, când are să vie cel-l'alt împărat,

Ostașul I

Intrébă pe cioban dacă nu'i răsvrătitor, ori pôte'i
sărit din minte, de vorbesce de crai și împěrați la
săbii învăpăiați.

Ciobanul

Hei fraților! Să nu perdeți ca mîne cetatea ce o
aveți căci s'a născut un alt împěrat mai înțelept.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ostașul II

Cum de ai aflat de acel nou împěrat?

Ciobanul

Povestesc cum păscia el turmele sub munte, vėdu
un riuleț ce curgea ca un sėrpe și'i spunea că viėța
lui este fericită.

Ostașul I

Nu veți că e sărit din minte
că n'are nici șir la cuvinte
Așa sunt ei toți neciopliți
și d'aceia sunt și fericiți.

Trupa

Căntând spune ciobanului să se ducă la oi, că mor
de fōme și să nu vorbescă de împěrați.

III

I r o d

Chémă pe stratiot și'i spune că a visat o schimbare de împărați, și să mERGă să ispitESCă pe Christos ce putere are. Poruncesce să primESCă bine pe Crai.

T r u p a

Cântă trei crai de la răsărit.

I r o d

IntrEbă pe crai ce caută pe aice.

C r a i i
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am venit să căutăm pe Christos ca să ne închinăm lui. Lumea s'a mAniat de atâtea omoruri ce ai făcut.

Arapul

Povestescce cum un împărat venind pe la ei a luat o rObă a tată-sEŭ pe care voia să o iea de soție, și'n urmă tată-sEŭ mÔre de supărare, iar el însurându-se a avut un copil și 'l-a ucis împăratul. Irod spune că dacă ar fi fost în locul lui ar fi înfipt hangerul în împărat. Arabul rĂspunse că Irod este acela care i-a ucis copilul, și că e vrednic de moarte.

Irod poruncesce stratiotului să pună pe arap la închisóre, și'n urmă il iÉrtă.

După acÉsta stratiotul aranjază trupa pe douÉ rânduri, iar împăratul sculându-se de pe scaun și trecând prin mijlocul casei rostește un fel de felicitare.

STÉUA *)

Cântarea I

Stéua strălucesc la răsărit și vestesc nașterea lui Christos din Maria Feciôră. Magii o vădурă și se luara după ea și a aflat pe Mesia căruia se închinară, aducindu-i, aur, smirnă și tămâe. Bucuria lor să fie și la D-vóstră.

Cântarea V

O pricină minunată
Din veci însemnată
Că e lumea înșelătoare
Și foarte amăgitoare

că se amăgesce, și mai ales cei bogați se amăgesc, ne știind cum să mai moștenescă lumea, fără a se gândi la moarte care le curmă viața fără a vré să scie de bogățiile lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vasilca (p. 133)

(A se vedé considerațiunî în colecția G. Dem. p. 134).

Sus în nalte monastiri sta Maica Domnului și judeca pe Siva, ce a făcut de s'a încălat așa de tare.

Siva răspunde că a mâncat jir și ghindă de la munte și a bătut apă rece, apoi a sărit în grădină și a păscut cépă verde și a stricat câte va verde. Când au simțit românii au sărit cu toporele, ciubotarii cu intinsorile, lăutarii cu arcușele, țiganii cu baroșele și au bătut-o, au junghiat-o și au împărțit-o.

Românii au luat slânina și țiganii căpățina, pe care o împodobesc cu cercei și cu mărgelile, și o aduc s'o dăruiască cu doi-trei galbeni înfloriți și un colac de grâu curat.

Vasilca (p. 135)
(Varianta)

Conținutul ca și cel de sus.

Variază.

Românii că m'au vădut
după mine s'au luat.

Românii
cu tîporele
țigarii
cu baroșele
cobzarii
cu cobzele
lautarii
cu dibelele

Casapii
cu masatele

Oltenii
cu paianțele

Danciucii

cu copăile,

Bucătarii

cu cleștele

Flamânzii

cu gurile.

Românii au luat slămina și boerii carnea bună, iar
țigarii căpățâna.

Paparuda și Caloianul

(*A se vedea conștientul la G. Dem. pag. 208—209*)

Obiceiul e următor în Moldova :

Două, trei, patru fete sau băcți de țigan, îmbracă
pe unul sau una cu boji verzi și apoi umblă jucînd pe
la case și lumea aruncă în ea cu apă. Paparuda sau Pă-
pălugă e aceea care jîcă și suferă să i se arunce apă.

Resumat de cîntec

Raparudă, rudă, vino de ne udă
ca să 'ncepă plîe să curgă șirîe
cu galéta, să crească mălaiul, etc.

Caloianul

E un chip de om pe care fetele îl fac din lut și apoi îl îngropă ca pe oameni. Acesta tot pentru ploe.

Cântec: Caloene, ene, du-te în ceriș și deschide porțile să slobodă ploeele, ca să crească grânele, etc.

C) PRODUȚIUNI POPULARE ÎN PROSĂ CU VERSURI

§. 95 În această grupă intră diferite formule care se spun din gură și anume:

1. *Pentru lecuri*: Descânțece;
2. *Satirice*: Glume, snove, parodii.
3. *Didactice*: Ghicitori, proverbe, dicțatori, sfărâmături de limbă; BCU Cluj / Central University Library Cluj
4. *Amusante*: Formulete la jocuri de copii.

1) **Descânțece** (p. 355—358)

(A se vedea considerațiuni asupra descânțecelor G. Dem. p. 356—357)

Descânțece de a buba

Baba invocă puterea Maichii Precistei ca să ajute să alunge buba, s'o arunce până la Maroga.

Descânțec pentru cârțiță

Să se topescă cârțița ca cêra, și să se sgârcescă cârțițele ca pêrul de foc.

Descânțec de albêță

Un cutare se îmbolnăvise de albêță. Maica Domnului îi ajută și el scapă de astă bôlă rea.

Descântec de aplecate

Voi, plecăciöse, să vă duceți la fata lui Raiu-Împărat.

Descântec de apucat

Unul se vaită că lupul, ursul, ursóica, smeul și smeóica i-a sorbit sângele. Dar Maica Precista l-a audít și i s'a făcut milă de el și întrebându-l ce are el i-a spus totă pățania. Atunci ea îl mântue.

Descântec de apucătură și întâlnitură

O strigóică vedând ușa deschisă la un creștin a intrat și i-a sorbit tot sângele. Maica Domnului l'a audít din cer, l-a vindecat pe el, iar pe strigóică a blestemat-o.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Descântec de bube dulci

Un om a făcut o dată peste mare o masă și a chemat bubele, udmele, plágile, sgaibele, ulcióarele și toate bólele.

Descântec de brâncă

Am aprins o cărpă și am descântat brâncă de să dus unde popa nu citește, unde cáinele nu latră.

Descântec de Deochiú

É o invocare, ca la un om, să'i iasă deochiul din ochi.

Farmec de desfăcut

É tot un farmec prin care baba îl desfăce pe betég de toate relele, invocând puterea Maichii-Precistii, a Domnului și a tuturilor Sfinților.

Din cartea de desfăcut farmecile

Se invocă luna de pe cer, ca să ia faptul și farmecul de ori-ce fel de la omul de curând însurat, care n'are odihnă din cauza lor, și să le ducă departe unde nu locuesce nimeni, să rămăe omul curat, luminat ca argintul strecurat, ca sorele senin.

Din de vînt

Se blestemă dorul de vînt din de vînt, ca să se ducă pe pămînt, cu vîntul a venit cu el să se ducă și să lase pe cutare, luminat ca argintul strecurat, ca pîla Maichii Precistii.

Farmec de dragoste

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O fată mare eșind în drumul mare, se rîgă în sine dicînd: ca să fie plăcută de flăcăi, fără ca să nu pîtă juca iar cele-lalte fete să pară pe lîngă dînsa, ca nisce ciore conofăite.

Descîntec de dragoste

Un flăcău, rîgă pe balaurul cu solzii de aur, cu nouă limbi, cu nouă coți isbitore ca să se ducă să caute pe fata cutare și unde o găsi-o și cum o găsi-o să o aducă la dînsul.

Vrajă de dragoste

Cere ca brănișorul să se facă balaur cu 24 capete, cu solzi de aur și să se ducă la ursit să-l aducă de unde s'ar afla și să nu'i dee pace pîna nu o veni la cel care 'l rîgă.

Descântec de gânduri rele

Se invocă gândurile și cugetele cele bune să vie la cutare și cele rele să piéră din capul lui și să se ducă în pustiū, în păduri, în văi.

Descântec de gălcă

Se dice : așa să piéră gălcile de la cutare, gălcile ca macul, ca fasolea, ca mazărea, ca lintea, etc. cum a perit feciorii Simcei în óste.

Descântec de ieie

Se blestemă ielele, dușmanele ómenilor, stăpânele vîntului, să se ducă, să piéră din mîni, din picior, etc., să se ducă în pustietate, în baltă, acolo să se ducă unde popa nu tócă, unde fată nu jócă.

O variantă spune că ielele să dee sănătate omului, căci alt-fel Sf. Michail le bate cu sabia de foc.

O altă variantă e mai complicată, spune că : ielele întîlnind pe cutare în drum l'aũ luat, aũ răcnit la dinsul, i-aũ innodat pěrul, iaũ turburat creerii, l'aũ surdrit, l'aũ pocit, apoi lăsându-l văicărându-se plecară ; dar în drum se întîlniră cu Maica Domnului care singură scia de asia și le amenință cu plóea, cu zăpada dacă nu-l vor lása și nu l-or vindeca pe cel nenorocit, de care și-aũ bătut joc.

Descântec de întórcere

Maria istéța, ducéndu-se cu vaca la pășunat, întălnesce o femee slabă, cu ochii holbați ; ea avea în mână o doniță și o strecurátore. Femeea descăntă vaca căreia îi peri laptele și smăntăna și chiar córnele-i cădură. Maica Domnului aũdind blestemă pe moróe

și strigă că le va străpunge cu acul le va tăe cu cuțitul dacă nu se vor duce la Ler împăratul unde au să piară ca să lase vâcuța omului curată, cum a lăsat-o Dumnezeu.

Descântec de lehusă

Cutare femeie a născut un copil: ea visă într-o noapte trei femei despletite și se sperie tare. Maica Domnului aflând îi spuse să nu se temă de ele căci le trimite în pădure de unde au venit.

Moliftă la femeie lehusă

Se invocă Dumnezeu să apere pe lehusă de duhurile rele de slăbiciune, de deochi, să o erte de greșelile făcute cu voe sau fără voe, iar pe copil să-l apere de fermecătură și duhurile rele.

Legătură și deslegătură

Se spune: cutare să fie legat cum leg 9 noduri și cutare să vie deslegat cum desleg 9 noduri; cutare să fie legat și deslegat cum se închide și se deschide un lacăt.

Descântec de mătrice

Se spune că Mătricea s'a făcut oi și suindu-se pe munte le mănără lupii; cum periră oile așa să peră mătricea din corpul omului bolnav ca să rămăie curat, ca steua din cer.

Lipitura și sburătorul

Se invocă puterea leușténului, avrămesei, mărăgunei, sângelui de 9 frați, muma pădurii ca să facă să se

spargă farmecile și lițitura și sburătorul cum se sparge oborul cum se sparg ôlele cum se răspândesc răs-pânțiile.

Descântec de năjit

Se blestemă năjitele să iasă din corpul celui bolnav și să se ducă la Moroja, să piără, să rămăc acela curat ca stéua din cer.

O variantă spune că să se ducă năjitele, să petrécă prin genuchile lupului, prin corpul cerbului.

O altă variantă (spune că) Preotul invôcă pe Dumnezeu ca să-l ajute să gonască năjitele în pustii unde să stea până la sfârșitul vécului și să rămână omul curat și să pôta să umble.

Descântec de orbalt
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Maica Domnului întâlnind 9 fete curate, luminate care mergeau înarmate în munții Galileului le întorse și le porunci să se ducă la cutare bolnav și să'l isbă-vască de bôla lui.

De ôbrîntelă

Cum ciobanul a stat de fluerat și oile de păscut așa să stea rana cutăruia să nu ôbrăntescă, nici să dogorască cum nu dogoresce cerul și pămîntul.

Orânduclă

Se invôcă A-tot-puternicul să gonască spiritele rele, duhurile necurate de la casa cutăruia: așa să piără acestea cum piere cêra înaintea focului, cum se stinge fumul înaintea apei.

Orânduclă de vite

Preotul chemă puterea lui Dumnezeu să înmulțească vitele cutăruia precum a înmulțit turma lui Avraam și să le păzescă

de asuprirea diavolului
de pradatoriî cei de alte nĂmuri
de sfada Satanei
de farmecile fĂrmecĂtorilor
de zavistia diavolĂsca

Desfacere de pagubă

Cum silitra sparge cetăți, fierul sparge, străpunge pămîntul așa să se spargă farmecile, descĂntecile de la cutare, și cum copilul nu pĂte trĂi fĂrĂ tĂtĂ așa lumea să nu pĂtĂ rĂbda fĂrĂ acela ce face descĂntecul.

Desfacere de cel perit

Cine-va mergĂnd pe un drum il ĂntĂlnesce cel perit și i se pune pe tĂte pĂrțile corpului și nu-i dĂ pace, el vĂicĂrĂndu-se e auzit de Maica Domnului care-i spuse sĂ tacĂ cĂci il va scoate dintr'Ănsul și ast-fel va rĂ-mĂne curat.

Desfacere de pocitură

Cum pĂsĂrica dalbĂ prin 3 picĂturi de lapte, vin și venin ce aĂ cĂdut dintr'Ănsa, a fĂcut ca cel ce a bĂut vin sĂ se Ămbete, cel ce a bĂut lapte sĂ se sature, cel ce a luat veninul a crĂpat, Ăsa sĂ pĂrĂ pocitura din pocit ca sĂ rĂmĂnĂ lecuĂt.

O variantĂ spune cĂ: Maica Domnului a ĂntĂnit pe pocitași și ciumași, pe strigoĂi cĂri se duceau la cutare și le spuse sĂ se ducĂ unde cocoșii negri nu cĂntĂ unde Ămenii nu umblĂ și sĂ rĂmĂe acel curat cum l-a lĂsat Dumnezeu.

Desfacere de purici

Cum se trag pescii la lăsa
Așa să fuga puricii din casa.

Rugăciune pentru casa supărată de duhuri rele

Se cere puterea lui Dumnezeu ca să se scape casa
cutăruia de duhuri necurate, de nălucirile satanei, de
frica de nopțe de săgēta ce sbōră ziua.

Rugăciune pentru muribund

Se invocă puterea Treimii să erte păcatele cutăru
bolnav făcute cu voe și fără de voe.

Rugăciune Sf. Mucenic Trifon

Sf. Mucenic Trifon blestemă în numele lui Dumnezeu
ca toate gigăniile, insectele, toate vătămătoare holdelor
să piără, să se ducă peste hotarul ȍmenilor celor a
cărōr holde au fost băntuite.

Descântec de Samcă

Cine-va plecând d'acasă pe drum îl întâlnește smeōicele
leii cu leōicele, Samca cu Sâmcōiul și l'au isbit de pā-
mânt, iau sfărāmat ōsele.... el plângānd e audīt numai
de Maica Domnului care-l indēmnă să se ducă la cu-
tare să-l ungă cu unt de vacă neplēnă, el face așa și
se vindecă iar smeōicele și cele-lalte au fost bleste-
mate să se ducă peste mări și țeri până unde o în-
tālne codri cu cerbi cu cōrne'n frunte și alte animale;
pe acestea să le impungă, să le strivēscă.

O variantă spune că; Archangelul Michail pe drum
întālnește pe diavolul care se ducea în Vicleemul Judeii
ca să facă rău Sf. Feciōre care avea să nască pe Iisus

Christos, îl opresce și-l pune să spună toate meșteșugurile sale și numele sub care se ascunde. După acesta Archangelul îl jură să nu aibă putere asupra robului cutare și să se ducă în pustii.

Desfacere de săgetătură

Nouă feciore pe când mergeau la biserică să îngrijescă de dânsa întâlnește pe Maica Domnului care le opresce și le spune să iea o flóre de sub piciorul ei și să se ducă la omul de săgetătură și să-l ștergă ca să rămâe curat cum l-a lăsat Dumnezeu.

Descântec de mușcătură de șerpe

Cine-va mergând prin grădină din nebagare de sémă calcă un șerpe și tipând omul, e audít de Maica Domnului și-i dá un iec prin care se scapă de venin și rămâne ast-fel curat, luminat ca argintul strecurat.

O variantă spune că șerpele a fost descântat cu alun și mușcătura a fost vindecată.

O alta spune că mușcătura a fost vindecată cu apă (descântată) din fântâna lui Iordan, descântată cu un cuțit găsít.

Într'o altă se spune că se descântă zicând: cum apusul sórelui iea puterea șerpelui așa descântecul cutăruia să iea veninul său.

În alta se spune că vârful alunului și rădăcina cornului au vindecat mușcătura de șerpe.

Descântec de sóre-see

Se invocă noué sori pe rînd descrescînd până la unul, ca să facă să trecă cutăruia durerea de cap.

Prognostice populare

Când cântă cocoșii vine plôe sau nori numai.

Când pisica stă cu spatele la foc prevestește nin-sore sau frig.

Când păsările se jocă în bățatură prevestesc schimbare de vreme.

Când vrăbiile se adună și se sfădesc prevestesc stricarea vremei.

Când sôrele e arđetor și muscele pișcă rău, prevestesc plôe.

OBSERVAȚIUNE

Imi pare rău că partea acésta privitoare la *fondul producțiunilor populare* n'a putut eșiașa cum aș fi dorit. Am fost nevoit ca *fondul* să-l dau numai în resumate, și încă în resumate foarte pe scurt. Iși pôte închipui orîcine cât perde o poezie dacă o dai în resumat. Am fost însă nevoit să fac acest lucru ca să dau cât de pe scurt o *idee* despre fondul producțiunilor populare. Cred că fără acésta, lucrarea ar fi fost ca neisprăvită.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INCHERE

§ 96. Ne oprim aci cu lucrarea noastră de ore ce celelalte grupe de producțiuni populare și anume cele *satirice, didactice și amuzante* nu se pot da în resumat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
In corpul acestei lucrări și anume acolo unde a fost vorba de formarea poeziei populare, aș fi voit să mă opresc mai mult. Nu știu cum s'a făcut însă, dar am trecut cam prea repede.

Voiu spune dar măcar în trecăt că poezia populară de obicei se face de flăcăii și de fetele din popor. Flăcăii adecă bărbații le fac, ori le potrivesc, sau chiar, am putea dice, le crează, iară fetele le învăță de la ei, le cântă, le propagă și le păstrează.

In Bulgaria, după cât aflu ¹⁾, poezia populară își datoresce fetelor chiar formarea și crearea ei. Fetele din popor, in Bulgaria, găsește prilejuri să se adune împreună ca să jöce, să cânte și să improviseze cântece, adică poezii.

Literatura populară se desvoltă și trăesece acolo unde ömenii la muncă sint liberi să vorbescă. In fabrici unde nu e voe a se vorbi, nu se pöte forma nici păstra poezia populară.

¹⁾ Auguste Dozon. Op. cit. Introducere.

Forma de *clavă* și de *ședlăre* întrebuințată aci la noi pentru unele lucrări, este foarte potrivită pentru *crearea, propagarea și păstrarea* literaturii populare.

Literatura privitoare la copii și anume versurile, se bucură de un fond foarte sărac, dar în schimb e foarte bogată în variante. Acest fel de producțiuni este datorit mamelor tinere.

Scopul lor e de ordinar:

- a) De a adormi pe copil ;
- b) De a-l amusa la jocuri ; și
- c) De a-l face să înceteze de plâns, când e supărat, ori când e bolnav și 'l dore ceva.

Foarte stranie mi s'a părut ideea emisă de către autorul unei colecțiuni de producțiuni populare pentru copii ²⁾, care dice că unele cântece și unele jocuri de copii, cum e de pildă *călăritul pe geminche*, ar fi făcute cu scopul de a deștepta pe copil din somn, adică cu scopul de a-l face să înceteze de a dormi.

Multe din acest fel de jocuri au de scop nu de a deștepta pe copil, ci de a-l amusa și a-l face să uite un necaz ori o durere, cu alte cuvinte a-l face să nu plângă.

De plânsul copiilor vrea să scape mama, de aceea inventează distracții ; iar când copilul doarme îl lasă să doarmă în pace, nu-l deșteptă pentru nimic în lume.

Cu acésta încheem.

²⁾ Din Les Littératures populaires de toutes les nations

Memoriei lui Gh. Dem. Theodorescu

S'a întâmplat ca în această lucrare să fac unele observațiuni asupra colecției lui Gh. Dem. Theodorescu.

Am făcut acest lucru pentru că n'am putut face alt-fel.

Să nu se creadă, că aș fi avut măcar un moment gândul de a face să se scadă ceva din meritele lui.

Gh. Dem. Theodorescu a muncit și a făcut tot ce a putut face, față cu împrejurările în care s'a găsit și cu mijlocele pe care le-a avut.

Nu putem învinovăți pe higieniștii vecchi că n'au avut vederile lui Pasteur.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fie-care a fost un Pasteur la timpul său.

Gh. Dem. Theodorescu în vremea lui a fost tot ce putea să fie.

*Recunosc dar meritele lui Gh. Dem. Theodorescu ca autor al colecțiunii de **Poesii populare române.***

Am totă pietatea pentru memoria lui, și dic:

Fericită să fie Memoria lui Gh. Dem. Theodorescu.

S F Ă R Ș I T

Spre sciință. Pe lângă greșeli de tipar, în partea resumatelor s'au strecurat și greșeli din cauza copierii greșite a manuscrisului deci să se consulte la nevoie colecția Gh. Dem.

ADAUS

Modele de basme noue

PĂCALĂ ȘI TANDALĂ

A fost odată doi frați: Tandală și Păcală. După mórtea părinților lor Tandală a rămas acasă pentru a îngriji de lucrurile ce le mai rămăseseră, iar Păcală s'a băgat slugă la preotul satului. Păcală, băgat slugă se pune pe trebă; dar fiind-că lucrurile îi merg rău, popa se sătură de el și voesce să'l goniască. Nu putea însă să'l goniască, de ore ce le fusese vorba că să plece când va voi Păcală. Atunci popa îl trimese în pădure ca să'i aducă lemne, creșdend că-l va mânca fiarele sălbatice. Cu acésta credea popa că o să se curețe de Păcală. Pacală găsesce nisce urși, îi prinde creșdend că sint boi, îi înjugă la un copac pe care îl găsisse trântit de vînt și plecă spre sat. Când ajunsese la pórta, începu a striga la preotósă, care nu sciũ ce tot robotea:

— Preotésă, deschide pórta că-s juncii neinvățați.

Preotésa a înlemnit de frică, vėdend cu ce vine Păcală și împreună cu popa aũ început a striga, să nu bage urșii în ogradă. Dar aveau cui spune? El și-a descărcat lemnele și s'a dus cu urșii în pădure, dicend că să pască săracii că sint osteniți. Vėdend popa că

cu chipul acesta n'a scăpat de Păcală, i-a dat un rând de haine dîcîndu-i că să se ducă prin pădure, căci are o turmă de porci și porcarul n'are cu ce se îmbrăca; de-î va găsi să îmbrace pe porcar și s'aducă porcii acasă, fără porci să nu vie. Primind Păcală această poruncă pornesce și se tot duce până ce dă de o turmă de porci sălbateci care păscuî.

Iar pe alături un lup tot ascepta de a fura un purcel.

El creștînd că aceștia sînt porcii unde l'a trimis popa și lupul e păstorul, îl prinde îl îmbracă, apoi iea porcii și pornesce spre sat. Păcală umplu ograda popii de porci sălbateci.

Ce să facă popa cu atîția porci? A pus pe Păcală să-i tace și carnea s'o ducă în beciî. Inșă mai nainte s'a îngrijit de a adus în beciî și vr'o câte-va căruți cu lemne, un hîrb și foc. Când mai avea de dus vr'o trei slăninî popa închide ușa beciului și pune o stîncă mare în ușa. Trei ani a stat Păcală acolo fără ca să scie cine-va de el. După trei ani veniră **Turci**¹⁾ în țară și Domnitorul dă ordin, ca fie-care gospodar să trimetă pe cine-va la răsboiî. Popa se duce la Păcală, dă stîncă la o parte și deschide ușa. — Ce părinte? Te-a ajuns iar nevoia de mine? Mai am vr'o trei slăninî și am stat să le mîntui. Dar ce veste? — Ce să fie! A venit poruncă să te duci la bătălie căci au venit Turcii în țară. — Mă duc, părinte, dacă-mi dai pe alba. — Ți-o dau, numai să te duci.

Căpătînd pe alba, Păcală o țesală, pune o slănină pe ea în loc de șea și pornesce. Ajungînd pe cîmpul de bătăe se pune între armatele inamice, adună câte-va vreascuri și încălđi puțină slănină, căci flămîndise de atîta drum.

¹⁾ *Turci*. În basmele vechi nu se întîlnesc nume de popore străine.

Turcii încep a da cu *pușca* ¹⁾ în el. *Glônțele* ²⁾ îi aruncau tăciunii cât colo. Dar în nóptea aceea era un vint puternic care i-a imprăsciat focul așa că nu-i mai rămăsese nici o scântee. Atunci se sui într'un copac să vadă dacă vede pe unde-va vr'o zare de foc. Nu departe de acolo vădu un foc mare.

El se dă jos și se duce spre foc. Acolo se întâlnesc cu un vânător care mai avea încă doi frați. Păcală îl rugă să se ducă să-i aducă puțin foc. Imprejurul focului sta un balaur incolăcit care vădënd pe vânător îl întrebă că ce caută. Vânătorul spune că a venit să iea puțin foc. Balaurul spune că-i dă dacă v'a spune o minciună despre tatăl său și al lui; iar de nu îl lăgă de un copac și îl mănâncă dimineță. Vânătorul nepricepëndu-se fu legat de un copac. Nu după mult timp, se trezesc și cel mijlociu, dar pătescce ea și fratele cel mare, căci este legat și el de un copac, pentru a fi mîncat la amedă. Despre ziua se trezesc și fratele cel mic, care nevädënd pe frații săi pe nicăirea, el se sue în copac, pentru a căuta pe unde-va lumina. Apoi se dă jos, iea toți caii și pornescce la focul cel mare. Aici găsecce pe balaur incolăcit și pe frații lui plângënd fiind legați și amenințați cu mörte. Ce cauți aici mă? Il întrebă balaurul. Am venit să ieu puțin foc. Îți dau foc dacă vei spune o minciună despre tatăl meu și al tău; iar de nu te leg și pe tine și te mănănc disară. Vânătorul a spus: Tată-tu plecase cu ôle. Tata a vrut să cumpere și el și fiind-că nu-i plăcea, s'a luat cu tată-tu la cörtă și în cele din urmă se luară și la bătae, căci tata a spart tôte oalele de capul lui tată-tu.

¹⁾ *Pușca* e ceva cu totul nou în basme, adus în țările noastre.

In basmele vechi nu se întâlnesc *pușcă*, de ôre-ce aceasta armă e de tot nouă, față de vechimea basmelor.

²⁾ Despre *glônțele* dicem acelaș lucru ca și despre *pușca*.

Balaurul auzînd acestea crapă de ciudă ; iar Vânătorul și-a deslegat frații și aș stat la foc, fără frică de balaur. A doua zi aș plecat dupe vînat și dupe ce aș vînat destul s'aș dus acasă. Ei se ducău mai mult prin pădure după vînat căci nu e nimic prin pădure de care să le fie frică. Odată, ducend-se acasă, au găsit pe tatăl lor mort. Atunci ei rămaseră acasă pentru a îngriji de averea rămasă de la tatăl lor ; iar la vînat nu se mai duceau de cît rar cîte odată și atunci numai pentru una sau două zile căci acum avău grijă de treburile casei.

Davidescu Al. Orest

Clasa II-a a Liceului Matei-Basarab.

Acest basm este spus de Eftimiu S. Nicolae în 1901. Profesiunea părinților : Perceptor, domiciliați în comuna Copuzu, jud. Ialomița. Eftimiu l'a auzit în satul Mavrodin Com. jud. Ilfov.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BASMUL CU JUPÂN LUPILĂ, CRUCILĂ, CÂNILĂ, CIORILĂ ȘI COȚOFÊNILĂ

A fost odată ca nici odată, pentru că dacă n'ar fi, nu s'ar mai povesti. A fost odată un moș și o babă care aveau doi feciori. Într-o zi se întîmplă să mără moșul și baba și nu le rămase feciorilor nimic de cît doi boi.

Cel mai mare dintre frați era înșurat. Fratele cel mic se duse odată la cel mare și îl întrebă dacă l lasă să vîndă boii? Acela i dîse: du-te de i vînde și ica alții mai mici ; iar pe banii rămași să cumperi un car.

Plecând fratele cel mic la târg și mergând pe drum dă peste o cruce de pîtră. Se opresce lîngă ea și dîce : — Bună ziua jupân crucilă. Mulțumim Dumitale răspunde tot el. — Unde ai plecat cu boii aceștia se întrebă el? Mă duc la târg să-i vînd răspunde tot el. Mi-i vîndi mie? Bucuros răspunde tot el. — Dar cînd

imi dai banii jupân Crucilă ? peste vr'o două sau trei zile.

Ei bine ! iacă mă duc acasă, și după ce lăgă boii de cruce plăcă. Ajungând acasă, îl întreabă fratele său cel mare : ce-ai făcut cu boii frate ? i-am vindut lui jupân Crucilă răspunde el. — Cine e acela jupân Crucilă îl întreabă fratele cel mare. Acela de la hotarul moșii noastre, cu a vecinului. Fratele său știindu-l că-i cam prost din fire, îl lăasă.

Trecând cele trei zile, se duse să-și primescă banii de la jupân Crucilă.

Ajungând la jupân Crucilă, ce să vezi ! acolo era prasnîc mare de nu se putea apropia de Crucilă ; l'a pus pe gîna jupân Lupilă, Cănilă, Ciorilă și Coțosenilă. I-a lăsat să isprăviască prasnîcul și s'a întors acasă. Ducându-se după alte trei zile ei sprăviseră prasnîcul și nu mai era acolo de cît jupân Ciorilă și Coțosenilă. Bună ziua jupân Crucilă dice dînsul Mă ! da, mare prasnîc avuseși. Jupân Crucilă nu dice nimic.

— Ce mă ! jupân Crucilă, după ce ai isprăvit prasnîcul nu mai vrei să vorbești cu mine ? Vêdînd că jupân Crucilă nu vorbește, se necăji și după mai multe lovituri ce-i dete cu un ciomag, trânti crucea jos. Ce să vezi. La rădăcina crucii era un cazan de galbeni. Vêdînd el galbenii se întorce la fratele său, ca să-i cêră căruța. Fratele său cel mare i-o dădu ca să scape de el. Ducându-se la jupân Crucilă îi dice : nu era mai bine, să-mi fi dat banii, să nu te fi omorât ? Punînd banii în car, veni acasă la fratele său și îi dădu lui toți banii, luă și el cît a putut să ducă. Vêdîndu-l fratele său l'a întrebat că unde se duce cu ei ? el i-a răspuns că se duce la **Paris** și după ce își luă ziua bună de la fratele său, plecă. Mergînd el înainte, dădu el peste un lac și dise : iată Parisul meu ; aici cū pot învăța fel de fel de limbi. Ce să vezi ! acolo era fel

de fel de brósce care cântău; unele dăceau : ric, ric, ric și altele rac, rac, rac.

Ședînd el pe marginea lacului, a învățat limba brósceilor. Iar când fu să plece dăse : Iacă fiind-că am învățat ast-fel de limbi, vă dăruiesc acești bani și aruncă banii în lac.

Plecând mai nainte ajunge la un oraș, unde auzi că împăratul are o fată bolnavă de când era mică, de o brósca pe care o avea într'însa. Se căutase cu toți doctorii din lume și nu putea să-și dea de léc. Cum auzi că împăratul are o fată bolnavă el voi s'o vadă și el. Trecînd prin fața palatului începu să strige : Doctor bun, Doctor bun. Auzîndu-l împăratul l-a chemat și l'a întrebat dacă este doctor. Da Măria-vastră răspunse el. Arătându-i fata el îi spune că o face bine în trei zile. Împăratul se obligase că cine o va face bine, i-o dă de soție și l'î face împărat. Apoi Doctorul a cerut o cameră separată și s'a pus s'asculte la gura fetii și începu să strige : rac, rac, rac, ric, ric, ric. Brósca îi răspundea din fată. Doctorul întrebă brósca, dacă îi place mîncările pe care le mîncă fata împăratului. Brósca îi răspunde că numai acritură și sărătură nu-i place. Împăratul îi dădu fetii să mînce numai acritură și sărătură. După câte-va zile, Doctorul o întrebă pe brósca, că cum îi mai este ? Brósca nu-i mai răspunde nimic. De atunci fata se făcu bine. Împăratul după cum se obligase trebui să i-o dea de nevastă; dar acesta nu primi nimic de la împărat de cât să-i dea iscălitura ca să aibă dreptul să fie împăratul muscelor. Împăratul i-o dădu. Din întîmplare o muscă se aședă pe fața împăratului. El ca împărat al (lor) muscelor și fiind-că avé voe să le omóre ori pe cine ar fi, îi dădu împăratului o palmă și omori și musca.

Davidescu A. Manole

Cl. II. A liceala

Acest basmu mi l'a povestit bunica mea. Profesiunea părinților Perceptor. Domiciliați în Com. Copuzu, Jud. Ialomița.

VRĂJITORUL ȘI ÎMPĚRATUL

A fost odată un Împărat foarte puternic care stă
 1 ȧnia țeri multe, întinse și bogate. El era foarte mahnit
 că nu avea vre-un copil care să-i moștenescă tronul.
 Intr'o zi eșind la câmp să se mai plimbe, calul se opri
 și la căți-va pași eși din pământ un om pitic cu barba
 până la genunchi și cu mâinile până la pământ și începu
 să riță la Împărat, și să dică: Împărate, întorce-te
 acasă că are să fie rău. Împăratul voi să dea cu biciul
 în pitic, atunci el începu să riță și mai tare și să dică:
 eu nu îmi ieu vorba îndărăt, în curând vei avea o fată
 care nu va vorbi până la 20 de ani, iar în ziua când
 va împlini 20 de ani va vorbi, iar sara va muri. Așa
 se și întimplă. Împăratul avu după cât-va timp o fată
 care fu mută. BCU Cluj - Central University Library Cluj până în ziua când împlini 20 ani, în
 aceea zi ea începu să strige: Tată vino că eu vorbesc.
 Atunci Împăratul, alergă cu brațele întinse, dar ea încep u
 să gêmă, să strige și să cârtescă împotriva lui Dumnezeu,
 căci necuratul intrase în trupul ei. Când vëdu că pu-
 terile o părăsesc, chemă pe Împărat și dise: jură-mi
 că ai să-mi faci ce-ți-oi spune. Atunci Împăratul în-
 genunchiă și jură, după aceea prințesa dise: Vëd că
 mörtea mi se apropie, când oiü muri să mă îngropi în
 biserica cea mare din mijlocul orașului și în fie-care
 nôpte să păzescă un soldat la capul meu. Apoi ea
 muri. Împăratul o aședă într-un coșciug de argint, căp-
 tușit cu mătasă, și o îngropă. În fie-care nôpte era
 dus în biserică un soldat înarmat până în dinți, cum
 era pe vremea aceea, dar dimineața era găsit sugru-
 mat și cădut jos. În fie-care zi i se aducea Împăra-
 tului un vas de argint sau de aur, cu bilețele pe
 care era scrise numele soldaților. Împăratul închidënd
 ochii și scoțind un greu oftat, băga mâna și scotea un

bilet apoi îl dedia unui ofițer care îl ducea la casarmă. Când suna deșteptarea se vedeau pe ici colea, soldați care diceau, ați o fi rândul meu, altul, ba al meu. Ofițerul citia biletul, dar numai vedeau pe soldatul care căduse la sorți, că se bocia mai rău ca o muere că scia că viu nu se mai întorce. Intr'o zi veni la **casarmă** *) vestea despre un soldat tânăr care trebuia să se ducă să păzescă la mormint; el se duse să se mai plimbe prin nisce coline, când de odată eși ca din pământ piticul acela care se arătase înaintea Impăratului și dîse: fii om cu curaj, tu să te duci la Impărat, și să spuî: Eu vrîu să pădesc pe fiica ta, dar când cîsul cel mare al bisericii va fi aprîpe să bată 12 ore să te sui sus pe altar și să stai acolo. El făcu tocmai așa cum îl învățase piticul, se lăsă de voe bună să fie închis în biserică. Când cîsul din perete scârția aprîpe să bată 12, el se sui sus pe altar, și pîtra de pe mormînt inĉepu să se ridice în sus de patru mîni negre, iar pe la mijloc eșî prințesa care da să apuce de gât, dar nu avea pe cine. Atunci eși afară și inĉepu să asvârle cu crucele, cu icînele, dar cînd dări pe soldat care strîngea crucea în brațe și căruia îi clîntăneau dîții dîse: acolo te-a pus tata pe tine să pădesci? apoi intră în mormînt și se făcu liniște. Dimineta cînd veniră ômenii cu targa să'l iea, el se dete jos și istorisi Impăratului cele petrecute. Impăratul dîse să te mai duci și în nôptea viitoare să pădesci că tu ești protejat de Dumnezeu. El se duse tot pe acele coline, și-i eși iar în cale piticul acela și îi dîse: Să aștepti până s'o deschide bine pîtra și să sări înăuntru. El se duse în nôptea viitoare în biserică și cînd pîtra de pe mormînt se ridică destul de bine sări înăuntru, dar se petrecu ceva îngrozitor: el simțîa că calcă pe

*) Casarmă *curînt* nouă, care nu se afla în basmele vechi.

nisec corpuri de draci, care se năpustiau peste nisec
giamuri sparte și eșiau afară, iar prințesa care nu
era mōrtă ci numai vrăjită eși cu soldatul acela și
stătu în biserică până când veniră ômenii cu targa. Atunci
ei strigară: Chemați pe tata să serbeze nunta noastră aci.

Dumitrescu V. Demostene

Clasa II A. Liceul Matei-Basarab.

Acest basm mi l'a povestit fratele meu mai mare Dumitru, Elev
în clasa III-a *Pirotecniei armatei* în luna Iulie în 11, 1901.

Tatăl meu este Revisor la Regia Monopolurilor Statului, locuiesce
în strada Orzarî No. 3, Culôrea de Negru din Bucuresti.

IMPĚRATUL FERMECAT

A fost odată ca nici o dată și dacă n'ar fi nu s'ar
povesti.

A fost un ImpĚrat care avea o fată. Acġstă fată
se ducea ca să se plimbe prin grădină și o păsġrică
îi spunea mereu la ureche: Bărbatul tġu e mort. Ea
spuse părinților acġsta.

Atunci ei se pregătiră de plecare, luară bani și
merinde multe ca să aibă pe drum. Aū mers ei, aū mers
până când aū dat de nisec porți mari și s'aū oprit acolo.

Se dădură jos din trăsură, ca să deschidă pōrta, dar
cu tōte silințile puse, pōrta nu se deschise în nici
un chip.

Se dădu și fata jos din trăsură să împingă în pōrtă,
dar de odată porțile se deschiseră și o apucă pe fata
înġuntru și se închiseră iar. Atunci părinții ei, asvâr-
liră fetei bani șiși luară bună-ġiuă de la ea și plecară.

În fundul curții era un castel mare cu fōrte multe
odăi. Ea se urcă sus și se plimba prin odăi. În odaea
din urmă era un cosciug, în care era un ImpĚrat fer-

mecat, căruia îi ardeau la cap trei luminări și la picioare tot trei luminări și un *bilețel* **) în care scria: Cine mă va păzi trei zile și trei nopți fără să doarmă, mă va lua de soț.

Fata l'a păzit trei zile și două nopți, și când mai avea a treia noapte i s'a făcut urît, și de cu ziua a cumpărat o robă ca să-i mai ție de urât.

Fata îi spuse ca să îi caute în cap că e ostenită. Stând în pōla rōbei, adormi. Atunci Impăratul se sculă, luă pe rōba de gât, dicându-i: tu m'ai păzit trei zile și trei nopți.

În tot palatul începură muzicile să cânte și servitorii să servească. Impăratul vedând pe fata de împărat întrebă pe robă: Cine e acesta? Este o robă care am cumpărat-o să-mi ție de urît; să o punem și pe ea găinărășă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Impăratul se duse pe la toți servitorii, să-i întrebe ce să le cumpere? Ajungând cu întrebatul și la găinărășă, o întrebă și pe ea: ce să-i cumpere? Ea îi spuse să-i cumpere un bricég, un ștréng și o păpușă, și îi mai spuse că de va uita să i le cumpere să dea Dumnezeu o furtună mare, și să se cufunde *vaporul* ***) cu care va merge.

Plecă Impăratul la târg să cumpere cele cerute de servitori.

Cumpără toate ce-i spuse servitorii și plecă iar cu vaporul.

O furtună mare se făcu pe mare și *vaporul* începu să se cufunde în mare, dar deodată Impăratul își aduse aminte de cele spuse de găinărășă. Spuse *căpitanului* ****) de pe vapor să oprească vaporul, și se dete jos să cumpere cele spuse de găinărășă, și se urcă în vapor.

**) *Bilețel*, termen nou.

***) *Vapor*, Termen nou care nu se găsește în basmele vechi.

****) Căpitan de vapor, termen nou în basm.

Furtuna se potoli și merse liniștit până acasă.

Cum ajunsese, împărți lucrurile la servitori și fu curios să vadă ce are să facă găinăreasa cu lucrurile.

Sara când fu gata de culcare, ea puse păpușa pe masă, și o întrebă: păpușă, păpușica mea, eu am păzit trei zile și două nopți și când mai aveam o noapte, róba m'a înșelat, și acuși spune-mi: cu ștréngul să mă spânzur ori cu bricégul să mă taiu? Și când voi să'și pue ștréngul de gât, Impăratul care asculta la ușă, sparse ușa cu piciorul și o opri de a se sugruma dîcându-i: tu ești soția mea, care m'ai păzit.

Și făcu nunta cu ea, iar pe țigancă o puse pe un cal cu două saci de nuci și unde cădea nuca, cădea și bucățica și unde cădù sacul, îi cădù și capul.

Iacovescu A. Vasile

Clasa II-a liceală

Strada Verdeței No. 4.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Profesiunea părintelui, cofetar. Audít în anul 1867, de la mamă

(SFĂRȘIT).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA DE MATERIE

Literatura populară

	Pagina
§. 1. — A) <i>Numirea ei</i>	5
§. 2. — B) <i>Coprinsul ei</i>	6
§. 3. — Studiiile creațiunei artistice : impresiune și expresiune.	6
§. 4. — Literatura populară și cea scrisă.	9
§. 5. — C) Forma.	10
§. 6. — I) FORMA PROSEI	10
§. 7. — Le curte de Saint-Sulpice-Les-Feuilles	11
§. 8. — La goule ès Fées	12
§. 9. — La belle et la laide	13
Traducerea	13
§. 10. — Colecțiunile noastre de proză populară	14
§. 11. — Tôder Tutungiul	15
II) FORMA VERSULUI.	
§. 12. — Observație la versurile populare și la formarea lor.	18
§. 13. — Exemple.	
a) Versuri populare române.	
A) Din «Sorele și Luna» p. 21; B) Din «Brumărelul», p. 21;	
C) Poesie de Anton Pann, p. 23; D) Cicorea, p. 24; E) Do-	
brășean, p. 24; F) Radu Calomfirescu, p. 24; G) Radu Șerban	
Basarab, p. 25; H) Matei Basarab, p. 26; I) Cântecul din	
182; p. 26; J) Povestea unui gângav, p. 26; L) Arderea Iașului,	
p. 27; M) Fulga	28
§. 14. — b) Mărtea versurilor populare.	29
§. 15. — c) Adevărate poesii populare străine.	31
Observație	31
Din Poitou: Pour couper l'arc-en-ciel; Quand il pleut; For-	
mulette d'élimination du jeu; L'alouette et le pineau.	31—32
Din Insula Corsica: Văceru d'una Pastori, in morte di lu	
suo filliolu; Traducere română	33
Din Picardia: L'âne Martin	34
La țara Bascilor: Pasărea în colivie; Traducerea: Prepe-	
lița la munte; Traducere: Adio iubita mea; Traducerea.	34—35

<i>Din Alsacia</i> : Sebastopol; Traducerea Franceză; Ich und mein Hans; Traducerea Franceză; Les tras feys de pays; Trad. Franceză	35—38
<i>Din Gasconia</i> : Les Hillies de Lourdes; Trad. Franceză. La Petairo; traducere franceză	38—39
<i>Din Austria</i> : (Stiria) Observație; versuri și traducere română.	39—40
<i>Din Germania</i>	40
<i>Din Grecia</i> : Pappantonis; Traducerea Franceză	44—45
<i>Din Barțul Bretoni, secolul VI</i>	45
<i>Din Aneurin</i> : Er. Gododin; Traducere Franceză; Karedik..., traducere franceză	46
<i>Din Taliesin</i> : Din Kad Menao, Traducerea Franceză: Le combat de Menas	46—47
<i>Din Bulgaria</i>	47
<i>Din Rusia</i>	47
§. 17. — a) Poesii devenite populare, românesci	47
§. 18. — b) <i>Poesii devenite populare, streine</i>	50
Exemple: <i>Din Gasconia</i> : Lou Duc d'Epernoun; Traducerea franceză, p. 50—51. Lous plases de la Henno; Traducerea franceză, p. 54—55. <i>Din Alsacia</i> : Exemplu german cu traducere franceză, p. 56—57. Der Wächterruf (p. 59). Le crieur de nuit. (Traducerea) p. 59. Der Weihnachtslied. Traducerea: Noél.	60
§. 19. — CARACTERELE POESIEI POPULARE.	
A) <i>Caractere generale</i>	61
§. 20. — B) <i>Caractere particulare</i>	61
a) » » privitoare la forma.	61
b) » » » » fond	62
c) » » » » formă și fond.	62
§. 21. — a) Caractere particulare privitoare la formă	62
§. 22 — 1) <i>Trei versuri în rimă:</i>	
a) în românesce	63
Exemple de colinde	69—70
» în orații	70—71
» în jocuri de copii	71—72
» în glume	73
» în cântece de dor	73
» în doine	74
» în cântece sociale.	75
» în diferite altele	75—88
b) În poeziile streine	89
<i>Din Gasconia</i>	89
<i>Din Tara Bascilor</i>	90
<i>Din Alsacia</i>	90
2) <i>Patru versuri în rimă:</i>	
a) în românesce	92
Exemple	94—104
b) în poeziile streine	
<i>Din Gasconia</i>	105
<i>Din țara Bascilor</i>	105
<i>Din Alsacia</i>	106

3) <i>Vers mic între versuri mari :</i>	
<i>a) în românește</i>	107
Exemple	108—110
<i>b) În cele streine.</i>	113
Exemple: Din Gasconia	113
Exemple din Alsacia	115
4) <i>Vers în vers sau rimă de cesură :</i>	
§. 23. — <i>a) în românește</i>	116
Exemple	117
§. 24. — <i>b) în poeziile populare streine.</i>	119
§. 25. — <i>b) Caractere particulare privitoare la fond.</i>	120
§. 26. — 1) <i>Amplificarea descriptivă.</i>	
<i>a) În românește</i>	122
Exemple	124—139
<i>b) În poeziile populare streine.</i>	
Din Gasconia	135
§. 27. — 2) <i>Repetiția de cuvinte.</i>	
<i>a) în românește</i>	136
Exemple	137—144
<i>b) În populara străină.</i>	
Din Auvergne	145
Observații (§ 28)	145
Cari lalo	147
Ramsanuy courtin	149
§. 29. — 3) <i>Intrebări de numărare.</i>	
<i>a) În românește</i>	150
Exemple	151—157
<i>b) În poezia populară streină.</i>	
Din Gasconia	158
Din Auvergne	159
§. 30. — 4) <i>Enumărarea zilelor săptămânii.</i>	
<i>a) în românește</i>	159
Exemple	161—162
<i>b) în poezia populară streină.</i>	
Din Gasconia	162
§. 31. — 5) <i>Expresiuni fracționare.</i>	
<i>a) în românește</i>	163
<i>b) în poezia stăină (§ 32)</i>	164
§. 33. — 6. <i>Evaluări tofice.</i>	
<i>a) în românește</i>	164
<i>b) în poezia populară streină (§ 34)</i>	165
§. 35. — C) Caractere particulare privitoare la fond și formă.	
A) CELE COMUNE :	
§. 36. — 1) <i>Intrebări descriptive.</i>	
<i>a) În românește</i>	166
Exemple	167—175
<i>b) În poezia populară streină (§ 37)</i>	175
§. 38. — 2) <i>Repetiția formulelor.</i>	
<i>a) În românește</i>	176
Exemple	177—180

§. 39. — b)	In poezia populară streină.	
§. 40. — 3)	<i>Alternative de contrast.</i>	
	a) în românesce	180
	Exemple	181
§. 41. — 4)	<i>Acomodarea formulelor.</i>	
	a) în românesce	182
	Exemple	181—186
§. 42. — b)	In poezia populară streină	186
	B) <i>CELE NECOMUNE:</i>	
§. 43. — 5)	<i>Care și nici de constrat</i>	186
	Exemple	187—188
§. 45. — 6)	Numai <i>emfatic</i> sau <i>isolator</i>	188
§. 46. — 7)	Că <i>narativ</i>	190
§. 47. —	Cele trei caractere cunoscute.	
§. 48. — 1)	<i>Intrebuintarea lui de</i>	191
§. 49. — 2)	U <i>final, sunător</i>	194
§. 50. — 3)	<i>Rima asonantică.</i>	196

Origina Literaturii populare

§. 51. —	Considerațiuni	201
§. 52. —	Clasificarea literaturii populare.	202
	Schema A și B	203
	Schema C	204
§. 53. —	Observații asupra clasificării	204
§. 54. — A)	PRODUCTIUNILE POPULARE IN PROSA. Despre Basme. Numele Basmelor	206
§. 55. —	Părerea d-lui B. P. Hasdeu despre cuvintul: <i>Basm.</i>	206
§. 56. —	Basm—Poveste.—Minciună.—etc.	207
§. 57. —	Alte considerații	209
§. 58. —	Raportul între Basm și Poveste	211
§. 59. —	Mitul și Fabula	212
§. 60. —	Ce se știe despre basme	215
§. 61. — 1)	<i>Derivarea basmelor din mituri.</i>	
	A) Sistemele de interpretare.	216
§. 62. — B)	Sistemele mitologice aplicate, la noi	220
§. 63. — 2)	<i>Derivarea basmelor din visuri.</i>	227
§. 64. — 3)	<i>Derivarea basmelor din Literatura cultă</i>	229
§. 65. —	Ce credem despre origina basmelor.	
	a) Origina fabulei.	230
§. 66. — b)	Origina basmului	232
§. 67. —	Numerile din basme	233
§. 68. —	Făt-Frumos	234
§. 69. —	Genealogia unui Făt-Frumos	236
§. 70. —	Frații lui Făt-Frumos	236
	Mama vitregă	237
§. 71. —	Baba	238
§. 72. —	Calul lui Făt-Frumos	239
§. 73. —	Animalele cari vorbesc.	241
§. 74. —	Ceea lume sau lumea cea-laltă	243
§. 75. —	Origina armariilor și a blasonului	244
§. 76. —	Metamorfosa	244

§. 77. — Mitul	245
§. 78. — Legenda	247
§. 79. — Evoluția basmelor și studiul lor	247
§. 80. — Variația basmelor	249
§. 81. — Variantele basmelor	251
§. 82. — De ce s-au păstrat basmele	253
§. 83. — Variantele și circulația basmelor	255
§. 84. — Specimene de basme	255
§. 85. — Anecdota (Snóva)	256
§. 86. — Descripții de obiceiuri, prevederi, lecuri	256
§. 87. — PRODUȚIUNILE POPULARE ÎN VERSURI.	
a) <i>Religioase</i> . Divisiune	257
§. 88. — I. Rugăciuni	258
§. 89. — II. Mos-Ajun	258
§. 90. — III. Colindele	259
Exemple de colinde	259—281
§. 91. — IV. Plugugorul	281
Exemple	283
§. 92. — Orații de nuntă	287
Exemple	288
b) PRODUȚIUNI POPULARE ÎN VERSURI.	
§. 93. — Clasificarea producțiilor poetice	292
§. 94. — Producțiuni poetice populare.	
I. <i>Liricele</i> : a) Căntece de copii	297
b) Căntece de lume	298
1) Căntece de dor	298
2) Doine	299
3) Căntece eretico-bachice	304
4) Căntece profesionale	321
5) Bahice	323
6) Ironice	324
7) Căntece zoologice	326
II. <i>Epicele</i> : 1) Solare și superstițioase	331
2) Istoric	336
Exemple	336—343
3) Haiducesci. Exemple	343—369
4) Domestice. Exemple	369—383
III. <i>Dramaticele</i>	383
Exemple: Vicleimul, Steaua, Vasilca, Pa-	
paruda, Caloianul	384—389
§. 95. — C) PRODUȚIUNI POPULARE ÎN PROSĂ CU	
VERSURI.	390
1) <i>Descăntece</i> . Exemple	390—399
Pregnostice populare	399
Observație	399
Incheiere	409
Memoriei lui Gh. Dem. Teodorescu	402
ADAOS. Pacala și Tândala	405
Lupila, Crucila, Căniia etc.	408
Vrăitorul și împăratul	411
Împăratul fermecat	413
Tabla de materie	416

